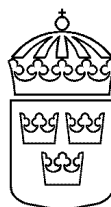

Riksdagens protokoll 1995/96:37

Onsdagen den 13 december

Protokoll
1995/96:37

Kl. 9.00 – 17.58
19.00 – 21.36

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 december.

2 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden

Talmannen meddelade att plan för kammarens sammanträden hade delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1995/96:KU15 och KU17
Försvarsutskottets betänkande 1995/96:FöU2
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU12
Jordbruksutskottets betänkande 1995/96:JoU15

4 § Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Föredrogs
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1995/96:SfU2
Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m. (prop. 1995/96:69)

Anf. 1 GULLAN LINDBLAD (m)

Fru talman! God morgon denna luciamorgon när vi fortfarande har de underbara luciasångerna klingande i våra öron! Det är ljuv musik vi fått höra. Vi skall nu diskutera kanske triviala men för de enskilda människorna nog så viktiga frågor.

Regeringsförklaringen och sedermera propositionsförteckningen har varit ganska magra vad gäller socialpolitiska frågor detta riksdagsår.

Prot. 1995/96:37
13 december

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Några reformer enligt vedertagna begrepp kan knappast heller vara aktuella med tanke på rikets finanser. Det har vi alla förståelse för.

Det utskottsbetänkande som vi i dag skall behandla innehåller få nyheter. Det är närmast ett konfirmerande av den överenskommelse som tidigare har gjorts mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet om en 75-procentig ersättningsnivå inom flera av socialförsäkringarna, med de lagändringar och förtydliganden som är nödvändiga. Vi moderater ställer oss bakom förändringen, men jag vill säga att jag beklagar att förändringen endast är en sänkning av nivåerna. Systemet är inte uppbyggt som vi moderater skulle önska, nämligen med ett sänkt skattetryck så att utrymme ges för egna tilläggsförsäkringar. Nu handlar det enbart om sänkta ersättningsnivåer, samtidigt som människor pressas av att skattetrycket bibehålls och egenavgifter dessutom införs.

Betänkandet innehåller också vissa följdändringar vad gäller de förändringar av folkpensionen som införs den 1 januari 1996, nämligen att gifta pensionärer erhåller ersättning som om båda hade varit folkpensionärer, vilket innebär en minskning per månad av pensionen om ca 510 kr. Att detta knappast är ett populärt förslag är förstäeligt, och jag tror att många av oss har fått brev från bekymrade pensionärer. Men även detta förslag är föranlett av rikets dåliga finanser och vår gemensamma strävan att komma till rätta med budgetunderskottet. Låt mig nu uttrycka den förhoppningen att vi skall kunna ge pensionärerna litet lugn och ro och inte skall drabba dem med fler besparingar.

Fru talman! I en fråga vill jag verkligen uttrycka min tillfredsställelse, nämligen när det gäller kostnaden för läkemedelsinköp. Jag ställde i somras en fråga till socialministern föranledd av information jag fått per telefon och brev från väljare som blivit förtretade när de upptäckt att de fått betala 60 kr för det andra läkemedlet vid samtidiga inköp, oavsett om den verkliga kostnaden för läkemedlet var lägre.

Vi moderater gick ju emot den kraftiga höjningen av läkemedlen i ett slag med upp till 140 %. Framför allt var vi bekymrade över låginkomstpensionärernas möjligheter att klara medicinköpen. Det här är frågor som jag tror att vi kommer att få se på med allvar vid kommande behandlingar av läkemedlen.

Vi ansåg att man i första hand borde spara inom administrationen av försäkringen. Till yttermera visso skulle i det nu aktuella fallet läkemedelsmonopolet, Apoteksbolaget, ta mera betalt än vad läkemedlet egentligen kostade. Socialministern svarade dess bättre positivt på min fråga och sade att hon skulle återkomma med ett ändringsförslag, som alltså nu ligger på våra bord för behandling.

Fru talman! Jag övergår till att något kommentera de moderata reservationerna i ärendet.

I reservation 5 anser vi moderater att ersättningen inom föräldraförsäkringen bör vara densamma under alla de tolv månader som ersätts med sjukpenninggrundande inkomst. Vi anser att införandet av pappa- och mammamånader är ett utslag av politisk styrning av familjerna, och vi motsätter oss detta.

I reservation 7 anser vi att den s.k. havandeskapspenningen bör avskaffas och att föräldraförsäkringen bör användas mer flexibelt. Det är

viktigt att påpeka att graviditet inte är någon sjukdom utan ett normalt fysiologiskt tillstånd. Trots detta används sjukskrivning under de sista graviditetsmånaderna i en fjärdedel av fallen, även om det i Riksförsäkringsverkets utredning visas att sjukskrivningarna något har minskat. Vi menar att sjukskrivning bör tillgripas endast när det står klart att kvinnan på grund av sjukdom eller komplikationer under graviditeten inte kan eller får arbeta. Vi anser att möjligheten att använda föräldraförsäkringen två månader före förlossningen bör användas i ökad utsträckning.

I reservation 6 har uppstått ett litet fel. På ett ställe står det "graviditet" när det skall stå "sjukdom". Också några andra småändringar behöver göras. Ett ändringsförslag är på väg till kammaren.

I reservation 13 följer vi upp vårt förslag om ytterligare en karensdag i sjukförsäkringen fr.o.m. den 1 juli 1996. Vi vill att regeringen i så fall återkommer med förslag rörande förhållandena för dem som arbetar skift eller har flera arbetsgivare. Ingen skall ha fler än två karensdagar i en och samma sjukperiod. Vi anser också att möjligheten för småföretagare att försäkra sig hos försäkringskassan bör anpassas till två karensdagar. En ytterligare karensdag i försäkringen skulle innebära 1,1 miljard i besparing.

I reservation 14 framför vi slutligen tillsammans med kds representant att den sjukpenninggrundande inkomsten skall räknas på medelvärdet av de senaste 24 månadernas inkomst fr.o.m. den 1 juli 1996 i stället för på beräknad inkomst. En sådan förändring av SGI-beräkningen skulle medföra en besparing om 3,2 miljarder budgetåret 1995/96 och om ca 4 miljarder 1998. Vi tycker att det är lämpligt att yrka bifall till detta förslag.

Vidare bara några ord om det särskilda yttrandet. Vi moderater har tidigare reserverat oss mot avgiftsväxlingen mellan sjukförsäkringsavgiften och arbetsmarknadsavgiften liksom mot en höjning av den allmänna sjukförsäkringsavgiften. Vi ansåg att kontantförmåner vid arbetslöshet även i fortsättningen borde finansieras genom en egenavgift. Vi fick dock inte gehör för vår uppfattning, och vi får nu acceptera riksdagsmajoritetens beslut.

Vi återkommer dock i annat sammanhang om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring i någon form. Arbetslöshetsförsäkringen är en social försäkring och borde rätteligen höra hemma i socialförsäkringsfamiljen.

Vi accepterar tills vidare den höjda sjukförsäkringsavgiften för arbetsgivarna på grund av den sänkta nivån i sjuklönesystemet. Vi vill dock särskilt påtala att de små företagen ofta har lägre sjukskrivningsfrekvens och att de höjda avgifterna kan slå snett mot dem. Vi vill generellt understryka vikten av kostnadsneutralitet vid förändringar i sjuklönesystemet.

Fru talman! Även om vi moderater naturligtvis står för samtliga våra reservationer, ber jag att få yrka bifall endast till reservation 5, för att senare kunna begära votering i detta enda ärende. Jag yrkar också bifall till de punkter i utskottets hemställan där vi är eniga.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Anf. 2 SIGGE GODIN (fp)

Fru talman! I detta betänkande tillstyrker koalitionspartierna Socialdemokraterna och Centern den sänkning av ersättningsnivån i socialförsäkringarna som den socialdemokratiska regeringen föreslagit.

Vid ett studium av betänkandet finner man ingen annan motivering för åtgärderna än att besparingarna krävs. Utskottets majoritet för inget resonemang om huruvida besparingarna kan tas hem eller om stora delar av försäkringstagarna kan tvingas söka stöd via socialhjälp eller andra system. Betänkandet ger inte heller någon fingervisning om vilket sjukförsäkringssystem som socialdemokraterna har tänkt sig. Skall det vara ett robust, hållbart och långsiktigt system med rimliga ersättningsnivåer, som en sjukskriven kan klara sig hjälpligt på utan att tvingas söka hjälp på annat håll, eller vad skall det vara?

Betänkandet innehåller visserligen på en punkt ett försök till argumentation, när det gäller nivån för pappamånaden, då ersättningen skall vara 10 % högre än i sjukförsäkringen. Men något resonemang förs inte om huruvida papporna, vilka som regel tjänar mest i familjen, är beredda att ta ut pappamånaden för en ersättning om 85 %. Om inte bortfaller sannolikt en stor del av pappornas direkta ansvar för barnen. Pappamånaden är ju inte avsedd att tvinga hem papporna, utan avsikten är att stimulera papporna till att ta ut ledighet för medverkan i vården av barnet under det första levnadsåret.

Detta är alltså inte, som Gullan Lindblad säger, ett ingrepp i familjernas valfrihet, utan de kan själva välja, medan det är bra om man har positiva stimulansåtgärder, så att föräldrarna kan dela på ansvaret för barnen.

Fru talman! Folkpartiet liberalerna ser välfärdspolitiken som en del i tillväxtpolitiken. Denna skall vi ju diskutera senare under riksmötet. Det är bra för tillväxten om folkhälsan blir bättre, om kunskapsnivån höjs genom bra skolor, om alkohol- och narkotikabruket kan trängas tillbaka, om kriminaliteten minskar och inte minst om människorna kan lita på de offentliga försäkringssystemen och på att vården kommer att fungera då vi behöver den.

Folkpartiet anser att sjukförsäkringen skall ha ett stort mått av försäkringsmässighet, dvs. att inbetalda avgifter skall motsvaras av förmåner om man blir sjuk. Vi har sedan lång tid tillbaka hävdat att man också måste ta ett eget ansvar för försäkringen, och därför behövs självrisk i form av en karensdag. I dag fungerar försäkringen väl. Den ger en rimlig ersättning, som också innebär att det lönar sig att arbeta. Det finns ett betydande överskott i sjukförsäkringen, ett överskott som enligt min mening skall användas i försäkringen och inte fylla något annat hål i budgeten. I sådant fall uppstår enbart en skatt. Folkpartiet anser därmed att försäkringen med ett visst mått av finjustering, som nu görs i Sjuk- och arbetsskadekommittén, kommer att vara stabil och långsiktig och kommer att ge trygghet för den som blir sjuk. Att i detta läge sänka nivån ytterligare för att använda försäkringens medel till att sanera statsbudgeten anser jag vara fel.

Det ligger helt i linje med vår politik att, som under den förra mandatperioden, göra en serie trimningar av välfärdssystemen. Det hand-

lade om att införa självrisk, att sänka ersättningsnivåerna samt att skapa ett tydligare samband mellan inbetalda avgifter och förmåner.

Fru talman! Jag kommer aldrig att glömma det hat och de aktiviteter som drogs i gång mot den borgerliga regeringen och kanske inte minst mot Anne Wibbe när nivåerna sänktes till 80 %. Då bussades arbetarna till Mynttorget av LO. Min fråga är: Var är demonstrationsbussarna i dag när Socialdemokraterna sänker nivåerna ytterligare till 75 %?

Folkpartiets uppfattning är att nivåerna inte längre är generösa. Genom den sänkning som Socialdemokraterna och Centern i dag föreslår har man passerat en gräns där man kan ifrågasätta om försäkringsmässigheten i systemen upprätthålls. Själva grundtanken med en försäkring är att när man försäkrar sig mot det som kan inträffa skall man få ut en sådan ersättning att man på ett rimligt sätt kan leva vidare.

Att exempelvis ta en brandförsäkring som är så låg att huset inte kan byggas upp om det brinner ner är ganska poänglöst. Vi anser att nivån 75 % är för låg, eftersom många människor får stora svårigheter att under någon längre tid klara sin försörjning och betala sina räkningar.

Fru talman! I dagens betänkande kan man också studera den flora av förslag till sjukförsäkringslösningar som står till buds. Där finns allt från Moderaternas och kds krav på två karensdagar till Miljöpartiets brutna tak och Vänsterns flaggande för en nivå på 90 %. Jag skulle vilja fråga Vänstern varför ni inte föreslår 90 % när ni anser att de sjuka skall ha 90 %. Ni brukar ju alltid ha pengar att betala med.

Höginkomsttagarna är som jag ser det en viktig del för att stabilisera vår försäkring. Eftersom de sällan är sjuka men betalar höga avgifter är de ett nyttigt tillskott till försäkringen och hjälper till att stabilisera den. Att i det läget göra som Miljöpartiet föreslår, att bryta taket på låg nivå och däröver betala ut endast 40 % i ersättning, är enligt mitt sätt att se barockt. Alla skall tillhöra försäkringen. Men med Miljöpartiets modell skall alla inte få en rimlig ersättning. Däremot skall man betala höga avgifter.

Fru talman! Regeringspartierna föreslår även i detta betänkande – som Gullan Lindblad har sagt – en avgiftsväxling mellan sjukförsäkringsavgifter och arbetsmarknadsavgifter. Varför inte säga som det är, Börje Nilsson? Arbetsgivarna skall enligt er mening stå för kostnaderna för arbetslösheten och de sjukskrivna skall betala sin sjukförsäkring. Vad är det för ideologi att blanda bort korten när ni ändå vill klämma åt människorna? Vågar ni inte stå för att såväl arbetslösheten som sjukfrånvaron kostar pengar och att vi gemensamt måste stå för de finanserna?

Fru talman! Jag vill avslutningsvis ställa frågan: Var står Centern? Har ni lämnat grundtrygghetsmodellen, vilket är så förödande för många sjuka, och anslutit er till inkomstbortfallsprincipen? Det är roligt med regeringssamverkan. Men det är inte så roligt att bli sjuk med den neddragning som Centern medverkar till.

Fru talman! Detta har handlat mycket om nivåer. Jag yrkar avslutningsvis bifall till reservationerna 1 och 6, men jag står självfallet bakom även reservation 10.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Anf. 3 ULLA HOFFMANN (v)

Fru talman! I dag kommer en riksdagsmajoritet bestående av socialdemokrater och centerpartister att fatta ett beslut om en sänkning av nivån i socialförsäkringarna från 80 % till 75 %. Detta är ett tragiskt beslut för svenska medborgare, och framför allt för kvinnorna. Vi har haft den debatten tidigare i samband med kompletteringspropositionen, men det förtjänar att sägas igen. Vänsterpartiet motsätter sig denna nivå-sänkning. Vi anser att 90 % är en rimlig nivå, men vill i nuläget slå vakt om den nuvarande nivån på 80 %. För de av kammarens ledamöter som brukar hävda att vi inte finansierar våra förslag vill jag hänvisa till vår ekonomiska motion. Till Sigge Godin vill jag säga att Vänsterpartiet är ett ansvarskännande parti. Därför satsar vi pengarna på att försvara 80-procentsnivån.

En sänkning av nivåerna innebär att ytterligare ekonomisk press läggs på kommunerna genom att en stor del av befolkningen kommer att hamna under socialbidragsnivån. Vi har tidigare visat att en kommunalanställd kvinna eller man med en månadslön på 13 000 kr med utskottets förslag hamnar under den av Socialstyrelsen fastställda normen för socialbidrag. Det är väl ändå inte meningen att en person som arbetar heltid vid sjukdom skall belasta kommunernas socialbidragskonto? Detta kan väl ändå inte kallas för generell välfärd?

Föräldraförsäkringsnivån sänks också. Men till skillnad från förändringarna i de andra delsystemen kommer den sänkta ersättningsnivån att gälla retroaktivt, dvs. ersättningsnivån sänks även för de barn som är födda före ikraftträdandet. Jag har fått ett antal brev från upprörda föräldrar som i ett brev för inte så länge sedan fick meddelande om att de inte skulle beröras retroaktivt men som nu av försäkringskassan fått motsatta besked. Det innebär att de föräldrar som planerat sin föräldraledighet för att kunna vara tillsammans med barnen så mycket som möjligt kommer att förlora. För några kanske det blir fråga om att avstå på grund av ekonomiska skäl.

Det hävdades i debatten om flerbarnstilläggen att människor inte skaffar barn av ekonomiska skäl. Men för många kvinnor och män är det faktiskt så att man noga tänker över innan man skaffar barn, helt enkelt därför att man vill kunna sörja för deras uppväxt. Något annat vore inte försvarbart, och det tyder på ansvarstagande.

Många lever i dag på marginalen där hundralappar spelar en roll. Betydelsen av fasta spelregler brukar hävdas vad gäller marknaden. Men det är inte endast marknaden och företagen som behöver fasta spelregler för att kunna planera. Även enskilda människor har behov av att kunna planera för att kunna göra långsiktiga åtaganden, som t.ex. att skaffa barn. Att förändra förhållanden retroaktivt tycker inte Vänsterpartiet är att ge människor fasta spelregler. Vi motsätter oss i första hand sänkningen av nivån i föräldraförsäkringen, men också att sänkningen kommer att gälla för de barn som är födda före den 1 januari 1996.

Fru talman! Statsrådet Hedborg har vid upprepade tillfällen bedyrat att hon står fast vid inkomstbortfallsprincipen vad gäller socialförsäkringarna. Hon har också rätt svenska folket att inte ta privata pensions-

försäkringar. Statsrådet har också hävdad att inte förrän parterna kommit överens om utformningen av tilläggsförsäkringar – där statsrådets krav är att de skall utformas så att de generella försäkringarnas effektivitet och jämlikhet uppnås – skall den s.k. minskningsregeln försvinna.

I 3 kap. 4 a § lagen om allmän försäkring finns den s.k. begränsningsregeln. Syftet är, om jag skall tolka den lagstiftande församlingen välvilligt, att man inte genom kollektivavtal skall kunna teckna avtal på högre nivå än 10 % utöver den lagstiftade ersättningen och därmed slå undan lagstiftningen om de nivåer riksdagen beslutat.

Denna paragraf är ett bestraffande av det kollektiva sparandet, eftersom privata försäkringar, företagsförsäkringar eller kollektiva försäkringar under huvudorganisationsnivå, dvs. klubbar och avdelningar, inte berörs av den nuvarande eller den kommande lagtexten. Där står nämligen: ”avtal träffade mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer”.

Genom att lagtexten är formulerad på detta sätt begränsas indirekt kollektivavtalsrätten, och parternas rätt att prioritera mellan lön eller andra trygghetslösningar inskränks. Dessutom innebär det också – om jag förstått det hela rätt – att avtal om tilläggsförsäkringar som träffas mellan t.ex. Metallklubben på Volvo och företaget inte omfattas av minskningsregeln. Om statsrådet Hedborg menar vad hon säger bör hon därför se över lagregeln.

Fru talman! Vänsterpartiet har vid flera tillfällen påpekat brister vad gäller konsekvensanalyser i regeringens olika förslag. Så sent som i betänkandet 1994/95:SfU20 påtalade utskottet detta med anledning av riksdagens revisorers förslag Kontroll av socialförsäkringen. Utskottet delade då revisorenas uppfattning att konsekvensanalyser i propositionerna är bristfälliga i olika avseenden. Riksdagen ställde sig också bakom denna hemställan från utskottet. Trots detta saknar den proposition som ligger till grund för det betänkande vi nu behandlar ordentliga konsekvensanalyser.

I en motion av Sven-Erik Österberg m.fl. framför motionärerna en stor oro för vad egenavgifterna i det nya pensionssystemet kommer att innebära. Jag delar den oron, inte bara för de kommande egenavgifterna utan även för de nuvarande redan befintliga. Genom att egenavgifterna är avdragsgilla kostar de mindre för höginkomsttagarna än för låginkomsttagarna.

Jag vill också ta tillfället i akt att återigen lyfta fram det s.k. jämställdhetsdirektivet till samtliga kommittéer och utredare att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser av sina förslag. Jag anser att riksdagen för att kunna fatta beslut och se konsekvenserna av besluten måste ha ordentliga underlag. Att vi sedan drar partipolitiskt olika slutsatser av analyserna är en helt annan fråga. Under denna mandatperiod har fattats en mängd olika beslut där inte någon kan överblicka vad de kommer att få för konsekvenser för den enskilda mannen eller kvinnan. Alla förslag till förändringar från regeringen måste därför föregås av ordentliga konsekvensanalyser, inklusive jämställdhetspolitiska sådana.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vänsterpartiet har i sin motion till propositionen motionerat om ytterligare ett tillkännagivande. Vi har dock i utskottstexten blivit i stort tillgodosedda. Vi har därför inte reserverat oss utan denna gång nöjt oss med ett särskilt yttrande. Men vi avser att återkomma i frågan.

Fru talman! Jag står självfallet bakom Vänsterpartiets reservationer, men av hänsyn till kammaren yrkar jag bifall endast till reservation 2 avseende mom. 1.

Anf. 4 SIGGE GODIN (fp) replik

Fru talman! Jag är litet överraskad över Vänsterpartiets skrivning. Ni säger i er reservation om ersättningsnivåerna: "Enligt utskottets uppfattning är 90 % av den förmånsgrundande inkomsten den enda rimliga ersättningsnivån i socialförsäkringarna".

Det är ganska ovanligt, Ulla Hoffmann, att skriva det i en reservation när man menar 80 %. Eller rättare sagt: Det är populism i sin prydno. Det är verkligen effektivt att i de första raderna i reservationen för säkerhets skull skriva att det skall vara 90 %, men långt ner i reservationstexten föreslå 80 %. Alltid är det någon som studerar betänkan- det och ser detta.

Jag är överens med Ulla Hoffmann att man skall ha konsekvensanalyser. Men frågan är: Skall vi kanske också göra en konsekvensanalys av den skrivna texten i reservationen för att få reda på vad människor ser, läser och får för sig? De allra flesta tror säkert att Vänsterpartiet är det enda parti som verkligen står för 90 % sjukersättning – fast det i reservationen föreslår 80 %. Det tycker jag är att föra väljarna bakom ljuset.

Anf. 5 ULLA HOFFMANN (v) replik

Fru talman! Jag har med tanke på det Sigge Godin just nu sade om ordet populism slagit upp det i en ordbok och sett efter vad det betyder. Populism betyder att man förklarar sig på ett sätt så att människor begriper. Det är alldeles klart och tydligt att Sigge Godin inte begriper vad som står i reservationen.

Vi har skrivit att Vänsterpartiet tycker att en rimlig nivå för socialförsäkringarna är 90 %. Men i dagsläget anser vi att ett ansvarstagande för ekonomin i Sverige innebär att vi avsätter pengar för att försvara och skydda den nuvarande nivån 80 %.

Anf. 6 SIGGE GODIN (fp) replik

Fru talman! Ulla Hoffmann och jag kan väl gå ut på gator och torg tillsammans. Det tror jag dessutom skulle vara trevligt. Vi kunde fråga människor vad de tror om den här skrivningen. Jag tror att det är min åsikt som gäller.

Människor tror att Vänsterpartiet är det enda parti i Sveriges riksdag som vill ha 90 % sjukersättning. Men så är inte fallet. Det är 80 % som gäller. Jag tackar i och för sig för stödet att ni vill lägga nivån på 80 %, för där vill också Folkpartiet lägga nivån. Men populism skall vi ägna oss åt vid något annat tillfälle, och i varje fall inte här i kammaren.

Anf. 7 ULLA HOFFMANN (v) replik

Fru talman! Jag skulle mycket väl kunna tänka mig att gå ut på gator och torg. Sigge Godin vill att vi skall åka ut och titta på mycket. Varför inte göra slag i saken och verkligen göra någonting utav det?

Jag vill också påpeka att Vänsterpartiet inte är det enda parti som uttryckt att det vill att nivån skall ligga kvar på 90 % och beklagar de sänkningar som görs. Jag vill inte på något sätt ta andra partier i försvar vad gäller nivå-sänkningarna. Men nog är det så att de flesta av kammarens ledamöter skulle önska att ersättningarna kunde ligga kvar på en högre nivå än den vi har i dag.

När det sedan gäller konsekvensanalyserna tror jag faktiskt att Sigge Godin förstår exakt vad som står i det särskilda yttrandet och vad det innebär.

Anf. 8 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Det viktigaste beslutet i betänkande SfU2 har riksdagen redan godkänt. Det gäller att sjukpenning och sjuklön skall ge en ersättning på 75 %. Förslagen till lagändringar orsakade av nämnda beslut kommer här.

De enhetliga ersättningarna gäller också föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, havandeskapspenning, rehabiliteringspenning, särskild sjukpenning enligt lagen om statligt personskadeskydd och närståendepenning. Det är alltså ett helt batteri.

Det är i och för sig bra att man försöker ha en enhetlig ersättning eftersom så många ramlar mellan stolarna när det gäller olika ersättningar. Men det finns ett undantag, och det är förstås karensdagen och den 85-procentiga ersättningen under de 60 dagar som kallas pappa- och mammamånader. Där finns då en 85-procentig ersättning.

Jag skall nämna några ändrade spelregler för hushållen som sammantaget drabbar stora grupper alltför hårt. Jag skall bara ta några. Det finns minst ett trettiotal. Några till kommer ytterligare i det här betänkandet.

Det är en begränsad uppräkningslista av basbeloppet, värnskatt, avdragsgränsen för resor till och från arbetet, höjda egenavgifter och så en positiv förändring, nämligen återinfört statligt grundavdrag. Vidare är det sänkta flerbarnstillägg, fryst bidragsförskott, slopat vårdnadsbidrag, sänkt föräldrapenning för barn födda fr.o.m. den 1 januari 1995, ändrad aktiebeskattning, höjda inkomst- och hyresgränser för bostadsbidrag, kommunalskatten höjd i ca 100 kommuner – det är den största genomsnittliga kommunalskattehöjningen sedan 1981. Jag kunde stå här länge och läsa så. Det finns många fler. Men jag gör inte det eftersom det är viktigt att man har litet balans i sitt anförande.

Jag har endast nämnt en del försämringar för hushållen, såväl för pensionärshushåll, barnfamiljer och par- eller ensamhushåll.

Behovet av konsekvensanalyser är skriande. Det har hänt så mycket de senaste åren att man omöjligt kan få en helhetsbild för olika grupper i samhället. Miljöpartiet anser att man också bör ha en framförhållning. Ett försök till analyser och sammanvägningar skall göras innan nya

Prot. 1995/96:37

13 december

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

förändringar genomförs inom bidragssystemen och vid avgiftshöjningar. Även förbättringar bör nog övervägas så att de träffar rätt.

Genom den ändrade skrivningen i betänkandet avstod jag från att reservera mig. Men jag vill ändå betona vikten av noggranna konsekvensanalyser genom ett särskilt yttrande.

Jag yrkar bifall till reservation 3 mom. 1 och reservation 12 mom. 14 och 15.

Genom de samlade neddragningarna och arbetslösheten har ca 40 % av befolkningen hamnat under, på eller strax över socialbidragsnormen. 40 % – det är helt enkelt oerhört. De lever under knapphetens tyranni. Man säger att samhället väljer sina fattiga och att fattigdomen är klädd i kvinnokläder. Det är kvinnorna som har de lägsta lönerna. Det är kvinnorna som oftast är ensamstående med barn. Men även lågavlönade långtidssjuka eller arbetslösa män har stora svårigheter.

Genom kommunernas minskande ekonomier tvingas de också att spara och ifrågasätta. Kommunerna kräver att de som söker socialbidrag skall vara aktivt arbetssökande och inte bara stå till arbetsmarknadens förfogande. Det finns olika modeller för detta, bl.a. Uppsala-modellen som är oerhört sträng. Man har minskat socialbidragen på det sättet, men samtidigt blir fler människor utslagna och fler tappar sitt självförtroende och går på knäna.

Dessa människor har inte råd med barnomsorg. Det finns kommuner som ger fri barnomsorg åt låginkomsttagare, men det är inget krav. Det är kommunen som bestämmer det. Man måste ha en barnomsorgsplats för att aktivt kunna söka jobb. Det blir moment 22. 2 000 barn har på kort tid mist sin daghemsp plats. Tusentals barnfamiljer vräks. Förra året var det närmare 9 000. Vad händer med dem?

Vi vet att självmord och självmordsförsök finns med i bilden som en yttersta konsekvens. Vad finns inte då av hopplöshet och desperation i dessa grupper? De mister sitt självförtroende, sitt hopp och orkar varken med sig själva eller sina barn.

Sverige måste spara, och alla måste hjälpa till, även de ekonomiskt svagaste grupperna, säger man. Det anser inte Miljöpartiet vara den rätta vägen att gå. Vi har sedan ett år försökt att föra fram en annan modell som sparar något mer än förslaget med en utdelning på 75 % i socialförsäkringarna. Vi kallar detta för det brutna taket. Att vi råkar spara 500 miljoner – det är en liten summa i de här sammanhangen – handlar mer om att vi vill vara på den sidan eftersom vi har ställt upp på besparingarna.

Med det brutna taket visar vi att det finns en annan modell att spara. Just nu är det ganska låga tak. Vi kan säga som Vänsterpartiet att vi gärna skulle vilja ha högre tak, men vi har satt taket på 80 % av en lön på upp till 4,2 basbelopp. Det följer alltså med om basbeloppet ändras. Det är 12 700 kr. Det är stora grupper som ligger där. Det är just dessa grupper som halkar under socialbidragsnormen med den 75-procentiga ersättningen. Den del av inkomsten som överstiger 12 700 ger bara 40 %. Alla får 80 % på den första delen, på resten får man 40 %. Det är en ganska skarp neddragning. Men inte förrän man når upp till en må-

nadslön på 14 500 blir det mindre än Centerns och Socialdemokraternas förslag.

Modellen visar att man kan spara på ett mer solidariskt sätt. Siffrorna kan naturligtvis höjas, men vi har som sagt var lovat att följa sparkraven, och då är de ganska låga. Det kan man anmärka på, men vi har dock skyddat de allra svagaste grupperna. Det är avsikten.

Vår föreslagna ökning av barnbidraget till 1 000 kr per månad och barn skulle ge barnfamiljer med låga inkomster ytterligare en kraftig förbättring. Det förslaget behandlas alltså i socialutskottet, men om man vill ha en helhetssyn måste det plockas in här.

Vi har dessutom förslag på ett grundskydd som skulle ge en bastrygghet vid långvarig arbetslöshet, sjukskrivning m.m. Det handlar alltså inte om de första 1–3 åren. Vi har inte preciserat det.

Genom våra sammanlagda förslag hjälper vi stora grupper att få behålla greppet över sina liv och slippa söka socialbidrag. Det innebär ofta att man får vika ut sig ekonomiskt. Man kan inte behålla några buffertar, utan man får göra sig av med dem först. Då är man nästan redan utslagen.

900 000 människor står i dag helt eller delvis utanför välfärdssystemen. Där har vi börjat arbeta med frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring då vi inser att de största skillnaderna går mellan dem som är inne i systemet och dem som är utanför. Även om man för normerna upp och ned till 75 %, 80 % och 85 %, är det de som är utanför systemen som har det allra värst, och det är så många i dag.

Tillhör man inte rätt grupp eller rätt fack, har bra lön, är anställd på lämpligt företag eller om man inte är frisk kan man få problem med försäkringar. Vi säger ju ofta här i riksdagen att man kan tilläggsförsäkra sig. Men tre av tio LO-fackmedlemmar har ingen möjlighet att ta tilläggsförsäkringar. Det handlar inte bara om att de kanske inte har råd, utan de blir inte godkända eftersom de inte är tillräckligt friska.

Nu skall förändringar som är större än de olika procentsatserna i socialförsäkringssystemen smyginföras. Man tvingas till privata försäkringar även om man har låg lön. Det är motsatsen till de allmänna obligatoriska försäkringarna. Där står tre av tio LO-medlemmar av hälsoskäl utan möjlighet att teckna försäkring. Förändringen innebär att man i tysthet flyttar över från det offentliga systemet till det privata, och där får inte alla vara med. Vi måste alltså värna om socialförsäkringarna, men också om avtals- och grupplivförsäkringar. Det är mycket viktigt att man ser till dessa människor, som står helt utanför.

I reservation 12, som gäller mom. 14 och 15, redogör vi mera i detalj för den finansiering som Miljöpartiet vill förorda. Vi menar att arbetsgivarnas sänkta sjuklönekostnader inte bör följas av höjda arbetsgivaravgifter, utan av miljörelaterade skatter.

Vi motsätter oss också höjningen av den allmänna sjukförsäkringsavgiften. Höjningen slår fördelningspolitiskt orättvist, genom att de som har högre inkomster kan tillgodogöra sig ett högre skatteavdrag, som nämnts här tidigare, och genom att den urgröper kommunernas skattepolitik. Kommunernas och landstingens skatteinkomster minskar med över 2 miljarder, vilket kommer att leda till ett ökat tvång att av-

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

skeda ytterligare människor inom kommunerna. Samtidigt får staten överta betalningen genom ökade kostnader för arbetslöshetsersättning och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är bara en rundgång av pengar.

Sedan vill vi att koldioxidskatten inom industrin skall höjas med 2 öre/kg, att skatten på elektrisk kraft till hushåll och icke industriell verksamhet skall höjas med 2,5 öre/kWh och att den särskilda skatten på kärnkraftsel skall höjas med 2,5 öre/kWh.

Det finns alltså en möjlighet att finansiera de här systemen även på andra sätt och att göra en solidarisk fördelning.

Anf. 9 ULLA HOFFMANN (v) replik

Fru talman! Ragnhild Pohanka säger att hon och Miljöpartiet vill värna socialförsäkringssystemen, och där är vi helt eniga. Sedan är frågan på vilket sätt man vill värna socialförsäkringssystemen.

Ragnhild Pohankas partiledare har kallat den fördelningsprincip som är grunden för välfärden, dvs. våra socialförsäkringar, idiotisk. Men vad Ragnhild Pohanka glömmer att ta upp är att det är skärpta regler, nivåsänkningar och andra försämringar som tillsammans har gjort att socialförsäkringarna inklusive förtidspensionen går med mer än 20 miljarder i överskott i år. Det är intressant. Då hjälper det ju inte med ett brutet tak, som Ragnhild Pohanka förespråkar.

Problemet med socialförsäkringarna är att det är a-kassan som går med förlust, inte de andra. Men om man lägger in a-kassan under socialförsäkringssystemet kommer det ju att leda till att vi avhänder oss kampen mot full sysselsättning. Det är i och för sig inte konstigt eller ologiskt att Miljöpartiet förespråkar grundtrygghet, eftersom man genom att stödja regeringens konvergenskrav därmed också gav upp kampen för full sysselsättning.

Anf. 10 RAGNHILD POHANKA (mp) replik

Fru talman! Jag är mycket ledsen, men jag hörde väldigt litet av det Ulla Hoffmann sade, så jag har svårt att svara på repliken.

Anf. 11 ULLA HOFFMANN (v) replik

Fru talman! Jag skall försöka komma ihåg vad jag sade.

Jag sade att jag delar Ragnhild Pohankas uppfattning att vi måste värna socialförsäkringarna men att det finns olika vägar att värna systemet. Jag pekade på att Miljöpartiets partiledare, eller språkrör, har kallat den fördelningsprincip som är grunden för socialförsäkringssystemen idiotisk.

Jag påpekade också att Ragnhild Pohanka glömmer, när hon talar om det brutna taket, att nämna att socialförsäkringarna inklusive förtidspensionen går med mer än 20 miljarder i överskott i år. Man behöver alltså inte sänka nivåerna. De pengarna går rakt in i statskassan.

Om man lägger arbetslöshetsförsäkringen under socialförsäkringtaket, som Miljöpartiet föreslår, innebär det att vi avhänder oss kampen för full sysselsättning.

Jag sade också att jag inte tycker att det är konstigt att Miljöpartiet förespråkar grundtrygghet, eftersom man genom att stödja regeringens konvergensprogram därmed också gav upp kampen för full sysselsättning, som alltså är förutsättningen för den generella välfärden.

Prot. 1995/96:37
13 december

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Anf. 12 RAGNHILD POHANKA (mp) replik

Fru talman! Det är bra att vi är eniga i vissa frågor. Jag känner till att socialförsäkringarna går med ett så pass stort överskott, och man räknar med att det skall bli ännu större nästa år. Jag har läst att det kan bli 40 miljarder, men jag har inte kontrollerat det och vet inte om det stämmer. Överskottet är alltså 20 miljarder i år, så visst finns det pengar för att behålla nuvarande nivåer. Men vi har ställt upp på den här besparingen, och då är det svårt att avvika från den.

Jag tycker inte alls att detta betyder att vi sätter stopp för kampen mot arbetslösheten. Vi vill ha en grundtrygghet för t.ex. dem som blir utförsäkrade. Det finns ju människor som blir utförsäkrade i dag, och vad skall de leva på? Skall de leva på socialbidrag? Det kan inte vara ett bättre alternativ att de måste söka socialbidrag än att de får en grundtrygghet. Man skall naturligtvis fortsätta att aktivt försöka föra in människor i arbete igen.

Vi har inte heller lämnat inkomstbortfallsprincipen, men vi menar att man lämnar den också genom majoritetens förslag. Vad har de som har blivit utförsäkrade? Grundtryggheten skulle vara ett skyddsnät för dem.

Anf. 13 ULLA HOFFMANN (v) replik

Fru talman! Jag pekade just på lösningar, när det gäller hur man nu vill värna socialförsäkringssystemen. Enligt våra beräkningar kostar det ungefär 600 miljoner kronor att behålla 80-procentsnivån. Det är med andra ord de pengar som Ragnhild Pohanka säger sig spara.

Jag tillhör dem som är inkomstbortfallsprincipfundamentalister, eftersom jag anser att den fördelningsprincipen är den bästa för våra socialförsäkringssystem. Jag delar alltså inte Ragnhild Pohankas och Miljöpartiets uppfattning att ett brutet tak skulle lösa våra problem. Tvärtom tror jag att det skulle bli ännu fler privata försäkringar med ett sådant system.

Anf. 14 RAGNHILD POHANKA (mp) replik

Fru talman! Jag tror att Ulla Hoffmann i det här fallet inte har tänkt på de människor som står utanför systemet. Det är ändå fråga om 900 000 människor i dag. Vi måste tänka på dem också. Jag tror inte alls att det brutna taket skulle innebära det som Ulla Hoffmann säger.

Dessutom talar Ulla Hoffmann om de 500 miljoner som vi säger att vi sparar. Jag har fått helt andra siffror när det gäller dessa 5 %, nämligen mellan 2 och 3 miljarder. Men jag kan ha fått fel siffror.

Anf. 15 SIGGE GODIN (fp) replik

Fru talman! Eftersom Miljöpartiet har rest land och rike runt och pläderat för den här linjen, som de tror att folk tycker är jättebra, skulle

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

jag vilja fråga Ragnhild Pohanka: Var finns försäkringsmässigheten, som innebär att människor som betalar avgifter till försäkringen också får förmåner som motsvarar dem?

I dag pågår en debatt ute i samhället där SACO flaggar för att gå ut i Europa och kollektivt köpa tilläggsförsäkringar till sina medlemmar. Jag vet att det finns flera fackförbund som tänker samma tanke. Då uppstår det problem som jag nämnde i mitt anförande, dvs. att höginkomsttagarna försöker försäkra sig på ett annat sätt, försöker komma ur den statliga modellen. Vi behöver dem ju så väl – vi behöver alla i försäkringen. Höginkomsttagarna har låg sjukfrånvaro och betalar höga avgifter, och de bör också ha en rimlig nivå om de skulle råka bli sjuka.

Alla som tjänar över 14 000 kr skall ni klämma åt. Men det är inga höginkomsttagare, Ragnhild Pohanka, utan det är låginkomsttagare. Tänk bara tanken att en i familjen är arbetslös och den andre tjänar 14 000–15 000 kr och blir sjuk. Det är då inte så enkelt att klara de dagliga räkningar som skall betalas eller att klara en rimlig standard.

Frågan är då: Hur har Miljöpartiet tänkt sig avgifterna för mänskorna i detta system? Skall de betala långt över taket, upp till taket eller utifrån de förmåner de har? Vad är det Miljöpartiet försöker säga till svenska folket?

Anf. 16 RAGNHILD POHANKA (mp) replik

Fru talman! Det är faktiskt så att mycket mer än hälften av svenska folket har inkomster under 14 500 kr. Jag kan hålla med om att man kan tycka att det är medelinkomsttagare. Det går an så länge det är två i familjen, även om de är sjuka, därför att man klarar sig mycket lättare då. Det är de ensamstående som har det svårast att klara sig på de inkomsterna.

Vi menar att man skall fortsätta att betala sociala avgifter upp till 7,5 basbelopp. Vi menar att det fortfarande finns en motivation att göra det när man får 40 %. Man kan bedöma det olika, om man tycker att den motivationen är tillräcklig.

Sedan kan ju faktiskt inte SACO bestämma att man inte skall betala avgifter som är fastställda i lag; det är ju omöjligt. Man får gärna försäkra sig ytterligare. Det kan vi inte förbjuda någon.

Men det blir problem om vi tillämpar inkomstbortfallsprincipen redan för dem som har deltidsarbete och t.ex. 8 000 kr i månaden. Vad skall de göra om de bara får 75 %?

Anf. 17 SIGGE GODIN (fp) replik

Fru talman! Jag konstaterar att Miljöpartiet inte tycker att det skall vara någon försäkringsmässighet i våra system. När det gäller SACO och andra fackförbund får vi den här debatten i samhället. Vi får ett antal människor, som inte ens är höginkomsttagare, som tycker att det är orimligt att de skall betala till en försäkring där de, om de blir sjuka, inte får ersättning så att de hjälpligt kan klara sin dagliga standard.

Det är det Miljöpartiet säger, och det är den debatten som jag inte tycker om. Om det blir så har vi inte ett solidariskt försäkringssystem. Vi kommer att mista det. Det är alltså Miljöpartiet som går i täten för

att säga till människor att vi skall ha ett så orättvist system som möjligt, för det gagnar några få i samhället. Och sedan försöker ni få människor att tro att ni klämmer åt höginkomsttagarna medan de andra klarar sig. Men så är inte fallet med ert förslag.

Anf. 18 RAGNHILD POHANKA (mp) replik

Fru talman! Jag kan hålla med om att 80 % är för lågt för att man skall klara sig bra om man är låginkomsttagare, men jag tror faktiskt att människor kan klara sig på våra ersättningar om de inte har byggt in sig i en för hög standard.

Vi värnar om det här socialförsäkringssystemet. Vi anser att man får utdelning av det, även om den är låg vid inkomster över 14 500 kr. Det håller vi med om. Men vi anser att det här är ett sätt att mera solidariskt försöka spara än när man ger samma besparingskrav åt låg- och höginkomsttagare. Det är ju solidariteten vi är ute efter, inte tvärtom.

Anf. 19 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Fru talman! Jag konstaterar, liksom en del talare gjort tidigare, att det här betänkandet i stort sett innehåller lagändringar eller andra följändringar av principbeslut som redan fattats här i riksdagen. Utskottsbehandlingen och debatten här i dag kan väl närmast betraktas som någon form av repris. Man skulle egentligen kunna fatta sig mycket kort.

Av respekt för alla de medborgare som på olika sätt har hört av sig med sin oro inför de beslut som skall fattas här i dag väljer jag ändå, precis som övriga partiföreträdare, att utveckla de ställningstaganden som vi har gjort i dessa frågor.

Den riktigt stora frågan är naturligtvis ersättningsnivåerna i socialförsäkringssystemen, där lagändringarna nu kommer som skall göra det möjligt att sänkningarna sker den 1 januari 1996.

Vi kristdemokrater har alltså inte ställt oss bakom förslaget till sänkningar av dessa nivåer. Därmed stöder vi inte heller förslaget i dag att ändra lagarna så att detta blir möjligt. Vi anser visserligen att en enhetlig ersättningsnivå, både i socialförsäkringssystemen och i arbetslöshetsförsäkringen, är bra, för att inte säga nödvändig, av olika skäl. Men vi håller på att den ersättningen under det kommande året bör ligga på 80 %. Jag skall strax nämna något om vad vi anser om framtiden.

För dem som är riktigt lågavlönade vet vi alla att det kan vara kämpigt att ens klara sig på 100 %, alltså sin fulla lön. Även de månader, förhoppningsvis många, under ett år när man inte har något avbräck, inte blir sjuk, har man ändå svårt att klara sig. Redan med den nivå vi hade tidigare, 90 %, kunde det vara besvärligt för de lågavlönade. Sänkningen till 80 % blev naturligtvis ytterst påfrestande för dessa grupper. Nu kommer nästa sänkning, ned till 75 %.

Vad innebär detta? Jo, det innebär en oerhörd ekonomisk stress för många människor. Jag skall inte utveckla vad det kan leda till, men det är alltså en ny riskfaktor i samhället. Det innebär också en stor ökad kostnad för kommunerna när det gäller socialhjälp. Då går jag tillbaka

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

och tänker på hur det lät i valrörelsen. Socialdemokraterna deklarerade att det var verksamheten ute i kommunerna som skulle värnas, snarare än transfereringarna. Är det då så att man kan ha vattentäta skott mellan olika system och olika ekonomiska ansvarsnivåer i samhället? Nej, det kan man inte. Här ser vi att det är fråga om kommunicerande kärn.

Om vi i riksdagen beslutar om sänkta nivåer i transfereringssystemen leder det alltså till att kommunerna får ökade kostnader för sina socialbidrag. Runt om i landet, när man nu i höst har arbetat med sina kommunala budgetar, har man kunnat göra beräkningar på det här och tala om: Så här många miljoner innebär det för vår kommun, och så här många miljoner för vår kommun, i ökade socialbidragskostnader.

Var det det man menade när man sade att man skulle värna verksamheten ute i kommunerna? Skall socialbidrag inte längre vara ett yttersta skyddsnät för våra medborgare? Skall det vara det som ligger närmast till när man får problem av olika slag? Jag tror inte att det är så som vi egentligen har menat att det borde vara i vårt välfärdsland.

När det gäller framtiden anser vi kristdemokrater i likhet med Miljöpartiet att vi bör ha ett helt reformerat system. Vi bör ha ett system med brutet tak, men inte på de låga nivåer som Miljöpartiet har föreslagit med ett brutet tak vid 4 basbelopp. Vi har sagt 5,5 basbelopp, det som i dag är taket i arbetslöshetsförsäkringen, där jag inte vet att det är många som har föreslagit någon ökning. Vi vill ha 80 % upp till den nivån, för att sedan ha en lägre ersättning upp till 7,5 basbelopp, dock inte så låg som 40 %, men man kan tänka sig 50 %.

Anledningen till detta är att vi inte vill dra ned jämnt för alla, för låginkomsttagarnas skull. Detta är oerhört viktigt.

Det gäller också föräldraförsäkringen. Vi anser att den skall ligga på 80 %. Vi ställer alltså inte upp på förslaget där.

När det gäller det förlängda barnbidraget har vi motsatt oss den konstruktion av besparing som Socialdemokraterna har föreslagit och beslutat med stöd av vissa andra partier. Därför ställer vi inte heller upp på den modellen när den nu föreslås även för det förlängda barnbidraget.

En annan fråga där vi har en avvikande syn gäller placeringsreglerna för Riksförsäkringsverkets fonder. Vi har en reservation där. Vi föreslår att man skall få möjlighet att placera även i utländska räntebärande papper.

Vidare gäller det frågorna om arbetsgivaravgifter och egenavgifter, där vi inte heller ställer upp på regeringens och utskottsmajoritetens förslag om en ytterligare växling av avgifterna. Detta avvisar vi alltså.

Slutligen vill jag återigen säga att kommunerna drabbas oerhört hårt av statens besparingar, bl.a. genom införandet av de s.k. egenavgifterna. För att begränsa de effekterna har vi kristdemokrater tidigare föreslagit en begränsning av egenavgifterna till 2 % för 1998. Av det skälet säger vi också nej till regeringens förslag om en höjning av egenavgifterna i den allmänna sjukförsäkringen.

Jag är också med på ett särskilt yttrande när det gäller konsekvensanalyser. Jag konstaterar att det saknas konsekvensanalyser i den pro-

position som regeringen har lagt fram. Försättningsvis kan vi naturligtvis inte acceptera det.

Vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer – nr 4, 9, 11, 13 och 14. Av respekt för kammarens ledamöter och vår tidspress yrkar jag endast bifall till reservation 4 avseende mom. 1 beträffande enhetlig ersättningsnivå.

Anf. 20 BÖRJE NILSSON (s)

Fru talman! Betänkandet om vissa socialförsäkringsfrågor är, som många har påpekat, ett rent lagstiftningsärende. Man kan säga att det här är en repris på de debatter i denna fråga som vi har haft tidigare under året.

Som bekant har riksdagen strax före sommaruppehållet och i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen fattat ett principbeslut i alla de här frågorna och lagt fast en enhetlig ersättningsnivå på 75 % i sjuk- och föräldraförsäkringen fr.o.m. den 1 januari 1996. Det fattades också beslut om att denna nivå även skall införas i sjuklönesystemet samt om att karensdagen skulle bibehållas i sjukersättnings-systemet.

För de s.k. pappa- och mammamånaderna utges dock enligt vårt förslag en förhöjd ersättning motsvarande 85 %. Den högre ersättningen motiveras med att det är viktigt att denna reform får en sådan effekt att det anses som naturligt såväl på arbetsplatsen, i samhället som i familjen att mannen likaväl som kvinnan tar det praktiska ansvaret för omsorg av barnen. Utskottet anser därför – i motsats till moderaterna – att reformen inte bör avskaffas vare sig det gäller själva förbehållet eller den högre kompensationsnivån.

Utöver lagförslagen om ersättningsnivåer föreslår regeringen att den särskilda minskningsregeln bibehålls. Det innebär att den helt övervägande delen av landets arbetstagare kommer att erhålla 85 % av den sjukpenninggrundande inkomsten fr.o.m. den femtonde dagen t.o.m. den nittionde dagen i varje sjukdomsfall.

För att förstärka finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen blir det enligt betänkandet en växling med 1,10 procentenheter mellan sjukförsäkringsavgiften och arbetsmarknadsavgiften. Även detta är i enlighet med tidigare beslut i riksdagen. Samtidigt föreslås i enlighet med tidigare ställningstagande att den allmänna egenavgiften i form av sjukförsäkringsavgift höjs med 1 procentenhet. Det finns nu också en lagregel på den här punkten.

I betänkandet lämnas också en redovisning som socialförsäkringsutskottet begärt angående kvinnors sjukskrivning under senare delen av graviditeten och sambandet med havandeskapspenningen. Mot bakgrund av Riksförsäkringsverkets uppföljning ansluter sig utskottet till regeringens bedömning att reglerna inte för närvarande bör ändras.

När man studerar betänkandet litet närmare finner man att oppositionen i stort sett upprepar sina förslag från tidigare behandlingar i riksdagen då principbeslut fattades om ersättningsnivå m.m. Dessförinnan hade vi den 17 maj en ingående debatt om socialförsäkringarna då

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

direktiven till Sjuk- och arbetsskadeberedningen antogs. Det är alltså nu tredje gången vi diskuterar samma frågor.

Liksom vid tidigare omgångar reserverar sig nu Folkpartiet, kds och Miljöpartiet för en ersättningsnivå på 80 %. Man skall lägga märke till att totalt sett kommer dessa förslag inte att ge mer ekonomiskt för de försäkrade. De ger inte en enda krona mer för de försäkrade.

Folkpartiet och kds drabbar t.ex. de försäkrade genom att dra in 2 miljarder i nya SGI-beräkningar. Det innebär ungefär samma påfrestning för de försäkrade. Jag tror att man skall vara litet försiktig i debatten. Man lägger ut besparingarna på ett annat sätt, men för de försäkrade innebär det ekonomiskt ungefär detsamma.

Vänsterpartiet föreslår t.o.m. 90 % och ser inga som helst ekonomiska problem i Sverige i dag. Man går hela tiden den enkla vägen. Man skall sänka arbetstiden, höja transfereringarna, förbättra den offentliga sektorn, sanera ekonomin och ha låga skatter. Allt detta skall man göra utan att det kostar någonting. Det är en politik som naturligtvis inte går ihop. Vänsterpartiet skjuter allt på framtiden till kommande generationer, till barn och barnbarn. Det är en oerhört förrädisk väg. Jag tycker nog att man skall vara litet försiktig i den här debatten.

Sigge Godin undrade var de som demonstrerade mot a-kassesänkningarna är nu. Han syftade då på demonstrationen den 15 december 1993. Det är naturligtvis en oerhört viktig skillnad på a-kassesänkningar, Sigge Godin. Nu sänks ersättningen i a-kassan för att sanera en dålig ekonomi, och det förstår väldigt många. Under er tid i regeringen sänktes ersättningen för att ge utrymme för skattesänkningar för rika människor. Det var detta som hände. Sådant retar arbetare, och då demonstrerar de också.

Verkligheten är sådan att det är nödvändigt att göra sådana här besparingar. Vi kan bara konstatera att under den borgerliga regeringstiden lånade Sverige lika mycket som under hela historien. Statsskulden fördubblades. Hade man vid det tillfället hållit hårdare om budgeten, hade vi sluppit att ta till sådana åtgärder som vi i dag måste vidta. Sverige befann sig i ett oerhört allvarligt läge 1994. Det är nu vårt ansvar att ordna ekonomin, som betyder oerhört mycket för välfärden och sysselsättningen. Vi måste naturligtvis få kontroll över finanserna, och det återspeglas i de förslag som vi nu antar.

Rose-Marie Frebran talade med indignation om sänkningarna. Jag tror dock hon skall vara litet försiktig. Hon vill ha ändrade SGI-beräkningar där man gör försämringar på 2 miljarder. Rose-Marie Frebran vill ha ytterligare en karensdag, vilket också drabbar de försäkrade. Det är således ingen större skillnad på förslagets konsekvenser gentemot de försäkrade.

När man studerar betänkandet finner man att andra besparingsförslag från oppositionen innebär ytterligare en karensdag, höjd pensionsålder samt att vi begränsar socialförsäkringarna till det grundtrygghetssystem som Miljöpartiet vill ha.

Enligt utskottets majoritet kan redan en karensdag i sjukersättningsystemen för många försäkrade medföra oförutsedda och förhållandevis stora inkomstbortfall. Om ytterligare en karensdag skulle införas, be-

dömer utskottet att det skulle innebära alltför stora påfrestningar på redan utsatta grupper. Därför avslår vi förslaget om ytterligare en karenssdag.

Folkpartiet och kds reserverar sig också igen mot växlingen mellan sjukförsäkringsavgiften och arbetsmarknadsavgiften. Jag ser det närmast som en ideologisk markering från dessa partier. De har tydligen svårt att acceptera den organisation av arbetslöshetsförsäkringen som riksdagen har fattat beslut om.

Vi kan också konstatera att oppositionen saknar samsyn på socialförsäkringarna. De olika partiernas förslag spretar åt olika håll. Moderaterna och Folkpartiet är t.ex. ytterligheter när det gäller synen på pappa- och mammamånaderna. Moderaterna avstyrker reformen helt, medan Folkpartiet föreslår en ersättningsnivå på 90 %.

Majoriteten ser pappa- och mammamånaderna som mycket viktiga från jämställdhetssynpunkt och anser därför att en högre kompensation skall lämnas för de förbehållna dagarna även i fortsättningen.

I de inledande avsnitten i regeringens budgetproposition slås det fast att Sverige i framtiden skall vara ett välfärdsland där människor har arbete och de offentliga finanserna är i balans.

Att nu sänka ersättningar och göra besparingar i socialförsäkringarna är inget mål i sig för oss socialdemokrater, utan det hänger ihop med det statsfinansiella läget. Vi måste komma till rätta med budgetunderskottet och få stopp på ökningen av statsskulden, som bara under den borgerliga regeringstiden mer än fördubblades. Det har jag sagt tidigare.

Det är genom att sanera statsfinanserna som vi kan göra oss oberoende och återställa politikens och demokratins handlingskraft. Om vi skall uppnå detta mål kan vi inte bara höja skatter och avgifter. Men vi kan heller inte bara sänka utgifter, som moderaterna vill. För att få en rättvis fördelning av bördor som budgetunderskott och statsskuld tvingar oss till är det nödvändigt att vi både skär i utgifterna och höjer skatter och avgifter.

Sålunda har vi tagit tillbaka moderaternas generösa skattesänkning för de rika i landet under den borgerliga regeringstiden.

Vi har som bekant också infört en värnskatt på inkomster över 200 000 kronor. Skatten på stora aktieutdelningar har höjts från 0 till 30 %. Skatten på reavinster och på andra kapitalinkomster har också ökat till 30 %. Vi behåller förmögenhetsskatten och skärper avdragsreglerna för de stora pensionsförsäkringarna.

Det är genom en sådan uppläggning som man kan åstadkomma någorlunda rättvisa i och förståelse för budgetsaneringen, vilket naturligtvis är synnerligen viktigt.

Socialförsäkringarna omfattar över 300 miljarder kronor per år och är en tung post i statsbudgeten. Det motsvarar nästan 20 % av bruttonationalprodukten. Socialförsäkringarna har därför mycket stor betydelse för människorna i vårt land.

Det är naturligtvis ofrånkomligt att besparingarna blir kännbara om de måste genomföras i en välfärd som har byggts upp just för att skapa ökad jämlikhet. Men sanningen är ju den att vi aldrig kan låna oss fram

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

till en trygg och bestående välfärd. Vi skär inte för att minska välfärden, utan vi gör det för att rädda den. Det är viktigt. Vi klarar inte socialförsäkringarna och den gemensamma sektorn om vi inte har en stabil och säker ekonomi. Alltså: För oss socialdemokrater är budgetsaneringen ett medel att rädda välfärden och skapa ökad sysselsättning.

Vi kan nu också se att den förda ekonomiska politiken, som riksdagen har beslutat om, börjar ge resultat. Vi behöver låna allt mindre. Trots detta går det inte att släppa greppet om budgeten. Under över-skådlig tid har vi att förvalta en enorm statsskuld; den uppgår numera till närmare 1 400 miljarder.

I besparingstider är det extra viktigt att inte förstöra grundprinciperna bakom vårt socialförsäkringssystem. Sverige har väl utbyggda trygghetssystem som skyddar från inkomstbortfall vid sjukdom, ålder-dom och i samband med att man får barn. Dessa försäkringar fungerar i stort sett väl. Vi socialdemokrater håller fast vid den inriktning och de principer som försäkringarna har haft. Vi skall också i framtiden ha en bra försäkring, som omfattar alla och som ger bra trygghet. Den skall dessutom ha en gemensam finansiering. I Sjuk- och arbetsskadeberedningens uppdrag ingår att skapa en effektiv och stabil socialförsäkring som är lätt att förstå och som alla kan känna förtroende för. Solidaritet och rättvisa skall också i fortsättningen genomsyra välfärdspolitiken.

Jag vill med detta, fru talman, yrka bifall till socialförsäkringsutskottets betänkande.

Anf. 21 GULLAN LINDBLAD (m) replik

Fru talman! Först vill jag säga att jag sällar mig till dem som poäng-terar behovet av konsekvensanalyser när det gäller förändringar inom socialförsäkringssystemen och även andra system. Det kräver också mitt parti. Men vi har i det här fallet inte lämnat något särskilt yttrande eller någon reservation, eftersom utskottet redan har begärt en konsekvensanalys. Jag hoppas att denna begäran också effektueras av rege-lingen.

Börje Nilsson återkom med den gamla visan – den har vi hört många gånger från socialdemokratiskt håll – att den borgerliga rege-lingen på tre års tid skulle ha åstadkommit det stora budgetunderskottet och statsskulden. Var och en med någon kännedom om svensk ekonomi vet ju att dessa beror på att vi under decennier har haft t.ex. ett social-försäkringssystem med timsjukpenningar och annat elände som full-ständigt har raserat ekonomin. Ett felaktigt påstående blir inte sannare för att det upprepas gång efter annan. Visst var den borgerliga rege-lingen effektiv på många sätt, men så effektiv var den inte att den kunde radera Sveriges ekonomi på mindre än tre år – det måste jag säga.

Oppositionen upprepar sina förslag, sade Börje Nilsson. Han sade också att vi i oppositionen saknar samsyn. Ja, varje parti lägger här i kammaren fram sin ideologiska syn på försäkringarna. Men jag skulle gärna vilja fråga vilken ideologisk syn socialdemokraterna har. Den gamla synen är ju fullständigt bortblåst! Nu tvingas ni ju spara. Och den beredning Börje Nilsson nämnde står ju mer eller mindre stilla,

därför att ni är oense inbördes. Jag vill därför fråga vad det finns för samsyn inom socialdemokratin. Vad är er ideologi när det gäller försäkringarna?

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 22 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Det är klart att vi socialdemokrater också måste ta ansvar för den situation som har uppstått. Men det är ju ändå så att statskulden mer än fördubblades under den borgerliga regeringstiden, och det hänger ihop med att man inte höll hårdare i budgeten. Man borde ha angripit den lågkonjunktur som seglade upp. Det var då som arbetslöshetssiffrorna steg. Då borde man naturligtvis ha hållit hårdare i budgeten och ingripit. Då hade vi kunnat undvika att ta i så hårt som vi nu måste göra i budgetsaneringen.

När man gör en budgetsanering är det ändå viktigt att den sker på ett någorlunda rättvist sätt. Ett av problemen under den borgerliga regeringstiden var att man genomförde oerhört generösa skattesänkningar till de rika. Dessa kraftiga skattesänkningar skapade också ett hål i den statliga budgeten.

Nu kan vi se i en moderat motion i anslutning till tillväxtpropositionen att man i stort sett håller fast vid den gamla politiken. Där föreslår man ytterligare utgiftsminskningar på netto 55 miljarder och skattesänkningar på netto 37 miljarder. Jag tycker att det i dag är ett bra tillfälle att redovisa detta, Gullan Lindblad. Vad är det för ytterligare 55 miljarder som man skall dra in? Hur drabbar det enskilda människor? Gullan Lindblad talade ju om konsekvensanalyser. Jag hoppas att ni har gjort sådana i det här fallet. Hur drabbar detta människor?

Vidare: Vem skall ha del av skattesänkningarna? Det är en intressant fråga. Saneringen måste göras på rättvisa grunder.

Anf. 23 GULLAN LINDBLAD (m) replik

Fru talman! Jag noterar att Börje Nilsson inte ger något svar på frågan om vad Socialdemokraterna egentligen vill med socialförsäkringarna, utan det är en besparing här och en besparing där.

Vi har en klar ideologi när det gäller socialförsäkringarna. Det handlar om ett mycket gott grundskydd, ungefärligen på samma nivå som i dag och därutöver sänkta skatter, så att enskilda människor har möjlighet att själva skaffa sig tilläggförsäkringar. Vi vill ta vara på det personliga ansvaret detta förenat med en viss självrisk i försäkringen.

Vi märker att människor lyssnar på signaler. T.ex. en fjärdedel av LO:s medlemmar tecknar i dag nya pensionsförsäkringar, som jag vid Gud hoppas att ni inte stjälar från dem.

Börje Nilsson vill tala allmänt om ekonomi och skattepolitik. Gärna för mig!

Vi har velat sänka skatterna på just arbete. Vi i den borgerliga regeringen var nämligen genomsyrade av strävan att underlätta för företagen att få fler arbetstillfällen till stånd. Där har ni totalt misslyckats. Det är ju fortfarande samma höga arbetslöshet och enligt Socialdemokraternas egna beräkningar skall arbetslösheten 1998 ligga på 10 %.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi ville få fram jobb som skulle ha gjort att vi fick ökade intäkter. Vad ni genom era återställare har åstadkommit är att skatterna på just arbete och företagande har höjts med mer än 30 miljarder kronor. För oss alla har skatterna höjts med 60 miljarder kronor. Detta är socialdemokratisk politik, men därav kommer ingen välfärd och inga fler jobb! Vad ni i stället tvingas till är att hela tiden skära. De som då drabbas hårdast är de som har det allra svårast.

Nu har ni tydligen något på gång när det gäller dem i den allra svåraste belägenheten –lagen om stöd och service. Det är dock en annan debatt. Men eftersom Börje Nilsson här tar upp andra saker kan också jag göra det.

Anf. 24 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Gullan Lindblad undrar vad som är vår ideologiska syn när det gäller socialförsäkringarna. Jag tycker att jag på den punkten uttryckte mig ganska klart i mitt anförande. Jag gav där en deklaration från vår sida.

Vi håller alltså fast vid grundprincipen att socialförsäkringarna skall vara hållbara och riktiga. Det skall vara ett generellt välfärdssystem med en gemensam finansiering. Välfärdssystemet skall bygga på solidaritet. Detta är oerhört viktigt.

När det gäller ersättningsnivåerna har vi på grund av samhällsekonomin tvingats till åtgärderna i fråga; det är helt klart. Hade vi haft pengar skulle ersättningsnivåerna självklart ha varit högre, men nu får vi ta oss igenom de här svåra åren.

Socialdemokraterna håller på att utforma ett framtidsprogram. Där finns naturligtvis också socialförsäkringarna med. Vi måste föra en debatt om var nivån i fortsättningen skall ligga. Det får vi ta itu med när vi har klarat ut den ekonomiska kris som vi har efter er regeringstid. Det är uppläggningsfrågan från vår sida.

Jag tycker att vi är oerhört tydliga när det gäller grunderna för socialförsäkringarna och välfärden, och det släpper vi inte.

Anf. 25 SIGGE GODIN (fp) replik

Fru talman! Börje Nilsson säger att oppositionen upprepar sina förslag. Ja, Börje Nilsson, vi i Folkpartiet vet vad vi vill med sjuk- och socialförsäkringarna. Vi har en konsekvent linje. Det är alldeles riktigt att vi håller fast vid den. Vilken linje Socialdemokraterna har vet vi däremot inte. Det sägs ingenstans. Vi får bara gissa.

I mitt anförande krävde jag ett resonemang om vilka effekter 75-procentsnivån kommer att få. Vidare: Sker det överströmningar till andra system? Vad blir nettobesparingen osv.? Om de sakerna vill Socialdemokraterna inte tala. Det känns väl litet pinsamt.

Vi i Folkpartiet skall, enligt Börje Nilsson, akta oss därför att vi kräver SGI-beräkningar för att klämma åt människorna. Detta har jag hört förut. Statsrådet Anna Hedborg sade det för någon vecka sedan i en debatt här i kammaren.

Men, Börje Nilsson, ni måste komma ihåg vad ni föreslår! Anna Hedborg och regeringen skriver faktiskt i direktiven till Sjuk- och ar-

betsskadekommittén att den modell skall provas som Folkpartiet talar om.

Vid nyår kommer ett delbetänkande. Vad det innehåller skall jag inte avslöja här, men det kommer ganska lämpligt i förhållande till sänkningen av nivån. Människor kan då se vilken åsikt Socialdemokraterna har. Jag tror inte att vi kommer att skilja oss särskilt mycket åt när det gäller sättet att beräkna SGI eller kanske när det gäller att föreslå att vi inte skall ha någon SGI-beräkning; detta enligt de direktiv som regeringen talar om.

Börje Nilsson säger att demonstrationerna handlar om a-kassan, men de handlar också om sjukförsäkringsnivåerna. Jag tror att Börje Nilsson skall få följa med Ulla Hoffmann och mig ut i det verkliga livet. Fråga människor om det är bättre att ha 75 % ersättning i a-kassan och sjukförsäkringen än att ha 80 %! Då kan vi kanske klara ut den frågan.

Fortfarande kvarstår frågan: Har LO inga pengar till demonstrationsbussarna?

Växlingen beträffande egenavgifterna mellan sjukförsäkringen och arbetsmarknadsförsäkringen är enligt Börje Nilsson en ideologisk fråga. Ideologisk fråga – jaha! Vi säger till människorna: Om du betalar egenavgifter till sjukförsäkringen får du sjukersättning. Börje Nilsson tycker att det är ideologi att säga: Skicka in pengarna till sjukförsäkringen, så för vi över dem till a-kassan!

Det är ideologi!

Anf. 26 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Jag har ingen insyn i Sjuk- och arbetsskadekommittén. Sigge Godin däremot sitter med där och kan kommentera vad som kommer därifrån. Det är dock ett viktigt arbete som bedrivs där.

Det är naturligtvis viktigt att eliminera överströmningarna inom socialförsäkringarna. Det är också det som görs i och med att enhetliga ersättningsnivåer läggs fast. Detta är oerhört viktigt. Man skall ju inte kunna hoppa mellan de olika systemen.

Sigge Godin, det finns ändå en väsentlig skillnad när det gäller demonstrationerna. A-kassan sänks nu för att sanera vår dåliga ekonomi. Många människor förstår det. Jag kan också begripa att det är kännbart för enskilda. Men innerst inne begriper människor att det här är nödvändigt. Vi måste komma igenom detta, eftersom ekonomin betyder oerhört mycket för välfärden.

Jag tycker att Sigge Godin för en mycket enkel diskussion. Jag upprepar vad jag redovisade i mitt anförande. Också Sigge Godin drabbar enskilda människor väldigt hårt med sina besparingar genom SGI-beräkningen, som kostar 2 miljarder. Vidare föreslår Sigge Godin höjd pensionsålder. Där har vi ytterligare ett förslag som drabbar enskilda människor väldigt hårt.

Sigge Godin skall inte smita ifrån här. Debatten förs med stor indignation, men det är en falsk indignation. Ni drabbar ju enskilda på samma sätt. För oss gäller det att få ordning på ekonomin. Vi gör inte

Prot. 1995/96:37
13 december

Prot. 1995/96:37
13 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

som vi gör därför att det är ett mål, utan vi gör det just för att få ordning på ekonomin. Detta är alltså viktigt.

Vi får senare diskutera var ersättningsnivåerna skall ligga i framtiden. Den debatten kan vi ta upp först när vi har litet bättre kontroll över ekonomin.

Anf. 27 SIGGE GODIN (fp) replik

Fru talman! Låt mig börja med att klara ut detta med Sjuk- och arbetsskadekommittén. Självklart skall Börje Nilsson inte stå här och berätta vad han vet om den kommittén. Jag talar om de direktiv som regeringen gett kommittén. Jag är övertygad om att såväl statsrådet Hedborg som Börje Nilsson vet vad det är man har velat få utrett.

Jag instämmer med Gullan Lindblad. När det gäller ideologin kommer vi att kämpa till sista blodsdroppen för att de handikappade skall ha den service som vi har gett dem, men det är en annan fråga. Därför får den frågan bli föremål för en annan debatt, vilken kanske är väl så viktig som denna.

Jag återkommer då till demonstrationerna. Visst skall vi spara till statens utgifter, Börje Nilsson! Men det intressanta är ju att när jag frågar statsrådet Hedborg vad överskottet skall gå till så säger hon att det väl alltid finns håll att stoppa i. Då vill jag fråga Börje Nilsson: Skall det vara någon försäkringsmässighet i sjukförsäkringen? Skall man veta att det man betalar in till sjukförsäkringen också används i det systemet? Alternativet är att man för människor bakom ljuset och säger: Det spelar väl inte så stor roll; betala in pengarna, gärna mycket, så använder vi dem till det som vi politiker tycker är bäst, inte till det som väljarna vill ha dem till!

När det gäller demonstrationerna säger Börje Nilsson vidare att det var för att den borgerliga regeringen inte höll hårdare i budgeten. Vi sparade oerhört mycket på den tiden. Det förra statsrådet sitter där borta; han fick slita och släpa med de här försäkringarna för att det skulle fungera någorlunda bra.

Det är bra om Socialdemokraterna fullföljer den linjen, men hur lät det på den tiden? Jag vill bara nämna arbetsskadeförsäkringen och arbetsskadebegreppet som exempel på att ni inte orkade med att föra en konsekvent linje när ni var i opposition. Det får ni lida av i dag – sådana är politikens villkor.

Anf. 28 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Det är riktigt att det i dag finns ett stort överskott i sjukförsäkringen. Under 80-talet var det däremot ett mycket stort underskott. I dag har vi ett stort underskott i arbetslöshetsförsäkringen i stället.

Vi måste se det här i ett sammanhang. I grunden finns en samhällslig, statlig, finansiering. Det är klart att det under perioder kan bli så här, och då kan man ”cleara”, växla mellan avgifterna. Jag ser inte detta som något märkligt.

Assistansersättningen till de handikappade är naturligtvis en oerhört viktig reform som har betytt mycket för de enskilda. Den var dock

underfinansierad av Folkpartiet; det saknades 900 miljoner. Det är naturligtvis viktigt att man kommer underfund med finansieringen av denna reform, och det är det som regeringen måste göra. Det är därför man har genomfört utredningen.

Ingela Thalén uttalade i slutet av förra veckan mycket klart att det inte blir några större förändringar på den här punkten – handikapporganisationerna hade då inte tid. Sigge Godin bör notera det och inte fortsätta att angripa oss på den här punkten. Vi vill också ha en bra reform, och det står vi för.

Anf. 29 RAGNHILD POHANKA (mp) replik

Fru talman! Vad menar Börje Nilsson med att säga att vårt förslag inte ger mer till de försäkrade? Det är riktigt att det som helhet inte ger mer till alla grupper försäkrade, men det ger mer till just dem som är nära socialbidragsnormen. Där är det viktigt på vilken sida av gränsen man ligger.

Vi vet att det är många som är nära socialbyråbehovet. Det är stora grupper. Våra sammantagna förslag ger möjlighet att behålla den egna ekonomiska kontrollen över livet för stora grupper. 9 000 barnfamiljer är vräkt. 2 000 barn är vräkt från dagis på grund av bristande betalning – kanske är det delvis samma familjer. Vad har s för planer för dessa människor?

Anf. 30 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Jag är medveten om att det kan vara bekymmersamt för många i Sverige i dag. Det är därför vi understryker att det är så viktigt att den här konsekvensanalysen genomförs. På den punkten har utskottet en mycket klar och bestämd skrivning.

Jag vill ändå ta upp själva grundidén i Miljöpartiets förslag. Man har ju nu svängt och för fram en grundtrygghetsmodell. Jag vill då säga till Miljöpartiet att jag tycker att det är viktigt att man behåller försäkringens generella karaktär i trygghetssystemet. Det gäller inkomstbortfallsprincipen och de höga taken. Det är det som håller samman folket, de försäkrade, i samma system. Därmed skapar man lojalitet och solidaritet med systemet på lång sikt.

Jag tror att Miljöpartiet har trätt in på en oerhört farlig väg med de här nedbrytande förslagen, som leder till mindre sammanhållning i det svenska samhället. Jag rekommenderar faktiskt Miljöpartiet att tänka om på den här punkten. Det är oerhört viktigt att man har generella system, att man fångar in alla i detta och bygger försäkringen på solidariska grunder.

Anf. 31 RAGNHILD POHANKA (mp) replik

Fru talman! Vi har behållit den generella välfärdspolitik, även om vi har ett brutet tak. Vi vill ha en grundtrygghet för dem som ramlar utanför systemet. Börje Nilsson säger att detta skall vara för alla, och det är precis det vi också tycker. Vi behöver ett socialt skyddsnät för alla. Det är inte meningen att socialbidragen skall vara en långsiktig

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

lösning på människors ekonomiska problem, utan här har vi grundtryggheten som en säkerhet när man faller genom maskorna.

Det fanns nyligen ett fall i Dalarna med en kvinna som är för frisk för att få sjukpenning men för sjuk för att kunna jobba. Samtidigt får hon inte längre socialbidrag från kommunen, eftersom hon hör till antingen försäkringskassan eller arbetslöshetsförsäkringen. Hon ramlar emellan.

Vad skall hon göra? Vad skall de människor göra som inte har någonting? Det är därför vi vill ha en grundtrygghet, så att inte några ramlar igenom maskorna och blir helt chanslösa.

Vad säger Börje Nilsson om att han i det här fallet är för att skydda de svaga genom att sänka bidragsnivån även för dem som har lägst inkomster? Det är detta vi vill göra någonting åt. Vi vill att man skall kunna klara sig och inte ramla igenom.

Den här gruppen av människor blir helt skyddslös. De får vika ut sig, tigga eller stå med mössan i hand. Det är precis detta som Socialdemokraterna har varit emot i alla tider, och det är därför de har byggt upp välfärden. Men sväng inte här! Behåll människors självkänsla!

Anf. 32 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Jag tror att man klarar de svaga i samhället allra bäst genom att samhället har en ordnad ekonomi. Det är oerhört viktigt att det finns en stark samhällsekonomi – hos staten, kommunerna och landstingen. Det är grunden till det hela. Rasar ekonomin så blir det oerhört svårt för de svaga människorna. Det är därför vi genomför den här budgetsaneringen. Många vill smita ifrån den, men den är oerhört viktig för välfärden och även för att få i gång sysselsättningen. Det är viktigt att man förstår de här ekonomiska sammanhangen.

Anf. 33 ULLA HOFFMANN (v) replik

Fru talman! Börje Nilsson låter, som Sigge Godin redan påpekat, väldigt upprörd över att oppositionen upprepar sina förslag från i våras. Jag tycker inte att det är särskilt märkligt med tanke på att regeringen inte har ändrat uppfattning. Socialdemokraterna kommer ju inte heller med några nya förslag.

Något nytt som jag tog upp var minskningsregeln och hur den slår genom att den är skriven och formulerad så att den inte kommer att gälla under huvudorganisationsnivå. Börje Nilsson berörde över huvud taget inte detta eller om Socialdemokraterna har för avsikt att göra någonting åt det. Om nu Socialdemokraterna som de hävdar inte är för privata försäkringar bör man göra någonting åt minskningsregeln. Jag skulle vilja ha ett svar på den punkten.

Sedan faller Börje Nilsson in i någon sorts populistisk socialdemokratisk argumentation och säger att Vänsterpartiet inte ser några problem. Det heter att vi vill ha sex timmars arbetsdag, vi vill höja transfereringarna och vi vill sänka skatterna. Mycket kan man nog anklaga oss för och mycket kan man nog anföra, men ett skattesänkarparti har vi nog aldrig blivit kallade tidigare.

Tvärtom vill vi ha högre förmögenhetsskatt, och vi ville inte heller sänka matmomsen mot att vi fick en sänkning av nivåerna. Vi tyckte att det skulle se ut på det sättet, men det tyckte inte Socialdemokraterna.

Jag vill också påpeka att Börje Nilsson faktiskt säger själv att han skulle höja transfereringarna om han hade pengar. Jag har just anvisat några sätt för Socialdemokraterna att klara höjda transfereringar.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 34 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Minskingsreglerna innebär för de allra flesta arbetstare att ersättning kommer att utgå med 85 %. Det är viktigt att slå fast. Den fortsatta konstruktionen skall Sjuk- och arbetsskadekommittén se på. Det är en teknisk-ekonomisk fråga som måste penetreras i det sammanhanget.

Jag måste ändå ta upp Vänsterpartiets agerande för tillfället när det gäller sänkningarna och den ekonomiska politiken. Jag tycker att Vänsterpartiet är ute på en mycket farlig väg. Man skjuter allting på framtiden. Man har ingen finansiering för sina förslag, det är helt klart. Man skjuter allt till kommande generationer.

Jag undrar hur människorna reagerar när de ser att det bara är luft i Vänsterpartiets alla förslag. Jag undrar hur människorna då kommer att agera, för i verkligheten har ni ingen finansiering. Ni lever oerhört farligt. Det finns ingen som helst trovärdighet i ert agerande. Det är fel att hantera allvarliga politiska frågor i ett för Sverige allvarligt ekonomiskt läge på det sätt som Vänsterpartiet gör.

Anf. 35 ULLA HOFFMANN (v) replik

Fru talman! Börje Nilsson fortsätter med sin argumentation. Han varnar oss och säger att vi är på farlig väg, att vi inte har någon finansiering för våra förslag. Det argumentet har jag hört från socialdemokraterna här i kammaren tidigare. Det har alltid visat sig att de inte läst våra motioner. Jag skulle råda Börje Nilsson att göra det innan han hävdar att vi inte finansierat våra förslag.

Sedan skulle jag vilja påpeka – för att nu gå från ett ämne till ett helt annat – att det i vår motion står att vi tycker att det är en rimlig nivå men att vi vill slå vakt om den nuvarande nivån. Den formuleringen finns inte med i reservationen – vi har bett att få ett rättelseblad – men i motionen står det så.

Anf. 36 BÖRJE NILSSON (s) replik

Fru talman! Det som är oerhört viktigt är helheten i regeringens agerande.

Jag kan konstatera att sedan april, då Vänsterpartiet inte längre orkade stödja regeringen och inte hade kraft att ställa upp på vårt förslag, har räntorna sjunkit med närmare 2,5 %. För en familj med 500 000 kr i lån betyder det en med nästan 9 000 kr förbättrad ekonomi i form av skatteavdrag. Det är helheten som måste bedömas när det gäller att få ned räntan, som ju betyder så oerhört mycket för många låntagare.

Det är viktigt att man sanerar ekonomin på det sätt som vi börjat med. Vi håller naturligtvis fast vid detta. Vad som är väsentligt är att

Prot. 1995/96:37
13 december

**Fel! Okänt
växelargument.**

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

man ser till helheten i saneringsprogrammet och i den ekonomiska politik som partiet bedriver.

Anf. 37 INGRID SKEPPSTEDT (c)

Fru talman! Alla våra trygghetssystem tillkom i en tid då vi trodde på ständig tillväxt. När vi nu kommit in i en lågkonjunktur mycket snabbare än vi räknat med har stora obalanser uppstått i de olika systemen. Centerpartiet accepterar att något måste göras i det läge vi nu befinner oss i, varför vi i våras ställde upp på förändringarna i socialförsäkringssystemet. Som tidigare har sagts är det ett konsekvensbeslut vi i dag skall fatta.

Sigge Godin frågade var Centern står. Vår grunduppfattning är att vi skall ha ett välfärdssystem utifrån en grundtrygghetsmodell. Den generella välfärden skall omfatta alla. Vi kan inte fortsätta med ett system som bygger på behovsprövade bidrag, och som ensidigt bygger på inkomstskydd för dem som kvalificerat sig genom att ha haft ett arbete. Tryggheten skall bygga på att man är samhällsmedborgare. Detta gör att ingen av dem som inte kvalificerat sig i dagens system uteslås.

Centerpartiets förslag bygger på att vi ersätter dagens system med en försäkring – en arbetslivsförsäkring – som skall gälla vid sjukdom, arbetslöshet och funktionshinder. Dessutom föreslår vi ett familjestöd i form av ett barnkonto, vilket också redovisades i samband med behandlingen av socialutskottets ärenden i förra veckan.

Arbetslivsförsäkringen skall omfatta alla mellan 18 och 65 år som står till arbetsmarknadens förfogande. Ersättningen från försäkringen skall ge ekonomisk grundtrygghet och ett visst inkomstskydd för den som ofrivilligt tvingas avstå från arbete. Nivån på ersättningen skall sättas så att det alltid finns incitament – rehabilitering eller aktivering – som uppmuntrar till och syftar till förvärvsarbete.

En lägsta ersättningsnivå som är lika med en grundpenning skall garanteras. Grundpenningens nivå bör ligga på samma nivå som dagens kontanta arbetsmarknadsstöd, dvs. KAS-ersättningen. Denna grundpenning utgör golvet i vårt förslag till arbetslivsförsäkring. Ovanpå denna skall försäkringen erbjuda ett försäkringsskydd vid inkomstbortfall som bör motsvara 80 % av lönen upp till en normal inkomst. Inkomstskydd ovanför denna nivå får tecknas utanför den generella tryggheten genom avtal mellan arbetsmarknadens parter eller genom egna försäkringar.

Grundpenningen är ett fördelningspolitiskt inslag i arbetslivsförsäkringen och finansieras genom att höginkomsttagare får betala proportionerlig avgift även för den del av lönen som överstiger taket i försäkringen. Det blir alltså en omfördelning från höginkomsttagare till dem med låg eller ingen inkomst.

Arbetslivsförsäkringen skall i huvudsak finansieras av avgifter som förvaltas utanför statsbudgeten i ett fondsystem. Arbetsgivare och arbetstagare betalar hälften var av avgifterna via arbetsgivaravgifter respektive egenavgifter. Det sker genom en utväxling som sänker arbetsgivaravgifterna och höjer bruttolönerna.

Med vårt förslag blir det en ökad stabilitet. Sjuk- och arbetsskadeersättningarna har normalt högst belastning i högkonjunkturer, medan arbetslöshetsförsäkringarna och lönegarantin relativt sett är mindre belastade. Det omvända gäller i en lågkonjunktur. En gemensam finansiering av dessa ersättningar bidrar till att ge en jämnare belastning på denna del av välfärden.

Med vårt mål för välfärdspolitiken, byggd på grundtrygghetsprincipen, skapas en i verklig mening generell välfärd för den ekonomiska tryggheten. Det innebär att betydande grupper som i dag uppbär behovsprövade socialbidrag i stället flyttas över för att ingå i den generella grundtryggheten. Systemförändringen innebär att en socialbidragsnorm inte behövs. Den ersätts av grundpenningen i den av försäkringskassan administrerade arbetslivsförsäkringen.

En sammanslagning av den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringen till en arbetslivsförsäkring som omfattar alla mellan 18 och 65 år som står till arbetsmarknadens disposition och som ger en normalinkomsttagare en 80-procentig kompensation vid inkomstbortfall skulle ge såväl ett större mått av trygghet som ett minskat utrymme och en minskad motivation för bidragsfusk. Det är Centerpartiets slutsats.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 38 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Jag skall bara påpeka en sak för Börje Nilsson. Han riktar sig till oss i Miljöpartiet och säger att vi skall vara medvetna om besparingarna.

Vårt förslag innebär att man sparar mer – inte mycket mer, men dock mer – än vad Socialdemokraternas och majoritetens förslag innebär. Vi behöver inte bli upplysta om detta. Vi är medvetna om det – vi har bara ett annat sätt att spara.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (enhetlig ersättningsnivå)

1. utskottet
2. res. 1 (fp)
3. res. 2 (v)
4. res. 3 (mp)
5. res. 4 (kds)

Förberedande votering 1:

Kammaren biträdde res. 3 med acklamation.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2

18 för res. 3

289 avstod

Prot. 1995/96:37

13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

21 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering:

25 för res. 1

18 för res. 2

287 avstod

19 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

253 för utskottet

25 för res. 1

52 avstod

19 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 154 s, 75 m, 24 c

För res. 1: 25 fp

Avstod: 2 m, 18 v, 18 mp, 14 kds

Frånvarande: 7 s, 3 m, 3 c, 1 fp, 4 v, 1 kds

Mom. 2 (pappa- och mammamånaderna)

1. utskottet

2. res. 5 (m)

3. res. 6 (fp)

Förberedande votering:

79 för res. 5

25 för res. 6

225 avstod

20 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

223 för utskottet

77 för res. 5

29 avstod

20 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 154 s, 24 c, 17 v, 14 mp, 14 kds

För res. 5: 77 m

Avstod: 25 fp, 4 mp

Frånvarande: 7 s, 3 m, 3 c, 1 fp, 5 v, 1 kds

Mom. 14 och 15 (avgiftsväxling och höjd sjukförsäkringsavgift och höjning av den allmänna sjukförsäkringsavgiften)

1. utskottet

2. res. 12 (mp)

Votering:

275 för utskottet

18 för res. 12

37 avstod

19 frånvarande

Prot. 1995/96:37

13 december

Prot. 1995/96:37
13 december

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 154 s, 77 m, 24 c, 1 fp, 18 v, 1 kds

För res. 12: 18 mp

Avstod: 24 fp, 13 kds

Frånvarande: 7 s, 3 m, 3 c, 1 fp, 4 v, 1 kds

Isa Halvarsson (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att konstitutionsutskottets betänkanden KU14 och KU19, lagutskottets betänkanden LU4 och LU14 samt utrikesutskottets betänkanden UU3, UU1 och UU9 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

*Översyn av vissa
arvodesbestämmelser
inom riksdagsområdet*

5 § Översyn av vissa arvodesbestämmelser inom riksdagsområdet

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU14

Översyn av vissa arvodesbestämmelser inom riksdagsområdet (förs. 1995/95:RFK3)

Anf. 39 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! Ibland kommer ärendena upp i kammaren med en nästan slagkraftig symbolik i sin ordningsföljd och på ett sätt som kanske tydliggör politikens motsättningar.

Nyss diskuterades sociala nedskärningar som en majoritet av riksdagens partier står bakom, nedskärningar som för många drabbade kan innebära svåra sociala och ekonomiska avbräck.

Nu skall vi diskutera – och här har en riksdagsmajoritet kanske intagit en motsatt ståndpunkt till skillnad från när det gällde det förra ärendet – hur en rad ersättningar för bättre bemedlade människor med goda inkomster och höga och väl ansedda uppdrag skall få kraftigt ökade arvoden för dessa uppdrag.

Som symbol för hur man i politiken lämnat proportioner och rättvisideal talar detta förslag egentligen för sig självt.

Riksdagsuppdraget är ett enhetligt uppdrag. Det är därför svårt att införa någon form av prestationslöner – eller om man skall kalla det prestigeersättningar – inom riksdagen. Det är inte så att vissa uppdrag inom riksdagen är förmer än andra uppdrag. Det är givet att det finns personer med ansvar eller tyngre uppdrag och att det i något fall kan vara befogat med en modest höjning av ersättningen. Men förvaltningskontorets förslag, som majoriteten i konstitutionsutskottet ställer

sig bakom, leder över till alltmer av det som kan kallas för specialdes-
tinerade arvoden, beroende på om man sitter i en nämnd som förutsätts
sammanträda litet mer på sommaren än andra. Då får vi snart börja
diskutera om vi skall gradera inkomsterna för ledamöterna efter hur
många sammanträdestimmar olika utskott har, osv.

Jag tror att detta leder till orimligheter. Därför instämmer vi helt i
Miljöpartiets motionsförslag om att man skall avvisa förvaltningskon-
torets förslag. I stället bör man där det är befogat diskutera om man
möjligen kan förstärka sekreterarhjälp och kanslihjälp för att kompen-
sera arbetsbelastningen för vissa uppdrag eller göra så att den blir lika
för alla.

Vi måste slå vakt om att riksdaguppdraget är ett och samma. Det
innehåller samma förpliktelser mot väljarna för alla, när det gäller både
aktivitet och representation.

Vi anser också att vissa av de höjningar som skall komma personer
i riksdagens organ till del är orimliga. Ibland handlar det om mer än
fördubblingar av de arvoden som man haft för de här uppdragen. Det
menar vi är orimligt. Förutom att det är orimligt står det dessutom i
bjärt kontrast till beslutet om sociala nedskärningar som riksdagens
majoritet fattade för några minuter sedan. Visserligen ligger de totala
beloppens storlek på en mycket lägre nivå här, men som symbolhand-
ling talar denna höjning för sig själv. Jag yrkar därmed bifall till reser-
vationen.

Anf. 40 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Arbetsvärdering är ganska svårt. Jag tror att det är
många som har lärt sig den läxan.

Riksdagens förvaltningskontor har gett sig in på att försöka värdera
riksdagsledamöternas olika arbetsinsatser. Man kommer i sin slutsats
och i sitt förslag till riksdagen fram till att de vice talmännen, utskotts-
presidierna – alltså ordförande och vice ordförande i de olika utskotten
i riksdagen – riksbanksfullmäktige, EU-nämndens ledamöter och ytter-
ligare några till är underbetalda i förhållande till sina arbetsinsatser och
i förhållande till övriga riksdagsledamöter. Därför krävs det en bety-
dande höjning av dessa arvoden. Konstitutionsutskottet håller med.

Miljöpartiets grundinställning är att riksdagsarbetet är ett förtroen-
deuppdrag med ett stort mått av självständigt arbete och ansvar. Man
kan som riksdagsledamot faktiskt jobba mindre än 40 timmar per vecka
om man vill. Men man kan också lägga ned väldigt mycket arbete och
energi på att vara riksdagsledamot. Man kan jobba praktiskt taget dyg-
net runt och ändå känna att man inte hinner med.

Därför skulle jag vilja säga att arbetsvärdering för politiker är väl-
digt intressant men oerhört vanskligt. De enda som i praktiken rimligen
kan avgöra om en riksdagsledamot har gjort ett bra arbete är väljarna i
allmänna val.

Om förvaltningskontoret verkligen skulle bemöda sig om att ge-
nomföra en undersökning av hur mycket olika riksdagsledamöter arbe-
tar skulle resultatet antagligen se helt annorlunda ut än vad man tycks
föreställa sig.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Översyn av vissa
arvodesbestämmelser
inom riksdagsområdet*

Ledamöter i små partier arbetar t.ex. sannolikt betydligt mer än ledamöter i större partier. Man har en större arbetsbörda som ensam representant för sitt parti i ett utskott jämfört med om man som Socialdemokraterna har 8 eller 9 representanter i ett utskott.

Man kan föra flera liknande resonemang. En nyvald ledamot har det t.ex. sannolikt jobbigare än den som har suttit länge i riksdagen, som lärt sig hela proceduren och som vet hur man gör.

Det här innebär inte att t.ex. vi som representerar ett litet parti som Miljöpartiet och som är nyinvalda bör ha mer betalt än Anders Björck som är vice talman. Så tycker jag inte att det bör vara. Men det innebär inte att förvaltningsutskottets förslag är rimligt.

Ett annat argument för de här lönehöjningarna och arvodeshöjningarna är att det inte har gjorts några höjningar på många år. Läser man betänkandet ser man att det är den här frågan som man hänger upp diskussionen på. Det smärtar mig därför att säga att det inte är sant. Det är t.ex. inte sant att de vice talmännen eller presidierna i utskotten inte fått någon höjning av sina arvoden på många år. Sanningen är att man fått flera höjningar. Den senaste kom häromveckan när riksdagsledamöternas arvoden höjdes till 27 500 kr. De här arvoden sätts ju som en procentsats i förhållande till riksdagsarvodet. När nu riksdagsarvodet återigen har höjts så höjs också ersättningarna för t.ex. den som är ordförande i ett utskott.

Utskottsmajoriteten i KU menar väl ändå inte att det är rimligt att procentsatsen skall höjas varje år? Då blir det väldigt många procent till slut.

En annan knepig effekt av det förslag som ligger på bordet är att arvodet för EU-nämndens ledamöter och suppleanter skall höjas så att de får ett arvode på 600 kr i timmen. De har inte haft något speciellt arvode tidigare.

EU-nämnden sammanträder på fredagar. Är fredagar övertid i riksdagen? Är det så man resonerar? Det kan ju inte vara så att man för att man har några möten på sommaren skall ha 600 kr i timmen på hösten.

Det finns ledamöter som bara sitter i EU-nämnden och som inte är ordinarie ledamot i något annat utskott i riksdagen.

Som vi ser det bör huvudprincipen för ersättning till riksdagens förtroendevalda i stället vara att de olika uppdragen i riksdagen ses som hedersuppdrag som ingår i vad som är ett normalt arbete för en riksdagsledamot. Vi vill därför ha en ny genomgång av riksdagsledamöternas ersättningar med inriktning på att alla extra arvoden begränsas och att ersättningen i stället utgörs av en fast arvodering som går till alla riksdagsledamöterna. Målet bör alltså vara att de särskilda arvoden helt bortfaller.

Avslutningsvis tycker jag också att det är olyckligt att riksdagen tycks vara så okänslig och kallsinnig inför de sociala stämningar som finns i dag och inför människors situation. Trots pågående strejk och det ekonomiska läget i landet för enskilda människor lägger man fram förslag som innebär höjningar på flera hundra procent för vissa uppdrag. Det känns som ett bevis på att något verkligt djupgående och allvarligt har hänt, även om man inte i sak skall övervärdera den här

frågan. Kanske är det ett bevis på att man här och bland samhällets elit har fått en gemensam samsyn som innebär att man inte längre ser stora löneskillnader som ett problem – löneskillnader och i förlängningen också klasskillnader. Man ser det kanske i dag mer som ett nödvändigt och effektivt inslag i samhället.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 41 WIDAR ANDERSSON (s)

Herr talman! Populism har ett oförtjänt dåligt rykte, för det är faktiskt en väsentlig del av politiken i den meningen att politiska partier efter förmåga bör försöka ta tag i och vara lyhörda för missnöje, förväntningar, oro, gny och gnäll bland medborgarna. Medborgarna har ju all anledning att hålla ett vakande öga över oss folkvalda, våra vanor, löner, villkor och över om våra värderingar förändras i takt med uppdraget osv. Det är oerhört viktigt, därför att detta inte är ett jobb vilket som helst. Det är inte ens ett arbete utan ett förtroendeuppdrag, som vi erövrar vid de allmänna valen. De bygger på ett medborgerligt förtroende.

Populismen kan ibland bli för grov. Jag tycker nog att något av de tidigare inläggen har tangerat gränsen. Eftersom vi i riksdagens kammar inte brukar betygssätta varandras begåvning – det brukar vara under riksdagens värdighet – skulle jag ändå vilja uppmana herr Kvist och herr Eriksson att vara noga med att bära huvudbonad om ni går i skogar med mycket hackspettar.

Det vi talar om här är att några som har befattningar i riksdagen som institution, de som faktiskt utgör det parlamentariska smörjmedlet och som ser till att riksdagen fungerar och kan leverera fram beslut, majoriteter och kompromisser, får höjningar av det särskilda arvode som utgår. Det tycker jag är rimliga höjningar.

På alla andra arbeten som jag haft, på Hasselakollektivet, industrier och vilka platser det än har varit, har jag som nyanställd sett det som självklart att de som är erfarna och har jobbat längre har högre lön än jag. Det är ju fullkomligt självklart. Här kommer jag in som nyvald ledamot utan erfarenhet av riksdagens sätt att fungera och skall ha samma fasta månadsarvode som den som kanske har en 20-årig erfarenhet, vilket betyder oerhört mycket för parlamentets sätt att fungera. Det kan vara som ordförande, talman eller någon annan viktig person i riksdagens utskott. Det är ingen politisk bedömning av den ena eller den andra politikerns värde, utan det är en bedömning av parlamentets faktiska behov av dessa nyckelfunktioner för att fungera. Det kanske handlar om ett 30–40-tal människor som är extra viktiga. Detta har ju ingenting att göra med någon principiell syn på löneskillnader. Jag är för lika lön för lika arbete. Men som vanlig menig riksdagsledamot arbetar jag mindre i riksdagen som institution än den som t.ex. är vice talman, ordförande eller vice ordförande i ett utskott. Det ser jag inte på något vis som förnedrande för mig, att jag skulle vara mindre värd eller så.

Den aktade fotbollsspelaren Glenn Hysén från Göteborg spelade under en tid i Skottland i Dundee United, tror jag det var. Han fick 4

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

miljoner eller något liknande. När TV-sporten intervjuade honom fick han frågan: Är du värd 4 miljoner? Du är inte klok, sade Glenn Hysén. Ingen människa är väl värd vare sig 1 krona eller 4 miljoner kronor. Ingen människa är väl mer värd i pengar än någon annan, men de vill betala 4 miljoner. Jag är ju inte mer eller mindre värd för det.

Själv har jag under de allra flesta år varit lågavlönad. Jag har tjänat 9 000–10 000 kr på Hasselakollektivet och på andra platser. Inte var jag mindre värd då än nu som riksdagsman med en lön på 27 500 eller vad det nu är. Människovärdet ligger ju inte i penningpåsen.

I bakgrunden till frågan ligger något som ni kanske galler igen från Berthold Brecht, nämligen ett talesätt som jag tycker att det ligger oerhört mycket visdom i. Han säger: Först mat, sedan moral. Jag tror att det ligger en del djup människokunskap i det enkla talesättet.

Som av en slump, herr talman, har vare sig Vänsterpartiet eller Miljöpartiet någon ledamot i en sådan befattning att arvodet kommer att höjas. Jag säger inte att er indignation beror enbart på det. Men i bakgrunden bör finnas med: Först mat, sedan moral.

Således, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och ser fram mot ett eller annat replikskifte.

Anf. 42 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! Nu är det faktiskt så, Widar Andersson, att jag själv råkar sitta i EU-nämnden, numera som suppleant. Jag skulle alltså få en sådan höjning av arvodet som jag yrkar avslag på, så det som Widar Andersson säger stämmer ju inte.

Widar Andersson refererade till Berthold Brecht: Först maten, sedan moralen. Tror Widar Andersson verkligen att talmännens och utskottsförändenas moral höjs därför att vi kraftigt höjer deras arvoden? Har vi inte valt dessa oförvitliga personer alldeles oavsett storleken på arvodena? Hittills har det väl knappast varit svårt att rekrytera ordförande till utskott, talmän, vice talmän, ordförande i Riksbanksfullmäktige osv. I de fall då majoritetsförhållandena inte har varit givna har det snarare varit strid om dessa poster. Det är väl ingen som någonsin har avstått från ett erbjudande om någon av dessa poster därför att tilläggsarvodet, utöver det ordinarie riksdagsarvodet, har varit för litet.

Det är en tråkig debatt som förs här i landet över huvud taget. Så fort någon ställer sig upp och slåss för de svaga och många i samhället och så fort någon vägrar att gå med på att eliten beviljar sig ytterligare privilegier samtidigt som man försämrar för många människor beskylls man för att vara populist. Men jag är gärna populist, för jag vill aldrig betecknas som en elitist som ser till att de bättre bemedlade får mer och mer och beviljas alltmer förmåner samtidigt som man gör nedskärningar för de många och svaga.

Anf. 43 WIDAR ANDERSSON (s)

Herr talman! Herr Kvist! Som jag sade anser jag att populismen är en viktig del av politiken. Förmodligen utgör den ungefär hälften. Populism och retorik utgör ena hälften, medan saklig behandling av ärendena utgör den andra. Det är inte alls så att jag beskyller Kvist för

att vara populist. Den politiker som inte är populist finns förmodligen inte. Sedan kan man vara det i varierande grad och med varierande omdöme.

Att sätta löner och arvoden för förtroendevalda politiker är naturligtvis en grannliga syssla. Arvodet får inte vara för lågt, i den meningen att bara den bättre bemedlade som anser sig kunna leva på arvodet kan göra sig besvär.

Det bör heller inte vara för högt, så att människor söker sig till politiken bara för att tjäna pengar. Jag är helt ense med Kenneth Kvist. Jag tror att människor vill vara med både i riksbanksfullmäktige och i EU-nämnden, med eller utan arvode.

Frågan är dock principiell på ett annat sätt än som Kvist vill diskutera. Skall ett merarbete i riksdagens tjänst, i parlamentarismens tjänst – nu talar jag inte om politiska partier och vad vi gör utöver vårt värv som enskilda riksdagsledamöter – innebära att man får ett extra arvode? Jag anser det vara den naturligaste sak i världen. Tack!

Anf. 44 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! Även om förevarande utskottsärende avslås finns det faktiskt en extra arvodering av vissa poster inom riksdagen. Men att de skall höjas så kraftigt i en tid när man skär ned för många människor menar jag är otillständigt och en symbolhandling som bara är värd kritik.

Populism kan snarast definieras som att man stryker okunniga fördomar medhårs. Men det är något helt annat än att i politiken ta ställning efter en klar klasståndpunkt för de många och svaga människornas intressen. De har inget med varandra att göra. Men det kanske är litet svårt för elitister att se politiken på det viset.

Anf. 45 WIDAR ANDERSSON (s)

Herr talman! Med herr Kvists definition av populism måste jag nog säga att herr Kvist är populist. Genom att sammanföra de här två olika sakerna och säga att den majoritet som stöder förslaget om dessa arvoden, som för sig inte har höjts sedan 1989, företräder en elitistisk politik är i så fall att stryka okunniga opinioner medhårs, för att använda herr Kvists egen definition. I den meningen får väl herr Kvist stå ut med att vara populist.

Anf. 46 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Jag försökte ta upp några sakliga argument, Widar Andersson, som jag försökte hitta i det betänkande som ni har backat upp. Jag har tagit upp frågan om merarbete, där jag hävdar att om man sitter som vice ordförande eller ordförande gör man mer arbete än om man är vice talman eller sitter i EU-nämnden som suppleant, som jag gör och därför får del av de höjda löneförmånerna.

Min erfarenhet är inte att man gör mer arbete. Tiden är trots allt begränsad. Man måste då låta bli att göra någonting annat. Det finns bara 24 timmar på dygnet. Jag tror inte att det är sant att man gör mer arbete för att man åtar sig uppdraget att vara vice ordförande i ett utskott.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

Den andra delen gäller att man inte har haft några höjningar på så många år. Det försökte jag också vederlägga. Vad gäller de här uppdragen rör det sig om procentsatser i förhållande till riksdagsarvodet. De har höjts varje år samtidigt som vi har fått höjning av riksdagsarvodet.

Sakligt sett finns det inga argument för de här höjningarna som håller. Men man vill naturligtvis höja sina arvoden i alla fall. Det är det som blir effekten av det här resonemanget. Har Widar Andersson några egna argument utöver dem som jag tycker att vi har slagit hål på för att genomföra de här höjningarna, tycker jag att han skall presentera dem nu. Annars får han vara glad över att vi inte ger betalt efter begåvning.

Anf. 47 WIDAR ANDERSSON (s)

Herr talman! Det självklara argumentet för mig är att jag anser att ett sjukvårdsbiträde, en bilmekaniker, en pappersbruksarbetare, en läkare eller vad Eriksson vill som arbetar mer på fabriken eller sjukhuset än de andra skall ha mer betalt än de som arbetar mindre.

Med samma argument säger jag att riksdagen som institution har vissa nyckelfunktioner. Med all respekt för det arbete som Peter Eriksson och andra ledamöter i mindre partier lägger ned, som vida överstiger 40 timmar, är det mer knutet till partiet än till riksdagen som institution. Detta är en annan sak. Jag anser det helt förenligt med alla lönepolitiska principer i detta land att dessa funktioner också arvoderas.

Sedan 1989 har de *för sig*, vilket jag också sade i det förra replikskiftet, inte höjts. Då blir det en iögonfallande höjning. Därför skriver också konstitutionsutskottet i sitt betänkande att de här arvoden bör ses över mer regelbundet och att man hela tiden i den översynen bör diskutera utformningen, huruvida det skall vara fasta arvoden eller procentsatser. Men själva principen att dessa funktioner skall arvoderas tycker jag är självklar och absolut inget speciellt för riksdagen.

Anf. 48 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Problemet är att de redan är arvoderade, förutom EUnämnden. Och Widar Andersson svarade inte på om han tycker att det är övertid om man arbetar på fredagarna.

Men totalt sett måste detta ändå ses principiellt. Vi som riksdagsledamöter innehar ett förtroendeuppdrag. Det har vi också när vi åtar oss uppdrag inom riksdagen. Det är knappast rimligt att ersätta detta utifrån någon princip i arbetslivet om att man är effektiv om man gör mer arbete eller annat. Det här är ett förtroendeuppdrag och det bör rimligen ersättas lika.

Jag är inte speciellt upprörd. Jag känner mig inte förfördelad. Jag får ju ersättning, mer pengar. Principen gäller den övriga svenska befolkningen som känner att de får mindre pengar än tidigare. Vi ger dem lägre ersättning när de är sjuka och när det händer andra saker. Samtidigt ger vi oss själva högre ersättning. Det är detta som känns moraliskt jobbigt, även om Widar Andersson tycker att många av oss inte har fått

tillräckligt med mat, så att vi måste vänta med moralen tills vi får mer mat.

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 49 WIDAR ANDERSSON (s)

Herr talman! Två saker vill jag återigen ta upp. Det är ett förtroendeuppdrag att vara riksdagsledamot. Det är helt riktigt. Vi är folkvalda.

Från den dagen vi är valda och godkända av Riksskatteverket, som jag tror gör detta, är det upp till

*Översyn av vissa
arvodesbestämmelser
inom riksdagsområdet*

partierna och oss själva att bestämma vad vi gör. En helt annan sak är riksdagen som institution. Man är inte folkvald till de olika uppdragen i riksdagens olika organ, utan det är riksdagens eget inre liv som parlamentarismen behöver för att fungera, och detta är en annan sak.

Avslutningsvis vill jag säga att Peter Erikssons jämförelse mellan sjuka medborgare och arbetande riksdagsledamöter är fullständigt horribel. Den riktiga jämförelsen skall vara att arbetande medborgare också får löneförhöjningar, likaväl som arbetande riksdagsledamöter. Sjuka riksdagsledamöter skall jämföras med sjuka medborgare i övrigt. Och sjuka riksdagsledamöter får känna av de sänkningar i de allmänna systemen som sjuka medborgare får känna av. Vi kan inte jämföra äpplen och päron, herr Eriksson, även om det är oerhört bekvämt att göra det ibland.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

**6 § Lag om fortsatt
giltighet av lagen om
tillfälliga bestämmelser i
fråga om tillstånd att
sända lokalradio**

*Lag om fortsatt
giltighet av lagen om
tillfälliga bestämmel-
ser i fråga om tillstånd
att sända lokalradio*

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU19

Lag om fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio

Anf. 50 BIRGIT FRIGGEBO (fp)

Herr talman! Nu blir det för en tid framöver definitivt stopp för fördelning av nya privata radiostationer. Det handlar om ännu en återställare i den långa raden. Med den socialdemokratiska regeringen har mediepolitiken gått i stå igen; ja den är t.o.m. på tillbakagång.

På 14 månader har inte ett enda progressivt steg tagits. I stället pågår nedrustningen. Privatradion stoppas, och det kanske är följdriktigt. Socialdemokraterna har varit, och är, motståndare till en ökad frihet i etern.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mer förvånande är bantningen av public service-företagen. Men det kanske också är följdriktigt. Filosofin tycks vara att om de fria kanalerna inskränks, så kan också public service-verksamheten strypas. Det borde egentligen vara precis tvärtom. Samtidigt som friheten ökar behöver public service främjas.

Vår kulturminister, Margot Wallström, har sagt att Socialdemokraterna inte har haft någon mediepolitik. Med henne som kulturminister skulle det bli annorlunda. Men jag ser inget annorlunda, ingen ny socialdemokratisk strategi. 14 månader har gått, och allt förblir vid det gamla.

Vad skall t.ex. hända med M 4 och M 5? Inga besked ges. När skall vi få en rikstäckande kraftfull privat konkurrent till Riksradiön? Inga besked ges. Det är tyst från Kulturdepartementet.

Förra hösten tog Socialdemokraterna initiativ till stopplagen. Den skulle gälla till den 1 januari 1996. Det bedömdes vara tillräckligt för att man skulle hinna komma med nya regler. Men förmågan och orken fanns inte. Först i september i år kom det direktiv till en utredning, och inga förslag finns alltså nu på bordet. I stället skall stopplagen i dag förlängas till den 1 juli 1997.

Men man kanske skall vara positiv. Man kanske skall försöka tolka det hela positivt. Stopplagen torde få liten betydelse. De flesta frekvenserna är ju redan utdelade. Socialdemokraterna har kanske också insett att det inte är så bråttom. Det kan ju naturligtvis inte bli tal om att gå in och ändra i gällande avtal. De givna tillstånden gäller ju, och skall gälla fram till mellan år 2001 och år 2003. De kan också förlängas ytterligare. Det är dock oroande att det inte sägs någonting om detta i direktiven.

Herr talman! På ett område har regeringen visat en viss aktivitet. Det gäller den digitala tekniken. Men vad regeringen vill med denna på sikt, vet vi inte. För en liberal betyder den digitala tekniken ett stort kliv framåt när det gäller möjligheten till fri etablering i etern. Tillståndsgivningen till privat lokalradio blir förhoppningsvis enbart en parentes i mediepolitiken, om än en viktig parentes – den andra liberala attacken mot monopol och för frihet i etern.

Kurt Ove Johanssons utredning, han skall ju leda den, kommer säkert i historiens ljus att visa sig vara onödig och kanske t.o.m. obsolet. Tekniken springer hela tiden ifrån Socialdemokraterna.

Herr talman! Socialdemokratisk mediepolitik tycks dömd att ständigt hamna på historiens sophög. Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 51 KURT OVE JOHANSSON (s)

Herr talman! Proposition 1992/93:70, om privat lokalradio, bär i hög grad Birgit Friggebos signum. Den möttes när den lades på riksdagens bord med stark kritik. Invändningarna från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet handlade bl.a. om att regelsystemet vid auktioneringen av lokalradiofrekvenserna inte skulle resultera i den mångfald och i den lokala förankring som det så högtidligt talades om i propositionen.

Verkligheten, Birgit Friggebo, har visat att kritikerna hade rätt. Regelsystemet har lett till motsatsen jämfört med vad som utlovades i propositionen. Resultatet har blivit ökad maktkoncentration inom mediebranschen. Den privata lokalradion kontrolleras i dag av ett fåtal företagsgrupper, i flera fall med anknytning till andra existerande massmedieföretag.

Det var väl inte meningen, Birgit Friggebo, att utvecklingen skulle bli sådan? Vad man här skulle kunna ge uttryck för, är att verkligheten faktiskt har sprungit bort från Birgit Friggebo. Verkligheten i dag är en annan än den som från början eftersträvades.

Mot den bakgrunden är det synnerligen märkligt att Birgit Friggebo framhårdar i sitt försvar för en undermålig proposition, för undermålig var den ju verkligen redan när den lades fram.

Det är häpnadsväckande att Birgit Friggebo agerar som om ingenting hade hänt. Hon tycks inte vilja acceptera att riksdagen i dag är en annan än vad den var när propositionen, med Ny demokratis hjälp skall jag kanske tillägga, antogs av riksdagen. Den folkvilja som kom till uttryck vid det senaste riksdagsvalet betyder tydligen ingenting för Birgit Friggebo.

Om Birgit Friggebo hade varit en kraftfull kulturminister, hade det möjligen sett litet annorlunda ut. Hade hon orkat försöka finna breda lösningar, hade de turer som vi nu här i riksdagen har haft när det gäller lokalradion inte behövts. Jag tror nämligen att man, när det gäller att lösa frågor kring regelsystem för den här typen av verksamhet, skall försöka finna lösningar som håller även om det blir regimskifte. Eftersom Birgit Friggebo inte hade kraft att finna dessa breda lösningar, sitter vi nu i den här situationen.

Vad de som jobbar med den här typen av verksamhet behöver är naturligtvis vetskap om att de regler som gäller skall gälla under en lång tid framöver. Detta blir inte helt säkert om man gör som Birgit Friggebo gjorde. Hon genomförde, med Ny demokratis hjälp, detta med minsta möjliga marginal i riksdagen. Har man kunskap och vetskap om att det faktiskt kan bli förändringar i parlamentet efter ett val är det ju klokt att eftersträva en bred lösning. Då hade vi som sagt inte behövt sitta i den här situationen.

När riksdagen den 23 november förra året diskuterade lokalradiofrågan på konstitutionsutskottets initiativ, röstade 208 av riksdagens ledamöter för ett stopp för fortsatt utauktionering av lokalradiofrekvenserna, och 103 ledamöter röstade emot. Det gjorde tydligen inget som helst intryck på Birgit Friggebo. I det läget förvandlade hon regeln 2:12 i regeringsformen till en obstruktionsparagraf och förhindrade en överväldigande riksdagsmajoritet från att få föra sin mediepolitik. Jag måste säga att känslan för demokrati inte är särskilt väl utvecklad hos utskottets ordförande. Nu kan Birgit Friggebo med de beslut som riksdagen fattar inte obstruera längre. Det tycker hon naturligtvis inte om. Det kunde man märka i det anförande som hon nyss höll. Surheten har nu så att säga tagit över när fortsatt obstruktion inte är möjlig.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Detta moratorium skall användas till att få fram en bättre tingens ordning. Förhoppningsvis skall då inte endast de mest penningstinna kunna komma över de mest intressanta lokalradiofrekvenserna.

Det är riktigt som Birgit Friggebo sade, nämligen att jag av regeringen har utsetts till att vara ordförande i den parlamentariska utredning som skall finna ett rättvisare regelsystem och motverka fortsatt maktkoncentration.

Jag kan försäkra Birgit Friggebo att jag skall göra allt vad som står i min makt för att finna breda lösningar för att inom lokalradion åstadkomma mångfald och lokal förankring, varom det talades så vackert i proposition 1992/93:70. Utredningen har ju redan påbörjat sitt arbete och beräknas lägga fram sina förslag till kulturministern i oktober nästa år.

Redan nu börjar Birgit Friggebo yra om att man inte skall ha så stora förväntningar på utredningens resultat. Jag tycker att Birgit Friggebo inte skall ha alltför bråttom på den punkten. Jag har emellertid en bestämd känsla av att det finns goda förutsättningar i den här utredningen att just finna breda lösningar. De kontakter som jag hittills har haft med utredningens ledamöter tyder på det. Jag tycker därför att Birgit Friggebo skall lugna ned sig litet grand och avvakta vad utredningen så småningom kommer fram till. Det är möjligt att Birgit Friggebo kommer att bli positivt överraskad.

Anf. 52 BIRGIT FRIGGEBE (fp)

Herr talman! Kurt Ove Johansson rekommenderar att jag skall lugna ned mig litet grand. Om vi hade hållit oss lugna hade vi inte haft någon större frihet i etern. Om vi hade följt det socialdemokratiska lugnet så hade allt förblivit vid det gamla. Om vi hade haft en socialdemokratisk regering under den förra mandatperioden så hade vi ännu inte haft någon privatradio över huvud taget.

Jag kan försäkra Kurt Ove Johansson att jag aldrig kommer att lägga ned kampen för en ökad frihet i etern eller lägga ned min talan. Att vi använder de av riksdagen stipulerade reglerna för hur beslutsfattandet kan gå till i detta rike skall Kurt Ove Johansson inte kritisera oss för. Det tillhör demokratin att ha minoritetsregler, och de reglerna skall kunna få användas.

Kurt Ove Johansson talade om att privatradion har inneburit en ökad maktkoncentration inom branschen och inom medierna. Det är ju fullständigt absurt att Kurt Ove Johansson, när vi bryter radiomonopolet och får ett hundratal nya lokalradiostationer på ett fyrtiotal orter i landet, börjar tala om maktkoncentration. Det är verkligen att förvränga användningen av det svenska språket.

Jag vill till sist ställa två frågor till Kurt Ove Johansson med anledning av det som han sade. Betyder det här att utredningen kommer att förorda att man skall bryta rättssäkerheten, dvs. att de ingångna avtalen skall kunna brytas upp under tillståndsgivningstiden, eftersom Kurt Ove Johansson talar om att det skall ske förändringar?

Min andra fråga är: Är inte också Kurt Ove Johanssons bedömning av den snabba utvecklingen när det gäller t.ex. den digitala tekniken att

vi kommer att ha en möjlighet att ha etableringsfrihet i etern inom en ganska snar framtid? Då blir denna tillståndsgivning obsolet.

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 53 KURT OVE JOHANSSON (s)

Herr talman! Birgit Friggebos beskrivning av verkligheten och av den socialdemokratiska mediepolitiken håller naturligtvis inte streck, utan Birgit Friggebo trampar på, som jag sade i mitt inledningsanförande, i ett gammalt tänkande. Hon har tydligen över huvud taget inte följt de diskussioner som har förts inom mitt parti när det gäller den framtida mediepolitiken. Socialdemokraterna har faktiskt alltid haft en bra mediepolitik. Vi har ständigt, mot bakgrund av vad som händer på medieområdet, anpassat våra politiska strategier. För bara några månader sedan antog det socialdemokratiska partiet ett nytt medieprogram, en ny medieinriktning. Det visar ju att mediefrågorna hos oss intar en mycket viktig ställning.

Birgit Friggebo, det finns ju ingen anledning för mig, som ordförande i den här utredningen, att gå händelserna i förväg. Jag sade på det första utredningssammanträdet att jag är beredd att åka runt till en del av dessa lokalradioföretag och diskutera utredningens uppläggning och försöka efterhöra deras synpunkter på hur framtida lösningar skall se ut. I motsats till Birgit Friggebo tänker inte vi, precis som jag sade i mitt inledningsanförande, med några få rösters majoritet tvinga igenom någonting i den svenska riksdagen, utan vi kommer att eftersträva breda lösningar.

Anf. 54 BIRGIT FRIGGEBO (fp)

Herr talman! Jag använde bara kulturministerns egna ord när jag definierade den socialdemokratiska mediepolitiken. Hon har sagt att Socialdemokraterna aldrig har haft någon strategi när det gäller mediepolitiken men att det nu skall bli bättre. Men jag kan notera att vi inte ser särskilt många spår av detta här i riksdagen. Vi vet faktiskt inte vilken strategi Socialdemokraterna har för framtiden när det gäller mediepolitiken.

Vi liberaler strävar efter att i vår mediepolitik ha så stor etableringsfrihet som möjligt inom etermedierna, på det sätt som vi har när det gäller det tryckta ordet i riket. Detta är en grundläggande och viktig hörnsten i vårt demokratiska och öppna samhälle.

Jag är säker på att Kurt Ove Johansson säkert kommer att ha kontakter med olika intressenter. Men den fråga som jag ställde gällde en grundläggande principiell fråga, en rättssäkerhetsfråga, nämligen om Kurt Ove Johansson är inriktad på att bryta upp de avtal som är ingångna och som gäller fram till år 2001 och 2003 – olika årtal gäller för olika lokalradiostationer. Detta är en grundläggande rättssäkerhetsfråga som över huvud taget inte har med mediepolitiken att göra.

Dessutom beklagar jag att vi inte redan på 1960-talet i detta rike fick en ökad frihet i etern. Då kanske vi hade haft mindre turbulens och en mer lugn utveckling, vilket Kurt Ove Johansson efterfrågade, när det gäller utvecklingen framför allt inom radion. När det sker en så här snabb avreglering blir det turbulens. Men jag är övertygad om att om

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Socialdemokraterna hade fortsatt att regera och det inte hade blivit några borgerliga avbrott så hade vi ännu inte haft några privata mark-sända TV-kanaler eller radiokanaler i detta rike.

Anf. 55 KURT OVE JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag sade tidigare att verkligheten springer förbi Birgit Friggebo. Birgit Friggebo hänvisar nu till ett uttalande av kulturministern om att socialdemokraterna skulle sakna en mediepolitik. Birgit Friggebo har tydligen inte följt med i det som har hänt. Det gäller ett gammalt uttalande, som jag vill minnas att en partivän till Birgit Friggebo använde den 23 november förra året, när vi diskuterade denna fråga. Det hade då hämtats ur en tidningsartikel.

Faktum är, som jag sade alldeles nyss, att vårt parti har ett färskt medieprogram och att kulturministern har spelat en betydande roll i framtagandet av detta. Hon har varit mycket aktiv i just denna fråga.

Birgit Friggebo påstår vidare i dagens debatt att ”stopplagen” skulle kunna få liten betydelse. Det vet man egentligen ingenting om. Bl.a. kan utvecklingen av digitaltekniken medföra att många frekvenser skulle kunna öppnas. Jag tror därför att det är mycket viktigt att stoppet får gälla under den tid när vi skall utreda denna fråga för att få fram ett bättre regelverk, som tillgodoser krav på mångfald och lokal förankring. Det vore orimligt att binda sig för koncessioner inom ett gammalt regelsystem medan man försöker komma fram till en annan tingens ordning. Jag tror egentligen att t.o.m. Birgit Friggebo begriper detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

*Års- och koncern-
redovisning*

**7 § Års- och koncern-
redovisning**

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU4

Års- och koncernredovisning (prop. 1995/96:10)

Anf. 56 STIG RINDBORG (m)

Herr talman! Ärade ledamöter! I detta ärende ser vi vådan av att vi ej tidigare var med i Europeiska unionen och Europeiska gemenskapen. Hade Sverige liksom Danmark blivit medlem i början på 70-talet hade vi kunnat påverka det nu aktuella direktivet. Tillsammans med Danmark och med England skulle kanske det anglosaxiska inflytandet ha blivit större och direktivet ha sett annorlunda ut.

Det pågår nu ett arbete i EU på ett nytt direktiv för redovisning. Det är viktigt att vi nu gör vår röst hörd nere i Europa. Genom dagens direktiv anpassar vi oss till EU med alla de bekymmer som det medför med hänsyn till direktivets utformning, men häfter har vi samma utgångspunkt som de övriga medlemmarna i Europeiska gemenskapen.

Det är viktigt att vi verkligen sätter tryck på att få nya spelregler i ett nytt direktiv.

Beträffande moderaternas reservationer till betänkandet vill jag säga att de i stort sett är identiska med Redovisningskommitténs förslag. Vi tycker att våra reservationer är bättre än majoritetstexten i betänkandet. Vi kommer inte att begära votering, men jag vill framhålla att vi tycker att de är så bra att de borde ha godtagits.

Anf. 57 PER ROSENGREN (v)

Herr talman! Innehållet i propositionen innebär en anpassning till ett antal EG-direktiv. Jag kan i och för sig hålla med Stig Rindborg om att vi tvingas anpassa oss ganska mycket efter EG-direktiv som vi tidigare inte har haft någon möjlighet att påverka. Man kan diskutera huruvida vi skall vara mycket mjuka i ryggen och anpassa oss till allt eller om vi skall obstruera. Moderaterna väljer underligt nog i ganska många fall att obstruera mot EU-direktiv.

De föreslagna nya årsredovisningslagarna innehåller bestämmelser om hur årsredovisning och koncernredovisning skall upprättas. Här finns bestämmelser om hur tillgångar och skulder skall värderas. Det finns också regler om vilka ytterligare upplysningar som skall lämnas i års- och koncernredovisning samt riktlinjer för hur en förvaltningsberättelse och en finansieringsanalys skall vara utformade.

Propositionens förslag innebär också bl.a. den nyheten att utöver kravet på att redovisningen skall ske enligt god redovisningssed skall års- och koncernredovisning också ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Jag återkommer senare till denna nyhet.

Vänsterpartiet noterar med tillfredsställelse att regeringen på grund av den remisskritik som framförts inte nu lägger fram något förslag i fråga om sambandet mellan redovisning och beskattning för företag i allmänhet. Vi instämmer till stora delar i den remisskritiken och anser att regeringen hittills gjort en riktig bedömning i detta avseende.

I Vänsterpartiets motion med anledning av propositionen framhåller vi att vi vill ha en integration i årsredovisningen av företagens miljöräkenskaper. För att gå tillbaka till kravet att års- och koncernredovisningen inte bara skall ske enligt god redovisningssed utan nu också skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat vill jag säga att det är väldigt viktigt att miljöräkenskaperna redovisas i årsredovisningen. Man kan naturligtvis diskutera huruvida en eventuell miljöskuld då skall redovisas inom linjen i balansräkningen eller helt tydligt i balansräkningen och där också få en påverkan i resultaträkningen, dvs. att man periodiserar de framtida miljökostnaderna.

Det vore intressant, Rune Berglund, att få höra vad socialdemokraterna egentligen anser om denna diskussion – skall redovisningen ske inom linjen eller också med resultatpåverkan?

Vi har valt att inte reservera oss på denna punkt, eftersom vi fått en ganska positiv skrivning i betänkandet. Vi hoppas att regeringen skyndsamt återkommer i frågan, eftersom Justitiedepartementet avser att ge Redovisningskommittén ett tilläggsdirektiv. Kommittén skall få i upp-

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

drag att överväga hur de miljömässiga aspekterna på bolagens verksamhet bör redovisas.

Vi tog i vår motion också upp jämställdhetsarbetet. Företagens ansvar för att redovisa jämställdhetsarbetet är mycket viktigt, och dess fullgörande bör enligt vår uppfattning redovisas i årsredovisningshandlingarna. Det är enligt vår mening angeläget att företagens jämställdhetsarbete i skilda sammanhang lyfts fram.

Man kan väl knappast kalla regeringens och socialdemokraternas jämställdhetsarbete särskilt offensivt, med tanke på att de inte ens är beredda att tillmötesgå kravet på en så enkel åtgärd som den som föreslås i reservation 2 av Tanja Linderborg. Propositionen behandlades visserligen under den tid då ansvarigt statsråd för jämställdheten hade tagit en time out, men innebär det att också hela jämställdhetsarbetet drabbades av denna time out? Det verkar faktiskt inte bättre.

För att fortsätta med idrottstermer kan man väl karakterisera läget i den socialdemokratiska jämställdhetspolitiken med uttrycket "ten and out". Vad säger det socialdemokratiska kvinnoförbundets ordförande Inger Segelström? Hon sitter faktiskt i lagutskottet, men hon har inte deltagit i just detta ärende. Är det en tillfällighet, eller har kvinnoförbundet faktiskt en avvikande uppfattning i just denna fråga?

En tredje punkt som vi tycker är väldigt viktig är kompetensutvecklingen i företagen. När det gäller kompetensutvecklingsprogram är vi nöjda med den skrivning som finns i betänkandet. Utskottet fick en mycket intressant information om humankapitalet vid en utskottsuppvaktning. Även dessa frågor kommer att övervägas av Redovisningskommittén. I avvaktan på dessa överväganden är vi nöjda med betänkandets skrivning. Men vi hoppas att det så fort som möjligt kommer förslag på riksdagens bord där det ställs krav att kompetensutvecklingsprogrammen på något sätt skall redovisas i årsredovisningen.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 58 RUNE BERGLUND (s)

Herr talman! Detta betänkande behandlar års- och koncernredovisningar. Det gäller redovisningslagstiftningen för aktiebolag, vissa handelsbolag, kreditinstitut, värdepappersbolag och försäkringsbolag. Flertalet av förslagen är betingade av regler i EG:s fjärde, sjunde eller elfte bolagsrättsliga direktiv eller de redovisningsdirektiv som finns på bank och försäkringsområdet. Kreditinstitut, värdepappersbolag och försäkringsföretag skall enligt förslaget tillämpa den nya bestämmelsen fr.o.m. det räkenskapsår som inleds den 1 januari 1996 eller senare under 1996. Övriga företag som omfattas av lagstiftningen skall börja tillämpa bestämmelsen ett år senare.

Betänkandet är till stora delar en anpassning till de redovisningsprinciper som tillämpas inom EU-länderna för att uppnå syftet att kunna avläsa ett företags eller en koncerns resultat och ställning på ett likartat sätt inom hela EU-området, att enligt det fjärde bolagsdirektivet uppställa likvärdiga minimikrav på den ekonomiska informationen, att enligt det sjunde bolagsrättsliga direktivet upprätta en sammanställd redovisning och en sammanställd förvaltningsberättelse och att enligt

det elfte bolagsrättsliga direktivet ställa krav på bolag som lyder under en medlemsstats lagstiftning och som öppnar filial i annan medlemsstat att offentliggöra vissa räkenskapshandlingar i den andra staten.

Syftet med detta är att ge tredje man samma skydd oavsett om ett bolag väljer att etablera sig i en medlemsstat genom dotterföretag eller genom filial. Motsvarande direktiv finns inom bank- och försäkringsområdet. Den svenska redovisningslagstiftningen uppfyller på åtskilliga punkter inte direktivens krav. Omfattande författningsändringar är därför nödvändiga. Det är därför en mycket omfattande proposition som utgör underlag till detta betänkande.

I motion L4 yrkar Yvonne Ruwaida att riksdagen skall avslå propositionen med hänvisning till att Redovisningskommitténs förslag borde inväntas. Utskottets mening är att svensk lagstiftning bör anpassas till EU:s utan ytterligare dröjsmål.

Bengt Harding Olson tar i motionen L2 upp frågan om inte redovisningsområdet borde ha en internationell samordning och inte bara omfatta EU-området. Utskottet kan hålla med om att ett standardiseringsarbete borde omfatta så många länder som möjligt. Det ligger ett stort värde i att alla som gör affärer med varandra borde ha samma redovisningsprinciper för att likvärdigt kunna bedöma varandras ekonomiska potens, oavsett om affärsområdet är EU, andra länder i Europa eller andra länder i andra världsdelar. Det får bli ett arbete för regeringen att via ministerrådet verka för en harmonisering av redovisningsområdet i ett vidare sammanhang. Enligt uppgift har det arbetet redan påbörjats inom ramen för organisationen IASC, International Accounting Standards Committee. Det finns inte möjlighet att här i detta betänkande föreslå några åtgärder i den riktningen.

I motionen L3 vill Rolf Dahlberg m.fl. att även ekonomiska föreningar och andra juridiska personer bör beredas möjlighet att använda sig av den nya lagstiftningen och begär att riksdagen beslutar införa en sådan bestämmelse i den föreslagna lagstiftningen. Justitiedepartementet överväger att komma med förslag om att även ekonomiska föreningar skall få möjlighet att tillämpa den nya lagstiftningen. Det finns dock inte tid att nu i detta betänkande överväga den frågan.

I reservation 1 avseende mom. 4 yrkar Rolf Dahlberg m.fl. att mindre företag skall beredas möjlighet att upprätta balansräkning i förkortad form utan att inhämta prövningstillstånd av regeringen eller den regeringen utser. Det finns emellertid farhågor för att det skulle kunna leda till en ofullständig information och negativa effekter ur konkurrenssynpunkt, eftersom fler företag än de som har ett direkt behov av förfaringsättet skulle kunna använda undantaget. Det bör råda viss restriktivitet i det här fallet.

I reservation 3 avseende mom. 9 tas också frågan om redovisning av pensionsförmåner upp. Motionärerna vill att endast de förmåner som ligger utanför de normala pensionsförmånerna skall redovisas. Utskottets majoritet delar emellertid regeringens uppfattning att en öppnare redovisning av pensioner och andra förmåner måste ske. Uppgiftsskyldigheten bör också omfatta tidigare verkställande direktörer eller styrelseledamöter, redovisning av lån och ansvarsförbindelser till VD eller

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

styrelseledamot, avgångsvederlag samt pensionsförpliktelser och andra förmåner till både verksamma och föregående direktörer. Det betyder att förutom det sammanlagda kapitaliserade värdet av föreliggande pensionsförpliktelser skall också redovisas de sammanlagda kostnader som uppkommit under året. Upplýsningskravet berör således både resultat- och balansräkningarna.

Vidare vill motionärerna i reservation 4 avseende mom. 10 att en möjlighet skall ges för bolag som startar sin verksamhet fram till den 1 januari 1997 att välja mellan de nya och de gamla reglerna för detta räkenskapsår. Utskottet har bedömt att det för de i förhållande till helheten få företag det gäller inte skulle finnas någon kompletterande normgivning med avseende på det nya regelsystemet att falla tillbaka på. Jämförbarheten skulle bli åsidosatt om man parallellt skulle tillåta två olika redovisningssystem.

Slutligen yrkas i reservation 5 avseende mom. 11 att det borde finnas en möjlighet för företag med bokslutsdatum den 30 april och den 30 juni att använda avsättningar till uppskrivningsfond för kvittning mot nedskrivningar. Motionärerna anser att övergångsregeln är orättvis, eftersom vissa bolag beroende på bokslutsdatum inte kommer att hinna anpassa sig. Utskottet konstaterar att de nya reglerna om uppskrivning innebär att det inte längre är möjligt att använda uppskrivningsfond för att kvitta mot nedskrivningar. Den nya regeln tillämpas emellertid inte på belopp som har avsatts till en uppskrivningsfond före lagens ikraftträdande.

Tanja Linderborg har i reservation 2 avseende mom. 5 yrkat på att jämställdhetsarbetet i företagen bör lyftas fram, att företagen i sin årsredovisning skall lämna uppgifter om jämställdhetsarbetet, vad som har gjorts för att förbättra kvinnorepresentationen i styrelsen och på ledande poster i företaget samt löneförhandlingar, m.m. Jag tycker att idén kan verka tilltalande, men i det här betänkandet behandlas endast den lagstadgade skyldigheten att på visst sätt upprätta och offentliggöra ekonomiska förehavanden enligt aktiebolagslagen och lagen om års- och koncernredovisning.

Förutom det jag tidigare sagt om att redovisningsområdet borde ha ett internationellt perspektiv finns det två andra områden som borde bli föremål för utredningar i framtiden inom redovisningsområdet. Det ena gäller att någon form av miljöredovisning borde ingå i förvaltningsberättelser. Enligt uppgift kommer Justitiedepartementet att ge Redovisningskommittén tilläggsdirektiv med avseende att undersöka på vilket sätt de miljömässiga aspekterna på bolagens verksamhet bör redovisas. Det ser vi fram emot.

Den andra frågan som bör belysas är hur investeringar i humankapitalet, dvs. människors kompetens och insatser, skall kunna bli en del av en förvaltningsberättelse.

Redovisningssystemen har successivt anpassats genom historien. Med tanke på att vi de senaste 150 åren har varit på väg in i eller befunnit oss i industrisamhället, har vi i dag ett redovisningssystem som väl uppfyller de krav man kan ställa. Redovisningssystemens utveckling har följt den industriella utvecklingens krav på att kunna mäta och

avläsa resultat. Det går i dag att utläsa värdet av maskiner och kapitalinsatser. Den hårda sidan av produktionsprocessen är väl tillgodosedd när det gäller resultat och redovisning.

Den mjuka sidan, dvs. det mänskliga kapitalet, har ingen motsvarande redovisning. När vi nu går in i informationssamhället finns det goda skäl att tro att de mjuka investeringarna kommer att öka i betydelse. Kompetens och kunskap blir allt viktigare, men fortfarande är det så att hela kostnaden för en kompetenshöjande insats måste tas ut det år insatsen genomförs, trots att resultatet av kompetenshöjningen lever kvar i ett företag under flera år. Däremot får inköp av maskiner eller andra inventarier avskrivas under en beräknad livslängd.

Den invändning man hör är att ett företag inte äger arbetskraften. Men om en person genom ökad kompetens bidrar till en ny produktionsprocess lever ju hans arbetsinsats kvar i företaget under lång tid. Humankapitalet finns kvar även om personen inte gör det.

De tankar jag för fram kan möjligen också ha betydelse när vi nästa år skall fatta beslut om en ny lagstiftning som gäller företagsrekonstruktioner. Den lagen är tänkt att förbättra möjligheterna att bedöma om ett företag har en möjlighet att leva vidare i stället för att gå i konkurs. En bedömning av personalens kompetens kan vara en avgörande faktor när det skall avgöras om ett företag kan rekonstrueras och leva vidare eller om det skall försättas i konkurs.

Om vi i framtiden får ett redovisningssystem där också humankapitalet är värderat, kan förmodligen förutsättningarna för en företagsrekonstruktion eller en eventuell konkurs bedömas bättre än i dag. Man kan inte heller utesluta att en redovisning av humankapitalet skulle kunna ha betydelse vid en bedömning av vilka rehabiliteringsinsatser som bör göras i företagen.

Det jag nu har nämnt tillhör framtiden inom redovisningsområdet. Jag tycker ändå att diskussionen om hur vi möter informationssamhällets krav på redovisningssystem måste starta. Det kan vara lämpligt att vi just på luciadagen, den dag när ljusdrottningen uppenbarar sig, får en föraning om att ljuset snart skall segra över mörkret. Det kan vara den dagen då vi kan hoppas att några företag i några branscher frivilligt prövar idén om en redovisning av humankapitalet vid sidan om den lagstadgade årsredovisningen. Då kan vi bygga upp en erfarenhetsbank med syfte att på sikt ge oss nya och kompletterande sätt att hantera våra räkenskaper.

Herr talman! Slutligen skulle jag vilja göra något som kanske inte är så vanligt. Jag ser att vår kanslichef Karin Lindell sitter i kammaren. Jag skulle så här offentligt från utskottets sida vilja tacka för hennes insatser i lagutskottet och önska henne lycka till på hennes nya jobb efter årsskiftet.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 59 PER ROSENGREN (v) replik

Prot. 1995/96:37
13 december

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Rune Berglund tycker ju att det kan ligga någonting i Tanja Linderborgs reservation. Men sedan säger han att betänkandet inte handlar om detta. Nej, det är just därför som vi har reserverat oss.

Det är ju utskottet som bestämmer vad som skall stå i betänkandet. Vi tycker att detta skulle ha varit med i betänkandet. Vi tycker det är viktigt att vara mycket tydlig när det gäller jämställdhetsarbetet. Det tycker tydligen inte socialdemokraterna.

Jag har också några frågor när det gäller miljöredovisningen. Anser Rune Berglund att det räcker med en inom-linjen-redovisning i balansräkningen eller skall miljökostnaderna periodiseras på ett sådant sätt att de påverkar resultaträkningen också? Det vore mycket intressant att höra vilken inriktning den här redovisningstekniken kommer att få.

Anf. 60 RUNE BERGLUND (s) replik

Herr talman! När motionen om jämställdhet behandlades förra gången våren 1994 – det var visserligen en annan regering och en annan utskottsmajoritet då – kom man fram till att den frågan inte hör hemma inom aktiebolagslagen, i alla fall inte i nuläget. Det är ungefär samma ställningstagande vi gör nu. Däremot kan man tänka sig att det finns många andra lagar i det här landet som skulle kunna tillämpas för att redovisa jämställdheten i företagen. Jämställdheten påverkar ju inte det ekonomiska resultatet, i alla fall inte direkt även om den kanske skulle kunna göra det indirekt.

När det gäller frågan om miljöredovisningen skall in i detta kan man svara både ja och nej. Det beror ju på vilken typ av verksamhet det gäller. Det finns naturligtvis många företag som bedriver verksamhet som är ganska litet förstörande på miljön medan det finns andra som förstör miljön väldigt mycket. Jag tror att detta måste bli föremål för en omfattande utredning innan vi tar ställning till hur vi skall hantera den här frågan.

Anf. 61 PER ROSENGREN (v) replik

Herr talman! Det skrivs ju att det skall ges en rättvisande bild av företagets lönsamhet osv. Det är ju marknadsmässigt mycket viktigt att ha en bra jämställdhetspolitik i företagen. Detta kan ju direkt påverka resultatet. Frågan har faktiskt kommit upp på flera bolagsstämmor. Det har varit mycket generade direktörer och styrelseledamöter som har försökt att försvara varför man inte har något jämställdhetsarbete. Jag tror att det är oerhört viktiga signaler att jämställdhetsarbetet också skall redovisas enligt aktiebolagens regler. Det finns ingen anledning att säga att man inte behöver ta hänsyn till den delen.

Det är fullkomligt klart att det finns företag som har mindre miljöskuld och det finns företag som har betydligt större miljöskuld. Men det var inte den frågan jag ställde. Jag ställde frågan om kostnaderna skall periodiseras direkt eller om de bara skall redovisas inom linjen i balansräkningen. Vi i Vänsterpartiet anser faktiskt, även om det temporärt kan innebära lägre skatteintäkter i och med att resultatet kommer att sjunka, att man nog bör överväga att ha en periodisering och att

miljökostnaderna skall kostnadsföras och därmed också skuldföras när man vet att det kommer att bli kostnader i framtiden.

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 62 RUNE BERGLUND (s) replik

Herr talman! Jag utesluter inte att Per Rosengren har rätt i det fallet. Det är bara det att det är mycket svårt att svara ja eller nej på den frågan i dag när vi inte har någon riktig teknik för att klara ut hur det skall gå till.

Jag tycker att vi skall titta på det här och försöka hitta den tekniken. Om vi skulle bestämma oss för att miljöräkenskaperna skall tas in och detta indirekt påverkar företagsbeskattningen, så att staten får in mindre skatteintäkter på grund av en periodiserad miljöskuld, är det en väldigt stor fråga. Jag förutsätter att den frågan kommer att tas upp när man tittar på detta.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 63 BENGT HARDING OLSON (fp)

Herr talman! Riksdagen skall nu behandla lagutskottets betänkande om års- och koncernredovisning. Jag tänker självfallet inte gå in på allt i propositionen, som om-
fattar mer än 1 500 sidor, *Års- och koncern-
redovisning*
utan jag begränsar mig till
två frågor av central och grundläggande betydelse.

I ett samhälle som bygger på marknadsekonomiska grunder krävs bl.a. en godtagbar finansiell information inom näringslivet, alltså en information om företagens ekonomiska utveckling och deras ställning vid vissa bestämda tidpunkter. Sådan ekonomisk redovisning skall ge underlag för uppföljning av företagens verksamhet. Denna information är i sin tur av stor betydelse för företagens ägare, kreditgivare, leverantörer, kunder och anställda. I en tilltagande internationalisering måste den nationella redovisningsregleringen dessutom harmoniseras för att den finansiella informationen, det finansiella språket, skall erhålla internationell användbarhet.

Finansiell information handlar alltså främst om regler eller normer för företagen beträffande årsredovisning, koncernredovisning och delårsrapporter. I Sverige finns redan en omfattande lagstiftning och annan normgivning. Men nu föreligger behov av reformering. Dessutom ställs genom det svenska EU-medlemskapet krav på en omfattande anpassning av den svenska redovisningsregleringen till EU:s direktiv.

Herr talman! Den nu aktuella redovisningsreformen är utformad som en ramlagstiftning, där den grundläggande redovisningsregeln är att ge en rättvisande bild av företagets ställning med beaktande av god redovisningssed. Ramlagen får sedan utfyllas med normgivning i form av rekommendationer och praxis. Reformen innebär en fullständig, yttre omgestaltning av hela redovisningsregleringen, men de sakliga ändringarna får inte överskattas. Vissa svenska tillägg görs för att uppnå en mera rättvisande bild och ett klarare koncernbegrepp. Beklagligtvis har vi "tvingats" införa vissa ändringar till det sämre.

Det har gjorts mycket hårda beskrivningar av den lagstiftning som vi lägger fram förslag om och beslutar om, nämligen att denna redovis-

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

ningsreglering skulle innebära att svensk redovisningsstandard återförs 20 år tillbaka i tiden.

Här uppkommer, mjukt uttryckt, onekligen åtskilliga problem. Förhoppningsvis kan dessa problem åtminstone delvis avhjälpas genom en ny baskontoplan i avvaktan på en snar modernisering av redovisningsreglerna. Men detta kommer att skapa problem som vi lagstiftare med all säkerhet får höra talas om under ett antal år framöver.

En europeisk harmonisering av redovisningsreglerna enligt EU:s riktlinjer, som nu pågår, är långt ifrån tillräcklig – helt otillräcklig, påstår jag i min motion. Näringslivet, inklusive det svenska, blir alltmer internationellt inriktat, med verksamhet allt oftare utanför EU. Det självklara målet måste då vara en global samordning av redovisningsregleringen. Detta är naturligtvis lättare att säga än att genomföra. Men målet får i varje fall inte motverkas genom nationell lagstiftning.

Ett internationellt samordningsarbete pågår på många håll, som antytts från talarstolen, bl.a. inom FN och OECD. Inom International Accounting Standards Committee, IASC, bedrivs ett synnerligen intensivt standardiseringsarbete. Detta organ besitter en stor sakkunskap, med bred internationell förankring, och dess rekommendationer har fått stor acceptans i många länder. Men nu föreligger en risk för konflikt mellan EU och IASC. Detta är synnerligen olyckligt, och en konfrontation måste undvikas. Här måste Sverige aktivt bidra till att hitta en godtagbar lösning.

Naturligtvis föreligger ett stort behov av en bred internationell samordning på redovisningsområdet, och denna samordning måste givetvis omfatta mer än EU-länderna – världen är faktiskt större än EU – och innefatta även USA.

Mot denna bakgrund måste den nu föreslagna EU-anpassningen, som vi skall besluta om i dag, ses endast som ett steg på vägen för att uppnå en sådan samordning. Men därutöver måste – och det betonas starkt i min motion – Sverige kraftfullt verka för att uppnå målet, alltså global samordning av redovisningsregleringen. Nu föreligger alldeles rätt tillfälle, eftersom t.o.m. EU har insett att man måste överväga en ny strategi på redovisningsområdet. Här kan Sverige, med sin breda kompetens på redovisningsområdet, göra en värdefull insats.

Herr talman! Jag vill komma in på ett annat område, som kanske är det mest centrala i hela detta ärende. Det är att det övergripande målet naturligtvis är att uppnå optimal ekonomisk redovisning av företagets verksamhet. Traditionell företagsredovisning har som grundbult realkapital, alltså fastigheter, inventarier och lager m.m. Men en modern redovisning borde också omfatta humankapitalet, dvs. företagets mänskliga resurser. Uppenbarligen är människan företagets viktigaste tillgång, men detta återspeglas inte alls i nuvarande redovisningspraxis. Där skiljer man på investering i människor och investering i kapitalvaror. Hårda investeringar, typ maskiner och skrivbord, anses ha ett bestående värde. Hårda investeringar tas upp som tillgångar i företagets balansräkningar, men så icke mjuka, mänskliga resurser. Mjuka investeringar, typ kompetensutveckling, anses däremot sakna varaktigt värde och behandlas därför snubblande likt förbrukningsmaterial.

Med ett så föråldrat synsätt kommer bokföring och verklighet successivt att glida isär. Företagen har i sina resultat svårt att hantera en offensiv satsning på investeringar i form av utbildning och informationsteknologiska satsningar. Företag som har satsat på den mjuka, mänskliga sidan "tvingas" av redovisningspraxis att visa sämre resultatutveckling än de som har satsat traditionellt hårt industriellt. En dold tillgång av mjuka investeringar i näringslivets balansräkningar – jag vill understryka att jag talar om balansräkningar, inte om förvaltningsberättelser – innebär att företagets rätta kreditvärde inte framgår av den officiella balansräkningen. Enkelt och rakt uttryckt: Nuvarande utformning av balans- och resultaträkningar utgör en bromskloss för en utveckling av svensk ekonomi.

Företagets potentiella förädlingsförmåga måste vara den måttstock utifrån vilken företag värderas och även styrs. Därför bör alla tillgångar som påverkar produktiviteten kommande år vara värdemässigt synliga i balansräkningen, dvs. såväl hårda som mjuka värden. Genom att människan hanteras på samma ekonomiska premisser som man hanterar dyrbar hård investering på, stimuleras företagen att satsa på humankapitalet och dess kompetens. Därmed stimuleras man att investera sig in i det mjuka framtida tjänstesamhället.

Målet är att få ett nytt synsätt på mjuka investeringar och att införa en värderingspraxis som dels är anpassad till dagens verksamhetsstruktur, dels rätt kan mäta "det mjukas" del i förädlingen och dels stimulera till ökade satsningar på kompetensutveckling, informationssystem och andra mjuka investeringar. Sammanfattningsvis, på denna punkt, vill jag påstå att en företagsredovisning som inte innefattar även humankapitalet med fog kan beskrivas som omänsklig.

Den nu aktuella reformen innefattar tyvärr inte humankapitalet som en redovisningspost. Men lagutskottet har – äntligen, med anledning av min motion den här gången, och det är jag djupt tacksam för – kraftfullt och dessutom enhälligt betonat behovet av att finna en modell för att värdesätta humankapitalet i företagets redovisning. Det får nu bli Redovisningskommitténs utomordentligt viktiga uppgift att – på riksdagens tydliga beställning – utarbeta ett förslag som efter vederbörlig behandling kan bli en nationell rekommendation för företagsredovisning. Nästa steg får bli ett svenskt initiativ i nämnda internationella redovisningsorgan, med mål att uppnå en global rättslig harmonisering i synen på humankapitalet som en värdefull resurs i företagets ekonomiska redovisning.

Liberalismen har alltid satt individen i centrum, och detta bygger på en tro på människan som i sin tur motiverar en satsning på individen. En kraftfull satsning på humankapitalet är en typiskt liberal åtgärd, med stor genomslagskraft inom hela näringslivet, som stimulerar tillväxten och därmed främjar den ekonomiska politiken och garanterar vår framtida sociala välfärd. Detta är stora ord, men de är sanna, och de kommer att gälla.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag, med hänvisning till vad utskottet har skrivit i sitt betänkande och vad jag har anfört här i kammaren, bifall till propositionen.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 64 YVONNE RUWAIDA (mp)

Herr talman! Redovisningslagstiftningen i dag är alltför krånglig och föråldrad, och den är inte internationellt anpassad. Den har också andra brister. Den tar t.ex. i dag inte upp miljöaspekter, investeringar i mjuka tillgångar, humankapital och hur man arbetar med arbetsmiljön. Alla dessa faktorer påverkar företagens framtidsutsikter. De är också viktiga redskap för företagen att utvecklas i den riktning som är den bästa för företagen, de anställda och samhället, och ger dessutom en bättre bild av företaget. Det är ett omodernt synsätt att enbart se och värdera hårda tillgångar och pengagenomströmning. Ändå är människan företagets bästa tillgång.

Redovisningskommittén har i uppdrag att titta på hur man skall förbättra redovisningslagstiftningen. Den skall vara färdig under nästa år.

Nu har EU ett antal direktiv som drabbar delar av redovisningslagstiftningen, nämligen års- och koncernredovisningen. Det är EU:s fjärde, sjunde och elfte bolagsrättsliga direktiv och redovisningsdirektiv som finns på bank- och försäkringsområdet. EU-direktiven bygger på ett föråldrat synsätt på redovisning och är inte heller internationellt anpassade. De bygger på ett ännu mer föråldrat synsätt än det man haft i den tidigare redovisningslagstiftningen.

Regeringen och lagutskottet väljer att anpassa sig till EU-direktiven på en gång. Regeringen har själv sagt att det i och för sig hade varit önskvärt att behandla samtliga frågor om redovisning i ett sammanhang. Det håller vi nog alla med om.

Miljöpartiet skrev en motion där det står att vi vill att propositionen avslås. Vi vill begära att regeringen återkommer med ett nytt förslag sedan Redovisningskommittén har slutfört sitt uppdrag. Det hade man haft stor nytta av, och Sverige hade under tiden kunnat arbeta med att påverka EU. Det är ju dessutom så att man i EU just nu jobbar med en vidareutveckling av redovisningsreglerna inom EU.

Det finns många skäl till varför ett EU-medlemskap inte är bra. Detta är ytterligare ett. Nu konstaterar regeringen och lagutskottet att vi är fastlåsta, att Sverige inte har något alternativ och att det finns ett svenskt åtagande. Vi måste. Rune Berglund har här i talarstolen sagt att EU:s lagstiftning måste implementeras utan dröjsmål.

EU kommer som sagt förmodligen med nya redovisningsregler, och vi har vår redovisningskommitté. Borde vi inte ha väntat? Vi alla tycker ju att redovisningslagstiftningen måste moderniseras.

Bengt Harding Olson har skrivit en väldigt bra motion och talat väldigt bra i dag om bl.a. frågan om humankapital. Vänsterpartiet har tagit upp frågan om att man skall ha en lagstadgad skyldighet att ta upp jämställdhetsaspekter. Det är en intressant idé, och jag tror att det hjälper jämställdhetsarbetet framåt. Det är också en bra förebild för företag i andra länder. Jag anser att jämställdhetsaspekterna skulle kunna behandla både kön och etniskt ursprung.

Det är mycket bra att Justitiedepartementet kommer att ge Redovisningskommittén tilläggsdirektivet att titta på hur man skall redovisa de miljömässiga aspekterna. Det är mycket bra. Men det är för mig ytterli-

gare ett argument för att ett samlat grepp vore bättre. Man borde ha avvaktat Redovisningskommittén.

Men nu har regering och utskott konstaterat att vi måste anpassa oss till EU-direktiven. Jag kan bara säga att jag tycker att det är beklagligt att vi är medlemmar av EU. Jag vill verkligen betona att Sverige måste förbättra strategin gentemot EU, så att den blir genomgripande och offensiv.

Sveriges jurister har ett rykte inom EU, att de tolkar EU-direktiven till Sveriges nackdel. Sverige har en rättslig tradition av att bokstavstroget tolka internationella avtal, och inte lika innehållsmässigt. Det kanske inte är rätt att i EU-sammanhang tolka lagstiftningen så bokstavstroget. EU är ju mer av en statsform än av en internationell konvention.

Sverige lägger sig alltför ofta alltför platt inför EU. Som medlemmar, och även om vi inte hade varit det, vill vi ju påverka EU. Men jag är inte lika positiv som Stig Rindborg, som tror att om Sverige hade varit medlem tidigare hade direktiven sett annorlunda ut i dag. Däremot skall man försöka påverka.

För företagens skull vill jag understryka vikten av att den EU-anpassade baskontoplanen når ut till alla företag i god tid innan det är dags att tillämpa den.

Rune Berglund hoppades på att lucias ljus skulle få företag att parallellt jobba med humankapital vid sidan av den vanliga redovisningen.

Vad skall förutom lucias ljuskrona få företagen att påbörja arbetet med att redovisa humankapitalet? Har Rune Berglund en plan för detta? Eller skall man förvänta sig att företagen skall läsa riksdagens protokoll och därefter ta egna initiativ?

Anf. 65 RUNE BERGLUND (s)

Herr talman! Det är luciadagen i dag, och då vill jag skämta litet grand. Men jag tycker faktiskt att det skulle vara oerhört intressant om det fanns ett antal företag inom olika branscher som så att säga kunde fundera litet på hur det här skulle gå till och göra experiment. Det är inte säkert att det alltid är vi och regeringen som har svaren på alla frågor. Jag förutsätter dock att det här kommer att ordnas på något sätt. Om det är någonting som det verkar finnas en rörande enighet om i den här riksdagen så är det att humankapitalet har en framtid i Sverige.

Anf. 66 PER ROSENGREN (v)

Herr talman! Jag är litet förvånad över Miljöpartiets otroligt passiva hållning när det gäller kravet på miljöräkenskaper och redovisning av jämställdhetsarbete. Det är ju väl att man yrkar avslag på propositionen och säger att regeringen skall återkomma när Redovisningskommittén har lagt fram sitt förslag. Men vi vet att det kan dröja ganska länge.

Jag tycker att det är mycket tråkigt att man inte kommer med några konstruktiva förslag och inte deltar i arbetet med en sådan här relativt viktig proposition. Man bara hänvisar till att man skall återkomma. Jag tycker att det skulle ha varit värdefullt om Miljöpartiet i större ut-

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Års- och koncern-
redovisning*

sträckning också skulle ha deltagit i utskottets handläggning av den här typen av propositioner.

Anf. 67 YVONNE RUWAIDA (mp)

Herr talman! Vi tycker att det skulle ha varit värdefullt att man i den här frågan hade kommit med ett samlat grepp. Det handlar också om företagens villkor. Skall de behöva ändra redovisningsregler vartenda halvår framöver, eftersom vi vill göra ganska många förändringar? På många områden vill vi faktiskt se en förändring.

När det gäller miljöräkenskaperna utför man ett arbete både nationellt och internationellt för att finna gemensamma former. Då kanske det är bättre att avvakta tills man har funnit det här. Jag tror att det kommer att inträffa mycket snart. Jag tror inte att man behöver vara så orolig från Vänsterpartiets sida.

Vi i Miljöpartiet kommer att rösta med er när det gäller reservationen om jämställdhetsaspekter.

Anf. 68 PER ROSENGREN (v)

Herr talman! Jag tycker faktiskt att det är mycket viktigt att riksdagen ger uttryck för att det här skall komma tillbaka till oss så fort som möjligt. Det är alltså mycket viktigt att vi ligger på hela tiden för att föra de här frågorna framåt. Det gäller miljöredovisningen och jämställdhetsarbetet. Det gäller faktiskt också humankapitalet. Jag vill påpeka att propositionen innehöll väldigt litet när det gäller humankapitalet, vilket Bengt Harding Olson sade.

Utskottet, exklusive Miljöpartiet, har diskuterat fram den här lösningen. Jag vill påpeka att Miljöpartiet faktiskt måste vara mera aktivt i den här typen av frågor om vi skall få en gemensam linje och bli handlingskraftiga när det framför allt gäller miljöredovisning och jämställdhetsarbete men även behandlingen av humankapitalet. Det hade varit mycket roligare om även Miljöpartiet hade varit med i det här arbetet.

Anf. 69 YVONNE RUWAIDA (mp)

Herr talman! Jag betonade i mitt tal i dag värdet av miljöredovisning, jämställdhetsaspekter och av att man tar upp mjuka tillgångar och humankapital – och att man skall göra någonting snabbt. Jag vet inte riktigt vad Per Rosengren från Vänsterpartiet menar.

Jag tror att vi har ganska lika inställning i de här frågorna, förutom att Vänsterpartiet inte anser att vi även skall ta upp aspekter som gäller representationen och var man kommer ifrån. Man skall ha en representation i företag som inte bara tar hänsyn till kön utan också till etniskt ursprung. I det avseendet skiljer vi oss från Vänsterpartiet i den här frågan, men i övrigt har vi nog samma vilja.

Anf. 70 BENGT HARDING OLSON (fp)

Herr talman! Det är klart att det är tacksamt att vara EU-kritiker i dag och i det här ärendet. Det sätt som EU har skött det här på är värt kritik. Direktiven är dåliga och föråldrade. Vi svenska lagstiftare kom-

mer att ådra oss mycket mera kritik efterhand som man på redovisningssidan uppmärksammar det här, och det har man nu börjat göra.

EU har faktiskt insett problemet, och man tänker om. Det blir inte fler direktiv på redovisningsområdet, det kan jag lova Yvonne Ruwaida. Det blir i stället ny normgivning genom IASC. Då tycker jag att man skall kunna säga att det är bra att EU har ändrat sig. Det visar på en styrka i organisationen att man kan ändra sig och slå in på den rätta vägen. Nu är man där. Men Sverige skall använda sin unika möjlighet att se till att EU inte viker av från vägen utan håller sig på den.

Herr talman! Låt mig slutligen säga att jag också tycker att det är en särskild dag i dag. Rune Berglund och jag brukar tycka lika i många avseenden, och jag har verkligen uppskattat luciafirandet i dag. Vad jag uppskattar ännu mer, utan all jämförelse i övrigt, är den debatt vi har haft här i dag.

Jag tror nämligen att det är något unikt som håller på att ske – att humankapitalet också kan åsättas ett värde i en balansräkning. För de människor som inte förstår annat än siffror är detta viktigt, och det kommer att visa sig att det har en enorm dynamik. Därför tror jag att det här betyder mycket. Nu gäller det att Redovisningskommittén är beredd och har lyssnat på det här. Det fanns åtminstone tidigare företrädare för kommittén här. Jag hoppas att de har tagit det här budskapet till sig.

Anf. 71 YVONNE RUWAIDA (mp)

Herr talman! Det som Bengt Harding Olson tar upp om EU:s framtida hållning beträffande redovisningslagstiftningen är för mig ytterligare ett argument för att vi inte borde ha antagit EU-direktiven utan i stället borde ha avvaktat ett tag. Vi skulle då ha kunnat ta ett samlat grepp senare och ta upp frågor ur både miljö- och jämställdhetsaspekter samt frågor om humankapital. Då skulle vi inte heller ha behövt utsätta företag för den situation som de nu kommer att utsättas för.

Jag vill hänvisa till vad Nancy Holmström vid Långedrag Redovisningsbyrå i Göteborg undrade: Är den nya årsredovisningslagen värd det pris som företagen kommer att få betala för detta utslag av europeiskt samarbete? Det är faktiskt en fråga som jag också vill ställa.

Bengt Harding Olson kanske tycker att man försöker använda sig av den EU-negativa opinionen, men så är det inte. Jag har varit EU-kritisk i hela mitt liv. Jag är 25 år nu, och jag är fortfarande kritisk. Däremot skall vi nu när vi är medlemmar naturligtvis jobba för att försöka påverka EU så mycket som möjligt. Det är oerhört viktigt.

Jag är kritisk till det sätt på vilket Sverige anpassar sig till alla EU-direktiv. Jag tycker att Sverige skulle kunna göra det på ett bättre sätt, och jag hoppas att Bengt Harding Olson håller med mig om det.

Anf. 72 BENGT HARDING OLSON (fp)

Herr talman! Jag håller med om att det här kunde ha skötts på ett annat sätt från allra första början. Men nu är det inte aktuellt, utan nu befinner vi oss i den här situationen. Nu står vi inför det här beslutet.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

T.o.m. Yvonne Ruwaida måste inse att det här är att slåss mot väderkvarnar.

Om man skall se något positivt på detta kan man säga att nationell lagstiftning i Sverige bara gäller i Sverige. Varje harmonisering är ett steg i rätt riktning. En europeisk harmonisering – en EU-harmonisering – är ett steg i rätt riktning. Då kan vi åtminstone tala ”europeiska” när det gäller årsredovisningar. Det är inte tillräckligt – jag har sagt det flera gånger tidigare, och jag säger det igen – om vi skall ha det internationellt gångbara språket. T.o.m. EU har insett att det språket talas av IASC. Jag är övertygad om att Sverige kommer att göra en god insats. Alla de experter och sakkunniga som känner till det här är uppenbart förgräddade över att det har blivit på det här sättet. Men den kraften och styrkan kan vi få ett bra system till glädje för hela världen.

Anf. 73 YVONNE RUWAIDA (mp)

Herr talman! Men är harmoniseringen verkligen värd priset att vi kastar svensk redovisningslagstiftning 20 år tillbaka i tiden – så är det enligt vissas uppfattning – och ännu mer avlägsnar oss från de internationella redovisningsreglerna? I och med den här lagstiftningen fjärrar vi oss ju nu från de internationella reglerna – det har Bengt Harding Olson själv sagt i sitt anförande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

8 § Reglering av s.k. fakturaskojeri i marknadsföringslagen

Föredrogs

Laguskottets betänkande 1995/96:LU14

Reglering av s.k. fakturaskojeri i marknadsföringslagen (prop. 1995/96:81)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 11 §.)

En ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter

9 § En ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU3

En ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter (prop. 1995/96:31)

Anf. 74 LARS HJERTÉN (m)

Herr talman! Utrikesutskottets betänkande 1995/96:3 behandlar regeringens proposition nr 31 för innevarande verksamhetsår med rubri-

ken Ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter.

I propositionen föreslås att Krigsmaterielinspektionen skall ombildas till en ny myndighet, en myndighet som skall pröva de ärenden om kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter som regeringen eller ett statsråd i dag har till uppgift att pröva. Som en följd av detta föreslås att Rådgivande nämnden för krigsmaterielexportfrågor ombildas till ett råd för samråd hos den nya myndigheten. Vissa andra förslag som presenterades i propositionen återkommer jag till senare.

Vid behandlingen av ärendet i utrikesutskottet har vi moderater inte funnit några skäl att tillstyrka propositionen. Om man skall ändra på något, särskilt om man som här vill inrätta en ny myndighet, måste man vara klar över att förändringen är till det bättre. Det finns ingenting som talar för att så är fallet med det här förslaget.

Kontrollen av krigsmateriel och av strategiska produkter – de kallas här *dual use*-produkter – regleras av två skilda lagar och bygger på fundamentalt olika synsätt. Utförsel av krigsmateriel är i princip förbjuden. *Dual use*-produkter däremot omfattas av frihandel och tillhör de varor som kan röra sig fritt inom Europeiska unionen. Detta är skäl nog för att inte lägga prövningen av dessa två olika materiel och produkter under samma myndighet. Det är tvärtom bra och logiskt om *dual use*-produkter handläggs i annan ordning än krigsmateriel.

Vi föreslår i enlighet med betänkandet Kontrollen över export av strategiskt känsliga varor, SoU 1993:56, att tillståndsprövningen för *dual use*-produkter skall delegeras från regeringen till Kommerskollegium. En rad tunga remissinstanser tillstyrkte det förslaget när det lades fram sommaren 1993. Utredningen leddes av ambassadören Gunnar Lund.

Vi delar utredningens uppfattning. Vi menar att den är väl underbyggd. Vad som är *dual use*-produkter är inte fastställt en gång för alla. Bedömningen varierar, samtidigt som tekniken hela tiden utvecklas. Vi anser därför att Kommerskollegiums beslut skall gå att överklaga och att regeringen skall vara den instans som man skall vända sig till vid ett överklagande.

När det gäller kostnaden för den nya myndigheten skall enligt förslaget en årlig avgift betalas av den som har tillstånd att tillverka krigsmateriel eller som tillverkar *dual use*-produkter.

Vi vänder oss starkt mot förslaget att tillståndsprövningen av *dual use*-produkter skall finansieras av det aktuella företaget, inte främst för summans storlek utan mer för att det är principiellt felaktigt att införa en avgift eller en skatt, som det nästan blir, som klart diskriminerar verksamhet i Sverige i förhållande till motsvarande verksamhet i andra länder.

Sådana avgifter som nu föreslås finns inte i våra nordiska grannländer, och inte heller i några EU-länder, varför vi bestämt avvisar förslaget. Vilka som skall betala och vilka som inte skall betala är svårt att förklara och därmed försvara. Företag med tillverkning utomlands skall inte betala. Företag som enbart idkar handel drabbas inte heller av

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

**Fel! Okänt
växelargument.**

avgiften, trots att dessa företag också belastar myndigheten med licensansökningar. Avgiften blir i praktiken en produktionsskatt, som endast drabbar tillverkning i Sverige.

När det gäller krigsmateriel finns ett femtontal företag som har sin tillverkning i Sverige. Inom *dual use*-området är det fråga om mångdubbelt fler, ca 800, som kan behöva söka tillstånd. Några hundra är av den storleken att de måste betala den föreslagna årliga avgiften. Det är inte så lätt att avgöra var gränsen egentligen går. Propositionen är inte särskilt tydlig på den punkten.

Några frågor i sammanhanget: Skall ett svenskt företags avgift baseras på dess tillverkning internationellt? Skall ett utländskt företags avgift baseras på dess tillverkning i Sverige? Gemensamt för svaren är att tillverkning i Sverige alltid blir en belastning vid beräkning av avgiften. Min fråga till utskottsmajoritetens företrädare, Nils T Svensson, blir: Kan det vara rimligt att missgynna svensk produktion med hänsyn till den stora arbetslöshet som råder just nu i Sverige?

När det så gäller tillsyn av krigsmateriel har vi moderater inte funnit anledning att nu ändra den ordning som gäller. Krigsmaterielinspektionen och Rådgivande nämnden för krigsmaterielexportfrågor bör även i fortsättningen finnas kvar med samma uppgifter som i dag. Därför behövs heller ingen förändring i lagen om krigsmateriel.

Till sist kan tilläggas att en myndighet inom ett område där det krävs stor flexibilitet, eftersom förhållandena hela tiden ändras, rent principiellt måste ifrågasättas. En myndighet styrs ju av vissa fastställda lagar. Vi har inte funnit att den nya myndigheten är efterfrågad av de producerande företagen. Det finns knappast någon allvarlig kritik mot det nuvarande systemet med det arbete som bedrivs av Krigsmaterielinspektionen och Rådgivande nämnden för krigsmaterielexportfrågor.

Fru talman! Jag står givetvis bakom hela den moderata reservation som är fogad till utskottets betänkande, men jag nöjer mig med att yrka bifall till mom. 1.

Anf. 75 LENNART ROHDIN (fp)

Fru talman! Bara de senaste dagarna har med all önskvärd tydlighet visat hur känsliga frågorna om svensk krigsmaterielexport ofta är – såväl inrikespolitiskt som utrikespolitiskt. Jag avstår av förklarliga skäl från att kommentera den aktuella debatten men konstaterar att den faktiskt mycket klart har belyst att det inte minst rör sig om vilket förtroende man har anledning att ha för de inblandade aktörerna. Det borde vara en varningssignal till oss, när vi skall dra upp riktlinjer för hanteringen av dessa frågor i framtiden.

Vi skall inte här i dag ta ställning till den större frågan huruvida vi över huvud taget skall tillåta svensk krigsmaterielexport, men jag misstänker att även den kommer att beröras i den efterföljande debatten. Låt mig då bara säga att vår uppfattning är att svenskt försvar bygger på bl.a. en kvalificerad svensk krigsmaterielindustri. Den har varit av stor säkerhetspolitisk betydelse för vårt land. Möjligheten att exportera krigsmateriel har därvid haft stor betydelse för svensk försvarspolitik.

Alla stater har, precis som vi själva, rätt att bestämma över sin egen säkerhetspolitik, liksom i frågan om man ska ha ett militärt försvar eller ej. För att det skall vara möjligt måste det ju finnas länder som också är beredda att exportera vapen. Därmed bidrar svensk krigsmaterielexport till ökad valfrihet för ett tänkt köparland och även till att minska dess säkerhetspolitiska beroende, särskilt av stormakter.

Däremot är det viktigt att svensk vapenexport inte sker till stater som befinner sig i väpnad konflikt med andra eller som har inre väpnade oroligheter. Frågan om demokrati liksom om respekt för mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter måste också ovillkorligen beaktas. Av dessa skäl begränsas kretsen av tänkbara exportländer betydligt, även om demokratiseringen i Öst- och Centraleuropa givetvis något har ökat den kretsen.

Fru talman! Export av krigsmateriel tillverkad i Sverige är, som bekant, på förekommen anledning föremål för en mycket restriktiv grundsyn, och skall så förbli. En mer liberal dispensgivning får inte smyggas fram, utan den måste föregås av en bred parlamentarisk beredning som tar sin utgångspunkt i långsiktigt förändrade försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska förutsättningar.

Nu gällande riktlinjer, som regeringen redovisade vid riksdagens behandling av propositionen *Lag om krigsmateriel* och som riksdagen godkände i december 1992, är enligt vårt synsätt helt tillfyllest. Däremot kan man resa frågetecken inför hur riktlinjerna har tillämpats.

*En ny myndighet för
kontroll över krigs-
materiel och andra
strategiskt känsliga
produkter*

Av dessa riktlinjer framgår att "tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel bör medges endast om sådan införsel eller samverkan 1. bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt 2. inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik".

Det står helt klart att var och en av de båda bedömningsgrunderna står på egna ben, dvs.: Båda skall vara uppfyllda för att export av krigsmateriel skall kunna medges. Den oklarhet som på sina håll har tyckts vidlåda regeringens nu föreliggande förslag har undanröjts genom utskottets tydliga skrivningar i detta avseende. Det är välkommet och bidrar till fortsatt förtroende för denna hantering.

Likaså är det välkommet att utskottet efter förslag från bl.a. Folkpartiet liberalerna skärper skrivningarna i lagtexten om att den nya inspektionen *skall* överlämna ett ärende till regeringen för prövning, om ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt. Ärenden av denna art måste alltid slutligen bygga på en av regeringen gjord politisk bedömning.

Fru talman! Redan vid riksdagens behandling av dessa frågor våren 1988 förde Folkpartiet fram tanken på en fristående myndighet som skulle skapa tydligare ansvarsförhållanden och ökad klarhet om regeringens roll i kontroll- och tillsynsarbete. Det stora antalet ärenden

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

motiverar i dag också en delegering till en fristående myndighet i enlighet med regeringens förslag, vilket vi i Folkpartiet tillstyrker.

På liknande sätt som vad gäller den år 1992 inrättade Utlänningsnämnden är det ytterst angeläget att riktlinjerna blir klara och att regeringens möjligheter liksom yttersta ansvar för praxisbildningen klarläggs.

Vid riksdagsbehandlingen våren 1988 aktualiserade Folkpartiet också behovet av en lagreglering av riktlinjerna för dispensgivningen. Detta skulle medverka till att beslutsfattandet fick fastare former. När nu dispensgivningen överförs från regeringen till en självständig myndighet kommer frågan i ett nytt och tydligare läge. En fristående myndighet bör styras av en av Sveriges riksdag antagen lag.

Frågornas politiska känslighet och krav på orubbat förtroende för hanteringen understryker betydelsen av att klara och otvetydiga regler skapas. Regeringen borde få riksdagens uppdrag att återkomma med förslag till lagreglering av riktlinjerna för krigsmaterielexporten. Jag kan bara beklaga att socialdemokraternas bristande förståelse för, eller kanske rent av vilja, att skapa största möjliga klarhet bara kommer att bidra till den förtroendeklyfta som den aktuella debatten visar på inför hanteringen av svensk krigsmaterielexport.

Lagreglerade riktlinjer kan naturligtvis inte lösa alla bedömningsfrågor. Förhållanden i enskilda länder som kan komma i fråga för export liksom bedömningen av enskilda krigsmaterielslag kan givetvis förändras. Det är då ytterst angeläget att regeringen fortlöpande har möjlighet att styra den politiska praxisbildningen. Det kan lämpligen ske genom att regeringen, även under andra förhållanden än de som reglerats i lag, kan utfärda förordningar om vissa länder och om visst krigsmaterielslag. Så vidmakthålls regeringens politiska ansvar för hanteringen av enskilda ansökningar om dispens för krigsmaterielexport.

Låt mig avslutningsvis få konstatera att frågan om vad den nya myndigheten skall ha för namn givetvis inte har någon substantiell betydelse. Däremot bidrar detta naturligtvis till den signalverkan som ges. Även här hade det för förtroendet till den nya hanteringen varit av värde om det för alla klagörande namnet Krigsmaterielinspektionen hade kunnat bibehållas. Det nya namn som regeringen förordar, och som jag ännu inte lärt mig, bidrar inte till en sådan klarhet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 5 i betänkandet.

Anf. 76 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Vi har en mycket restriktiv lagstiftning vad gäller export av krigsmateriel. Sådan export är i princip totalt förbjuden, men i praktiken är vi långt därifrån. Vi i Vänsterpartiet önskar med all tänkbar tydlighet att export av krigsmateriel även i praktiken skulle vara totalt förbjuden.

Sättet för vapenexporten och de undantag som getts vad gäller möjligheter till vapenexport är inte, som Lars Hjertén här tidigare sagt, något som föregått utan kritik. Tvärtom anser jag och Vänsterpartiet i

likhet med en rad organisationer och enskilda i vårt land att det finns all anledning att rikta mycket kraftig kritik mot KMI, mot den rådgivande nämnd som hittills har fungerat och mot det sätt på vilket de här frågorna har skötts.

Det är uppenbart att det beträffande de regler som här gäller med tanke på möjligheterna till undantag har funnits alltför många tolkningar. Villkoren har definitivt inte varit entydiga. Från senare år finns det otaliga exempel på att länder som varit mycket olämpliga ändå fått bli mottagare av svensk krigsmateriel.

När vi nu har uppe till behandling just frågan om den nya särskilda myndigheten för dessa frågor är det bra att vi i riksdagen får en debatt om hur frågorna skall skötas. Men huruvida detta kommer att fungera bra eller inte blir i hög grad avhängigt av hur det till myndigheten knutna rådet för samråd i exportkontrollfrågor fungerar.

När det gäller det här förslaget ser jag det som mycket positivt att det blir en fristående behandling och att samtliga riksdagspartier får möjlighet både att följa frågorna och att påverka behandlingen av frågorna.

Men det finns naturligtvis också risker med att genomföra en sådan här förändring. En mycket uppenbar risk är att det kommer att tjäna som alibi för regeringen att slippa ta kontroversiella beslut och att skylla på rådet. Vi har en tänkbar parallell i Utlänningsnämnden. Från regeringens sida har det ju vid flera tillfällen hävdats att det inte är regeringens sak och att man inte skall lägga sig i, utan Utlänningsnämnden är en fristående myndighet. Därmed har regeringen i flera uppmärksammade fall kommit undan ansvaret. Jag vill därför understryka hur betydelsefullt det är att hela det politiska ansvaret ligger kvar hos regeringen.

Det som har blivit bra när det gäller utskottets behandling av frågan är att regeringens "får" i propositionen, i frågor som gäller vad som skall eller inte skall överlämnas till regeringen, har ändrats till "skall". De skall överlämnas för principiell bedömning. Detta är en mycket positiv sak som hänt vid behandlingen här i riksdagen.

Till skillnad från Lars Hjertén finner jag att avgifterna är något som är mycket positivt. Det är självklart att företag som ägnar sig åt sådan här verksamhet skall betala avgifter för vad själva kontrollen kostar. Om samma system tillämpas i Europa eller inte spelar väl ingen roll, Lars Hjertén! Snarare ligger vi där före. Det ser jag som en klar fördel.

Efter att ha studerat ärendet litet närmare och efter försvarsindustrins uppvaktning förstår jag att det finns en rad företag som undgår avgiftsbeläggning men som borde kunna erlägga avgifter här. Det gäller exempelvis, som Lars Hjertén påpekade, företag som har tillverkning utomlands. Jag beklagar att vi inte uppmärksammade detta tillräckligt mycket redan i början, för då hade det gått att få in mera finansiellt.

Jag skulle också, precis som Lennart Rohdin, vilja ta upp frågan om namnet på den nya myndigheten. Jag har försökt lära mig, till skillnad från Lennart Rohdin, att det heter myndighet för strategiskt känsliga produkter. Vad är det annat än ett försök att få människor att tro att det

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

handlar om något annat än det gör? Det är ju en ren eufemism! Jag menar att man i ärlighetens namn borde kunna tala om att det handlar om krigsmateriel som skall exporteras. Jag har svårt att förstå att det bara är Folkpartiet och Vänsterpartiet som har den uppfattningen – inte ens Miljöpartiet kan sälla sig till dem som tycker att det vore rimligt.

Flera andra talare har varit inne på den senare tidens diskussioner om krigsmateriel. Det har handlat om förtroende. Regeringen anser sig illa behandlad i flera debatter, Kockums anser sig vara utsatt för förtal osv. Frågar sig inte berörda parter *varför* den här debatten uppstår? Kan det vara en enskild persons fel? Nej, problemet är att det inte finns öppenhet, att regeringen eller försvarsindustrin inte lägger korten på bordet. Det är därför som vi gång på gång får de här diskussionerna.

Det gäller exempelvis vapenexport till Indonesien. Mats Hellström har stått här i riksdagen och talat om att han skall informera så fort något sådant uppkommer. När då en ny frågeställning uppstår svarar inte regeringens nya företrädare i de här frågorna förrän han blir oerhört pressad och bekräftar då att någon sådan export inte har skett.

Varför inte från början tala om att det är uteslutet med export av krigsmateriel till Indonesien? Då hade man sluppit den förtroendekris som det talas om.

Jag vill också ställa en fråga som oroar mig inför framtiden men som jag inte kan få svar på, eftersom ingen regeringsrepresentant är här: Hur går det nu med de diskussioner som finns med Chile? Överväger man att acceptera export även till Chile? Det finner jag i så fall ytterst olämpligt.

Fru talman! När det gäller ett par andra frågor som berörs i betänkandet – lagreglering av riktlinjer och behovet av förordning om vissa länder – skall jag inte upprepa det Lennart Rohdin redan har sagt. Där har vi samma uppfattning. Jag vill bara instämma och hänvisa till de reservationer som jag och Vänsterpartiet står bakom.

Jag vill yrka bifall till reservation 3, som gäller namnet, och reservation 9, som gäller reglering av nämndens arbetsformer. Det räcker nämligen inte, fru talman, med den representativitet som nämnden kommer att ha, med representanter för samtliga partier. Man måste också se till att nämnden kan fungera och har något att säga till om.

Anf. 77 LARS HJERTÉN (m) replik

Fru talman! För att undvika misstag vill jag säga att jag tidigare yrkade bifall till vår reservation 1 avseende mom. 1.

Det är klart, Eva Zetterberg, att det har förekommit mycket kritik från olika debattörer mot vapenexporten. Men det hänger ju inte så mycket ihop med den organisation som vapenexporten finns under, utan det beror på att många liksom Eva Zetterberg inte vill ha någon vapenexport över huvud taget. Eva Zetterberg sade här att hon inte ville ha någon vapenexport alls utan var för ett totalförbud. Där är vi dock inte.

Oavsett vilken organisation vi har kommer det alltid att förekomma kritik mot de beslut som fattas. Jag tror inte att inrättande av en myndighet gör att kritiken avtar på något vis. De som har samma uppfatt-

ning som Eva Zetterberg kommer nog att vara lika aktiva i fortsättning-
en och att kontrollera varje vapenexport eller beslut om vapenexport
precis som i dag.

Eva Zetterberg säger att det är bra att Sverige går före när det gäller
avgiften, och det kan man ju tycka. Men de företag som drabbas och
som kanske måste säga upp personal tycker nog inte att det är så bra.
Man kan också ha uppfattningen att det inte spelar någon roll om före-
tagen får nya skatter eller ej. Jag och mitt parti tycker däremot att det
spelar en väldigt stor roll. Man skall inte införa nya skatter, i alla fall
inte sådana som bara drabbar svenska företag.

Anf. 78 EVA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! Lars Hjertén säger att företagen skulle tvingas säga upp
folk. Ett annat sätt, Lars Hjertén, är att de företag som ser det här fram-
för sig tar behovet av alternativ produktion på allvar och ser vilka
andra möjligheter man har. Där har man verkligen inte gjort mycket på
någon av de försvarsindustrier vi har i Sverige.

Om den här lagstiftningen, inrättandet av en ny myndighet och infö-
randet av avgifter kan leda till detta är jag oerhört glad. Om bara ett
enda företag lägger ned sin vapenproduktion och övergår till civil pro-
duktion har vi vunnit väldigt mycket.

Jag skall så kommentera frågan om att över huvud taget acceptera
vapenexport. Det är riktigt att jag och mitt parti verkar för en total
nedläggning av svensk försvarsindustri. Vi anser inte att den behövs,
och det behövs ingen vapenexport från Sverige över huvud taget.

Men detta är något vi arbetar för på lång sikt. Vi accepterar den
lagstiftning som finns. Det vi framför allt har kritiserat är att regeringen
och den hittillsvarande rådgivande nämnden inte har följt sina egna
rekommendationer eller de löften regeringen har givit. Detta kräver vi
att de gör.

Det är här vår allvarigaste kritik kommer in. Det andra handlar om
ett mer långsiktigt mål: att se till att all vapenexport från Sverige upp-
hör, liksom försvarsindustrin totalt.

Anf. 79 LARS HJERTÉN (m) replik

Fru talman! Jag kan hålla med Eva Zetterberg om att det naturligt-
vis på lång sikt vore bra om vi inte behövde några vapen, inte tillver-
kade några vapen och inte behövde köpa eller sälja några vapen. Men
där är vi inte än.

På kort sikt kan det här förslaget – om det går igenom, vilket det
säkert gör – innebära att svenska företag kommer att säga upp folk.
Men det betyder inte att produktionen upphör, bara att den förläggs till
ett annat land än Sverige. Det tycker jag inte är särskilt bra.

Anf. 80 EVA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! Varför, Lars Hjertén, har företagen inte alternativet att
satsa på annan produktion om de är angelägna om sysselsättningen i
Sverige? Det finns företag, t.ex. Bofors, som har en viss liten andel
annan produktion. Det kan gälla de krockkuddar som man producerar i

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Lindesberg. Men det finns också en enorm marknad i världen – beklagligtvis, vill jag säga – för minröjare och andra verktyg för att få bort minor. Varför inte satsa på dessa saker? Där tycker jag att försvarsindustrin själv borde agera mer och också ha stöd från Lars Hjertén och hans parti.

Anf. 81 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Frågorna kring svensk krigsmaterielexport har varit stora politiska frågor under många år. Just nu är det här naturligtvis en högaktuell fråga.

Ingen som har följt den här debatten kan väl säga att vi har haft en bra organisation för kontrollen och övervakningen av svensk krigsmateriel eller att de lagar och riktlinjer som finns på området har följts och skötts på ett bra sätt. Det har funnits mycket att önska när det gäller att förbättra och förändra det här.

Men vad man framför allt slås av är att det handlar om politiska ärenden, som är betydelsefulla för svensk utrikespolitik, säkerhetspolitik och försvarspolitik. Sådana politiskt centrala frågor bör inte delegeras till myndigheter. Vi i Miljöpartiet har därför skrivit en omfattande motion med ett stort antal förslag som syftar till att säkra ett politiskt inflytande över tillståndsgivningen.

Det vore mycket olyckligt om vi fick en myndighet på krigsmaterielområdet som fungerar på samma sätt som när det gäller invandrarfrågorna, som även Eva Zetterberg var inne på, där politikerna binder upp sig själva och står maktlösa inför de dumheter som begås.

Det förslag om en ny myndighet för kontroll av krigsmateriel som kom från regeringen för ett tag sedan är helt oacceptabelt från dessa utgångspunkter. Det finns möjligen en fördel med det, från politisk-demokratisk synpunkt, och det är att vi får en situation där fler partier blir representerade i den rådgivande nämnden och att vi på det sättet stärker en demokratisk politisk kontroll över krigsmaterielexporten.

Om det realiserats måste det innebära att vi får en organisation som fungerar minst lika bra som den gör i dag och att de tillståndsärenden som tas upp verkligen går genom rådet. Rådet måste komma in på ett tidigt stadium. I propositionen finns en del oklarheter kvar.

Frågorna om krigsmaterielexport har behandlats av flera utskott: utrikes-, försvars- och konstitutionsutskott. Konstitutionsutskottet är det utskott som i stor utsträckning haft hand om dessa frågor genom de granskningsärenden som varit uppe de senaste åren. Vi i konstitutionsutskottet fick yttra oss till utrikesutskottet. Vi träffade en uppgörelse i konstitutionsutskottet där vi blev överens om att ordet ”får” skall, som flera varit inne på tidigare, ändras till ”skall” i 1 § lagen om krigsmateriel. Det är en väldigt viktig förändring. Det innebär att myndigheten är skyldig att överlämna ärenden av principiell vikt. Enligt regeringens förslag *får* myndigheten, om den vill, överlämna ärenden. Regeringen har ganska små möjligheter att själv påverka.

I det här avseendet följer utrikesutskottet uppgörelsen i KU. Det är bra.

En annan del i uppgörelsen var att det skall göras en utvärdering efter ett år. Även där följer utrikesutskottet uppgörelsen i KU.

En tredje del var att alla ärenden skall föregås av samråd i Exportkontrollrådet innan de avgörs av myndigheten eller beslutas av regeringen, alltså samråd på ett tidigt stadium i praktiskt taget alla ärenden. Det är den situation som egentligen råder i dag.

Där har vi i Miljöpartiet ett yrkande som blev tillgodosett i KU men som utrikesutskottet nu avstyrker. Det tycker jag är utomordentligt beklagligt. Det skapar igen en oklarhet om det är så att vi nu på ett olyckligt sätt för över politiska beslut till en myndighet. Utrikesutskottet går därmed ifrån uppgörelsen i KU. Vi i Miljöpartiet ser detta som en väldigt central fråga. Vi hade fått det intrycket att socialdemokraterna hade mandat – man påstod det – från regeringen och förankring i riksdagsgruppen för att träffa en uppgörelse. Jag måste därför fråga vad som hänt. Kan man inte längre lita på socialdemokraterna? För vår del innebär det naturligtvis att vi måste följa upp den motion som vi skrivit och reservationerna till betänkandet på ett tydligare sätt. Huvudreservationen, reservation 2, innebär avslag på propositionen. För den händelse att reservationen faller har vi ett antal förslag om hur det skall bli bättre och i stor utsträckning tillgodose det självklara kravet på politiskt inflytande.

Vår reservation 4 handlar om att lagfästa de riktlinjer som finns. Det är naturligtvis också en viktig fråga. Om man skall gå över till att ha en myndighetsorganisation på det här området, där en myndighet får ett stort ansvar och fattar beslut i viktiga politiska frågor, är det avgörande att det finns en lag att vända sig till. Men så är inte läget i dag. Det gör att hela konstruktionen egentligen blir ytterst märklig.

Vänsterns representant berörde en reservation som vi inte står bakom och som handlar om namnet på den nya myndigheten. Den reservationen kommer vi självklart att stödja om det blir votering på den punkten.

Reservation 8 är en tredje reservation som vi skrivit på det här området. Den handlar om att Exportkontrollrådet skall komma in tidigt i princip i alla ärenden. Det ger garantier för att myndigheten inte skall bli ett sätt för politiker att sopa obekväma och känsliga beslut under mattan för att slippa ta ställning. Därför är det en väldigt viktig, helt enkelt avgörande, fråga.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet är oroliga för att inrättandet av den nya myndigheten skall innebära ett led i en liberalisering på krigsmaterielexportområdet. Det innebär i så fall att ännu fler svenska vapen kommer att hamna i öppna konflikter och bidra till nöd och död.

Om yrkandet om avslag på propositionen inte bifalls av riksdagen, yrkar jag bifall till reservationerna 2, 4 och 8, för att få en så bra organisation som möjligt.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 82 EVA ZETTERBERG (v) replik
Fru talman! Jag har redan fått svar på mina frågor.

Anf. 83 LENNART ROHDIN (fp) replik

Prot. 1995/96:37
13 december

Fru talman! Jag har naturligtvis respekt för Miljöpartiets grundläggande inställning till inrättandet av den nya myndigheten. Icke förty har Miljöpartiet ändå valt att ha synpunkter på hur den nya myndigheten skall styras och regleras – och det välkomnar jag – bl.a. vad gäller lagreglering av riktlinjerna.

Peter Eriksson gjorde jämförelse med Utlänningsnämnden och påpekade både svårigheten att styra och benägenheten för regeringen att krypa undan ansvar. Det är en av anledningarna till att vi har föreslagit att regeringen skall ges möjlighet att utfärda förordningar utöver den lagstiftning som gäller när det gäller utveckling i enskilda länder, enskilda vapenslag och liknande för att på det sättet kunna styra praxisbildningen politiskt. Det är en möjlighet, men det gör också att man kan ställa regeringen till ansvar om den inte gör detta. Det förvånar mig därför att Miljöpartiet inte följt Folkpartiets och Vänsterpartiets reservation på denna punkt. Med utgångspunkt i hur Miljöpartiet valt att hantera frågan i övrigt undrar jag om man inte även här, precis som i namnfrågan, borde stödja reservation 5.

Anf. 84 PETER ERIKSSON (mp) replik

Fru talman! Som jag sade tidigare har vi ett antal yrkanden som innebär att det här skulle kunna styras på ett politiskt mer tydligt sätt än i dag. Det räcker för att det skulle fungera någorlunda bra. Eftersom vi inte fått stöd för våra förslag är vårt huvudyrkande fortfarande avslag på propositionen.

Anf. 85 LENNART ROHDIN (fp) replik

Fru talman! Jag förstår huvudlinjen, och jag har respekt för den. Eftersom Miljöpartiet ändå på flera punkter kommer att ta ställning till följdfrågor med anledning av att det nu bildas en ny myndighet, förstår jag inte riktigt varför man avstår på denna punkt. Möjligen har man inte riktigt haft tid att sätta sig in i frågan. Jag hoppas att den tid som återstår av debatten ger utrymme för Miljöpartiet att läsa igenom vår motion. Den tar faktiskt sikte på de brister som man har kunnat konstatera i konstruktionen kring Utlänningsnämnden, både dess agerande och regeringens möjligheter respektive möjligheten att ställa regeringen till ansvar för praxisbildningen i enskilda ärenden. Den parallell som även Peter Eriksson i sitt huvudanförande var beredd att dra mellan den här myndigheten och Utlänningsnämnden tycker jag logiskt sett borde resultera i att Miljöpartiet stödjer reservationen. Men det finns några minuter kvar att överväga frågan.

Anf. 86 PETER ERIKSSON (mp) replik

Fru talman! Jag tycker faktiskt att Miljöpartiets förslag om att rådet skall komma in betydligt tidigare, och i princip ha ett större inflytande över processen, bättre tillgodoser det syfte som Folkpartiet är ute efter än det förslag ni har redovisat i reservation 5. Det förslaget innebär att regeringen skall kunna komma med förordningar.

Miljöpartiet har löst denna fråga på ett bättre sätt, och vi har också en bredare demokratisk förankring för vår lösning.

Anf. 87 NILS T SVENSSON (s)

Fru talman! Utrikesutskottet tillstyrker i detta betänkande regeringens förslag om att Krigsmaterielinspektionen ombildas till en ny myndighet som skall heta Inspektionen för strategiska produkter. Denna nya myndighet skall pröva de flesta av de ärenden om kontroll över krigsmateriel som regeringen, eller ett statsråd, i dag prövar.

Inrättandet av den nya myndigheten på detta område är en administrativ reform som inte ändrar de riktlinjer som styr prövningen av ärenden som gäller krigsmaterielexport. Jag vill understryka just detta: man ändrar inte riktlinjerna som styr prövningen.

I dag prövas årligen uppemot 3 000 ärenden inom det aktuella området på regeringsnivå. I detta sammanhang bör påminnas om att det länge har varit en strävan att befria regeringen från förvaltningsärenden av mer eller mindre rutinbetonad natur. Statsråden bör ha möjlighet att ägna mer tid och kraft åt reformarbete, övergripande planering och prioritering och annat som kräver ett ställningstagande från regeringen som politiskt organ. Under en följd av år har ett stort antal ärendegrupper på olika förvaltningsområden delegerats från regeringen till myndigheter under regeringen.

I ljuset av denna utveckling är det rimligt att förhållandena även på krigsmaterielexportområdet ses över. Det räcker med att regeringen prövar de ärenden som är viktiga för utvecklingen av praxis eller som är svårbedömda.

En naturlig lösning är att Krigsmaterielinspektionen ombildas till en ny myndighet för prövning av ärenden enligt lagen om krigsmateriel och lagen om strategiska produkter. Den nya myndigheten skall alltså pröva ärenden både rörande kontroll av krigsmateriel och ärenden som gäller s.k. *dual use*-produkter, dvs. varor som har både civil och militär användning.

*En ny myndighet för
kontroll över krigs-
materiel och andra
strategiskt känsliga
produkter*

Utskottet framhåller i betänkandet att det vid en delegering till myndighetsnivå är nödvändigt att lyfta fram de principer som regeringen har lagt fast i sin praxis, och som på krigsmaterielområdet har kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan. Principerna innebär att det är Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen som skall fälla utslaget i dessa ärenden. När lagen om krigsmateriel antogs behandlades dessa riktlinjer av riksdagen.

I lagen om krigsmateriel föreskrivs att tillstånd enligt lagen får lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för detta och om det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Delegeringen av ärenden från regeringsnivå till myndighetsnivå innebär alltså inte att prövningen ändras i sak. De riktlinjer som i dag styr tillståndsgivningen ligger fast.

När det gäller avgränsningen mellan de ärenden som skall prövas på myndighetsnivå och de ärenden som skall prövas av regeringen utfor-

Prot. 1995/96:37

13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

mas reglerna så att regeringen kan styra utvecklingen av praxis och anpassa den till växlande utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska krav. Dessutom måste regeringen ha möjlighet att uppfylla kravet på samråd med Utrikesnämnden.

Det är givetvis viktigt att reglerna blir lätta att förstå och tillämpa. Reglerna innebär att alla ärenden skall väckas på myndighetsnivå. Myndigheten ser till att varje ärende blir tillräckligt utrett och tar ställning till om ärendet behöver prövas av regeringen.

I propositionen föreslogs att det i lagtexten skulle stå att den nya myndigheten "får" överlämna ett ärende till regeringens prövning, om ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt. Utskottet föreslår nu, och tillgodoser därmed ett antal motionskrav, att ordet "får" ändras till "skall". I praktiken innebär detta inte någon skillnad jämfört med regeringens förslag, men kravet på överlämnande till regeringen när ett ärende har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt kommer till tydligare uttryck om det i lagen står att dessa ärenden "skall" överlämnas i stället för att de "får" överlämnas.

I och med att en ny myndighet inrättas aktualiseras frågan om en ombildning av den rådgivande nämnden för krigsmaterielexportfrågor. Nämnden ombildas till ett råd för samråd i exportkontrollfrågor hos den nya myndigheten. Rådet får ett vidare verksamhetsområde än den nuvarande nämnden. Arbetet i rådet skall ta sikte inte bara på samråd. Det skall också tillföra myndigheten sakkunskap och kontinuerlig inblick i relevanta utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor.

Ledamöterna i rådet utses av regeringen efter förslag från de partier som är företrädare i Utrikesnämnden. Konstitutionsutskottet, som yttrat sig om propositionen, skriver att man på goda grunder kan anta att det rådgivande organet får en framträdande roll när det gäller beslut om vilka ärenden som skall avgöras av myndigheten eller av regeringen. Vidare utgår man ifrån att det arbetssätt som utvecklats under de tio år som den rådgivande nämnden funnits kommer att fortsätta att gälla, och att det faktum att en större krets av partier kommer att vara med inte skall utgöra något hinder för ett smidigt arbetssätt.

När det gäller den lagreglering av riktlinjerna som krävts i några motioner och reservationer uttalar konstitutionsutskottet att ett sådant förfarande är onödigt. Utrikesutskottet påpekar att de utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressena är mångskiftande, och att möjligheterna att förutse och på ett smidigt sätt författningsreglera de olika situationer som kan uppkomma gör att tillämpningen blir begränsad. Utrikesutskottet menar därför att principerna för prövningen även i fortsättningen bör utvecklas genom regeringens praxis och inte genom lagstiftning.

Finansieringen av myndigheten skall ske med avgifter. Mot detta har inte utskottet någonting att erinra. Med anledning av det som Lars Hjertén anförde får det dock förutsättas att man hittar ett system för hur dessa avgifter skall beräknas och tas ut som inte innebär några onödiga krångligheter. Jag tror att förutsättningarna för att hitta sådana regler är goda.

Avslutningsvis skall det också erinras om att riksdagen varje år behandlar en redogörelse från regeringen för svensk krigsmaterielexport. Utskottet förutsätter att regeringen, när skrivelsen presenteras nästa gång, informerar om hur denna nya myndighet fungerar och naturligtvis också lämnar en redovisning för avgifterna. Om det då visar sig vara nödvändigt med förändringar får man ta upp detta till prövning.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 88 EVA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! De skillnader i uppfattning som finns mellan partierna framstår helt klart. Vi har reserverat oss på vissa punkter. Jag tänker inte tala om dessa nu, annat än vad gäller två avsnitt där jag har väldigt svårt att förstå majoritetens ställningstagande.

Det ena gäller frågan om namnet. Hur kommer det sig att Nils T Svensson och majoriteten inte vill ha ett korrekt beskrivande namn på myndigheten, dvs. Krigsmaterielinspektionen? Det ges inte någon som helst förklaring till detta.

Det andra avsnittet jag har funderat på gäller den nya nämndens arbetsformer. Nils T Svensson har ju erfarenhet av den gamla rådgivande nämndens verksamhet. Det har varit många diskussioner, och man har inte varit överens om hur man skall hantera frågorna.

Jag undrar om inte Nils T Svensson ser det som en oerhörd fördel att man tillmötesgår de krav som Miljöpartiet och Vänsterpartiet har ställt, nämligen att rådet skall kunna gå igenom ärendena innan några förhandsbesked ges, och att man skall vara överens i rådet innan några tillstånd ges över huvud taget. Då skulle rådet ha en klar majoritet med alla bakom sig innan några tillstånd ges. Skulle inte det vara en fördel?

Anf. 89 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! Namnet på denna myndighet är väl väldigt lämpligt, Inspektionen för strategiska produkter, eftersom det är vad det handlar om. Så på den punkten har jag svårt att förstå Eva Zetterbergs upprördhet.

När det gäller rådets arbetssätt kommer formen säkert att infinna sig när rådet har arbetat en tid. Men i propositionen anges – vilket också återges i betänkandet – vilken inriktning detta skall ha. Det står klart angivet att viktiga beslut skall föregås av samråd med rådet. Det lämnas också en hel del andra anvisningar om hur rådet skall arbeta. På den punkten tror jag inte att Eva Zetterberg och ni andra behöver känna någon oro. Det nya är ju, vilket jag trodde att ni skulle uttala stor glädje över, att partier som hittills inte har varit representerade i rådgivande nämnden, nu kommer att bli representerade i detta råd.

Beträffande det förslag som Miljöpartiet har aviserat och som Eva Zetterberg nu tar upp är det väl ganska anmärkningsvärt att begära att det skall införas vetorätt, om man samtidigt kräver att alla skall vara

*En ny myndighet för
kontroll över krigs-
materiel och andra
strategiskt känsliga
produkter*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

överens om någonting innan man kan gå vidare. Såvitt jag vet förekommer vetorätt bara i FN:s säkerhetsråd. Men här skall det tydligen förekomma, enligt Eva Zetterberg.

Anf. 90 EVA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! Jag tror att det vore en oerhört stor fördel. Då skulle vi få en betydligt bättre kontroll och inte släppa igenom tillstånd för export till länder på det sätt som har skett hittills – jag tänker t.ex. på Indonesien.

Jag vill återkomma till frågan om namnet, Nils T Svensson. Det här med uttrycket strategiska produkter är ändå ett sätt att dölja sig bakom ord som inte klart och tydligt talar om att det rör sig om krigsmateriel, även om en del betraktas som krigsmateriel för strid och andra som övrig krigsmateriel som kan användas på annat sätt, t.ex. de s.k. *dual use*-produkterna. Varför inte stå för att det handlar om export och kontroll och inspektion av krigsmateriel? Det tycker jag hade varit betydligt ärligare.

Anf. 91 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! Jag tycker att det är ett bra namn. Det handlar ju naturligtvis om krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel och kommer att handla om *dual use*-produkter. Det rör sig alltså om ett brett spektrum av produkter som myndigheten skall besluta om och som rådet skall uttala sig kring. Jag tycker nog att namnet ganska bra återger vad det är fråga om.

Anf. 92 LENNART ROHDIN (fp) replik

Fru talman! Jag utgår ifrån att Nils T Svensson och socialdemokraterna delar den principiella grundsyn när det gäller svensk krigsmaterielexport som även vi i Folkpartiet har. Skillnaden oss emellan ligger i att vi i Folkpartiet liberalerna inte ser det som ett normaltillstånd att man alltid innehar den exekutiva makten. Verkligheten under senare år har ju visat att detta också kan gälla socialdemokraterna. Då kan det kanske vara bra med regler som medger att man, oavsett om man innehar den exekutiva makten eller ej, har full insyn i den hantering som sker. Detta är bakgrunden till att vi tycker att det vore viktigt med en lagreglering av riktlinjerna.

Konstitutionsutskottets majoritet – det finns en avvikande mening från Folkpartiet – säger att detta är onödigt. Även om det är onödigt skulle det i praktiken kanske ändå stärka förtroendet för hanteringen.

Nils T Svensson sade att saker och ting förändras fort och att man inte kan hålla på att ändra lagen jämt och ständigt. Detta vill jag vända mig emot. De riktlinjer som har gällt för svensk vapenexport och som regeringen har fastställt och riksdagen har godkänt år efter år har minst inte ändrats jämt och ständigt. De har tvärtom legat fast för mycket lång tid, ungefär så som innehållet i svenska lagar gör. Detta kan alltså inte vara någon invändning.

Däremot är det riktigt, som Nils T Svensson sade, att det finns företeelser som förändras snabbare, men dessa har inget samband med

riktlinjerna, utan de hör hemma i den andra reservation som jag har yrkat bifall till. Det gäller möjligheten för regeringen att mera omedelbart när det händer saker kunna utfärda förordningar i de enskilda fallen.

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 93 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! När det gäller den senare punkten, att regeringen skulle vara förhindrad att komplettera riktlinjerna, är det i propositionen klart uttryckt att det politiska ansvaret ytterst ligger hos regeringen. Regeringen kan ta till sig ärenden, även om jag utgår ifrån att det blir myndigheten och rådet som kommer att uttala sig om vilka ärenden som man anser som principiellt viktiga. Självfallet måste regeringen ha det politiska ansvaret. Det handlar ju om viktiga frågor för svensk utrikespolitik, försvarspolitik och säkerhetspolitik. På den punkten sker det inga förändringar. Regeringen har fortsatt möjlighet att fatta beslut och komplettera de riktlinjer och den praxis som finns. På den punkten behöver vi nog inte vara oroliga.

Jag tror inte heller att Lennart Rohdin och jag i övrigt är så osams. Vi har dock inte funnit några praktiska skäl till att lagreglera på det sätt som Folkpartiet kräver och har krävt i tidigare sammanhang. Den ordning som vi nu har är en bättre ordning.

Anf. 94 LENNART ROHDIN (fp) replik

Fru talman! Nej, jag tror inte att grundställningen skiljer sig så mycket åt. Men det finns naturligtvis en viktig principiell skillnad här, nämligen skillnaden mellan ett liberalt och ett socialdemokratiskt synsätt. Vi anser att på de punkter där det kan råda oklarhet och där det gäller att ha kontroll över hanteringen skall det uttryckas klart och tydligt i förordningar vad som gäller. Det skall inte vara så att man litar eller hoppas på att det här skall fungera ändå, särskilt om man själv har det yttersta regeringsansvaret.

I det här sammanhanget är det oerhört viktigt att man verkligen tar fasta på detta. Det handlar ändå om att vi med dagens beslut överlämnar hanteringen av utrikespolitiskt mycket känsliga frågor – jag har svårt att se någon annan myndighetsuppgift av samma känslighetsgrad i det svenska samhället – till en fristående myndighet. Det normala är att fristående svenska myndigheter styrs av lagar som har stiftats och fastställts av Sveriges riksdag. Det finns så mycket större anledning att förhållandet skall vara detsamma i det här fallet. Det skulle skapa klarhet och tydlighet och minska grunderna för ett undergrävt förtroende för hanteringen, vilket skulle få väldigt allvarliga följder.

Anf. 95 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! Det finns ju en rad instanser som har anledning att hantera den här typen av frågor. Det nya rådet får en bredare sammansättning genom att de partier som är representerade i Utrikesnämnden kommer att vara med i rådet. Utrikesnämnden har också ett ansvar för sådana här frågor. Vi får varje år en skrivelse från regeringen där

Prot. 1995/96:37
13 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

krigsmaterielexporten redovisas. Nu kommer den skrivelsen att utökas med fler uppgifter genom att också *dual use*-produkterna kommer med.

Utskottet hanterar sedan denna skrivelse. Därutöver tillkommer frågor och interpellationer. Risken för att riktlinjerna och praxis skulle förändras utan att det kom till riksdagens kännedom är obefintlig, mot bakgrund av vad jag här har sagt.

Jag kan ha förståelse för Lennart Rohdins synpunkter när det gäller lagregleringen och utfärdandet av förordningar. Men det har utvecklats en praxis under senare år. Faktum är att Folkpartiet har varit representerat under alla år i den rådgivande nämnden och haft insyn i hanteringen.

Anf. 96 PETER ERIKSSON (mp) replik

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta diskussionen med Nils T Svensson om hur det är tänkt att Exportkontrollrådet skall arbeta. På vilket sätt skiljer det sig från den rådgivande nämnd som finns i dag?

Utgångspunkten är att vi i KU ansåg att det behövdes en klarare reglering. Men majoriteten i utrikesutskottet, anförd av socialdemokraterna, ville inte följa upp överenskommelsen i konstitutionsutskottet. Jag skulle vilja veta hur Nils T Svensson ser på det. På vilket sätt tycker han att den åsikt som socialdemokraterna har anförd i utrikesutskottet skiljer sig från den som man har anförd i konstitutionsutskottet?

Innebär förslaget att det nya rådet kommer att fungera på ett annorlunda sätt än det nuvarande rådet vad gäller frågan om när rådet kommer in i bilden och i vilken utsträckning? Kommer det att finnas en möjlighet för ledamöterna i rådet att ta upp i princip alla frågor, eller kommer myndigheten att ge förhandsbesked innan frågorna kommer till rådet?

Anf. 97 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! I propositionen har man i tre punkter angett hur detta samråd skall gå till.

Det sägs för det första att myndighetschefen med jämna mellanrum informerar rådet om myndighetens verksamhet på exportkontrollområdet. För det andra föregås viktiga beslut av samråd med rådet. För det tredje får myndigheten genom föredragningar kännedom om de länderbedömningar, bedömningar av spridningsrisker m.m. som görs inom regeringskansliet med hjälp av internationellt informationsutbyte och det kontaktnät som utlandsmyndigheterna utgör.

Man har alltså i tre punkter angett inriktningen. Jag tror att inom ramen för dessa punkter kommer ledamöterna i rådet att få tillgång till all tänkbar information och också kunna påverka de ärenden som är under behandling.

Anf. 98 PETER ERIKSSON (mp) replik

Fru talman! Jag tycker att det som Nils T Svensson säger bekräftar den oro som bl.a. vi i Miljöpartiet känner. Han säger att viktiga frågor kommer att tas upp. Enligt dem som jag har talat med som liksom Nils T Svensson är insatta på det här området finns det i dag möjlighet att ta

*En ny myndighet för
kontroll över krigs-
materiel och andra
strategiskt känsliga
produkter*

upp alla frågor från enskilda ledamöter som sitter i den rådgivande nämnden.

Som vi tidigare var inne på fattar man i dag inte bara majoritetsbeslut i den rådgivande nämnden, utan i princip har alla ledamöter ett slags veto som innebär att man kan föra frågan vidare till regeringen om man inte är överens. Det borde också kunna vara en rimlig ordning i den nya organisation, men det verkar som om det även här finns en skillnad. Frågan är om det också skiljer sig på den tredje punkten som jag var inne på, nämligen om rådet kommer in först efter det att ett förhandsbesked är givet.

Om det finns en skillnad på alla de här tre punkterna – jag tycker att det Nils T Svensson säger pekar på det – innebär förslaget en stor förändring i förhållande till hur det är i dag. Det innebär att vi får klart minskade möjligheter att påverka centrala politiska frågor i Sverige och att vi lägger över besluten på myndigheter i stället. Risken är att vi i nästa steg får ökade konflikter på området och en liberalisering och att vi politiker känner oss bakbundna när debattens vågor går höga i Svea rike.

Anf. 99 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! Jag har litet svårt att följa Peter Erikssons argumentering. Jag trodde att han skulle uttrycka tillfredsställelse över att Miljöpartiet, som tidigare inte ingått i den rådgivande nämnden, nu kommer att göra det. Det innebär att Miljöpartiets representant får ingå i rådet och vara med i hanteringen av dessa ärenden och naturligtvis också ta ansvar för de råd som rådet ger till inspektören, som är den som beslutar i det här sammanhanget.

Eftersom Peter Eriksson inte har någon erfarenhet av hur den nuvarande rådgivande nämnden fungerar är det svårt att diskutera detta. Det är också svårt att diskutera hur det nya rådet skall fungera. Jag har refererat till de riktlinjer som nämns i propositionen. Utifrån min erfarenhet hyser jag ingen oro om att det inte skulle fungera på ett hyggligt sätt. Konstitutionsutskottet, där också Peter Eriksson ingår, uttalade ju att den rådgivande nämnden mot bakgrund av sin tioåriga erfarenhet skulle kunna arbeta på ett bra och rationellt sätt även om det kommer in fler partier i rådet. Jag känner mig således förhoppningsfull.

Anf. 100 LARS HJERTÉN (m) replik

Fru talman! Nils T Svensson säger att inrättandet av den här myndigheten görs av administrativa skäl. Man skall bl.a. befria statsråden från en mängd rutinärenden. Däremot kommer det inte att ske någon förändring i tillämpningen av de regler som finns i dag.

Flera av de talare jag har hört har gjort jämförelser med Utlänningsnämnden. Jag minns att jag för ett tag sedan lyssnade till statsministern. Han sade att Utlänningsnämnden infördes därför att regeringen var för feg för att avgöra ärendena. Han använde just det ordet.

Jag menar förstås inte att den nuvarande regeringen är feg. Men det är ändå så att regeringen måste hålla i den här typen av mycket känsliga frågor och inte bara i vissa av frågorna.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

Vi tror att det hade varit bra om man hade behållit den gamla organisationen. Man hade dessutom kunnat bredda den genom att göra om den rådgivande nämnden på samma sätt som man nu inrättar det nya rådet för samråd. Då hade man fått en större bredd utan att man hade behövt inrätta en ny myndighet.

När det gäller avgifterna säger Nils T Svensson att det inte kommer att bli så krångligt och att det nog går att rätta till så att alla blir nöjda och belåtna. Vad som däremot inte går att rätta till är att avgifterna vad gäller *dual use*-produkter bara kommer att finnas i Sverige och inte i andra jämförbara länder. Sverige kommer alltså att diskrimineras när det gäller tillverkning av sådana här varor. Det är det allvarligaste skälet till att vi säger nej till förslaget.

Anf. 101 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! Det är inte enbart på det här området som avgiftsbeläggning sker. Avgifterna får ses mot bakgrund av det statsfinansiella läget, och om det kan vi ju ha en särskilt debatt.

Det är på det sättet att vi anser att den här typen av verksamhet skall betalas av dem som utnyttjar den, nämligen vissa företag. Det handlar om 11,5 miljoner kronor, så det är ju inte orimliga summor. När företagen var på besök i utskottet var det väl inte summan som sådan man var bekymrad över. Det var snarare tillämpningen och reglerna för att ta in avgifterna som man hade synpunkter på.

Det är därför jag säger att det borde vara möjligt att hitta en ordning som inte för med sig orimliga konsekvenser när det gäller inlämnandet av den deklaration som skall ligga till grund för avgiftsuttaget.

Det första som Lars Hjertén tog upp, nämligen att det inte finns något behov en ändring, har väl i och för sig redan kommenterats. Men det tillkommer ju ett nytt område när det gäller *dual use*-produkterna som blir alltmer omfattande. Då är det väl lämpligt att man för ihop dessa områden. Även om det handlar om skilda lagområden kan de ju ändå hanteras av en och samma myndighet. Det är väl inte orimligt eftersom det ändå var fråga om att inrätta något slag av myndighet för dessa *dual use*-produkter. På den punkten tror jag nog att det skall bli ordning.

Anf. 102 LARS HJERTÉN (m) replik

Fru talman! Jag vill börja med det som Nils T Svensson sade sist. Det är ändå en väldigt stor skillnad, därför att *dual use*-produkter får ju finnas inom hela frihandelsområdet medan krigsmaterielprodukter i princip inte får exporteras. Det gäller alltså lagar som är så olika som ljus och mörker eller eld och vatten.

Avgiften innebär en extra kostnad för företagen. När det gäller behandlingen av dessa ärenden såg jag i en lagrådsremiss att de i dag kostar ungefär 4 miljoner kronor. Det innebär en mycket kraftig kostnadsökning. Precis som Nils T Svensson säger kommer framför allt de större företagen att ha stora kostnader för att hitta administrativa rutiner för att sköta de här avgifterna. Det kan bli så att de kostnaderna

för företagen blir större än själva avgiften. Det är ett knepigt system att kostnaden för att driva in en avgift är större än själva avgiften.

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 103 NILS T SVENSSON (s) replik

Fru talman! Det låter väldigt dramatiskt när det sägs att det är skillnad mellan de två lagområdena som eld och vatten. Den uppfattningen delar jag inte. Jag tror att det mycket väl går att hantera dessa frågor inom samma myndighet. *Dual use*-produkterna ökar ju i omfattning och gör att man många gånger behöver ha en gemensam bedömning.

Som jag tidigare nämnde när det gäller avgifterna får vi göra en redovisning av hur systemet fungerat när skrivelsen kommer. Om det finns behov får vi förutsätta att myndigheten vidtar de åtgärder som är påkallade. Om det behövs får man väl inkomma till riksdagen med förslag på ändringar. Konsekvenserna får naturligtvis inte bli orimliga. Jag vill återigen påpeka att det belopp som det är fråga om inte är orimligt i sig.

Anf. 104 HELENA NILSSON (c)

Fru talman! Centerpartiet har haft ett antal viktiga ingångsvärden vid behandlingen av regeringens proposition om den nya myndigheten för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter. Ingångsvärdena gäller det parlamentariska inflytandet, regeringens roll, hanteringen av *dual use*-ärenden samt vikten av att behålla en strikt syn på krigsmaterielexport.

Vi vill öka den parlamentariska förankringen och bredda antalet partier med insyn och delaktighet i krigsmaterielfrågor. Därför tycker vi att det är viktigt att kds, Miljöpartiet och Vänsterpartiet blir delaktiga i det samrådsförfarande om krigsmaterielfrågor som nu har föreslagits.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att jag förväntar mig att regeringen, i de fall ärenden remitteras dit för avgörande, kommer att lyssna på samrådsgruppens rekommendationer i lika hög grad som regeringen hittills har lyssnat på den rådgivande nämnden.

Regeringen, och särskilt då enskilda statsråd, skall minimera sina rutingörsmål av förvaltningskaraktär. Det är därför som vi i vårt land av tradition har starka och självständiga statliga ämbetsverk och myndigheter. Regeringen skall uttolka av riksdagen antagna lagar - i detta fall lagen om krigsmateriel. Regeringen skall i sin helhet ha ansvaret att avgöra känsliga ärenden och därmed styra praxis. I sådana fall gäller även framgent kravet på samråd med Utrikesnämnden. Därför är den nya myndigheten, enligt Centerpartiet, ett sätt att avbörda enskilt statsråd och regeringen en stor arbetsbörda, i linje med allmän förvaltningspraxis, som det står i konstitutionsutskottets betänkande.

*En ny myndighet för
kontroll över krigs-
materiel och andra
strategiskt känsliga
produkter*

Centerpartiet har också sett det som viktigt att exportärenden avseende *dual use*-produkter inrangeras tillsammans med krigsmaterielä-

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

renden och att dessa frågor hanteras inom samma myndighet. Namnet på myndigheten, Inspektionen för strategiska produkter, är enligt vår uppfattning mer adekvat, eftersom alla produkter som myndigheten har att hantera i sitt arbete inbegrips.

Det är också viktigt för Centerpartiet att en förändring av hanteringen av krigsmaterielexport inte innebär att vår förhållandevis strikta reglering av denna export luckras upp. Fortfarande gäller att utförseltillstånd endast bör medges om det bedöms erforderligt för att tillgodose det svenska försvaret eller vår säkerhetspolitik och det inte står i strid med målen för vår utrikespolitik.

En samlad redovisning av vår krigsmaterielexport och av tillstånden för export av *dual use*-produkter skall årligen ges till riksdagen. Jag förväntar mig att regeringen, liksom tidigare, redovisar ett sådant dokument inför riksdagen och svenska folket. Det ger ju riksdagen, vilket framkommit i debatten, fortsatta möjligheter att ge synpunkter på de riktlinjer som gäller för krigsmaterielexport och möjlighet till en viktig årlig debatt i kammaren.

Eftersom Centerpartiets ingångskriterier för en ny myndighet för kontroll av krigsmateriel och *dual use*-produkter har tillgodosetts genom regeringens förslag har vi inte några svårigheter att stödja propositionen. Vi står därför bakom utskottets betänkande i sin helhet. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Anf. 105 INGRID NÄSLUND (kds)

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till hemställan i utrikesutskottets betänkande.

Vi tycker att det är en riktig utveckling att regeringens tid inte upptas av rutinärenden. Det betyder inte att vi menar att frågorna om krigsmaterielexport och *dual use*-produkter inte är viktiga. Det är tvärtom oerhört viktigt vilka beslut man fattar i de här frågorna. Hittills har många av dessa ärenden behandlats rutinmässigt, och de har tenderat att bli allt fler. Det kan inte vara rimligt att regeringen skall besluta om de ärenden där vi alla är överens. I de ärenden där en politisk avvägning måste göras är det viktigt att regeringen har det politiska ansvaret och också tar detta ansvar.

I propositionen och i betänkandet är det klart utsagt att det bara är sådana ärenden som inte kräver ett ställningstagande av regeringen som skall avgöras av den nya myndigheten. Men de flesta ärendena är av den karaktären att de kommer att prövas av den nya myndigheten, Inspektionen för strategiska produkter. De skall då prövas enligt de riktlinjer som regeringen kommer att fastställa. Det är naturligtvis viktigt att riktlinjerna blir så tydliga och klara att så få missförstånd som möjligt uppstår. Förslagen innebär, som vi redan har hört, att prövningen av ärendena inte skall ändras i sak.

Vi kristdemokrater tycker att det är bra att Rådet för samråd i exportkontrollfrågor, som nu ersätter den rådgivande nämnden, får en bredare sammansättning och att alla partier bereds tillfälle att delta i rådet samt att det också blir fråga om ett vidare verksamhetsområde. Vi

räknar med att rådet skall ge partierna insyn i och inflytande över myndigheternas arbete, även om det är fråga om en rådgivande funktion.

För oss kristdemokrater är det väsentligt att regeringen även i fortsättningen skall ha ansvaret för att styra utvecklingen och forma en praxis

***Fel! Okänt
växelargument.***

på området. Men regeringen skall också, som det sägs, kunna anpassa praxis till växlande utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska krav. Det är av stor vikt att regeringen tar ansvar för och prövar de ärenden där man kan påverka den fortsatta utvecklingen av praxis. Det gäller även de ärenden som visar sig vara svåra att bedöma.

Det är bra att de principer som regeringen har lagt fast i praxis och i de tidigare riktlinjerna för krigsmaterielexport nu skall lyftas fram när de flesta ärendena kommer att avgöras av myndigheten. Vi räknar alltså med att det skall bli en kontinuitet i hanteringen. Det bör bli en garanti för att den inställning som man tidigare haft inte kommer att ändras i sak. Även vi har varit tveksamma i en del av de ärenden som hittills har avgjorts. Man får naturligtvis ständigt vara vaksam och ha beredskap när det gäller de länder som vi exporterar till. Detsamma gäller vid krissituationer och förändringar som kan uppstå i omvärlden.

Vi kristdemokrater instämmer i konstitutionsutskottets krav på att myndigheten *skall* överlämna ett ärende till regeringen, om ärendet har principiell eller särskild betydelse. Det blir alltså tydligare om det står "skall" i stället för "får", som föreslås i propositionen. Det får inte råda något tvivel om att överlämnandet till regeringen är ett krav när det gäller ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt. Vi konstaterar med tillfredsställelse att detta också har blivit utrikesutskottets linje i betänkandet, vilket har besparat oss en reservation.

Vi kristdemokrater menar också, fru talman, att det är av stor vikt att regeringen har initiativrätt. Det var en av de saker som jag var mest tveksam till, inte minst utifrån de erfarenheter som Eva Zetterberg nämnde när det gäller relationen mellan regeringen och Utlänningsnämnden.

Jag har fått den uppfattningen att regeringen kan ta till sig ärenden när de är svårbedömda eller när man anser att den allmänna situationen är sådan att det krävs i speciella fall. Jag skulle vilja säga att det är nödvändigt att ansvaret för den politik som förs när det gäller viktiga ärenden alltid vilar på regeringen i yttersta hand. Det bör inte ens föreligga en misstanke om att myndigheten och regeringen gör olika politiska bedömningar i sådana här fall. Om en sådan misstanke skulle finnas måste sådana fall övergå till regeringens bedömning.

Det är viktigt att regeringen har rätt att utfärda ytterligare föreskrifter om överlämnande. Jag har redan nämnt i vilka fall det kan tänkas uppkomma. Det är inte säkert att alla de fallen är beskrivna här, men den rätten bör verkligen ligga på regeringen.

Vi förutsätter också att Rådet för samråd kan komma att spela en viktig roll om det råder tveksamhet om ifall en fråga bör överlämnas till regeringen för avgörande eller om den bör beslutas av myndigheten.

Prot. 1995/96:37
13 december

Prot. 1995/96:37
13 december

Därför menar vi att det är bra att alla partierna här har insyn och inflytande.

Vi menar också att Utrikesnämnden i samråd med regeringen kommer att ha inflytande över om regeringen bör avgöra frågor i svåra situationer och även över hur regeringen styr utvecklingen av praxis och anpassar den till växlande utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska krav. Här är det naturligt att alla partier har rättighet och möjlighet att uttrycka sina åsikter genom Utrikesnämnden. Det är just i svåra lägen och kriser som denna nämnd sammanträder.

Härmed ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

FN inför framtiden

10 § FN inför framtiden

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU1
FN inför framtiden (skr. 1995/96:40)

Anf. 106 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! När vi är ute i skolor och pratar om FN brukar eleverna genast fråga: Vad är FN? Vad gör de egentligen där? Är det bara högtidliga deklarationer om människors lika värde? Är det bara oändliga sammanträden och enorma, långa korridorer?

Det jag brukar ta upp och förklara är hur FN framstår för mig. Det är hur jag ser FN vara verksamt i Guatemala med att återföra flyktingar som under många år tvingats leva utanför sitt land, i Mexico, och som nu kan komma tillbaka till sitt hemland.

Det är hur FN genom Minugua i Guatemala övervakar mänskliga rättigheter, hur man tar upp vittnesmål om vad människor har blivit utsatta för och ser till att de kommer till kännedom och förhoppningsvis leder till rättsliga processer.

Det är det arbete FN lade ned på självständigheten för Namibia och på att genomföra demokratiska val där.

Det är sanktionerna mot apartheidsystemet i Sydafrika som ledde fram och bidrog till att apartheid föll och att vi har en demokrati i Sydafrika.

Det är det enorma arbete som tusentals människor inom Unicef och många andra organisationer har lagt ned för att se till att miljoner barn har kunnat räddas till liv genom vaccinationer och hälsoprogram.

FN inför framtiden

Vi kan fortsätta att räkna upp alla dessa saker som FN står för när det är som bäst. Men vi vet ju att den andra sidan också finns: ett byråkratiskt system, misslyckandet i Somalia. Vi har Västsahara, där man ännu inte har lyckats få till stånd demokratiska val och folkomröstning som under många år har krävts och utlovats från FN:s sida, men där FN har svikit. Vi har den gamla konflikten på Cypern. Vi har situationen i Östtimor. Vi har Gulfkriget, där man tillät stormakter, framför allt

USA, att ta över. Vi kan dra fram en rad av dessa områden, för att inte tala om det senaste problemet, situationen i f.d. Jugoslavien, där FN inte på långa vägar räckte till för det uppdrag man hade.

Men jag skall inte fördjupa mig i detta, utan vill, vad gäller frågor om stormakternas spel, hänvisa till det anförande som Björn Samuelson höll när skrivelsen var uppe för första gången den 25 oktober.

Jag vill hävda att vi har all anledning att vara stolta över FN. Men om vi vill ha ett starkt FN, ett FN enligt Dag Hammarskjölds vision 1961, där helheten är någonting mer än bara summan av delarna – alla medlemsländerna – så krävs det omfattande reformer.

Världen är i dag i stort sett befriad från kolonialismen. Men kolonialismens effekter är inte utrotade, och vi har definitivt inte kommit ifrån fattigdom och förtryck.

FN är en omfattande verksamhet. Om man räknar in alla delorganisationer kommer vi upp till över 60 000 anställda. Samtidigt skall vi ha proportionerna klara för oss. Ungefär tre gånger fler arbetar på McDonald's runt om i världen, och FN:s anställda är färre än de som är anställda vid Disneyparkerna runt om i världen.

Även om det inte är så många anställda inom FN är finanserna, som vi vet, oerhört dåliga. Vi vet, för det första, att flera länder inte betalar ens det de är ålagda, än mindre deltar i de frivilliga åtagandena. Det krävs alltså en omorganisering av betalningssystemet. Det har vi diskuterat utförligt i motioner och i betänkandet.

FN:s generalsekreterare har föreslagit en särskild konferens om finanser. Förhoppningsvis blir den av under 1996. Det är synnerligen angeläget. För som det citeras i Cilders och Urquharts bok *Renewing the United Nations Systems*: "Aldrig har så många betydelsefulla människor grälat så länge om så lite pengar."

Att USA, som är den nation som är sämst på att betala, uppför sig som en stormakt kan vi se av enkla exempel från 50-årsjubileet. New Yorks borgmästare betedde sig på ett oerhört förolämpande sätt mot vissa statschefer, exempelvis Arafat och Castro. I gengäld behandlade man med full respekt representanter från diktaturer som Indonesien och ett flertal andra länder där människor dagligen mördas av politiska skäl.

Man kan fråga sig, när nu USA som värd för FN inte sköter det här åtagandet bättre, om man kanske skulle diskutera om det är nödvändigt att huvudkvarteret skall ligga i New York. Man kanske skulle föreslå att det flyttas till Nairobi eller till Strasbourg, i stället för Europaparlamentet. Jag menar att man måste sätta en oerhört hård press på USA att sköta sina åligganden, både när det gäller FN:s ekonomiska affärer och hur man beter sig mot inbjudna statschefer.

Men jag vill också understryka att några minskade svenska bidrag naturligtvis inte kan komma i fråga. Vi har redan dragit ned tillräckligt på det multilaterala biståndet.

Men det här räcker ju inte. Det krävs nya inkomstkällor, och i den utmärkta rapporten från Carlsson–Ramphal om vårt globala grannskap finns de förslagen. Ingvar Carlsson tog upp dem vid 50-årsjubileet i New York. Men de finns inte i regeringens skrivelse. När vi behandlade detta i utskottet sade man bara att det skall utredas vidare.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tycker att detta är mycket märkligt. Jag har förvisso fått sakliga förklaringar, nämligen att man är rädd att man inte kan utöva tillräckliga påtryckningar på de länder som i dag inte betalar. Det skulle vara ett fullgott skäl för att inte gå vidare och agera mer kraftfullt för att få nya inkomster. Men dessa saker står inte i någon som helst motsatsställning till varandra. Man måste göra både och. Därför förstår jag inte riktigt varför regeringen är så svag på den här punkten.

Moderaterna, som knappt vill utreda möjligheten till nya inkomster genom internationell valutaskatt, skatt på flygresor m.m. vill jag fråga: Tycker inte ni att det behövs nya inkomster till FN? Vilka andra alternativ har ni? Jag har i alla fall hittills inte hört några andra alternativ till att få in mer pengar till FN.

Fru talman! För det andra jag vill i sammanhanget som exempel på reformer ta upp sambandet mellan FN och Bretton Woods-institutionerna. I takt med att FN har fått sämre finanser har ju allt fler arbetsuppgifter tagits över av Världsbanken och liknande institutioner.

Kritiken har under årens lopp varit mycket hård mot Världsbanken. Den har gällt bristande hänsyn till de sociala konsekvenserna av strukturanpassningsåtgärder. Den har också gällt storskaliga industriprojekt som har genomförts utan att de miljömässiga betingelserna undersökts. Vi vet att mycket har förbättrats i Världsbankens policy, men fortfarande är sambandet med andra verksamheter inom FN mycket svagt. Det är UNDP som skall samordna allt FN-bistånd, men UNDP har inte särskilt stort inflytande över Bretton Woods-institutionerna. Där måste alltså reformer komma till stånd.

För det tredje vill jag också i sammanhanget understryka att vi här i riksdagen har haft flera diskussioner om hur vi tillsammans med regeringen skall kunna ställa krav i fråga om Världsbanken, IMF och de andra institutionerna. Regeringen, i form av Göran Persson och Pierre Schori, har hittills dock varit mycket kallsinnig och ointresserad av förslag från riksdagen. Man har inte ens sett detta som något positivt och självklart. Därför tycker jag att det är oerhört bra att vi i utskottets betänkande klart uttrycker att riksdagen måste få information och att det måste bli ett samråd mellan riksdag och regering.

För det fjärde vill jag komma in på de preventiva insatserna. FN har ju ansvar för att bidra till att lösa konflikter, men man har också ansvar för att se till att konflikter inte bryter ut. Därför menar jag att frågor om vapenhandel, vapenexport och vapenutveckling måste bli ett av FN:s huvudområden.

I en rapport från Mahbub ul Haq, som är särskild rådgivare till UNDP och som tidigare var premiärminister i Pakistan, finns mycket intressanta uppgifter. Han visar t.ex. att de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet står för 86 % av världens vapenexport. Det är mycket anmärkningsvärt att de länder som är mest ansvariga för säkerheten i världen exporterar så pass mycket vapen.

Mahbub ul Haq har också lyft fram att en väldigt stor del av de utvecklade ländernas bistånd är militärt bistånd. Av det s.k. bistånd – även om jag inte tycker att bistånd är en adekvat benämning – som

USA ger, är två tredjedelar militärt bistånd. Sådant bistånd verkar i fel riktning.

Mahbub ul Haq har också tagit upp att man borde införa en "codes of conduct" när det gäller vapenhandeln och vapenexporten. Där borde Sverige lägga ned ett väldigt stort arbete. Jag tror också att det är nödvändigt att FN:s arbete med vapenregister fungerar och får fortsätta.

Men man måste också se längre. I Vänsterpartiets motion har vi tagit upp problemet med FN:s fredsbevarande styrkor. Vi hade naturligtvis önskat att FN hade haft egna resurser till en stående styrka. Då hade man kanske sluppit den situation som uppkommit i f.d. Jugoslavien, där ju FN inte kan leva upp till de krav vi ställer. Men det får vi diskutera närmare på fredag, när det betänkandet kommer upp.

Vad som nu ändå behöver sägas, är att FN måste fatta beslut om, och stå för ledningen av, olika fredsoperationer, även om man sedan inte själv klarar av att gå i land med dem. I det här betänkandet diskuterar vi också de farhågor som både Vänsterpartiet och Miljöpartiet har framfört om att Sverige, inom ramen för VEU eller NATO, skulle ställa sig bakom militära operationer utan FN-beslut.

Utskottet har i den här frågan citerat utrikesministern från den 27 oktober 1994. Utrikesministern sade: "Vår alliansfrihet består. Medlemskap i VEU kan följaktligen inte komma i fråga för svensk del — — — Sverige kommer alltså inte att gå in i ett förpliktande samarbete på försvarsområdet."

Men, fru talman, sådana här diskussioner förekommer ju. EU:s reflexionsgrupp och dess rapport visar tydligt att fungerande diskussioner pågår. Jag menar därför att det är väsentligt att understryka att Sverige inte skall acceptera något närmande till, eller att ingå i, VEU.

För det femte krävs det en reformering av FN:s säkerhetsråd. Vi har i vår motion pekat på det nödvändiga i att fler länder blir medlemmar i detta, och av att u-länderna får bättre representation och större inflytande.

För det sjätte anser vi, och det har även utskottet skrivit bra om, att ett ekonomiskt säkerhetsråd är nödvändigt för att ta upp de frågor som handlar om den orättvisa fördelningen av jordens resurser. U-länderna måste få ett större inflytande i detta avseende. Även frågorna som gäller skuldlättnader och skuldavskrivningar för u-länder måste komma in i det sammanhanget.

För det sjunde gäller det frågan om den internationella, permanenta brottmålsdomstolen. Sverige har lagt ned ett viktigt och bra arbete på detta område. Detta måste fortsätta, och Sverige måste se till att få fler länder med sig.

För det åttonde handlar det om tjänstetillsättningarna inom FN. De problem som Vänsterpartiet tar upp i motionen håller på att åtgärdas inom FN-systemet. Däremot går det väldigt långsamt när det gäller jämställdheten. Det finns program för detta inom FN, men det finns få kvinnliga chefer på hög nivå. FN har satt upp som mål att 25 % av cheferna och 35 % av handläggarna skall vara kvinnor. Man är dock väldigt långt därifrån. Jag undrar naturligtvis när det kommer en kvinna som generalsekreterare. Jag hoppas att det inte dröjer alltför länge.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Till de krav som Sverige kan driva hör en fortsatt reformering av FN-systemet, och att vi skall bli medlem av säkerhetsrådet 1997. Vi kan också driva krav när det gäller nedrustningsfrågor och frågor om mänskliga rättigheter, MR-frågor. Jag vill särskilt verka för insatser för att få en särskild FN-rapportör i Colombia. Det är oerhört väsentligt. Vi vet ju att situationen i Colombia inte har förbättrats. Det är min förhoppning, och jag har förstått att jag har utskottet med mig, att Sverige, när frågan kommer upp på nytt vid MR-kommissionen i Genève runt mars-april i vår, aktivt skall verka för att få en MR-rapportör till Colombia.

Jag vill också, fru talman, understryka att Sverige måste driva på när det gäller folkrörelseperspektivet och ungdomarnas roll i FN-arbetet. Vi vet att IPU, och vi som parlamentariker, genom ett FN-beslut har fått observatörsstatus. Men det räcker inte. Att Sverige har en parlamentarikerdelegation är väldigt bra – det är få länder som har det. Men det krävs också att vi tillsammans med folkrörelserna i Sverige driver dessa frågor. Ungdomarna skall inte bara få vara med och komma med synpunkter, utan de skall faktiskt få vara delaktiga och själva agera.

Fru talman! På FN:s 50-årsdag i New York avslutade Nelson Mandela sitt tal så här, i fri översättning: Omständigheterna kan fresta oss att böja oss för trycket av realpolitik. Men vi står, liksom grundarna, inför uppgiften att säkra oss när det gäller överensstämmelse mellan ord och handling. När FN går in i ett nytt tusental är det vår uppgift att underlätta födelsen av en ny världsordning av fred, demokrati och framgång för alla. På så sätt kan vi hedra minnet av dem som dött i kampen för grundidealet och skydda framtida generationer från de farsoter som krig, hunger, sjukdom, okunskap och miljöförstöring utgör. Det är dags att handla nu.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Vänsterpartiets reservation. Jag vill också anknyta till att vi i dag har firat lucia. I den skola där mina barn går sjöng barnen: Vi tänder ljusen för fred och glädje. Jag vill vädja till oss alla att vi gemensamt skall infria våra barns förhoppningar om en värld i fred och utveckling; en värld med rättvisa och demokrati.

Anf. 107 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)

Fru talman! År 1989 lade Miljöpartiet för första gången fram motionen om en internationell miljödomstol. Det handlar om en miljödomstol där inte endast stater utan också organisationer har talerätt. Det finns några internationella domstolar som driver miljösmål, men bara för staters räkning. Det är med hänvisning till dessa domstolar som motionen avslås.

Domstolen i Haag driver miljösmål. En särskild kammare har inrättats med sju domare. Och mandatet för denna kammare tar slut den 5 februari 1997. Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg driver också miljösmål. Även EG-domstolen i Luxemburg gör det.

Det kan bildas skiljedomstolar ad hoc enligt regler som finns i FN:s många miljökonventioner.

Vidare kommer en havsrättskonvention att träda i kraft 1996, och i samband med det kommer en domstol för havsrättsliga spörsmål att inrättas.

För 23 år sedan, år 1972, hölls FN:s första miljökonferens i Stockholm. En av rubrikerna var: God miljö är lika viktig som fred och utveckling. De tre grundbultarna bildar det som vi i dag framhåller som fundamentalt viktigt, nämligen en hållbar utveckling.

Att miljöproblem blir olösta och orsakar svåra konflikter har vi många exempel på. Jag väljer några ur högen utan att göra en värdering av dem.

Dammbyggena vid Biobiofloden är ett känt exempel. Tusentals människor blir utan försörjningsmöjligheter därför att fisket utarmas och vattenflödet i floden nedströms blir oregelbundet, och både fisket och lantbruket längs floden slås ut.

Aralsjön i Ryssland är också ett paradexempel. Där fanns en befolkning som levde på fiske. Men nu har vattnet dragit sig tio mil tillbaka från strandkanten. Man avledde vatten från Aralflodens bifloder till odlingarna, och vattenmängden började krympa. Bekämpningsmedelsrester läckte ut i floderna, och sjöns vatten blev så småningom otjänligt.

Om miljön drabbas, så drabbas människorna. I Aralsjöområdet är t.ex. barnadödligheten fyra gånger större än i de övriga f.d. Sovjetrepublikerna, och en stor del av människorna har sjukdomar, t.ex. strupcancer är vanligt.

Ett par miljoner människor i befolkningen märkte förändringarna. Men hur skulle de kunna hejda utvecklingen mot en sämre miljö, när det egna landet inte lyssnade på dem? Vart skulle de vända sig?

Ett av de mest aktuella exemplen är Ken SaroWiwas kamp för Ogonifolket, en befolkningsgrupp på en halv miljon människor, som han själv tillhörde. Han krävde stopp för den miljöförstöring som pågick i samband med oljeutvinning, och han krävde ekonomisk ersättning till de drabbade människorna. Vi vet alla hur det gick.

Här ser vi också tydligt de nära sambanden mellan miljöförstöring och kränkning av de mänskliga rättigheterna. De följs nästan alltid åt.

En ursprungsbefolkning, minoritetsbefolkning, och en folkgrupp i en region kan vara rättslösa gentemot sitt eget land. Och det är inte bara utsiktslöst att försöka göra något åt det, det kan även vara direkt farligt för den enskilde.

I regeringens skrivelse poängteras att Sverige alltid har ställt upp bakom synen på de mänskliga rättigheterna som individuella, dvs. knutna till individen och dennes förhållande till statsmakten.

Man talar nu om med-
verkan av oberoende
organisationer, vare sig de är internationella parlamentarikerorganisationer, befolkningsorganisationer eller miljöorganisationer eller om de har med världens livsmedelsförsörjning eller marin miljö att göra och man talar t.o.m. om att de har och får tillträde till generalförsamlingen.

Jag tror att konstruktionen med stater och representanter för stater med en röst oberoende av landets storlek och invånarantal är på väg att

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

förändras och kompletteras. Vi har sett länder upplösas och regioner bli länder och tvärtom. Vi har sett NGO-organisationer bli starka och få inflytande, och vi har sett världskonferenser, som numera avhålls samtidigt med en NGO-konferens, parallellt i tid och rum.

Jag tror inte att Miljöpartiets motion om en internationell miljödomstol, där också organisationer har talerätt, kommer att bli en lång följetong i fortsättningen. Det dröjer inte många år innan det finns en sådan domstol, och det skall bli spännande att se vilket land som får äran av att ha initierat den.

Jag yrkar bifall till reservation 2, som har sin grund i motion U5, om en internationell miljödomstol.

Jag skall därefter säga något om regeringens skrivelse och utrikesutskottets betänkande. De är i många avseenden identiska. En viktig mening är: Engagemanget för FN utgör en hörnsten i svensk utrikespolitik. Det står också: Det starka engagemanget har sin utgångspunkt i en bredare säkerhetspolitisk bedömning än tidigare och i insikten om den praktiska betydelsen av internationell solidaritet. Sedan kommer den mening som jag tycker är den kanske allra viktigaste. Det är samma innehåll i skrivelsen, men i utskottets betänkande har det fått mer skärpa: Bara en stark global organisation som FN kan också möta de hot mot människors säkerhet och välfärd som överskrider nationalstaternas eller regionernas gränser.

För närvarande är FN nere i en svaghetssvacka. Man talar om en ekonomisk kris och om en förtroendekris. FN blir inte starkare om man ställer FN åt sidan, så att FN:s roll försvagas ytterligare. Vi i Miljöpartiet hoppas fortfarande att Sverige skall stödja FN, inte bara med ord utan också i handling, och kräva att FN skall få större representation i ledningen för FN:s operation i f.d. Jugoslavien. Men detta är en debatt för fredagen, och jag skall därför inte ta upp det nu.

Regeringens skrivelse har titeln FN inför framtiden. Det är en ambitiös och mycket positiv skrivelse om FN. Och man får verkligen en stark känsla när man läser den av att FN har en framtid och att FN i dag behövs mer än någonsin. FN är inte bara en organisation för ett otal arbetsuppgifter, ekonomiska, sociala, diplomatiska och fredsfrämjande. Man skall komma ihåg att det också är ett forum där länder möts. Det finns inte så många sådana vanliga mötesplatser där u-länder och i-länder kan mötas, och det är minst lika viktigt.

Förväntningarna på FN har varit stora. Kritiken när resultaten inte visar sig är i samma storleksklass, och man glömmer att kraven inte får vara större än motsvarande resurser. Och resurserna står medlemmarna för tillsammans. Det är deras ansvar.

FN skall reformeras. Det har flera talare sagt här i dag. USA:s utrikesminister rekommenderar radikala nedskärningar överallt i FN:s organisationer i världen. Ett sjuttiotal länder har lagt fram förslag om förändring av säkerhetsrådet. De vill ha ett större antal medlemmar, så att t.ex. även utvecklingsländerna får in fler representanter. En förändring av bidragssystemet finns också med bland förslagen, så att betalningsbördan blir jämnare fördelad mellan medlemmarna, liksom ett förslag om ett nytt finansieringssystem för FN:s biståndsverksamhet.

Om man gör ett tankeexperiment och går tillbaka till 1920 och NF, Nationernas förbund, kan man konstatera att den organisationen inte klarade sig mer än tio år. Sedan kom bakslagen. Förbundet kunde inte hindra Japan från att anfälla Kina. Japan och Tyskland lämnade NF. Italien lämnade också NF efter anfallet på Abessinien. Och Sovjetunionen uteslöts på grund av sitt angrepp på Finland. 1939 bröt kriget ut, och NF upphörde. Men vad hände? Kriget hade inte mer än tagit slut så startade man ett nytt förbund som var nästan likadant som det gamla till sin organisation och också till sin verksamhet. Man kan fråga sig varför. Kunde man inte ha hittat på något bättre? Det kanske trots allt är en god idé som ännu inte riktigt har funnit sin fungerande form.

Om man läser skrivelsen FN inför framtiden, som till största delen är en redogörelse för verksamheten som handlar om fredsfrämjande insatser – konfliktförebyggande och humanitära – nedrustning, mänskliga rättigheter, utvecklingssamarbete, miljöarbete, konferenser och inte minst konventioner, så inser man att hur ofullständigt och bristfälligt det än är så behövs allt detta. Det är livsnödvändigt och akut för en del av oss i världen, och det är livsnödvändigt för de flesta på sikt.

I avslutningsstycket i utrikesutskottets betänkande sägs: FN är kanske det viktigaste av alla organ som Sverige verkar inom och förtjänar ett större utrymme i riksdagen. Detta instämmer Miljöpartiet i. Utskottet föreslår också att regeringen mer regelbundet presenterar en skrivelse om verksamheten i FN, vilket också är en mycket god idé.

Till sist vill jag yrka bifall till vår reservation 2, och jag vill även yrka bifall till reservation 1.

Anf. 108 URBAN AHLIN (s)

Fru talman! Tänk om vi politiker världen över kunde enas om en organisation som förenade all världens folk, en organisation som hade till uppgift att förhindra att krig bryter ut, en organisation som kunde hjälpa svältande barn och som kunde hjälpa flyktingarna på vår jord. Tänk om vi kunde bilda en organisation som kunde bidra till mer demokrati på jorden och till fler folks frihet. Men det är väl kanske för naivt att inbilla sig att det skulle kunna gå att bilda en sådan demokratisk sammanslutning av 185 länder som med gemensamma ansträngningar skulle lindra människors lidanden och umbäranden.

En sak är säker, och det är att en sådan organisation inte skulle sakna arbetsuppgifter. Den skulle t.ex. kunna utrota smittkoppor från jorden, förhandla fram hundratals lokala fredliga lösningar, varje år rädda tre miljoner barn från sjukdomar genom olika vaccinationer, kämpa för de mänskliga rättigheterna, förbjuda kemiska och biologiska vapen, förhandla fram nedrustning av kärnvapen. Ja, arbetsuppgifter skulle det allt finnas för en demokratisk, global organisation, men det är väl en barnslig förhoppning att tro att jorden en dag skall få uppleva en sådan.

Fru talman! Sanningen är den att en sådan organisation redan finns. I år firar Förenta nationerna 50 år, 50 år i mänsklighetens tjänst, 50 år under vilka man med en stor bredd hjälpt många människor i svåra situationer. Låt oss bara för ett ögonblick blunda och tänka oss en jord

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

utan FN. Hur skulle den världen se ut? Tanken förskräcker. Denna organisation borde stå staty på vartenda torg över hela världen. Men hur tacksamma är vi människor gentemot allt arbete FN gjort? Hurdan är debatten i dag?

FN har hamnat i blåsväder på grund av en massiv kritik mot bl.a. ineffektiva organisationer, utdragna beslutsprocesser, dålig ledning och alltför mycket dubbelarbete. Denna kritik är i mångt och mycket riktig, men den överskuggar allt det som FN gör och som man gör väldigt bra. Allt fler inser att vi lever i en alltmer internationaliserad värld, som utan en global organisation av FN:s slag skulle vara en betydligt otrevligare plats att leva på.

Under många år i det kalla krigets skugga spelade FN en undanträngd roll på grund av stormakternas eviga utnyttjande av sin vetorätt. Det mest iögonfallande exemplet är Vietnamkriget, som aldrig blev föremål för någon sakdebatt i säkerhetsrådet. När sedan äntligen det kalla krigets grepp släppte FN och organisationen därmed kunde utföra insatser utan att det fanns en stoppande stormakt, började staterna kritisera FN. Sanningen är ju att kraven på FN och dess aktiviteter har ökat våldsamt i omfång utan att FN har fått resurser att möta behoven.

Åren 1945–1988, under FN:s första 43 år, inleddes 13 fredsbevarande operationer. Under de följande sju åren har inte mindre än ytterligare 22 kommit till. FN:s verksamhet på det fredsfrämjande området har vuxit lavinartat. FN:s samlade budget på detta område uppgick 1994 till 3,3 miljarder dollar, att jämföra med 1988 då siffran var 0,23 miljarder dollar. Mot denna bakgrund känns det frustrerande att en del länder håller inne sina medlemsavgifter för att utöva politisk påtryckning mot FN. Att i detta sammanhang undvika att nämna USA är omöjligt. USA *skall* betala sin avgifter. Vilken annan förening skulle godta att en medlem helt plötsligt själv bestämde sig för att minska sin medlemsavgift?

Fru talman! Vi skall naturligtvis inte skyla över de brister som finns i FN-systemet. FN har i en del fall dålig samordning, svag prioritering och en trög byråkrati. Men låt oss heller inte glömma bort att ansvaret för FN:s misslyckanden ytterst vilar på medlemsstaterna.

Vi behandlar i dag utrikesutskottets betänkande över regeringens skrivelse FN inför framtiden. I skrivelsen redovisar regeringen huvudlinjerna i sin syn på FN-medlemskapet, vad regeringen vill göra för att stärka FN och förutsättningarna för globalt samarbete inför 2000-talet. Jag vill redogöra för några av hållpunkterna.

Säkerhetsrådet har enligt FN-stadgan ansvaret för att upprätthålla internationell fred och säkerhet, och dess beslut är bindande för samtliga medlemsstater. Rådets i dag, efter det kalla krigets slut, effektiva beslutsprocess motsvaras emellertid inte av samma effektivitet när det gäller genomförandet och respekten för fattade beslut. Ett av skälen därtill är u-ländernas kritik mot säkerhetsrådet för bristande representativitet. Sverige verkar för en utvidgning av säkerhetsrådet med såväl nya icke ständiga medlemmar som ett mindre antal särskilt kvalificerade ständiga medlemmar. Utskottet ställer sig också bakom Sveriges kandidatur till säkerhetsrådet.

Rapporten En dagordning för fred presenterades av generalsekretären i juni 1992. I rapporten fastslås att FN:s främsta mål är att på ett tidigt stadium identifiera situationer som kan leda till konflikter och att genom förebyggande diplomati undanröja konfliktorsaker. I enlighet med generalsekreterarens förslag har också en fredsbevarande operation initierats i Makedonien, nämligen FN:s förebyggande styrka Unpredep. Sverige deltar där med en pluton. Detta är ett mycket lyckat engagemang, som manar till efterföljare. Genom skapandet av Försvarsmaktens internationella styrka har Sveriges ambition höjts vad gäller bidrag till internationella fredsfrämjande insatser.

Fru talman! Det humanitära biståndet till civilbefolkningen i länder som drabbats av interna konflikter överstiger i dag hjälpen till nödlidande efter naturkatastrofer och mellanstatliga krig. Detta har lett till förändrade arbetsuppgifter och arbetsvillkor för de humanitära organisationerna. Åtgärder i syfte att stärka rättsstaten och öka respekten för individer är centrala för att förebygga humanitära katastrofer. Sverige arbetar aktivt för att FN och det multilaterala systemet skall anpassas till dagens ändrade villkor och för att åstadkomma en tydligare rollfördelning mellan FN-organen på katastrofområdet.

FN:s finansiella kris är kanske det absolut allvarligaste hotet mot FN:s framtid. Huvudorsaken är medlemsstaternas dåliga betalningsdisciplin. I avsikt att förbättra betalningssystemet har Sverige presenterat ett förslag om reformering av FN:s bidragsskalor. Detta skulle förenkla nuvarande system och eliminera uppenbara orättvisor. Till detta skall läggas förslag om nya inkomstkällor, bl.a. skatt på valutatransaktioner, 10 öres extra skatt på olika flygbiljetter och annat som är väl värt att studera ytterligare.

Nedrustningsfrågorna är nära förbundna med FN:s huvuduppgift, att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Det finns redan avtal om förbud mot kemiska och biologiska vapen och förhoppningsvis i en inte alltför avlägsen framtid ett förbud mot kärnvapen. Till detta kommer kampen för ett fullständigt provstopp för kärnsprängningar. Sverige är en aktiv och viktig aktör i dessa förhandlingar såsom ordförande i den kommitté som utarbetar metoder för kontroll av efterlevnaden av ett provstopp. Så sent som i går beslutade FN:s generalförsamling med stor majoritet att kräva ett omedelbart kärnvapenprovstopp.

Fru talman! Det finns mycket att säga om FN:s problem och FN:s framtid. Men låt oss inte förringa att världens politiska ledare en gång kunde bilda denna globala organisation. Jag frågar mig om det hade varit möjligt att göra i dag. Låt oss heller aldrig förringa FN:s arbete, även om det finns mer att önska. Ty FN har likt den nallebjörn vi alla ägt som små efter några hårdhänta tag och äventyr litet skavanker här och var. Men även om nallebjörnen var litet tilltufsad efter några år var det ändå den som gav oss trygghet när nattens mörker kröp in på.

Med detta vill jag yrka bifall till utrikesutskottets hemställan i betänkande 1995/96:UU1 och avslag på alla reservationer.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! När vi nu i dag återigen diskuterar FN och dess framtida roll är det viktigt att komma ihåg att FN har spelat en huvudroll när det gäller att återställa freden eller skapa fredliga lösningar i t.ex. konflikterna i Moçambique, El Salvador, Haiti och Kambodja. Sedan grundandet 1945 har FN lyckats med att förhandla fram fredliga lösningar på 145 lokala och regionala konflikter och gjort det möjligt för invånarna i 45 länder att delta i fria val. FN har också genom olika biståndsinsatser bidragit till att miljontals människor har räddats från att svälta ihjäl. FN:s barnfond, Unicef, och Världshälsoorganisationen, WHO, har genom sina omfattande vaccinationsprogram bidragit till att 3 miljoner barn om året kunnat räddas till livet.

FN har också bidragit till att stadfästa vikten av respekt för mänskliga rättigheter och spelat en nyckelroll för att ge ett åttiotal länder självständighet. Detta glöms ibland bort i den allmänna debatten när kraven på organisationens reformering förs fram.

I den skrivelse som ligger till grund för utrikesutskottets betänkande redogör regeringen för sin syn på FN och vad den vill göra för att stärka FN samt för förutsättningarna för globalt samarbete inför 2000-talet. Vi moderater kan instämma i en del av dessa markeringar, men vi hade gärna sett en högre grad av precision och prioritering när det gäller FN och FN-systemets huvuduppgifter.

Vi anser att FN nu bör koncentrera sig på sina fyra huvuduppgifter.

Den första och för framtiden avgörande uppgiften är säkerhetsrådets roll och förmåga att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Här behövs det en kraftfullt förbättrad ledningsförmåga, både när det gäller de humanitära insatserna och när det gäller de fredsbevarande operationerna. Det behövs också större resurser för att möta de framtida kraven på sådana insatser. Därför är det nödvändigt att med kraft betona vikten av att medlemsländerna fullgör sina förpliktelser i detta avseende.

Den andra huvuduppgiften är att säkra folkrätten och de grundläggande mänskliga rättigheterna. Vi har här i kammaren vid många tillfällen nödgats konstatera att det inte finns en världsdel där människors rättigheter inte kränkts. I alltför många länder förekommer fortfarande grova brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna i form av tortyr, summariska avrättningar, mord, försvinnanden och andra grova övergrepp på enskilda människor.

Samtidigt kan vi konstatera att ett grundläggande internationellt regelverk i dag finns för skyddet av de mänskliga rättigheterna. Det fortsatta arbetet bör därför koncentreras på att få världens länder att leva upp till sina åtaganden och att få fler länder att underteckna de befintliga internationella konventionerna. Att en majoritet av FN:s medlemsländer i dag är demokratier eller på väg mot demokrati gör denna uppgift lättare. Vi moderater har därför i vår motion föreslagit att generalförsamlingen bör bevaka läget beträffande de mänskliga rättigheterna i medlemsländerna och varje år utförligt debattera läget i länderna. Det är glädjande att även utskottet delar denna uppfattning.

En tredje huvuduppgift är det internationella samarbete som bedrivs i FN:s många olika underorgan. Här är det nödvändigt att verksamheten

förbättras och koncentreras till ett mindre antal betydelsefulla organisationer som bedriver ett viktigt arbete. Sverige bör ta initiativ till att en översyn görs i syfte att avveckla de fackorgan som anses mindre viktiga.

En fjärde huvuduppgift för FN-systemet är att främja en uthållig och kraftig tillväxt i u-länderna, som är nödvändig för att i snabb takt utrota fattigdomen. Världsbanken och IMF har här viktiga uppgifter när det gäller dels att bidra till en förändrad inriktning i länder som stagnerar i sin utveckling och där fattigdomen ökar, dels att säkra det internationella betalningssystemet och att minska bördan i hårt skuldsatta u-länder på ett sätt som inte främjar vanskötsel och korruption. Även Världshandelsorganisationen, WTO, har en nyckelroll när det gäller att främja u-ländernas tullfria tillträde till i-ländernas marknader.

FN-systemet måste också främst genom UNHCR och Unicef ha en ständig beredskap att snabbt hjälpa eller lindra verkningar av kriser och katastrofer.

Det är också viktigt att understryka att FN enligt närhetsprincipen skall koncentrera sig på de offentliga uppgifter som bäst kan lösas på global nivå och i övrigt i ökad utsträckning delegera uppgifter till regionala organ.

Kommissionen för globalt samarbete har bl.a. föreslagit att ett ekonomiskt säkerhetsråd inrättas inom FN-systemet med uppgift att bevaka världsekonomin och verka för en stabil, balanserad och hållbar utveckling. Utskottet finner att detta förslag bör diskuteras vidare.

Vi moderater delar inte denna uppfattning.

Inrättandet av ett ekonomiskt säkerhetsråd skulle innebära att Världsbankens, IMF:s och WTO:s centrala uppgifter och ledande roller för den globala utvecklingen när det gäller utvecklingsstrategier i u-länder, det internationella betalningssystemet och världshandeln fördes över till ett sådant nytt organ. Hur detta skulle ske och vilken förbättring det skulle innebära finns inte belyst i förslaget. Förslaget är enligt vår mening för vagt och oprecist för att utgöra underlag för vidare diskussioner.

Vi anser inte heller, herr talman, att förslaget om en särskild skatt på internationella valutatransaktioner eller avgifter på internationella flygbiljetter bör studeras ytterligare, som utskottets majoritet föreslår.

Vi moderater anser att FN även i framtiden skall finansieras genom avgifter från medlemsländerna. Det är enligt vår mening principiellt fel att införa en beskattningsrätt för FN. Det är en uppgift för medlemsländerna själva att finna de bästa formerna för att finansiera sina medlemsavgifter. Det är inte en uppgift för FN.

En särskild skatt på internationella valutatransaktioner är direkt olämplig. Internationella valutatransaktioner är viktiga, inte minst för att överföra sparande från i-länder till u-länder. För de u-länder som har ett stort tillflöde av utländskt kapital skulle en sådan skatt bli mycket kostsam. Även för den svenska staten, som ju är en stor upplånare på den internationella kapitalmarknaden, innebär förslaget en väsentligt ökad kostnad.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Förslaget om en särskild avgift på internationella flygbiljetter är lika olämpligt. Ett internationellt utbyte mellan folk och länder bidrar i hög grad till att ge kunskap och skapa förståelse för demokrati liksom till respekt för mänskliga rättigheter och för betydelsen av fred. Strävan bör därför vara att få ner kostnaderna för sådana kontakter i stället för att med särskilda avgifter driva upp dem.

Förslaget om skatt på valutatransaktioner eller avgift på flygbiljetter är inte en lösning på FN:s finansiella kris och bör därför avvisas redan nu.

Med dessa kommentarer, herr talman, ställer vi oss bakom hemställan i utrikesutskottets betänkande.

Anf. 110 EVA ZETTERBERG (v) replik

Herr talman! Jag ställde i mitt anförande en fråga till moderaterna, men Inger Koch har inte besvarat den. Att moderaterna inte vill ha några internationella valutaskatter eller avgifter på flygbiljetter framgår med all tydlighet här, men vad är alternativet? Anser moderaterna att de inkomster som FN har – om vi utgår från att de medlemsavgifter som i dag inte betalas kan drivas in – är tillräckliga? Anser ni inte att det för att utveckla FN behövs ytterligare resurser och ett nytt betalningssystem?

Anf. 111 INGER KOCH (m) replik

Herr talman! Visst är det viktigt – och det är en av de angelägnaste uppgifter som vi nu skall ägna oss åt – att driva in de avgifter som länderna redan har förbundit sig att betala. Det är fråga om mycket pengar.

Det finns olika sätt att gå till väga. Det har t.ex. i olika sammanhang förts fram krav på att man skulle begränsa rösträtten i FN för de länder som inte betalar sina avgifter. Det är kanske ett sätt att få in de pengar som FN har rätt till.

Det gäller vidare inte alltid att utöka sina utgifter. Det gäller också att koncentrera FN:s uppgifter till de huvuduppgifter som vi redan har redovisat. FN kanske har för många institutioner. Det finns kanske för många fackorgan.

Vi tycker att en sådan här översyn är mycket viktig. En sådan har gjorts på andra håll. Nordiska rådet har t.ex. gjort en översyn av alla sina organ, och man kommer att föreslå en neddragning av många organ som man i dag inte tycker fyller de ändamål som de infördes för. Världen förändras ständigt, och vi måste också alltid ha en beredskap att förändra det internationella samarbetet.

Vi kan t.ex. också delegera fler uppgifter än i dag till regionala organ eller till enskilda länder. Även det bidrar till att minska FN:s utgifter.

Anf. 112 EVA ZETTERBERG (v) replik

Herr talman! Vi kan konstatera att vi är alldeles överens om betydelsen av att driva in medlemsavgifterna. Det är ett grundläggande krav.

Jag tror också att vi inom olika partier och i olika länder från skilda synpunkter är överens om att effektivisera och organisera om FN, men det betyder inte att man skall lägga ned ett organ för att få nya forum. Jag anser t.ex. att ett ekonomiskt säkerhetsråd, där man får en total och gemensam ekonomisk bedömning, inte en uppsplittrad sådan, vore mycket värdefullt. Det är därmed inte sagt att man inte behöver mer resurser. FN måste vara betydelsefullt även i framtiden på en rad olika områden. Jag blir väldigt oroad när Inger Koch här säger att man skall överlämna mer ansvar till regionala organ. Det låter bra. Men jag tänker på det ärende vi skall debattera på fredag.

Det handlar om att FN överlåtit till NATO och andra organisationer att sköta det som borde vara FN:s uppgift med återuppbyggnad av det civila samhället men också fredsbevarande trupper i f.d. Jugoslavien. Från min utgångspunkt sett, och från väldigt många andra människors utgångspunkt, vore önskemålet att det var FN som helt och hållet var ansvarigt för den typen av operationer. Det är i dag inte möjligt, därför att FN inte har en organisation för att göra någonting sådant.

Är det mer av den sortens operationer som Inger Koch vill se beklagar jag det.

Anf. 113 INGER KOCH (m) replik

Herr talman! Jag tycker inte att FN i en framtid skall bygga upp resurser för varje enskilda tillfälle. Här finns organ som redan har en bred erfarenhet, resurser och ledningsförmåga att klara en så stor och övergripande insats som det nu är fråga om när det gäller insatsstyrkorna i det forna Jugoslavien. Varför skall man då inte använda en sådan möjlighet?

Besluten skall naturligtvis fattas i FN, och de skall länderna vara överens om. Men jag ser inte något fel i att överlåta utförandet till någon som verkligen kan det.

Anf. 114 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Centerpartiet står bakom utskottets betänkande, och jag yrkar härmed bifall till utskottets hemställan. FN befinner sig i ett tillstånd där begreppet kris inrymmer både hot och möjlighet. Utskottet pekar på de framgångar som FN-samarbetet oreserverat skall tillerkännas. Mat för dagen, frihet från allvarliga sjukdomar, läs- och skrivförmåga, rätten att växa upp och leva i fred och med demokrati, detta har fler människor fått möjlighet till genom FN-samarbetet. Det finns anledning att i debatten nyansera bilden av FN. Att inte enbart se problemen med ekonomi och organisation utan i stället stå upp för allt det värdefulla som FN de facto gjort för mänskliga rättigheter, för barns och kvinnors ställning i världen, för utveckling av hälsovård och utbildningsväsende, för hjälp till flyktingar, för fred, nedrustning och demokrati. Vid en bedömning av FN:s insatser måste man ha i minnet att kraven på FN ökat enormt utan att organisationen fått resurser nog att möta den nya situationen.

En världskonferens 1998 kan vara det globala samfundets avstamp inför kommande sekel. Insikten om vårt gemensamma ansvar för vår

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

planet bara ökar. Naturens resurser finns där enbart för att bruka utan att förbruka - ingenting försvinner, men ingenting nytt kan heller skapas. I omvälvningars tid kan organisationsnivåer ifrågasättas. Län, kommuner men även nationalstaten som indelning diskuteras. Få torde dock göra en annan bedömning än att globalt samarbete – där alla är med – blir viktigare och viktigare i 2000-talets internationaliserade värld.

Herr talman! Jag vill lyfta fram två områden som har stor betydelse för FN:s framtida utveckling. Det gäller en tydlig regional nivå inom FN-systemet samt frågan om hur världssamfundet bättre kan möta de globala miljöproblemen.

Centerpartiet anser att FN behöver skapa kraftfulla regionala nivåer som på mandat av generalförsamlingen och FN:s tre olika råd tar ansvar för, förtydligar och implementerar fattade beslut. Det finns anledning att förmoda att en ökad decentralisering inom FN-systemet ökar legitimiteten för FN samtidigt som verksamheten både rationaliseras och demokratiseras. På det europeiska planet bör OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, utvecklas till en regional FN-nivå.

Utskottet tar fasta på Centerpartiets resonemang och uttalar sitt stöd för en mer rationell arbetsfördelning mellan FN och en regional nivå. Detta är viktigt och värdefullt. På det utrikes- och säkerhetspolitiska området är OSSE den enda organisation som har eller kan ha denna position i det internationella systemet. Länkarna mellan FN och OSSE har – som utskottet påpekar – stärkts genom att OSSE blivit observatör vid FN:s generalförsamling. Det är uppenbart att OSSE behöver ett starkare mandat och resurser att agera tidigt i konfliktförebyggande syfte. OSSE måste dessutom få en egen utrednings- och analyskapacitet.

För att hantera ekonomiska frågor på regional nivå finns under Ecosoc på europeiskt plan ECE. För att hantera de svåra ekologiska problem som vår kontinent brottas med ställer jag mig tveksam till om vare sig ECE eller OSSE är rätt organisation. Det bör vara en viktig fråga för den kommande världskonferensen att stärka FN både centralt och regionalt. FN:s arbete för en bättre miljö byggd på hållbar utveckling måste vid denna konferens stå i främsta rummet.

Tyvärr tydliggjorde Riokonferensen FN-systemets låga prioritering av miljö- och utvecklingsfrågorna. Centerpartiet anser att FN-systemet bör organiseras i enlighet med de tre huvuduppgifterna; säkerhet, miljö och välfärd. För att skapa struktur och en sammanhållande kraft för samtliga dessa tre pelare bör särskilda råd – jämställda med nuvarande säkerhetsrådet – upprättas också för miljömässigt hållbar utveckling och välfärdsutveckling.

Utskottet hänvisar i detta fall till att Kommissionen för globalt samarbete – den s.k. Carlssonkommissionen – föreslagit att ett ekonomiskt säkerhetsråd inrättas. Genom Carlssonkommissionens förslag placeras frågan om höga organ inom FN-systemet på agendan för en FN:s världskonferens. Det är vår uppfattning inom Centerpartiet att Sverige när det gäller miljö, välfärden och utvecklingen skall hålla en hög

profil och ta initiativ till inordnandet av FN:s civila, humanitära och ekologiska arbete under ett FN:s råd för hållbar utveckling samt ett råd för välfärdsutveckling.

Vid Riokonferensen etablerades en FN:s egen närhetsprincip genom de lokala Agenda 21, handlingsprogram för 21:a århundradet. De goda resultaten av denna decentraliseringens metodik – inte minst här i Sverige, där Agenda 21 engagerar många medborgare i alla åldrar – manar till fortsatt tillämpning. FN bör liksom EU utveckla en närhets- och delaktighetsprincip för verksamheten. Det gäller att ta till vara och uppmuntra människors skaparkraft och engagemang. Detta också för att ge resultat av stolta deklarationer från internationella världskonferensen.

Anf. 115 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)

Herr talman! Det är onekligen intressant att med hjälp av riksdagsprotokollet ta del av den FN-debatt som hölls här i kammaren den 25 oktober i år i samband med FN:s 50-årsjubileum och med anledning av den skrivelse regeringen då överlämnade till riksdagen och som vi behandlar här i dag. Det är väl sällan som riksdagens partier är så eniga som just när det gäller uppslutningen bakom FN, FN-tankens och FN:s roll, och det är glädjande.

Gemensamt för alla partier vid debatten för sju veckor sedan var den starka uppslutningen för FN:s sak samtidigt som stor oro uttrycktes vad gäller FN:s framtid, speciellt med hänsyn till FN:s stora ekonomiska svårigheter. Jag ämnar inte här upprepa vad jag och andra då sade rörande FN:s besvärliga ekonomiska situation. Jag konstaterar bara att oron och osäkerheten kvarstår och uppenbarligen kommer att så göra under lång tid framöver, vilket också framgår av det betänkande som behandlas här i dag.

Världssamfundet står inför enorma utmaningar och uppgifter. De närmaste åren kommer att bli avgörande för hur och om världssamfundets medlemsländer skall kunna ge våra barn och barnbarn en chans till fred och överlevnad här på jorden. Huruvida detta kommer att lyckas eller ej avgörs till stor del av hur FN lyckas.

FN:s arbetsfält är vittförgrenat och omfattande. Freden, miljön, mänskliga rättigheter, befolkningsfrågan, utbildningen, vattenfrågan, demokratibyggnad, fredsfrämjande och konfliktförebyggande verksamhet, sjukdomsbekämpningen, fattigdomsbekämpningen – listan kan egentligen göras hur lång som helst var gäller FN:s historiska uppdrag och roll.

När man säger att FN måste finna lösningar på alla dessa uppgifter och fler därtill måste vi komma ihåg att FN inte är något annat än summan av den kraft dess medlemsländer besitter. Det är ur medlemsländernas samlade agerande som handlingskraften skall komma. FN är inte något mer eller mindre abstrakt som förväntas kunna agera när internationella problem uppstår eller nya uppgifter kallar på lösningar. Nej, FN är något mycket konkret, men tyvärr också ofullkomligt. Ibland ombeds FN uträtta det som kan tyckas vara nästintill omöjligt att

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

finna någon lösning på. Men det till synes omöjliga måste ändå finna sin lösning.

Utan globalt samarbete kommer mänskligheten aldrig att kunna ge freden och jordens överlevnad en chans. Utan globalt solidariskt samarbete genom nedmonterandet av gränser folk och länder emellan kommer vi inte att lyckas. Utan en rättvisare fördelning av jordens resurser än vad vi har i dag kommer konflikter, uppror och flyktingströmmar bara att öka. Utan utbildning och kunskap om tillståndet i världen går det inte att komma vidare. Därför är FN:s arbete på detta område så avgörande.

Nu gäller det att investera i rätt saker. Det gäller att ge FN de resurser FN behöver för att kunna fullfölja sina uppdrag. Som så många gånger har påpekats från denna talarstol måste FN:s medlemsländer fullfölja sina ekonomiska förpliktelser fullt ut gentemot sin egen organisation.

Herr talman! Utan folklig förankring klarar inte FN sina uppgifter. Ett av de viktigaste arbetsredskapen FN har är de enskilda organisationernas hängivna solidariska arbete. Precis som jag framhöll i debatten den 25 oktober har Ingvar Carlssonrapporten Vårt globala grannskap lyft fram just detta.

I rapporten står det att läsa att enskilda organisationer är bra exempel på effektiv användning av de resurser som står till förfogande. I rapporten föreslås ökat gemensamt arbete och ökad gemensam finansiering mellan regeringar och enskilda organisationer. Nu gäller det att också följa upp detta och ge idéerna konkret innehåll.

Parallellt med de olika FN-konferenser som ägt rum under senare år – jag tänker t.ex. på Riokonferensen om miljön, Kairokonferensen rörande befolkningsfrågan, det sociala toppmötet i Köpenhamn och nu senast kvinnokonferensen i Peking – har enskilda organisationer varit mycket aktiva. De har genom sitt envisa och hängivna arbete kunnat vara med och påverka och förbättra resultaten av dessa konferenser.

Bit för bit börjar FN förstå att det ligger ett stort värde i en folklig förankring genom enskilda organisationer. Det behövs för att man skall lyckas i sitt arbete. Utan denna folkliga förankring kommer inte FN att kunna fullfölja sitt historiska uppdrag. Det är från alla dessa enskilda organisationers ideella arbete som mycket av kraften kommer i det viktiga internationella engagemanget. Som jag påpekat tidigare har Ingvar Carlssonrapporten Vårt globala grannskap på ett förtjänstfullt sätt lyft fram just detta.

För några veckor sedan hade jag tillfälle att på plats i Nicaragua studera vad svenska ungdomar knutna till olika enskilda organisationer konkret uträttat vad gäller internationellt solidaritetsarbete bland gatubarn i Managua och León, för bondekooperativ och skolbarn i Esteli osv. Hjälpen når fram till de mest utsatta och svaga just genom enskilda organisationer. Så skapas folklig förankring och förståelse för FN:s internationella solidaritetsarbete för en fredligare och mänskligare värld.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på de två reservationerna.

Anf. 116 INGRID NÄSLUND (kds)

Herr talman! Jag har inte anmält så mycket tid här. Anledningen är delvis att vi hade en ganska omfattande debatt om FN när den här skrivelsen lades på riksdagens bord. Det betyder inte att det inte finns många frågor som också kan debatteras i dag. Överensstämmelsen är också stor när det gäller FN:s betydelsefulla arbete, som flera talare har påpekat. Jag vill ställa mig bakom mycket av det som har sagts här i kammaren av olika talare om allt det som har utträttats i FN:s regi.

FN:s betydelse har inte minskat, trots att vi många gånger talar om ett FN i kris. Det man kan beklaga är att alltmer resurser måste användas för att vi skall komma till rätta med de svåra konflikter som har tagit sig militära uttryck i många delar av vår värld.

Jag kommer här huvudsakligen att ägna mig åt ett par saker som vi vill lyfta fram som speciellt väsentliga i den här debatten. Vi har också lyft fram dem i vår motion med anledning av den här skrivelsen.

Något som skulle kunna vara oerhört viktiga framsteg när det gäller FN:s arbete är om konflikterna skulle kunna förebyggas, om världssamfundet skulle kunna komma in på ett tidigare stadium och därigenom åstadkomma att konflikten aldrig bryter ut. Det är någonting som utskottet har instämt i och som naturligtvis har kommit fram från flera håll tidigare.

Vi har ju talat om att ha en ständig beredskap, att kunna gripa in i olika områden där även militära insatser behövs för fredsbevarande och konfliktförebyggande insatser. Lika naturligt borde det vara att vi har en mycket stark beredskap på det diplomatiska området när det gäller att mycket tidigt upptäcka och gå in för att medla och om möjligt undvika att en militär konflikt bryter ut. Jag tror att detta är något som vi alla är överens om. Vi skulle vilja att Sverige intar en ledande och pådrivande roll i detta arbete och utvecklar hur ett sådant arbete skall kunna gå till.

Den konflikt som är mest aktuell för oss alla är ju den som utspelas inför våra ögon i Exjugoslavien. Alla har ju önskat att det kunde ha gått på ett annat sätt, att man inte skulle ha behövt se så många människoliv spillas, att den inte skulle ha pågått så länge och att den helst aldrig skulle ha brutit ut.

Vi vet att man till sist alltid hamnar vid förhandlingsbordet. Man kan fråga sig om inte detta skulle kunna ske på ett mycket tidigare stadium, helst innan konflikten blir militär. På något sätt skulle man kunna tvinga parterna till förhandlingsbordet redan då. Det är dit de till sist ändå tvingas av världssamfundet.

Sedan skulle jag också vilja nämna de MR-insatser som FN gör. De har betytt oerhört mycket på många håll i världen. Men också de behöver intensifieras, enligt vårt förmenande. Där skulle det också behövas medel. Man borde bli mer konkret; ställa konkreta krav på ett sådant sätt att det går framåt även i de länder där vi nu måste konstatera att människors mänskliga rättigheter inte respekteras. Det är någonting som diskuteras även inom Europa, när handelsavtal skall utvidgas, när länder skall komma med i Europarådet eller när länder söker medlemskap i EU. Vi skulle då gärna se att man på ett mycket tidigare stadium

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

ställer så konkreta krav att det blir möjligt att se om de uppfylls, och en tidsfaktor skulle kunna komma in som innebär att man säger att man inom ett halvår eller ett år vill se vissa krav uppfyllda.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

11 § Verksamheten inom Europarådet

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU9
Verksamheten inom Europarådet (redog. 1995/96:ER1 och skr. 1994/95:215)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

KU14 Översyn av vissa arvodesbestämmelser inom riksdagsområdet

1. utskottet

2. res. (v, mp)

Votering:

279 för utskottet

34 för res.

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 74 m, 20 c, 22 fp, 13 kds

För res.: 1 fp, 19 v, 14 mp

Frånvarande: 11 s, 6 m, 7 c, 3 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

KU19 Lag om fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio

Prot. 1995/96:37
13 december

1. utskottet

2. res. (m, fp)

Votering:

206 för utskottet

110 för res.

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 21 c, 1 fp, 19 v, 15 mp

För res.: 74 m, 1 c, 22 fp, 13 kds

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

LU4 Års- och koncernredovisning

Mom. 5 (jämförhetsredovisning)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

281 för utskottet

35 för res. 2

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 74 m, 22 c, 22 fp, 13 kds

För res. 2: 1 fp, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU14 Reglering av s.k. fakturaskojeri i marknadsföringslagen

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU3 En ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter

Mom. 1 (avslag på propositionen)

Först företogs till avgörande hemställan beträffande yrkande om avslag på propositionen och därefter motiveringen.

Hemställan:

1. bifall till utskottets förslag

2. bifall till res. 1 (m) och res. 2 (mp)

Votering:

220 för utskottet

87 för res. 1 och res. 2

7 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 1995/96:37
13 december

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 22 c, 23 fp, 12 v, 13 kds

För res.: 73 m, 14 mp

Avstod: 7 v

Frånvarande: 11 s, 7 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Motiveringen:

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (namnet på den nya myndigheten)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, v)

Votering:

244 för utskottet

56 för res. 3

15 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 58 m, 22 c, 1 fp, 13 kds

För res. 3: 1 m, 21 fp, 19 v, 15 mp

Avstod: 15 m

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 6 (lagreglering av riktlinjerna)

1. utskottet

2. res. 4 (fp, v, mp)

Votering:

242 för utskottet

56 för res. 4

17 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 57 m, 22 c, 13 kds

För res. 4: 23 fp, 19 v, 14 mp

Avstod: 17 m

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Mom. 7 (förfordningar om vissa länder)

1. utskottet

2. res. 5 (fp, v)

Votering:

231 för utskottet

43 för res. 5

42 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1995/96:37
13 december

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 46 m, 22 c, 13 kds

För res. 5: 1 m, 23 fp, 19 v

Avstod: 27 m, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 14 (samrådsorganets roll)

1. utskottet

2. res. 8 (v, mp)

Votering:

246 för utskottet

34 för res. 8

36 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 38 m, 22 c, 23 fp, 13 kds

För res. 8: 19 v, 15 mp

Avstod: 36 m

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 15 (reglering av nämndens arbetsformer)

1. utskottet

2. res. 9 (v, mp)

Votering:

239 för utskottet

35 för res. 9

42 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 32 m, 22 c, 23 fp, 12 kds

För res. 9: 19 v, 16 mp

Avstod: 42 m

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU1 FN inför framtiden

Mom. 4 (internationella transaktionsskatter)

1. utskottet

2. res.1 (v)

Votering:

282 för utskottet

35 för res. 1

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1995/96:37
13 december

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 74 m, 22 c, 23 fp, 13 kds

För res. 1: 19 v, 16 mp

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 c, 3 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds

Mom. 18 (internationell miljödomstol)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

297 för utskottet

16 för res. 2

1 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 21 c, 22 fp, 19 v, 12 kds

För res. 2: 16 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 11 s, 7 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU9 Verksamheten inom Europarådet

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att trafikutskottets betänkanden TU5 och TU6 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

*Vissa frågor inom
Luftfartsverkets
område m.m.*

12 § Vissa frågor inom Luftfartsverkets område m.m.

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU5

Vissa frågor inom Luftfartsverkets område m.m. (prop. 1995/96:65)

Anf. 117 TOM HEYMAN (m)

Herr talman! Det förekommer en ganska vildvuxen flora av bolag och koncerner inom den statliga affärsverkssektorn. Dess värre blir resultatet av alla dessa bolag att insyn och kontroll försvåras, om inte helt omöjliggörs, inte bara för riksdagen och allmänheten utan faktiskt också för regeringen och departementen.

För ett land som internationellt har verkat så kraftfullt för större öppenhet och offentlighet i den statliga förvaltningen som Sverige har gjort är dessa insynsskyddade företag knappast någon fjäder i hatten.

Vi skall nu besluta om en ny bolagskonstruktion inom Luftfartsverkets område. Av de tre bolag som är föremål för beslut i dag är Swedavia närmast ett internationellt konsultbolag, och bakom det vackert svenskklingande namnet Airport Center AB döljer sig egentligen bara en fastighet på Arlanda flygplats. Strängt taget hör ingen av dessa verksamheter hemma inom Luftfartsverkets naturliga affärsområde, och vi tror det vore till fördel både för verket och för verksamheterna om bolagen skildes helt från staten och fick arbeta fritt på marknaden.

Det personalmässigt största bolaget, LFV Handling AB, som bedriver ramp- och expeditionstjänst, kunde också mycket väl fungera som ett självständigt bolag.

Vi vill med vår reservation markera att vi anser att dessa bolag skall säljas, separat eller tillsammans, så snart omstruktureringen har genomförts.

Vidare begär regeringen bemyndigande att utfärda fullmakt till Banverket och Luftfartsverket att utfärda en obegränsad likviditets- och kapitaltäckningsgaranti för A-Banan Projekt AB.

Vi tycker att det är principiellt orimligt att en enskild befattningshavare i ett statligt verk, även om det är en generaldirektör, får fullmakt att för ett obegränsat belopp teckna Konungariket Sveriges firma. En sådan fullmakt måste, som vi ser det, begränsas till vad som är ett rimligt åtagande i varje enskilt fall. Vi avvisar därför förslaget om fullmakt i vår andra reservation.

För tids vinnande, herr talman, nöjer jag mig i dag med att yrka bifall till denna reservation, nr 2.

Anf. 118 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)

Herr talman! På förslag av den dåvarande regeringen beslutade riksdagen i april 1993 att bemyndiga regeringen att överföra viss verksamhet inom Luftfartsverket till bolagsform. Beslutet fattades med utgångspunkt i ”behovet att finna nya effektivare och flexiblare organisationsformer för den del av Luftfartsverkets verksamhetsområde som sker på affärsmässig basis”. Utskottet ser den nya regeringens beslut i maj 1995 om bildande av LFV Handling AB och dess föreliggande förslag om bildande av ett holdingbolag m.m. inom Luftfartskoncernen mot bakgrund av det uttalade behovet.

Med tillkomsten av LFV Handling AB har bolagsandelen utökats i så hög grad att den utgör en väsentlig del av den totala verksamheten. Det är därför angeläget från såväl styrsynpunkt som finansierings- och skattesyndpunkt att ett holdingbolag bildas för att samordna LFV Airport Center AB, Handling AB och Swedavia AB.

Utskottet har för sin del inte ändrat uppfattning i frågan utan finner förslagen stå i överensstämmelse med riksdagens önskemål i 1993 års beslut. Vi vill därför tillstyrka förslagen.

I reservation nr 1 föreslås att holdingbolaget skall privatiseras. Utskottet anser att detta yrkande skall avslås. Vi vill erinra om den utgångspunkt som enligt regeringen borde gälla vid bildandet av holdingbolaget, nämligen att ägarstyrningen av den bolagsgrupp som holdingbolaget avsågs kontrollera inte fick påverkas negativt. Utskottet

Prot. 1995/96:37
13 december

*Vissa frågor inom
Luftfartsverkets
område m.m.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Vissa frågor inom
Luftfartsverkets
område m.m.*

delar den uppfattningen och anser att frågan, om någon annan än staten bör utöva denna styrning, inte har större aktualitet nu än våren 1993.

Vad avser reservation 2 vill utskottet påminna om att riksdagen våren 1994 godkände vissa grundläggande principer för Arlandabaneprojektets genomförande. Med den likviditets- och kapitaltäckningsgaranti som här föreslås uppfylls de åtaganden som staten har i avtalet med A-Train AB.

Vidare har utskottet gjort det tillägget att det bör framgå att garantin gäller A-Banan Projekt AB samt att garantin gäller de förpliktelser som detta bolag har enligt de avtal som regeringen godkänt med stöd av riksdagens beslut.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till propositionen och utskottets skrivningar samt avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

*Köp av interregional
persontrafik på
järnväg*

13 § Köp av interregional persontrafik på järnväg

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU6
Köp av interregional persontrafik på järnväg (prop. 1995/96:46)

Anf. 119 LARS BJÖRKMAN (m)

Herr talman! Regeringens proposition 1995/96:46 upptar en framställning om anslag för perioden från den 1 juli 1996 t.o.m. den 31 december 1997 om 684 miljoner kronor för att klara ett bibehållande av den befintliga trafiken på övre Norrland, inklusive Malmaban, samt på sträckorna Östersund–Storlien och Sundsvall–Östersund. Som förutsättning för bidrag till den sist nämnda sträckan gäller att avtal med regionala intressenter skall tecknas för att trafikvolymerna skall kunna upprätthållas.

I totalbeloppet ingår en ersättning om 94 miljoner till SJ för de tjänster – benämnda *gemensamma funktioner* – som SJ tillhandahåller på länsjärnvägsnätet.

Herr talman! Från moderat håll har vi vid motsvarande upphandlingar som tidigare genomförts haft synpunkter på hur effektivt statens medel utnyttjats. Vi har inte ifrågasatt behovet av rimliga kommunikationer men väl ansett att regeringen bör pröva nya vägar för upphandlingen. Resultatet av de upphandlingar som hitintills verkställts är att samtliga gått till *en* entreprenör, SJ. Därmed har den konkurrens som förväntades vid inledningen av den nu använda upphandlingstekniken totalt uteblivit.

Från vårt håll föreslås att upphandlingen genomförs på så sätt att olika trafikslag får konkurrera med varandra, så att vi den vägen får pröva vilket/vilka trafikslag som bäst kan tillgodose det totala trafikbehovet. Med ett sådant tillvägagångssätt kan vi få svar på två frågor:

Vilket trafikslag är det ekonomiskt mest rimligt att använda? Hur stor är kostnaden för det alternativ till lösning som regeringen föreslår?

Vi är övertygade om att med en sådan upphandlingsmodell kan en betydande besparing göras. Därigenom kan anslaget minskas utan att kvaliteten på trafikutbudet behöver förändras i negativ riktning.

Herr talman! Vidare konstaterar vi moderater att vad den nu aktuella upphandlingen beträffar, liksom varit fallet vid liknande upphandlingar tidigare, måste vi vara kritiska till det förhandlingsmonopol och den därmed följande konkurrensfördel som SJ har genom att SJ självt svarar för all trafikledning. Den anmälan till Konkurrensverket som av annan anbudsgivare inlämnats mot SJ är, tyvärr, ännu inte färdigbehandlad. Men misstanke om missbruk i avsikt att försvåra för eventuella konkurrenter föreligger från anmälarens sida. Det är mycket angeläget att denna fråga klarläggs. Vidare är det angeläget att Konkurrensverket verkligen påskyndar slutförandet av det här ärendet.

Utskottet kommer i ett betänkande som avhandlas senare denna vecka att instämma i det krav som vi sedan tidigare har om en förändring avseende trafikledningen. Det ser jag som ett framsteg, även om dessa nya tankegångar inte fått genomslag i det ärende som vi just nu avhandlar.

Herr talman! När det gäller kostnadsposten om 94 miljoner kronor till SJ, vilken avser att täcka kostnaden för gemensamma funktioner på länsjärnvägarna, är det enligt vår mening fråga om ett alldeles för stort anslag i förhållande till vad som krävs för att fullgöra uppgiften. Vi föreslår en översyn av prissättningen av dessa tjänster i syfte att kunna minska statens kostnader. Med en upphandling i konkurrens, där alla trafikslag ges möjlighet att konkurrera, känner vi oss övertygade om att en anslagsminskning är klart motiverad.

I vår reservation föreslår vi följaktligen en minskning av det totala anslaget med sammanlagt 157 miljoner kronor avseende nästkommande trafikår.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 1 från moderaterna i detta betänkande.

Anf. 120 LENNART FREMLING (fp)

Herr talman! Redan 1963 beslutades om progressiva trafikpolitiska principer som utvecklats genom besluten 1979 och 1988. Principerna innebär att våra beslut skall medverka till att vi får den trafik som är samhällsekonomiskt lönsam och regionalpolitiskt motiverad. Vi måste få det samhällsekonomiska perspektivet att slå igenom på ett sådant sätt att den som beslutar om en resa eller en godstransport faktiskt betalar marginalkostnaden. I de samhällsekonomiska kalkylerna skall hänsyn tas till miljö, trafiksäkerhet och slitage på infrastrukturen.

Den aktuella propositionen bygger inte på samhällsekonomiska överväganden och där redovisas inga samhällsekonomiska kalkyler, utan den bygger på att ramen för statens köp skall vara en oförändrad kostnadsnivå. Regeringen har ju inte alls redovisat vilken järnvägstrafik som inte är företagsekonomiskt lönsam men som ändå bedöms vara samhällsekonomiskt lönsam eller regionalpolitiskt motiverad.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Köp av interregional
persontrafik på
järnväg*

Jag kan inte tro annat än att ett samhällsekonomiskt synsätt i kombination med konkurrens på spåren skulle leda till att bl.a. de omdiskuterade nattågen mellan Gävle/Dalarna och Göteborg/Malmö återinförs som ett effektivt färdmedel för många olika behov. Behov finns av allt från tjänsteresor med hög servicenivå till billiga privatresor. Ofta glömmer man i debatten bort studerande och andra som veckopendlar eller gör enstaka privatresor och som ingalunda har råd att flyga. Dessa utgör ofta en trafikfara vid långa nattliga bilresor. Nattågen skulle kanske rent av kunna bli företagsekonomiskt lönsamma.

Regeringen måste återkomma med ett beslutsunderlag som gör det möjligt att fastställa en kostnadsram som bygger på samhällsekonomiska överväganden, så att vi kan gå mot en mer optimal fördelning av trafiken på olika trafikslag. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Samtidigt vill jag uttrycka en viss förvåning över mina moderata och miljöpartistiska meddebattörer som i sina reservationer utan närmare underlag kan bestämma sig för att kostnadsramen bör minskas med 157 miljoner kronor respektive höjas med 130 miljoner kronor.

Herr talman! För miljöns skull måste vi bygga upp ett långsiktigt hållbart kretsloppssamhälle. Gentemot kommande generationer har vår generation inte rätt att låta nödvändiga ändringar i vår materiellt slösaktiga västerländska livsstil dra ut på tiden, årtionde efter årtionde. Därför känner jag en förtvivlan när jag ser riksdagens oförmåga att förverkliga de principer som man beslutat om upprepade gånger sedan 1963.

1988 års trafikpolitik behandlades i trafikutskottets betänkande 1987/88:13. Där framhåller bl.a. folkpartisterna Olle Grahn och Hugo Bergdahl i en klok och framsynt reservation att de förslag som presenterades i den då aktuella propositionen inte skulle leda till att målen uppnåddes. Vi kan se i dag hur rätt de hade.

Låt oss inte invänta ännu ett framtida riksdagsbeslut om nya trafikpolitiska principer för att först därefter fatta de konkreta och ibland obekväma beslut som vi förstår är nödvändiga, utan låt oss redan nu begära nya förslag grundade på bättre underlag från regeringen.

Anf. 121 LARS BJÖRKMAN (m) replik

Herr talman! Lennart Fremling uttrycker viss förvåning över att vi har vågat precisera ett besparingsbelopp. Underförstått menar han att vi inte kan vara riktigt klara över var man skulle hamna med en upphandlingsmodell av den typ som vi har föreslagit.

Utifrån de beräkningar som vi har vågat göra och de kontakter som kan finnas på detta område intygar vi att vi inte har tagit till en besparingsram i överkant. Snarare torde det finnas ytterligare potentialer, om man vågar pröva den här upphandlingsmodellen. Det är kanske det första steget.

Jag känner mig inte ett dugg osäker, herr talman, när det gäller detta med att beloppet skulle vara tilltaget i överkant. Snarare kan vi våga plussa på, om chansen bara ges att pröva det här.

Anf. 122 LENNART FREMLING (fp) replik

Herr talman! Det beror litet på vilket syfte man har. Jag förstod av Lars Björkmans anförande nyss att moderat politik syftar till att minska statens utgifter, inte till att få den trafik som är samhällsekonomiskt lönsam och regionalpolitiskt motiverad såsom vi i enhällighet har beslutat 1988. Jag tycker att man borde se vad syftet är. Jag trodde att även Moderaterna ställde sig bakom 1988 års trafikpolitiska principer. Då är det rätt svårt att utan samhällsekonomiskt utredningsunderlag bestämma att den kostnadsram som minskas med 157 miljoner kronor är lagom.

Anf. 123 LARS BJÖRKMAN (m) replik

Herr talman! Ingen av oss kan väl fastställa vad lagom innebär i det här fallet. Men vi får utgå från att man i propositionen har ett rimligt antagande om kostnader mot bakgrund av de förhandlingar som varit.

Jag kan förstå att det är litet svårt att uppfatta vad som sägs i en sådan här debatt, men just det som Lennart Fremling efterlyser redogjorde jag för i mitt inlägg. Jag säger att ett sådant tillvägagångssätt som vi föreslår kan ge svar på två frågor: Vilket trafikslag är ekonomiskt mest rimligt att använda och hur stor är alternativkostnaden till den lösning som regeringen föreslår?

Vi känner oss övertygade om att vi med en upphandlingsmodell kan åstadkomma en betydande besparing. Därmed torde jag ha bemött Lennart Fremlings farhågor för att vi skulle lämna de regionalpolitiska effekterna vid sidan av. Vi tar självklart ansvar för 1988 års trafikpolitiska beslut och mål.

Anf. 124 LENNART FREMLING (fp) replik

Herr talman! Jag känner mig fortfarande inte övertygad om att Moderaterna har det mål som jag uppfattat att vi har fastställt genom 1988 års trafikpolitiska beslut.

Lars Björkman säger att man måste utgå från att propositionen bygger på ett rimligt antagande. Men propositionen bygger faktiskt på det riksdagsbeslut som vi fattade för ett år sedan om en oförändrad kostnadsnivå. Året innan hade vi också oförändrad kostnadsnivå. Det finns alltså inte något samhällsekonomiskt övervägande här. Jag är orolig för att man i praktiken inte tar tillräcklig hänsyn till miljökostnader och trafikolyckskostnader. Min egen gissning på vad man skulle komma fram till för belopp är att ett ordentligt underlag snarare skulle föra oss närmare Miljöpartiets förslag än moderatförslaget.

Anf. 125 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Herr talman! Jag vill börja med att besvara Lennart Fremlings fråga. Anledningen till att vi föreslagit 130 miljoner är att vi fått den uppgiften att det är den summa som skulle behövas för att bekosta den trafik som vi föreslår. Det skall jag gå in på så småningom.

Jag delar till viss del Lennart Fremlings syn, och jag noterar att han inte föreslagit några anslag alls. Men tanke på att detta bara gäller en speciell sträcka kan jag hänvisa till den trafikpolitik som vi för i övrigt

Prot. 1995/96:37

13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

och de anslag som vi har föreslagit i bl.a. den budgetmotion som Miljöpartiet lämnade in den 24 januari.

Herr talman! Nu behandlas statens upphandling av interregional persontrafik. SJ bör enligt ägardirektiven endast driva lönsam trafik, dvs. företagsekonomiskt lönsam. Den trafik som staten i denna vända upphandlar för den föreslagna summan av 684 miljoner kronor visar att det finns andra vinster som bör tas till vara, även om de är företagsekonomiskt olönsamma. Vi delar majoritetens uppfattning om att viss tågtrafik bör finnas tillgänglig även om den inte går med ekonomisk vinst. Andra hänsyn än de som regeringen tar bör tas, vill vi påpeka. Efterfrågan i förhållande till den efterfrågandes plånbok skall vara ett viktigt inslag, liksom miljövinster och betydande regionalpolitiska positiva effekter.

Miljöpartiet har förordat att anslaget höjs med 130 miljoner kronor för att nattågstrafiken mellan Dalarna, Göteborg och Malmö skall kunna återupptas. Det är inte första gången Miljöpartiet har arbetat för att värna denna trafik. Trafiken har nu legat nere i ett år sedan förra beslutet. Konsekvenserna har tyvärr inte låtit vänta på sig.

Då nattågen förut var fullbelagda bör man lämpligtvis fråga sig var de resenärer som då åkte nattåg nu har tagit vägen. Jag undrar om regeringen har ställt sig den frågan. De affärsresenärer som tidigare reste med nattåget till Göteborg tar nu flyget, och de som inte har plånbok för att betala flyget får helt enkelt stanna hemma. Vi har blivit kontakterade av personer på Dalarnas forskningsråd som uttryckt sin besvikelse över att de nu måste ta flyget i stället för nattåget till Göteborg.

Godset, som tidigare till viss del fraktades med detta nattåg, går numera på lastbil. Det är självklart inte heller bra ur miljösynpunkt. Det kan hända att majoriteten har en annan syn än Miljöpartiet på det.

I nuvarande situation blir det svårare för resenärerna att anpassa resandet efter sina behov. Vi menar att denna nattågstrafik som egentligen kan verka vara irrelevant varit viktig för helheten angående främst Dalarnas kommunikationer.

Överlag väcker denna upphandling frågetecken. Vi i Miljöpartiet har vid flera tillfällen uttryckt vår vilja att sanera statens finanser och genomföra nödvändiga besparingar. Att denna nattågstrafik nu lagts ned, trots att tågen var fullbelagda, måste ses som en följd av besparingsarbetet. Dock vill vi i detta sammanhang påminna om Arne Jerne-lövs utredning om miljöskulden. Om trafik flyttas över från tåg till väg och flyg, blir miljöeffekterna inte svåra att räkna ut. Självklart kan man vifta bort med att det ändå rör sig om bara en liten förändring. Då vill vi understryka att det är helheten som är viktig och vilken politik som ligger bakom.

Beslutet om att staten skulle upphandla olönsam trafik fattades då staten inte hade lika krasslig ekonomi som nu. Detta är inte enda exemplet på sårbarheten i konstruktionen för olika verksamheters finansiering. Därför bör man ifrågasätta om det är rätt direktiv för SJ att sätta lönsamheten först. Vi kan i sammanhanget nämna problemet med kommunerna, som inte har råd att betala SJ för tågstopp på den egna

stationen och därför tvingas ombesörja andra kommunikationssätt, t.ex. bussar.

Vilka prioriteringar skall göras beträffande lönsamhet? Är det miljömässiga och regionalpolitiska vinster eller rent ekonomiska? Vilket är bäst i det långa loppet? Det måste ses över inför framtiden. Dock har vi nu konstaterat att nattågstrafiken från Dalarna söderut mot bl.a. Göteborg, där det fanns såväl efterfrågan som miljövinster, nu lagts ned. Jag skulle gärna vilja veta vilka prislappar detta haft och om det i så fall varit värt det.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation 3 om trafikupphandling.

Anf. 126 LENNART FREMLING (fp) replik

Herr talman! Vi i Folkpartiet vill värna miljön och trafiksäkerheten. Vi vill göra det med marknadsekonomiska hjälpmedel. Det är därför som vi yrkar på att regeringen bör återkomma med ett nytt förslag, utgående från nya kalkyler.

Jag skulle inte alls vilja ta för gott att den här trafiken skulle kosta 130 miljoner kronor att bedriva. Jag sade i mitt anförande att nattågen kanske rent av skulle kunna bli företagsekonomiskt lönsamma. Det är inte alls säkert att vi skulle behöva ta med dem i en upphandling. Det är därför som jag är litet förundrad över mina kolleger i debatten som så självsäkert säger att vi skall ha det ena eller det andra beloppet. Vi måste få mera underlag. Det har vi yrkat på i reservation 2.

Anf. 127 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik

Herr talman! Lennart Fremlings inlägg måste jag tolka som att han och Folkpartiet ställer sig bakom Miljöpartiets förslag om miljöskatter och skatteväxling för att göra de trafikslag som är miljöekonomiskt lönsamma rent penningekonomiskt lönsamma. Det är väl det bästa underlag som vi kan få för att göra t.ex. nattågstrafiken företagsekonomiskt lönsam.

Jag har inga problem med att tillstå att 130 miljoner kan vara en summa som inte är helt riktig. Det är den uppgift som vi har fått. Vi har ingen anledning att betvivla det. Om Folkpartiet anser att det kan bli billigare är det bara roligt om det blir pengar över. För övrigt vill jag fortfarande hänvisa till den politik vi för i övrigt vad gäller anslag till järnvägar, vägar osv.

Anf. 128 LENNART FREMLING (fp) replik

Herr talman! Jag tror att det som Elisa Abascal Reyes här framför ligger nära vår politik. Vi brukar förorda miljöskatter och skatteväxling som effektiva marknadsekonomiska styrmedel för att genomföra en bra miljöpolitik.

För övrigt vill jag som riksdagsman från Dalarna uttrycka min glädje över att det finns ett så stort intresse för trafikförbindelserna med just Dalarna.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 129 JARL LANDER (s)

Herr talman! Det är återigen dags att behandla statens köp av olönsam järnvägstrafik, sådan trafik som är olönsam men regionalpolitiskt motiverad. Den beredningsprocess som vi har i samhället för detta gör att den här frågan behandlas två gånger varje år. Först fattar vi beslut om vilken trafik som det skall finnas riktlinjer för. Därefter anges i budgetpropositionen ramarna för denna trafik. Detta är, som sagt, en fråga som återkommer flera gånger varje år.

Det är kanske därför som Lennart Fremling stökar till debatten litet grand. Han säger att det enligt 1988 års beslut skall vara fråga om samhällsekonomiskt motiverad trafik. Det säger inte 1988 års trafikpolitiska beslut. Det säger att köp av interregional persontrafik på järnväg är det som finansierar persontrafik som är regionalpolitiskt angelägen, men som inte kan drivas på företagsekonomiska villkor. Däremot satsar vi inom infrastrukturen som sådan utifrån samhällsekonomiska förutsättningar. Det var bakgrunden till den debatt som Lennart Fremling tidigare försökte dra i gång.

Ansvar för förhandlingarna om och administrationen av den interregionala persontrafiken som körs på järnväg innehas av en kommitté. Kommitténs arbete och förslag bygger på de riktlinjer som denna kammare lägger fast. Förra gången vi diskuterade det här årets trafik fastställde vi riktlinjerna för nästkommande år.

I den proposition som ligger till grund för betänkandet föreslås att regeringen bemyndigas att köpa interregional persontrafik på järnväg inom en ram på 590 miljoner kronor för trafikåret 1996. Dessutom bemyndigas regeringen att ersätta SJ för vissa gemensamma funktioner på länsjärnvägarna med 94 miljoner kronor.

Det trafikår som vi diskuterar omfattar tiden från mitten av juni 1996 till den 31 december 1997. Därför blir det andra summer som gäller, men principen är densamma, att vi bibehåller det som kammaren tidigare har beslutat om som riktlinje för 1996 års trafik. Det betyder i korta drag att vi bibehåller motsvarande ram för statens köp, som vi tidigare har sagt att vi skall göra.

Nu har det framförts kritik mot trafikförsörjningen av bl.a. övre Norrland. Utifrån detta har SJ offererat ett ytterligare tågpar på sträckan Vännäs–Luleå. Nattågstrafiken på övre Norrland har ju utsatts för en del rationaliseringar och produktionsneddragningar. Trafiken har skurits ned i viss utsträckning, vilket har gjort att lokala och regionala intressenter haft en hel del invändningar mot trafikförsörjningen när det gäller övre Norrland.

Den trafiken har ju baserats på normal trafik, och detta grundläggande behov har täckts. Däremot finns det större efterfrågan under turistsäsong, under både sommar och vinter, och då har de två tågparen inte varit tillräckliga. Det som nu propositionen och kommissionen föreslår och som utskottet ställer sig bakom, att ytterligare del av ett tredje tågpar skall kunna finansieras inom ramen, tillstyrks av trafikutskottet. På det sättet ger man större förutsättningar för Norrlandstrafiken att kunna utvecklas.

Vi från utskottsmajoriteten säger också att om efterfrågan på tågtrafik på Norrland fortsätter att öka och om SJ:s ekonomi förbättras i samma takt som hittills skall SJ kunna utföra ytterligare tågtrafik på Norrland utifrån normala företagsekonomiska förutsättningar som då täcker resemarknadens behov. Dessa förutsättningar finns ju om kam-maren går på det förslag som vi har att behandla under slutet av veckan under rubriken Nya förutsättningar för SJ.

Herr talman! I vårt förra betänkande i samma fråga underströk utskottet och sedermera också riksdagen vikten av att trafikupphandlingen omfattar ett ökat inslag av utvärdering och uppföljning. Därför har nu regeringen genom den här propositionen gett SJ i uppdrag att efter innevarande trafikår lämna trafikmässiga och ekonomiska uppgifter som kan ge ett underlag för utvärdering och uppföljning av statens köp av persontrafik på järnväg. Detta, Lennart Fremling, betyder att det som han efterlyser i sitt anförande kommer att bli tillgodosett genom ett bredare underlag som regeringen avser att återkomma till riksdagen med i en redovisning av riktlinjerna för 1998 års köp av olönsam järnvägstrafik.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan trafikutskottets betänkande nr 6 i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 130 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik

Herr talman! Jag vill först kommentera Jarl Landers anförande genom att tacka för att han själv nu så duktigt understrukt att miljömässiga hänsyn inte tas vid upphandlingen. Det skall vi notera.

Jag har också en fråga till Jarl Lander: Varför lägger man ned en järnväg där tågen i princip är fullbelagda, om det inte är av besparings-skäl? Om det är av besparingsskäl, är det i så fall socialdemokraternas syn på långsiktigt hållbar trafikpolitik?

Anf. 131 JARL LANDER (s) replik

Herr talman! Det finns många olika svar på frågan varför mycket av nattågstrafiken har försvunnit i Sverige. Den största orsaken är att vi tidigare hade miljöovänliga – om jag får uttrycka det så – sovvagnar. De var klädda med asbest invändigt. Alla dessa sovvagnar har nu utsorterats ur SJ:s vagnpark. Det har inte funnits ekonomiska förutsättningar för SJ att kompensera sig för alla vagnar som har försvunnit. Detta har varit en av orsakerna till att man på SJ har varit tvungen att se till att klara nattågstrafiken på annat sätt. Det har SJ gjort genom att utveckla andra tågssystem, bl.a. mer snabbgående tåg, så att persontransporterna kan ske på dagtid i stället för att man skall ligga i rullande hotellrum på natten, vilket har gett SJ mycket stora kostnader. Detta är huvudorsaken.

Den tidigare nattågstrafiken från Dalarna betydde är i och för sig borta, men det finns fortfarande goda förutsättningar för de boende i Dalarna att nattetid ta sig via Stockholm till både Göteborg och Malmö.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Köp av interregional
persontrafik på
järnväg*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 132 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik

Herr talman! Jarl Lander har fortfarande inte tillbakavisat påståendet om att det inte är miljön som styr upphandlingen.

Att anföra att bristen på tågmateriel är en orsak, är det en långsiktigt hållbar trafikpolitik? Frågan kvarstår fortfarande.

Anf. 133 JARL LANDER (s) replik

Herr talman! Jag sade till Elisa Abascal Reyes i ett tidigare inlägg att investeringar i infrastrukturen görs utifrån samhällsekonomiska bedömningar. Det betyder att man gör en kraftig ansträngning för att se om miljöpåverkan har en inverkan även där, vilket vi vet att den har. Därför har vi bl.a. i denna kammare fattat kraftfulla beslut om stora satsningar på järnvägens område för att utveckla järnvägstrafiken, vad gäller både person- och godstrafik. Det ligger alltså till grund för beslutet att vi skall använda oss av miljövänligare trafik.

Vad rent konkret gäller köp av olönsam järnvägstrafik tas det i princip inga miljöhänsyn, det måste erkännas. Den trafiken tillkommer för att den regionala balansen i landet skall upprätthållas, eftersom det måste finnas förutsättningar även för människor i glesbygder att ha tillgång till järnvägstrafik. Miljöhänsynen kommer in när infrastukturen bereds, inte när olönsam järnvägstrafik upphandlas.

Anf. 134 LENNART FREMLING (fp) replik

Herr talman! Jag blir litet förvånad när Jarl Lander säger att upphandlingen bara skall sikta på att få fram trafik som är regionalpolitiskt motiverad och att den inte skall verka för en trafik som är samhällsekonomiskt lönsam.

I det betänkande som behandlades i riksdagen 1988 anges att det övergripande målet för samhällets trafikpolitik skall vara att erbjuda medborgarna och näringslivet i landets olika delar en tillfredsställande, säker och miljövänlig trafikförsörjning till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnader.

Eftersom man har angivit ett så övergripande mål och talat om samhällsekonomiska kostnader, där miljö och trafiksäkerhet kommer in i bilden, tycker jag att även en sådan här upphandling måste medverka till att det övergripande trafikpolitiska målet nås. Jag kan inte finna annat än att även de beslut som gäller trafikupphandling skall syfta till en samhällsekonomiskt vettig trafik.

Nåväl, jag gläds åt det som Jarl Lander säger, att vi i framtiden kommer att få ett fylligare underlag som tillgodoser de aspekter som jag har framhållit – så att miljö och trafiksäkerhet bättre tillgodoses.

Anf. 135 JARL LANDER (s) replik

Herr talman! Det som Lennart Fremling tar upp, att vi enbart skulle ha en samhällsekonomisk syn på var det skulle finnas förutsättningar och vem som skulle ha förutsättningar för bl.a. järnvägstrafik, skulle kunna leda till att mycket av den trafik som i dag upphandlas på grund av att den är rent företagsekonomiskt olönsam försvann. Det är ju en

viss skillnad mellan att bedriva samhällsekonomisk verksamhet och olönsam järnvägstrafik, som ändå är regionalpolitiskt motiverad.

Som jag sade i mitt inlägg till Elisa Abascal Reyes sker just denna upphandling utifrån målet att vi skall behålla den regionala balansen i landet i så stor utsträckning som möjligt, inte direkt utifrån de samhällsekonomiska aspekterna. I stället har vi utvecklat infrastrukturen, vilken baseras på det samhällsekonomiska tänkandet.

Anf. 136 LENNART FREMLING (fp) replik

Herr talman! Jag tror att det framgick av mitt anförande tidigare att jag menar att vi skall medverka till att vi får en trafik som är samhällsekoniskt lönsam och regionalpolitiskt motiverad. Jag framhöll i mitt anförande bägge dessa aspekter, så jag tror att Jarl Landers syn skulle bli väl tillgodosedd.

Anf. 137 BIRGITTA GIDBLOM (s)

Herr talman! Vi socialdemokrater på Norrbottensbanken har väckt en motion, T25, angående tågtrafiken på övre Norrland.

Problemet i dag är att inte alla de människor som önskar besöka norra Sverige under turistsäsongen har möjlighet att göra det, därför att den nuvarande tågkapaciteten inte motsvarar de senaste årens efterfrågan.

Goda kommunikationer är för oss livsviktiga. Vi har under de senaste åren kämpat för att få väl fungerande flygförbindelser. Men även tågtrafiken är viktig. Alla varken kan eller vill flyga. Tåget är faktiskt ett alternativ även för oss i norra Sverige som vill åka söderut. Att åka tåg är ett bekvämt och billigt alternativ.

Med tanke på den arbetslöshetssituation som råder i vår norra landsdel och de ambitioner som vi har att öka sysselsättningen, bl.a. inom turistnäringen, bör möjligheterna inte begränsas genom otillräckliga kommunikationer.

Vi vill ta till vara de möjligheter som finns, nämligen att människor i södra Sverige och i utlandet har ett stort intresse av den nordliga landsdelen. Det ökade intresset för Norrland borde resultera i att alla de människor och företag som satsar ambitiöst för att erbjuda turister en intressant, spännande och kulturell upplevelse skulle få en ordentlig lönsamhet i sin verksamhet. Nu är det inte så, eftersom alla turister inte har möjlighet att komma upp till Norrland på ett miljövänligt och relativt billigt sätt, dvs. med tåg.

Tiotusentals resenärer har de senaste somrarna valt andra turistmål endast därför att tågen till norra Sverige har varit fullbokade flera månader i förväg.

Vi vill inte att dessa förhållanden skall fortsätta. Vi vill inte uppleva ännu en sommar då turisterna inte kan komma till Norrbotten i den utsträckning de vill.

Det är positivt att utskottet delar vår uppfattning och också har agerat därefter. Tyvärr räcker det inte. Vår förhoppning är att utskottet verkar för att SJ i ännu större utsträckning tar sitt ansvar för att finna en lösning på problemet med platsbristen.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

Herr talman! Jag har inget eget yrkande. Men jag vill framhålla att vi kommer att följa utvecklingen. Jag ser också fram emot att Kommunikationskommittén skall komma fram till en långsiktig och permanent lösning i denna för vårt län så viktiga fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

TU5 Vissa frågor inom Luftfartsverkets område m.m.

Mom. 4 (likviditets- och kapitaltäckningsgaranti)

1. utskottet
2. res. 2 (m, c, fp)

Votering:

188 för utskottet

115 för res. 2

7 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 2 c, 18 v, 10 mp, 12 kds

För res. 2: 73 m, 20 c, 22 fp

Avstod: 7 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 5 c, 4 fp, 4 v, 1 mp, 3 kds

Annika Nordgren, Gudrun Lindvall, Bodil Francke Ohlsson och Barbro Johansson (alla mp) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU6 Köp av interregional persontrafik på järnväg

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (fp)
4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

24 för res. 2

17 för res. 3

272 avstod

36 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering:

77 för res. 1

23 för res. 2

212 avstod

37 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
200 för utskottet
75 för res. 1
38 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 148 s, 23 c, 18 v, 11 kds
För res. 1: 74 m, 1 kds
Avstod: 21 fp, 17 mp
Frånvarande: 13 s, 6 m, 4 c, 5 fp, 4 v, 1 mp, 3 kds

Prot. 1995/96:37
13 december

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras vid arbetsplenum torsdagen den 14 december.

14 § Gotlandstrafiken

Gotlandstrafiken

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU7
Gotlandstrafiken (prop. 1995/96:44)

Anf. 138 TOM HEYMAN (m)

Herr talman! Det är för mig fullständigt självklart att Gotland skall ha väl fungerande förbindelser med resten av landet. Men det är för mig och mitt parti lika självklart att detta inte uppnås genom ett detalj-reglerat statligt monopol.

Hela transportsektorn i Sverige har tidigare i historien varit hårt reglerad och kontrollerad av både statliga och kommunala myndigheter. Men efter hand har den ena regleringen efter den andra avvecklats, och därmed har effektiviteten kunnat öka och kostnaderna sänkas, vilket vi alla har haft fördel av.

Men vid varje avreglering har också olyckskorparna förklarat att just denna mycket speciella verksamhet inte skulle kunna klara sig utan konkurrenshämmande regleringar, det må sedan ha gällt godstransporter för lastbilar, beställningstrafiken för bussar eller taxitrafik, för att nu nämna några avregleringar som är gjorda under gångna år. Regleringen av Gotlandstrafiken har skapat en förbindelse som uppvisar de flesta avarter för statliga monopolreglerade verksamheter, nämligen orationella investeringar, dåligt anpassade tidtabeller, missnöjda kunder och höga kostnader.

Nu föreslår regeringen att den nuvarande lagen om linjesjöfart på Gotland skall upphävas. Det är bra, och Moderata samlingspartiet stöder helhjärtat den åtgärden.

Prot. 1995/96:37
13 december

Gotlandstrafiken

Vidare avser regeringen att säga upp det nuvarande trafikavtalet med Nordström & Thulin. Det är också bra. Detta avtal, med alla sina hemliga tilläggsklausuler, representerar ett lågvattenmärke när det gäller svensk statlig upphandling, och ju förr det förpassas till arkiven, desto bättre.

Men i stället föreslår regeringen en ny lag som gör det möjligt att införa omfattande begränsningar för trafiken på Gotland. Mot denna nya lagstiftning har vi reserverat oss. Vi tycker att den föreslagna lagen är onödig.

När frågan om lagreglering behandlades i Gotlandsutredningen konstaterade vi att EU:s cabotageregler som nu gäller i Sverige i huvudsak var direkt utbytbara mot den nu gällande lagen, men utredningsmajoriteten valde ändå att föreslå en lagreglering för säkerhets skull, och regeringen väljer tyvärr att följa utredningens förslag.

Vi delar, som sagt var, inte denna uppfattning. De bestämmelser som finns i EU:s cabotageförordning om s.k. allmän trafik ger fullt tillräckliga möjligheter för staten att skapa betryggande garantier för en bra och fungerande trafik till och från Gotland.

Lagförslaget, å andra sidan, skapar mycket omfattande möjligheter för regeringen att begränsa utbud och konkurrens i trafiken, ungefär enligt nuvarande mönster, något som vi anser vara varken önskvärt eller nödvändigt. Vi anser alltså inte att denna nya lagstiftning behövs.

När det sedan gäller själva upphandlingen så har regeringen dess värre redan i propositionen skrivit fast sig för en trafiklösning som väldigt mycket påminner om den nuvarande och dessutom fastställt en årlig kostnadsram på 175 miljoner kronor. Därmed riskerar man att de kommande förhandlingarna med en ny operatör till stor del kommer att handla om en detaljreglering av ett trafikavtal, med ungefär nuvarande mönster, med konkreta och specifika krav på standard, tidtabell, taxor, osv. I stället borde man, enligt min uppfattning, göra en mer funktionsinriktad upphandling och endast ange beräknade lastmängder och passagerarvolym. Då hade alternativa trafikuppläggningar kunnat få konkurrera friare, och staten hade fritt kunnat välja den totallösning som var bäst i sammanhanget.

För egen del är jag ganska övertygad om att gods- och passagerartrafiken bör separeras i en framtida lösning. Det skulle troligen ge lägre kostnader än med det nuvarande systemet med kombinerade gods- och passagerarfärjor. Tyvärr gjorde Gotlandsutredningen aldrig någon detaljstudie av de ekonomiska konsekvenserna av en sådan separering. Med den skrivning som nu finns i propositionen får alternativa lösningar svårt att göra sig gällande i en upphandlingssituation. Det tycker vi är synd, vilket vi också har tagit upp i en reservation.

Regeringen föreslår också ett upphävande av den s.k. högstprisregleringen i godstrafiken. Detta är också bra. Genom högstprisregleringen har man skapat ett oligopol med en klart skadlig inverkan på det gotländska näringslivet, eftersom en fungerande konkurrens i gods-transporterna saknas.

Högstprisregleringen kan närmast jämföras med någon modern sorts form av frälse, där ett antal enskilda företag tilldelats något som

mest liknar beskattningsrätt för att täcka uppgivna merkostnader i Gotlandstrafiken. Något krav på redovisning av kostnader och intäkter har aldrig funnits. Och när Riksrevisionsverket häromåret begärde upplysningar om hur medlen fördelats så ville, eller kunde, man på de aktuella företagen inte redovisa detta. Det är en häpnadsveckande inställning. Jag finner hanteringen av Gotlandstillägget helt oacceptabel, speciellt som varken Riksrevisionsverket eller Gotlandsutredningen har kunnat visa att det finns några direkta merkostnader för trafiken. Sant är visserligen att stuverimonopolet ger vissa extra kostnader genom en orationell hamnverksamhet, men därutöver finns inget konkret redovisat. Tvärtom anses i alla andra sammanhang sjötransport vara den mest kostnadseffektiva transportformen, och vägtransporter med lastbil den i särklass dyraste – flygfrakt undantagen. Argumenten för merkostnader för sjötransporten är därför svåra att styrka.

Ju förr detta oligopol avskaffas, desto bättre. Jag vill gärna citera den uppmaning som Gotlands Åkericentral i ett brev har riktat till utskottet: ”Slopa Gotlandstillägget med en gång.”

Regeringen föreslår nu i stället en gradvis avveckling över tre år. Vi kan inte se någon fördel i ett sådant arrangemang, det förlänger bara lidandet. Ju förr oligopolet bryts, desto bättre, och en gradvis avveckling innebär endast att konkurrens i trafiken förhindras ytterligare under ett år eller två, till fortsatt men för det gotländska näringslivet.

Fru talman! Moderata samlingspartiet står givetvis bakom de tre reservationer som vi har fogat till betänkandet, men för tids vinnande, vill jag yrka bifall endast till vår reservation 1.

Anf. 139 KARIN STARRIN (c)

Fru talman! Vi skall nu här i dag diskutera riktlinjerna för upphandling av Gotlandstrafiken, och det välkomnar jag verkligen, eftersom det är viktigt att vi får säga upp det avtal som gäller i dag, det tioåriga avtalet med Nordström & Thulin. Centerpartiet stöder helhjärtat regeringens förslag på den punkten.

Det är enligt vår uppfattning staten som måste garantera en tillfredsställande trafik för de människor som bor på Gotland och för de olika näringsverksamheter på Gotland som måste fungera. Tom Heyman och jag har olika uppfattningar i den här frågan. I Centerpartiet anser vi att det är statens skyldighet att se till att det finns en väl fungerande trafik. Självfallet måste vi då också vara beredda att subventionera eller se till att täcka underskotten för en sådan trafik.

Vi välkomnar det som sägs i riktlinjerna, nämligen att trafiken inte får kosta mer pengar för staten än vad den kostar i dag, ca 175 miljoner kronor. Det är väldigt viktigt att den här trafiken blir effektiv och att vi nu, med tanke på att vi har en öppning mot Östeuropa, ser ytterligare möjligheter. Det är självfallet viktigt att den växande näringsgren som turismen utgör får stöd i en fungerande, effektiv trafikering. Vi vill se mer flexibla lösningar och också speciella, kompletterande lösningar. Vi är öppna för många olika förslag. Vi är för s.k. via-trafik.

Vi säger i en reservation att den s.k. vägprisprincipen skall gälla. Med det menar vi att det inte skall kosta mer för vare sig persontrafiken

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

eller godstrafiken än det gör på fastlandet. Staten måste ta ansvar för detta.

När vi diskuterar de nya riktlinjerna för upphandling sägs det att förutsättningarna och villkoren måste vara tydliga och klara. Det får inte råda någon osäkerhet kring vad de olika intressenterna skall räkna på. Det här är självklart utifrån det som gäller nu. Hittills har det varit en hel del hemlighetsmakerier, hemligt avtal och en hel del förbehåll som inte har varit kända för alla utövare. Det här får inte gälla fortsättningsvis. Tydligt och klart måste det vara. Alla konkurrenter skall kunna känna att de kan lämna ett pris och att de då har samma förutsättningar som alla andra att delta.

Jag menar att vi redan här borde uttrycka vilka två fastlandshamnar som vi talar om. Vi skall kunna uttrycka klart och tydligt att det är Nynäshamn och Oskarshamn som gäller. Min fråga till Socialdemokraterna och Håkan Strömberg blir: Varför kan vi inte göra det redan nu? Jag tror att vi annars kan uppfattas som luddiga och otydliga, och då får kritikerna vatten på sin kvarn. Det här utvecklar vi i reservation 4, vilken jag yrkar bifall till.

Vi är helt överens – regeringen, Moderaterna, alla partier – om att Gotlandstillägget inte fungerar bra. Det är en konstruktion som är svår att följa, och vi måste se till att ändra systemet. Självfallet är det svårt att exakt bedöma hur mycket mer det kostar att utöva den här trafiken. Tom Heyman hävdar bestämt att det inte kostar mer än fastlandstrafiken. Men hittills har vi ju ändå använt oss av den här principen, och den måste ju ha tagits fram mot bakgrund av olika beräkningar.

I Centerpartiet vill vi inte att villkoren för den här trafiken skall försämrats. Vi menar att det är viktigt att vi hittar ett system som täcker in merkostnaden. Vi har föreslagit att man ser efter hur Norrlandsstödet fungerar. Jag tycker att det fungerar bra. Företagen i Norrland får göra ansökningar utifrån fasta fakturor, och då kan det enligt min mening inte uppstå någon osäkerhet eller några missförstånd. Vi har utvecklat detta i reservation 12, vilken jag yrkar bifall till.

Utskottsmajoriteten skriver i det sammanhanget att omedelbara åtgärder måste vidtas om det visar sig att trafiken blir dyrare. Vad menas med ”omedelbara”? Är det inte risk att det då redan är för sent?

Anf. 140 TOM HEYMAN (m) replik

Fru talman! Karin Starrin sade att staten måste vara garant för Gotlandstrafiken och att hon i det sammanhanget hade en avvikande mening från den som jag har redovisat. Det stämmer inte riktigt. Jag menar att det är helt klart att staten *skall* vara garant. Jag är inte så optimistisk att jag tror att Gotlandstrafiken under hela året kan leva på egna villkor.

Möjligheterna i cabotageförordningen att deklarerat detta som s.k. allmäntrafik ger alltså fullgoda möjligheter för staten både att garantera och att ge ett bidrag för att täcka en bra trafik under årets trafiksvaga månader. Däremot skall man naturligtvis inte som i dag subventionera även sommartrafiken.

Anf. 141 KARIN STARRIN (c) replik

Fru talman! Jag vill tacka Tom Heyman för det klara beskedet. När jag lyssnade på hans huvudanförande fick jag intrycket att fri konkurrens helt och hållet skulle råda i fråga om den här trafiken och att detta då också skulle tolkas som att det inte skulle behövas några statliga bidrag. Nu förstår vi var Moderaterna står i den här frågan.

Prot. 1995/96:37

13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 142 TORSTEN GAVELIN (fp)

Fru talman! Det är en självklarhet att de som bor på Gotland har lika stort behov av bra kommunikationer som vi som bor i andra delar av Sverige. Vi i Folkpartiet anser att det även framgent är en statlig skyldighet att sörja för en basstandard i färjetrafiken, att trygga trafikens fortbestånd även vid de tillfällen då underlaget inte räcker till en företagsekonomiskt lönsam trafik. Gotlandstrafiken har ju starka regionalpolitiska motiv.

Vi delar i stort regeringens syn på dessa frågor och hälsar med tillfredsställelse de ökade inslagen av miljö- och säkerhetstänkande och öppnandet för viss konkurrens.

Utgångspunkten för en beräkning av statens kostnader måste vara det trafikbehov som staten skall garantera. Detta har i den utredning som föregått propositionen uppskattats motsvara 140–160 miljoner kronor, varför vi bedömer regeringens förslag om ett oförändrat kostnadstak vid 175 miljoner kronor som rimligt.

I vår motion tar vi upp några avvikande uppfattningar som rör det regionala inflytandet och Gotlandstilläggets avskaffande.

Vi anser att staten inte bör lägga sig i detaljerna för hur trafiken bedrivs, t.ex. taxor, turlistor osv. I stället bör gotlänningarna själva få huvudansvaret för trafikens utformning inom de av staten givna ekonomiska ramarna. Vi föreslår därför i vår motion att ett trafikråd inrättas, med representanter för staten och de gotländska intressenterna. Ett samrådsförfarande förekommer redan, som utskottsmajoriteten anför, men vi anser att det är viktigt att detta trafiksamråd ges en fastare form och dessutom beslutsrätt.

Vad gäller högstprisregleringen och Gotlandstillägget tycker vi att det är bra att dessa på sikt avskaffas. Sådana här system har en konserverande verkan på befintliga verksamheter och förhindrar en naturlig utveckling, effektivisering och kundanpassning. Vi betonar dock starkt att avvecklingen inte får ske på ett sådant sätt och i en sådan takt att villkoren för godstransporterna drastiskt förändras. Detta är speciellt viktigt i början av avvecklingsperioden, och vi föreslår därför att när den första sänkningen av Gotlandstilläggen genomförs 1997, bör en del av merkostnaden kompenseras genom en samtidig sänkning av längdmetertaxan.

Vi anser det mycket angeläget att avvecklingen följs noggrant av regeringen och berörda myndigheter. Regeringen bör därför redovisa för riksdagen en gång varje avvecklingsår vilka effekter man kan utläsa av Gotlandstilläggets och högstprisregleringens borttagande.

Fru talman! Vi står givetvis bakom våra reservationer i utskottet, men för tids vinnande avstår jag från att yrka bifall till dessa.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 143 KARL-ERIK PERSSON (v)

Fru talman! Trafikutskottet har gjort ett studiebesök på Gotland, och vi träffade då bl.a. företrädare för det gotländska näringslivet. Enligt de besked som vi då fick genomgår Gotland för närvarande en stor strukturförändring. Man drar framför allt ned på den offentliga sektorn, och arbetstillfällena inom jordbrukssektorn minskas, och man har på det sättet fått en hög arbetslöshet. Också ungdomsarbetslösheten är ganska hög på Gotland.

Man presenterade också något som kallades Gotlands kommuns framtidsvision, Vision 2010, och där pekade man på delar av de näringar där man tror att man skall kunna bibehålla, utveckla och öka sysselsättningen på Gotland. Jag tror att utgångspunkten då måste vara att klart och tydligt säga ifrån var och hur transporterna skall kunna ske. På ett eller annat sätt måste ett långsiktigt avtal slutas, så att man inom näringslivet, den känsligaste faktorn på Gotland, vet hur man skall investera.

Skall man över huvud taget investera på en ö? Jag tillhör de olycks-
korpar som tror att staten måste ha ett starkt ägaransvar och ansvar för bibehållandet av trafiken. Det finns ganska strikta regler för alla trafikslag i dag i Sverige, både för järnväg och för vägtrafik, och det är bra. Annars skulle, tror jag, full anarki råda, och det skulle försvåra både för företags- och för privatresandet.

Jag vill hänvisa till en partikamrat till Karin Starrin som en gång sade att en ö är en ö, fram till dess att vi får en ny istid. Det är och förblir så att vi måste ha en färjetrafik på Gotland. Det är därför oro-
väckande att små prishöjningar kan få så förödande konsekvenser för utvecklingen av det gotländska näringslivet. Vi allihop, och framför allt regeringen, har här ett stort ansvar. Jag är litet grand bekymrad över detta.

Jag tycker propositionen är motsägande i vissa stycken, framför allt när det gäller Gotlandstillägget. Det anförs där att det *bör* avvecklas. Vad innebär egentligen ordet "bör" här? Skall detta ske ganska snabbt eller på lång sikt, eller kommer det aldrig att ske?

På s. 20 i utskottets betänkande framhålls under rubriken "Utskottets ställningstagande" att regeringen avser att följa upp konsekvenserna av en avveckling. Det kan närmast tolkas så att man tror att minskningen av Gotlandstillägget kommer att leda till försämringar men att man skall vänta till dess att olyckan har inträffat och sedan skall man reparera den skada som sker.

Jag tror att det svenska näringslivet fungerar så, att om förutsättningarna börjar försämrats gör man sina investeringar på fastlandet och inte på Gotland. Det är risk för detta, om man har en sådan här osäkerhet hängande över sig, och då kommer Gotland att drabbas ganska hårt.

Turismen är en stor och väsentlig näring för Gotland, men den är begränsad till en viss del av året. Det finns kanske möjligheter att få en turism också under andra delar av året, men det är svårt att få turister till Gotland då. Man kan inte heller bygga näringslivet enbart på turismen, utan annat måste komma till.

Fru talman! Vi har avgivit ett antal reservationer till betänkandet. För att spara på kammarens tid yrkar jag bifall bara till reservationerna 7 och 10, även om jag givetvis står bakom också våra övriga reservationer.

Anf. 144 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Fru talman! I sammanfattningen av betänkandet står det att läsa att utskottet har avstyrkt samtliga motionsyrkanden. Men det anförs också att syftet med flera av motionerna torde komma att tillgodoses. Det framhålls vidare att det har fogats inte mindre än 13 reservationer till betänkandet. Miljöpartiet står bakom 4 av dem.

Trafiken på Gotland har totalt sett ökat de senaste åren. Av de analyser som hittills gjorts har man kunnat utläsa att priset såväl på gods- som på persontransporter spelat en stor roll för efterfrågan.

Vad gäller godset har priset varit vägledande i så måtto att merkostnader som uppstått vid transporter till och från ön blivit subventionerade av staten för att det gotländska näringslivet inte skulle missgynnas. Vi i Miljöpartiet tror på ett levande Gotland även när turisterna har åkt hem och anser därför att det gotländska näringslivet bör stimuleras, så att det gotländska samhället i sin helhet kan utvecklas.

Vi kan hålla med om att den konstruktion som funnits sedan 1971 möjligtvis fört med sig vissa komplikationer i form av bristande kontroll av de verkliga merkostnaderna, vilket också Tom Heyman berörde i sitt anförande. Dock anser vi inte att stödet kan avvecklas utan att det finns ett färdigt och dugligt förslag till hur man på annat sätt skall kunna undvika att merkostnaderna drabbar gotlänningarna.

Vill man ha ön bebodd, kan man inte straffa gotlänningarna ekonomiskt för deras geografiska utsatthet. Det bör alltså definitivt vara en angelägenhet för staten att subventionera transporterna. Konsekvenserna av att ifrågasätta konkurrensneutraliteten blir med största säkerhet att det gotländska näringslivet trots en successiv avveckling drabbas negativt, vilket är negativt för hela Sverige. Utskottets mening är att en varsam utveckling skapar förutsättningar för att klara av att integrera merkostnaderna i näringen på ett hållbart sätt.

Vi tycker att det är bra att det finns optimister inom politiken. Men vi ställer inte upp på att riskera Gotlands näringslivs utveckling på lång sikt. Helst hade vi velat att regeringen redan i denna proposition lagt fram ett förslag till hur Gotlandstillägget skulle kunna bibehållas under annorlunda förutsättningar för att undvika negativa konsekvenser av att ett provisoriskt stöd, med den provisoriska konstruktion det ändå har, permanentas. Jag vill med detta fråga statsrådet Ines Uusmann om regeringen har en plan B i rockärmen om utvecklingen inte blir så smidig som utskottet i betänkandetexten tänkt sig.

Vad gäller persontrafiken menar Gotlands näringsliv i samverkan att en prissänkning skulle kunna öka trafiken betydligt. Med hänvisning till de redovisningar som har gjorts i frågan menar vi att persontrafik-taxorna skulle kunna sänkas och differentieras till att vara kapacitetsanpassade. Detta har vi utvecklat i vår reservation i frågan.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det måste anses som en självklarhet att bofasta gotlänningar skall erbjudas lägre priser, eftersom valfriheten i transportsätt inte är så värst stor. Miljöpartiets förslag om att hålla ett visst antal platser reserverade för bofasta gotlänningar på färjan fram till förslagsvis en timme före avgång – det kan förstås ändras – har väckt en viss munterhet i olika läger. Man har med anledning av förslaget även ifrågasatt denna särbehandling och förirrat sig i diskussioner om diskriminering av fastlänningar.

Låt oss därför klargöra att förslaget väckts på förekommen anledning. Det känns mycket onödigt att behöva peka på den särskilda utsatthet som en öbo lever under. Frågan om diskriminering kan i stället vändas till att handla om positiv särbehandling. Man har även vänt sig mot att riksdagen inte skall detaljreglera på denna nivå. Det är förstås en tolkningsfråga. Om det är nödvändigt att frågan väcks i riksdagen för att det skall bli genomfört må det vara hänt. Vi menar också att det är en tolkningsfråga om det är en detalj eller inte. Det beror på med vems ögon man ser och vems behov man avser.

Vad gäller fastlandshamnar föreslår regeringen att det fortsättningsvis skall vara två hamnar. Vi har föreslagit att de, i enlighet med de önskemål som de gotlänningar vi har haft kontakt med framfört, skall vara Nynäshamn och Oskarshamn. Vi medger att de hamnarna i och för sig inte har en infrastruktur och service som t.ex. Oxelösunds hamn har. Men enligt vår mening är Oxelösunds hamn i första hand ett enhamnsalternativ och alltså inte aktuellt. Rent miljömässigt och till viss del också ekonomiskt måste två hamnar vara bättre än en hamn med hänsyn till transportsträckan på väg.

Jag kommer nu till utgångspunkter inför upphandlingen. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner att de ekonomiska ramarna fastställs till 175 miljoner kronor. Med anledning av vissa uppgifter som framkommit i samband med utskottets behandling vill jag ifrågasätta denna ekonomiska ram. Varken jag eller någon annan i Miljöpartiet har intresse av att leta fram en syndabock. Men jag anser det vara min skyldighet som folkvald att ställa vissa frågor till Ines Uusmann.

Miljöpartisterna på Gotland har länge kämpat för att få ta del av avtalet mellan staten och rederiet Nordström & Thulin men inte lyckats. Enligt de artiklar som publicerats i Svenska Dagbladet den 23 november löper staten dock risk att behöva betala ut stora pengar till rederiet till följd av en klausul om valutaförlusttäckning. Eftersom det rör sig om en valutaförlust är det i denna stund svårt att precisera summan som skulle vara aktuell, om den över huvud taget är aktuell.

I Svenska Dagbladets artikel talar man om att staten i värsta fall skulle behöva täcka en förlust på upp till 250 miljoner kronor. Vi från Miljöpartiet undrar då följande. Var denna klausul känd för regeringen när propositionen som ligger till grund för dagens betänkande skrevs? Om tolkningen utfaller så att staten blir skyldig att täcka rederiets valutaförlust, varifrån skall de medlen tas? Kan kommunikationsministern garantera att den uppkomna situationen inte drabbar Gotlandstrafiken i betydande negativ riktning i framtiden?

Prot. 1995/96:37
13 december

Gotlandstrafiken

Avser kommunikationsministern att återkomma till riksdagen i frågan, och i så fall i vilket sammanhang? Anser kommunikationsministern att en eventuell täckning av en valutaförlust kan ses som en underbudgetering av den tidigare Gotlandstrafiken? Är de ekonomiska ramarna som föreslagits inför kommande upphandling i så fall hållbara? Slutligen skulle jag också vilja veta: Avser kommunikationsministern att verka för att nästa avtal mellan staten och det rederi som vinner upphandlingen blir offentligt?

Jag respekterar och har förståelse för om kommunikationsministern i dag inte kan eller vill svara på mina frågor i detta läge. Jag vore dock tacksam för svar så långt det är möjligt, eftersom de stora summor det kan komma att handla är en angelägenhet för riksdagen. Det är dessutom av allmänt intresse, inte minst för gotlänningarna, att ett klarläggande kan göras i så stor utsträckning som möjligt.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 9 och 13. Men jag och Miljöpartiet står självfallet bakom alla reservationer som av oss har lagts till detta betänkande.

Anf. 145 HÅKAN STRÖMBERG (s)

Fru talman! Gotlandstrafiken är ett ämne som ofta diskuteras inte bara här i riksdagen. Det finns ett stort allmänt intresse för denna trafik. Det är inte många som färdas med Gotlandsfärjorna utan att ha synpunkter på trafiken. Redan på 1600-talet uttryckte kung Gustaf II Adolf att "Rijkets Wälfärd näst Gudh, består på seglatz och skepsfarten". Då skall vi komma ihåg att när kung Gustaf II Adolf uttryckte dessa bevingade ord var sjöfarten och den internationella handeln inte på långt när så omfattande som den är i dag.

Att Gotland är en ö känner alla till. Men när det gäller frakter kan hela vårt land betraktas om en ö, eftersom allt gods som fraktas till och från Sverige till 95 % i någon del ligger på båt eller färja. För Gotland, denna Östersjöns största ö, har sjöfarten alltid haft stor betydelse. Under medeltiden byggde man murar och utökade sjöfarten. Men då gjorde man det för att skydda sig mot inkräktare och erövrare.

I dag ser vi dag ser vi inget hot i sjöfarten med Gotland utan möjligheter för flera viktiga näringar på Gotland genom en mer långsiktig och ändamålsenlig sjöfartsförbindelse mellan Gotland och fastlandet. Det bor 50 miljoner människor i länder som har förbindelse med Östersjön. Mitt i detta centrum ligger Gotland med sina rikedomar i form av bl.a. ett mycket behagligt klimat, i synnerhet under sommarmånaderna, bördig åkermark och en kulturhistoria skapad av gotlänningarna. Den har i dagarna blivit uppmärksammas som ett av världens förnämsta bevarade kulturhistoriska minnen.

Genom att också järnridån är förpassad till historien vill alla länder runt Östersjön arbeta för öppnare gränser och ökat samarbete. Därmed kan Gotland bli ett värdefullt centrum för hela Östersjöområdet. Det är med den utgångspunkten vi skall se det förslag angående den framtida Gotlandstrafiken som utskottet nu förelägger riksdagen för avgörande.

Utskottets ställningstagande är baserat på propositionen Riktlinjer för upphandling av den framtida Gotlandstrafiken. Utskottet har inte

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

haft några invändningar mot propositionen, utan anser att de förslag som där föreligger är väl avvägda och bör kunna ge en bättre anpassad passagerar- och godstrafik med Gotland.

Vi har däremot inte funnit att innehållet i de motioner som väckts inför propositionsbehandlingen skulle kunna förstärka förutsättningarna för Gotlandstrafiken utöver propositionens förslag. Principen när det gäller det statliga stödet till Gotlandstrafiken är att det inte skall vara dyrare att färdas eller frakta mellan Gotland och fastlandet än det är att transportera samma sträcka på fastlandet.

Det var mot bakgrunden att det inte skall vara dyrare att färdas mellan Gotland och fastlandet som det statliga stödet till Gotlandstrafiken infördes 1971. Då omfattades endast trafiken från Gotland. Tre år senare beslutades att färjetrafiken både till och från Gotland skulle erhålla statligt stöd. För innevarande år är stödet 175 miljoner kronor, som här tidigare nämnts. Nackdelen är naturligtvis – som det är för alla öboende befolkningar utan fast landförbindelse, och med undantag av flygtrafiken – att det tar längre tid att färdas över vatten.

Därför finns också för närvarande ett höjprisstöd för godstrafiken, det s.k. Gotlandsstödet. Det är till för att täcka kostnader för ökad tidsåtgång genom färjetrafik och vissa hamn- och fartygsavgifter. Det är svårt att beräkna resultatet och effekterna av denna typ av stöd. Det är också svårt att beräkna merkostnaderna för detta. Därför föreslås att Gotlandstillägget successivt skall avvecklas.

Det är alltid svårt att gå in och ta bort tidigare givna subventioner. Men jag vill betona att det redan när det infördes framhölls att det skulle vara provisoriskt och verka under så kort tid som möjligt.

Jag vill också framhålla att utredningen om en framtidsanpassad Gotlandstrafik föreslog att Gotlandstillägget borde avskaffas, bl.a. av den orsaken att det är uppbyggt på felaktiga grunder.

Det är uppbyggt så att det bara är vissa åkerier som bedriver fjärrtrafik på fastlandet som får ta ut extra avgifter för dessa fjärrtransporter för att bedriva transporter på Gotland. Detta betyder ju att ju mer man kör i fastlandstrafik desto mer erhåller man i Gotlandstillägg. Motsvarande åkeri på Gotland kan inte tillgodoräkna sig Gotlandstillägget eftersom det inte kör någon fjärrtrafik på fastlandet. Jag är överens med Tom Heyman om att det här bör avskaffas. Däremot tror jag att det bör ske successivt.

Vi är också alla överens om att vi skall ge gotlänningarna själva en bättre möjlighet att påverka trafikutvecklingen. Det sade Gotlandsutredningen, det säger propositionen och det säger också utskottsbetänkandet. Här går vi från ord till handling. Vi har fått brevet från Gotländska åkericentralen som Tom Heyman redovisade. Där pekar man på att detta är orättvist, och att man vill att vi skall avskaffa det så snabbt som möjligt. Vi följer principen att gotlänningarna själva skall ha möjligheter att påverka trafikutvecklingen och självfallet även priserna.

Fru talman! De 13 reservationer som fogats till utskottets betänkande vill jag betrakta mer som att man har velat markera egna principer än att tillföra några nya och framtåsträvande åtgärder.

Moderatmotionen om lagreglering om avskaffande av det nuvarande monopolet för stöd till Gotlandstrafiken och kommande trafikavtal samt en snabbare avveckling av Gotlandstillägget skulle innebära en betydligt osäkrare framtid för Gotlandstrafiken såväl beträffande kostnaderna för transporter som för komforten för resenärerna.

När det gäller statens stöd till Gotlandstrafiken tror jag tvärt emot de moderata reservanterna att det är viktigt att nivån på det statliga stödet fastläggs redan innan de nya förhandlingar som nu skall komma till stånd börjar. Då vet man grundförutsättningarna för trafikutövningen för den period under vilken avtalet skall gälla. Det är också svar på Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation nr 3.

Karin Starrin ställde en fråga till mig som gällde fastlandshamnarna. Den frågan har diskuterats. Av princip brukar inte riksdagen uttala sig i lokaliseringsfrågor. I det här fallet gäller det att lägga fast att man i de kommande förhandlingarna skall förhandla om två fastlandshamnar. Nuvarande system med anlop av Gotlandstrafiken till Nynäshamn och Oskarshamn har ju visat sig vara lämpligt. Även om Nynäshamn är helt dominerande vad gäller trafiken till Gotland kan det med tanke på framtiden vara viktigt även med en södergående trafik. Här har Oskarshamn visat sig vara lämpligt. Men det slutliga ställningstagandet bör riksdagen i dag avstå ifrån.

Ägandet och vem som skall inneha huvudmannaskapet tas upp i Vänsterpartiets reservationer.

Det är inte ägandet av tonnaget som är det viktiga. Hur transporter till Gotland skall ske är beroende av vad som skrivs in i avtalet och vilka krav som kan ställas på det företag som får bedriva trafiken till fromma för resenärerna. Det är detta samt behovet av godstransporter som skall vara avgörande.

Samma sak gäller huvudmannaskapet – Sjöfartsverket eller Vägverket? Eftersom det är Sjöfartsverket som ansvarar för sjösäkerheten och farleder kan det vara rimligt att de också praktiskt är huvudman. Därmed kan man skaffa sig direkta erfarenheter av hur sjöfart skall bedrivas för att nå största möjliga sjösäkerhet och en god komfort.

Fru talman! De övriga reservationerna som jag inte nämnt här inryms i den skrivning som utskottet lämnat till kammaren i betänkandet. Jag yrkar också bifall till hemställan i betänkandet. Det betyder att jag yrkar avslag på samtliga reservationer.

Anf. 146 TOM HEYMAN (m) replik

Fru talman! Låt mig bara säga helt kort till Håkan Strömberg att möjligheterna att göra en s.k. deklaration om allmän trafik till Gotland enligt den här cabotageregeln ger fullgoda möjligheter att både göra en statlig upphandling och definiera ett trafikbehov utan att därmed behöva gå in på en detaljreglering. Det är grunden till att vi anser att lagstiftningen inte behövs. Det var egentligen också vad Gotlandsutredningens jurister kom fram till. Den behövs egentligen inte. Men för säkerhets skull har man satt in den i alla fall. Men möjligheterna finns alltså redan i den befintliga förordningen.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

Gotlandstrafiken

Anf. 147 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik

Fru talman! Problemet med Gotlandstrafiken är den är så ojämnt fördelad. Det är en intensiv sommartrafik medan trafiken under vintern är mycket svag.

Om man skulle släppa det här fältet fritt skulle det innebära att det självfallet är intressant att trafikera Gotland–fastlandet under sommaren, men under vintern är det inte många som är intresserade av detta. Då är det viktigt att man inte kastar bort det statliga anslaget och låter andra plocka russinen ur kakan. Det är viktigt att man kan utforma en Gotlandstrafik där alla vet vad som gäller, där man har den säkerheten att man kan färdas till ön vilka tider som helst på året.

Anf. 148 TOM HEYMAN (m) replik

Fru talman! Våra kalla vintrar och dåliga säsonger är ju ett generellt problem. Runt omkring våra kuster har vi en mängd olika färjelinjer som klarar det här problemet på ett bra sätt alldeles själva utan någon statlig reglering.

Om vi tittar på trafiken från Göteborg varierar den från två avgångar till Danmark i januari upp till fjorton avgångar i juli. Det sker som sagt var utan någon statlig reglering av verksamheten.

Jag tror faktiskt att detta kan fungera, och jag tror inte att man skall bortse från att operatörerna också skall ha ett ansvar för att behålla och driva sin trafik på rimliga sätt.

Anf. 149 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik

Fru talman! Men skillnaden är ju att i de andra områdena där man bedriver färjetrafik finns det också andra möjligheter, men från Gotland som är en ö mitt i Östersjön finns inga andra möjligheter att färdas till fastlandet än via båt och färja.

Anf. 150 KARIN STARRIN (c) replik

Fru talman! Min fråga till Håkan Strömberg gällde det här med tydliga direktiv. När vi i Centerpartiet har varit i kontakt med olika rederi- och företag har de sagt: Se nu till att det blir tydliga direktiv, att riktlinjerna blir så utformade att det går att sätta konkurrenskraftiga priser och att de anbud som lämnas blir jämförbara!

Det är den kopplingen jag gör när jag tycker att vi i riksdagen i dag klart skulle kunna uttrycka vilka två fastlandshamnar som vi avser. Vi skulle kunna säga att vi avser Nynäshamn och Oskarshamn så att man vet att det är detta som man skall lämna in sina anbud på.

Min fråga kvarstår. Jag tycker inte att riksdagen lämnar tydliga direktiv i dag. Jag vill medverka till att vi får en konkurrenskraftig upphandling och att det blir så tydligt och klart som möjligt.

Anf. 151 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik

Fru talman! Jag tycker att direktiven är glasklara. Vi talar om att man kan räkna med 175 miljoner kronor i statligt stöd per år under den här avtalsperioden. Vi talar om att det skall förhandlas om två fast-

landshamnar, och vi talar om att gotlänningarna själva skall vara med och ha synpunkter på vad trafiken skall omfatta.

Att vi sedan inte lägger fast lokaliseringsorterna beror på att vi sällan gör det här i riksdagen. Det är inte en riksdagsfråga.

Det är den myndighet som har att avgöra den frågan som fattar det avgörande beslutet. Vi ger ramarna, dvs. två fastlandshamnar, och sedan får man förhandla om vad som kan vara bäst.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 152 KARIN STARRIN (c) replik

Fru talman! Det är klart att vi här i kammaren sällan anger detaljerade riktlinjer, men det är inte heller ofta vi behandlar en så här stor och viktig fråga, som den som gäller Gotlandstrafiken. Det är därför som det här är så oerhört viktigt, utifrån den erfarenhet som vi nu har från de tio år som gått.

Det skulle tydligt förstärka riksdagens beslut om vi redan nu angav att Nynäshamn och Oskarshamn skall vara de två fastlandshamnarna. Då skulle man veta vad det är som gäller, vad man skall räkna på.

Därför tycker jag att man skall stödja vår reservation.

Anf. 153 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik

Fru talman! I det läget när man sätter sig ned och förhandlar vet man naturligtvis vilka anslutningshamnar på fastlandet som man skall diskutera. Men förhandlingarna har ännu inte börjat. När avtalet sedan skall skrivas kommer det att stå klart vilka hamnar det blir.

Anf. 154 KARL-ERIK PERSSON (v) replik

Fru talman! Jag vill ta upp bl.a. Sjöfartsverkets dubbla roller. I andra sammanhang brukar vi vara ganska kritiska till att statliga verk och myndigheter har dubbla roller i en sådan här situation. Men här har det tydligen ingen betydelse, och det är ett märkligt synsätt. Men det är väl så att man tar tillfället i akt när det gagnar en bäst, och det är det som gäller för tillfället.

Håkan Strömberg sade att det skulle ske en snabb avveckling när avtalet var undertecknat. Jag vet inte hur jag skall kommentera det. Avtalet skrevs väl 1971, och Håkan Strömberg sade att det skulle ske en snabb avveckling. Nu är det 1995.

Det har också talats om turismen och att Gotland är en pärla i Östersjön. Det håller jag med om. Jag tror också att turister från andra Östersjöländer skulle ha möjlighet att turista på Gotland. Men det kräver att Sverige aldrig skriver på Schengenavtalet, därför att då är det stopp.

Anf. 155 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik

Fru talman! Jag har tydligen uttryckt mig otydligt. Jag har inte sagt att Gotlandstillägget har funnits sedan 1971. Det var då man införde det statliga stödet för resor från Gotland. Tre år senare kom tur-och-returfärjorna att omfattas av det statliga stödet. Det särskilda Gotlandstillägget tillkom betydligt senare. Jag kan inte minnas riktigt vilket år det var.

Prot. 1995/96:37
13 december

Gotlandstrafiken

Anf. 156 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Fru talman! Vi har all anledning att tro att det är många som följer den här debatten och det beslut som riksdagen kommer att fatta. Det är nog inte bara gotlänningar utan också en stor mängd fastlänningar, som på olika sätt har beröring med ön och både dess invånare och dess näringsliv.

Det är självfallet viktigt för näringslivet och för de fastboendes möjligheter att få sin försörjning på ön hur vi ordnar trafiken till ön. Men det är också viktigt för gotlänningarna att någon gång kunna ta sig till fastlandet. Inte bara för dem som sitter i riksdagen utan också för andra kan det vara en fördel att kunna komma hit för att uträtta ärenden och besöka släktingar osv.

Jag tror därför att detta beslut, som jag upplever att det finns en bred enighet kring, har stor betydelse för många människor.

Detta beslut började egentligen förberedas för ganska länge sedan, i realiteten så tidigt som i juni 1991, när den dåvarande socialdemokratiska regeringen gav Sjöfartsverket i uppdrag att genomföra en översyn av Gotlandstrafiken.

Den rapport som kom från Sjöfartsverket 1992 innehöll förslag om att staten på lång sikt skulle garantera bastrafik till och från Gotland, men också att det skulle ges möjlighet till kompletterande trafik i konkurrens under högsäsong. Detta redovisades sedan i budgetpropositionen 1993 och fick till följd att den parlamentariska kommittén, som redovisade detta betänkande från början, kom att lägga fram de förslag som är basen till den nuvarande propositionen.

En sak som jag tror är särskilt bra och betyder mycket för framtiden är att Gotland har varit mycket väl representerat i kommittén och i arbetet, och det har funnits goda möjligheter att ta hänsyn till de gotländska synpunkterna i hela beslutsprocessen.

Fru talman! För oss i regeringen har det varit mycket viktigt att komma fram till ett förslag som är det bästa möjliga. Självfallet kan man säga att det på några punkter skulle ha kunnat vara annorlunda. Det är alltid så när många parter är inblandade. Men det här är grunden för en upphandling som skall starta om riksdagen fattar beslutet. Det är viktigt att komma ihåg att det här är principer, där själva upphandlingsförfarandet inte skall vara alltför upplåst av en massa detaljbeslut.

Det har funnits ett antal ledbegrepp i hela detta arbete. Det har varit att grunden självfallet skall vara bra förbindelser för passagerare och näringsliv, två fastlandshamnar, miljön, säkerheten och slutligen att kostnadsramen skall ligga fast.

Utifrån dessa ledord kan man säga att basen är att staten också i fortsättningen skall garantera en tillfredsställande person- och godstrafikförsörjning. Den skall anpassas efter både näringslivets och passagerarnas behov.

Om jag börjar med det första ledordet, kan jag konstatera att dagens trafik ganska väl tillfredsställer näringslivets behov av transporter. Men det har också inneburit att vissa avgångar sker på tider som inte är så särdeles bekväma för passagerarna. Det faktum att man nu kan ta större hänsyn till persontrafikens behov tror jag därför kommer att ha stor

betydelse, inte minst för turistnäringen, som faktiskt också är en viktig näring.

Gotlandskommittén föreslår en separering av gods- och persontrafiken. Tom Heyman säger att han tror på att separera på sikt. Jag tycker i och för sig också att det är ett intressant förslag, inte minst med tanke på den tekniska utvecklingen, som gör att vi kommer att kunna se betydligt mer snabbgående färjor i framtiden.

Men samtidigt har vi sagt att det skall finnas en garanterad bastrafik, som skall vara stommen i trafiken mellan Gotland och fastlandet. Jag tycker då att man skall ta hänsyn till de sakerna i den kommande upphandlingen. Det får nämligen inte bli så att den konkurrerande trafiken leder till att bastrafiken orsakar ökade kostnader, så att ramen om 175 miljoner kronor, som också är ett mål, spräcks. Det var det första ledordet.

Det andra ledordet handlar om två fastlandshamnar. Man kan fråga sig varför regeringen i dag inte vågar säga vilka fastlandshamnar det skall vara. Många har uttryckt det här i kammaren. Karin Starrin säger att det nu är dags att uttala att det skall vara Nynäshamn och Oskarshamn.

Jag vill säga samma sak i det här fallet – det vore fel av riksdagen att i dag säga att det skall vara dessa två fastlandshamnar. Det är också en fråga om att åstadkomma bästa möjliga upphandling. Låser man fast de här två hamnarna i dag har man också begränsat möjligheterna till en optimal upphandling. Två fastlandshamnar medför en möjlighet att minska andelen fastlandstrafik. Tom Heyman var inne på att det är ganska billigt med sjötransporter. Det är helt riktigt. Samtidigt är det ett miljömål i sig att vi skall minska vägtrafiken.

Den tredje riktlinjen är kostnaden. Vi bedömer att det går att ha en tillfredsställande transportlösning till och från Gotland inom ramen 175 miljoner kronor. Det finns också andra krav, inte minst statsfinansiella, som säger att vi inte skall öka den ramen i dag och att det inte finns några förutsättningar att göra det i framtiden heller. Det skulle i så fall innebära att man fick ta de pengarna från något annat anslag, Banverket, Vägverket eller liknande. Även där är behoven uppenbara.

Den fjärde riktlinjen gäller sjösäkerheten. Sjösäkerhetsfrågorna står högt på dagordningen. Det är ett absolut krav att den nationella färjetrafiken, precis som den internationella skall ha högsta, möjliga säkerhet. Därför är det viktigt att man vid upphandlingen tar hänsyn till de absolut högsta sjösäkerhetskraven för den framtida Gotlandstrafiken.

Den femte riktlinjen handlar om miljön. Sjöfarten är på många sätt ett utmärkt transportmedel, även för miljön. Men vi skall komma ihåg att det finns uppenbara miljöproblem även med detta transportslag. Det handlar framför allt om utsläppen av svavel och kvävedioxid. Sjöfarten står faktiskt för en ganska stor andel av de här utsläppen. Eftersom sjöfarten totalt sett är en internationell näring, jobbar vi internationellt med både sjösäkerheten och miljöfrågorna. Vi kommer inte att avstå från att ställa krav på sjöfarten nationellt. Det handlar om krav på lågsvavligt fartygsbränsle på Gotlandstrafiken. Det här kravet finns redan i dag, och det skall självfallet fortsätta att drivas. Men det handlar också

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

om att man bör ställa krav på katalytisk avgasrening på Gotlandsfärjorna.

I upphandlingen kommer de här miljökraven, precis som sjösäkerhetskraven, att vara mycket, mycket högt ställda.

Fru talman! Jag kan inte undvika att diskutera högstprisregleringen och Gotlandstillägget. Det här tillägget infördes 1976 när det gamla sjöstillägget slopades. Det var då meningen att det skulle vara ett provisorium – ett provisorium som har hållit i 20 år. Det skulle ske genom frivillig samverkan och egentligen inte genom reglering. Många har kritiserat det här Gotlandstillägget. Alla har sagt att det är orättvist. Det är svårt att kontrollera. Det går inte att göra en bedömning av om det verkligen gynnar Gotland.

Det är många som säger att det i verkligheten inte gynnar Gotland utan de åkeriföretag som har mest trafik på fastlandet. Andra säger återigen att Gotlandstillägget kanske inte är så bra men att de vill ha kvar det tills de hittar något bättre. Problemet är att det inte har funnits några chanser att hitta någonting som är bättre. De som vill ha kvar tillägget medger mycket ofta att det inte är bra. Jag tycker då att det är ett anständighetskrav att man i så fall föreslår något annat.

Man kan fråga varför man inte tar bort Gotlandstillägget på en gång, eftersom det vore lika så bra att göra det. Regeringen har nu valt att successivt ta bort detta med 0,2 procentenheter per år. Det handlar helt enkelt om att det skall ske under rimlig tid, eftersom det innebär ekonomiska förändringar. Det skall då ske på rimliga villkor.

Det här innebär inte att all statlig subvention till Gotlandstrafiken försvinner. Staten kommer även fortsättningsvis att ge viss subvention till Gotlandstrafiken via transportstödet.

Det frågas om regeringen har någon plan B om det här inte blir bra. Nej, regeringen har ingen plan B. När det gäller förändringar av det här slaget är det nämligen helt rimligt att man skall följa upp en avveckling och utvärdera den. Vi måste ändå förutsätta att det här kommer att bli bra. Jag tror att det kommer att ge ett bra resultat. Då finns det ingen anledning att ha någon plan B i rockärmen.

Fru talman! Jag är övertygad om att det här beslutet som riksdagen nu kommer att fatta kommer att ge goda förutsättningar för att vi skall få en bra färjetrafik till och från Gotland också fortsättningsvis. Det ger stor frihet vid upphandlingen, och det ger möjlighet att skapa ett trafiksystem som är miljövänligt, säkert och ger god trafikförsörjning. Vi behöver den här lagstiftningen som en speciallag för att förtydliga behovet av de garantier för Gotlands trafikförsörjning som finns. Man kan också se det som en komplettering till EU:s cabotageförordning. Det är en speciallag till den.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.58 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Prot. 1995/96:37
13 december

14 § (forts.) **Gotlandstrafiken** (forts. TU7)

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 157 TOM HEYMAN (m) replik

Fru talman! Kommunikationsministern tog upp frågan om separering av gods- och passagerartrafik. I det sammanhanget tycker jag att det kan vara värt att notera att det före monopollagstiftningens tid fanns en konventionell lastlinje till Gotland från Stockholm – den gick från Hammarbyhamnen. Det var en gammal, konventionell och liten båt, och genom att lagstiftningen kom hindrades rederiet att utveckla sin verksamhet. Man kunde inte förnya sitt tonnage; man hade bara koncession för att driva verksamheten med den befintliga båten, och när den tog slut fick trafiken läggas ned.

Hade en konventionell linje kunnat utvecklas och drivas hade det funnits ett alternativ. Nu försvann det, och som ett resultat av det hantearas farligt gods nu med s.k. avlysta turer: En jättefärja, som har ett nypris på ungefär 2 miljarder kronor, går iväg med full besättning och någon enstaka lastbil ombord i båten.

Detta är ett exempel på hur felaktigt och kostnadsdrivande det här monopolavtalet har blivit för trafiken. Jag hoppas därför att man vid den framtida upphandlingen noga undersöker möjligheterna att också etablera konventionell linjetrafik som inte tar passagerare.

Anf. 158 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande är tanken att separera gods och passagerare inte ointressant, men hur det i så fall skall gå till bör då diskuteras i upphandlingsomgången.

Anf. 159 KARIN STARRIN (c) replik

Fru talman! Vi fick höra här av kommunikationsministern att det gäller att skapa förutsättningar för bästa möjliga upphandling och att det gäller att ge tydliga och klara riktlinjer. Då kan inte jag och Centerpartiet komma ifrån att det skulle vara mycket mer tydligt och klart att redan nu ange vilka två fastlandshamnar det är fråga om, så att de företag som räknar på det här kan jämföras på samma villkor.

En annan aspekt som jag vill ställa en fråga till kommunikationsministern om är den klausul som gäller i det nuvarande avtalet om avveckling av det nuvarande avtalet och de valutaförluster som eventuellt kan uppstå. Hur kommer det att hanteras? Kommer det att påverka den kommande upphandlingen? Det är viktigt att vi lämnar tydliga besked om det nu. Vi har i olika föredragningar från Kommunikationsdepartementet fått höra att de skadestånden på något sätt måste vägas in när man prövar den nya upphandlingen. Jag är mycket, mycket angelägen att vi får ett klart besked av kommunikationsministern på den punkten.

Prot. 1995/96:37
13 december

Gotlandstrafiken

Anf. 160 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Fru talman! Jag är väl medveten om att Karin Starrin och Centerpartiet tycker att riksdagen i dag borde ta ställning till de två hamnarna. Nu är helhetsbedömningen den att det här blir en fråga för upphandlingen – och det är uppenbarligen också det som majoriteten i riksdagen har för avsikt att stödja. Jag ser fördelar med det – det måste jag säga. Det innebär att det blir större möjlighet för upphandlarna att diskutera bl.a. sådana saker som vi diskuterade i förra replikskiftet, separering av gods och passagerare.

När det gäller skadestandsfrågorna och eventuell kompensation för valutaförlusterna pågår det en analys av det nuvarande kontraktet på departementet, och jag kan inte säga någonting mer om det nu. Men *en* sak är säker: Det kommer inte att påverka upphandlingen – det beskedet kan jag ge i dag.

Anf. 161 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik

Fru talman! När det gäller nationella miljökrav är jag väldigt glad att kommunikationsministern kommer att driva de krav som bl.a. Miljöpartiet har förordat, inte minst i den sjöfartsmotion som vi lämnade in under allmänna motionstiden. Där pratar vi just om katalytisk avgasrening och lågsvavliga bränslen.

Kommunikationsministern påpekade att man skulle lämna ett vettigare alternativ om man var emot Gotlandstillägget. Det var ungefär så som vi uttryckte det. Jag sade i mitt anförande att man borde hitta någonting bättre innan man tar bort det helt. Då har vi alltså samma åsikt – det är bara det att vår slutsats blir annorlunda.

Jag vet inte om det är min eller Miljöpartiets skyldighet att konstruera en modell och lägga fram ett förslag, men det var ju bra att veta att vi har initiativrätt på det området.

Jag kunde inte undgå att notera att jag inte fick något svar av kommunikationsministern angående valutaförlusterna. Jag har ändå delvis fått svar. Det innebär att kommunikationsministern inte tänker beröra dem – hon tiger som en mussla i det sammanhanget. Det är också ett svar.

Anf. 162 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Fru talman! När det gäller Gotlandstillägget kanske jag skall klargöra min uppfattning. Jag tycker att så många år har gått och det har inte kommit fram något förslag om att man skulle göra ett mer rättvist tillägg eller ett tillägg som skulle gynna åkerinäringen eller transportköparna på Gotland. Det tycker jag tyder på att tanken med Gotlandstillägget kanske inte har varit så bärande som man kanske trodde. Från början sade man ju att det skulle vara ett provisorium.

Jag tror att det är bra att riksdagen vågar ta ställning för att avveckla det stödet. Jag tror att det blir bättre och schystare konkurrens på det sättet.

Anf. 163 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik

Fru talman! Jag noterar om igen att kommunikationsministern inte kommenterar mina påpekanden om valutaförluster.

Om man nu skall spekulera i varför man inte har kommit på någonting när det gäller Gotlandstillägget kan man lika gärna spekulera över varför ett permanent stöd har funnits kvar i 20 år. Någon funktion måste det ju ha fyllt – inte sant?

Anf. 164 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Fru talman! Visst kan man spekulera över varför det har funnits kvar så länge – det skulle jag kunna ägna mig länge åt. Men det är ju bra att riksdagen nu äntligen kommer till skott och vågar ta det här ansvaret.

Valutaförlusterna kommenterade jag i repliken till fru Starrin. Jag sade att vi på departementet just nu håller på med en analys, och under det pågående arbetet kan jag inte gå in och ytterligare ta ställning i den frågan.

Anf. 165 AGNE HANSSON (c)

Fru talman! Goda kommunikationer är en förutsättning för en positiv utveckling på Gotland. Med de speciella förhållanden som gäller för Gotland som ö och med dess näringslivsstruktur är det en självklarhet att kommunikationerna är viktiga. Det är viktigt att näringslivet på Gotland – småföretagen, servicenäringen, jordbruket och övrig verksamhet – har samma möjligheter att bedriva verksamhet och att utvecklas som man har i övriga delar av landet.

Det är också viktigt att gotlänningar kan resa till och från fastlandet till samma kostnad som vi fastlänningar har för resor på likvärdiga avstånd på fastlandet. Därför är beslutet om Gotlandstrafiken både en viktig regionalpolitisk fråga och en jämställdhetsfråga, inte minst för gotlänningarna. Detta har tagits upp tidigare i den här debatten.

I betänkandet betonas det på flera ställen att staten även fortsättningsvis skall garantera en tillfredsställande person- och godstrafikförsörjning mellan fastlandet och Gotland. Detta kan icke nog understrykas. Just Gotlands möjligheter att utvecklas jämbördigt med övriga landet har varit ett motiv för att staten skulle påta sig det här ansvaret. Staten har det ansvaret sedan 1971. En bra färjetrafik är i det avseendet av avgörande betydelse för statens möjligheter att uppfylla detta åtagande.

Jag tycker inte att majoritetens förslag till fullo lever upp till de krav som ställs när det gäller att forma riktlinjerna för hur en sådan här upphandling skall gå till. Alltför många frågor lämnas öppna. Det i sin tur ger utrymme för osäkerhet och instabilitet. Just osäkerhet och instabilitet är livsfarliga för allt vad utveckling heter. Företag och andra som är beredda att arbeta vidare, utveckla och investera samt satsa på Gotland måste veta vilka villkoren är och vad som för framtiden gäller från trafik- och transportsynpunkt. För att detta skall kunna uppfyllas bör riksdagsbeslutet i dag också omfatta uppgifter om vilka hamnar som trafiken skall gå på, hur det i framtiden blir med Gotlandstillägget, hur

Prot. 1995/96:37

13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

vägprincipen skall tillämpas och vilken flexibilitet som behöver finnas för att man skall kunna möta dels topparna i trafiken sommartid, dels den nya utveckling som pågår i öst, runt Gotland och Östersjön.

Jag har funderat över det egentliga motivet för regeringen att inte ange vilka hamnar som skall trafikeras. Vi fick höra av kommunikationsministern att det gäller att ekonomiskt osv. finna den bästa upphandlingen i den här situationen. Jag är dock inte säker på att det bara är det som är motivet.

Är det kanske så att regeringen helt plötsligt, om kostnaderna överskrider, kan ta bort trafiken från någon av de här hamnarna och hitta på andra destinationer? Det här är en mycket viktig fråga för stabiliteten i trafiken i framtiden. Vi har sedan länge en tradition när det gäller trafikföringen på Oskarshamn och Nynäshamn, vilken har visat sig vara effektiv. Detta ger en klar hänvisning om en rationell trafikförsörjning i nord-sydlig riktning på fastlandet, något som gynnar inte minst Gotlandsintressena. Jag tycker att det är naturligt att riksdagen här och nu slår fast att det här skall behållas även i framtiden.

Om någon mot förmodan skulle vilja vara mindre generös mot Gotland och genom det trafikpolitiska beslutet här minska förutsättningarna för utveckling på Gotland står inte utvecklingen runt Gotland, i Baltikum och i övriga länder runt Östersjön stilla. Detta berörde Håkan Strömberg tidigare. Tvärtom händer det mycket i nämnda område som kommer att främja tillväxtmöjligheterna också på Gotland. Men det förutsätter att tillräcklig hänsyn tas till det vid utformningen av Gotlands färjetrafik.

Mot bakgrund härav – men också av det skälet att trafiken, särskilt sommartid, har mycket stora toppar – är det angeläget att inte utesluta flexibla lösningar som fångar upp det här. En sådan åtgärd vore att inte slå igen några dörrar för möjligheterna till s.k. viatrafik med Gotland.

I motioner har jag under många år vid flera tillfällen fört fram möjligheten att öppna sommartrafik mellan Gotland och Västervik men även mellan Öland och Gotland. Det finns en lokal socialdemokratisk motion från Kalmar län där man tar upp sådana frågor som tas upp i samband med betänkandet.

Vidare finns det en bred lokal opinion för sommartrafik mellan Västervik och Gotland och mellan Öland och Gotland. En rad starka skäl talar för en sådan sommartrafik. Jag utgår från att de är väl kända. Av tidsskäl skall jag emellertid inte upprepa dem. Det innebär inte att de inte skulle vara lika aktuella i dag som de tidigare varit. Detta har också uppmärksammats i utskottet av centerpartisten Karin Starrin. Resultatet därav är en reservation – ett reservationsförslag som jag tycker också borde bli riksdagens beslut här och nu. Om det blir riksdagens beslut skulle det innebära en viktig komplettering och en styrka för Gotlandstrafiken när trafikföretag finner ökade möjligheter att utveckla Gotlandstrafiken.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 om trafikuppläggning m.m.

Så vill jag säga några ord om högprisregleringen och Gotlandstillägget. Här föreslås en successiv avveckling. Centern har ställt sig

bakom det förslaget, och det kan också jag göra. Det oroar naturligtvis gotlänningarna, och inte minst näringslivet på Gotland, om de inte får veta mer än att det skall ske en avveckling. Jag tror inte att Gotlands-tillägget går att avveckla utan vidare, om man inte pekar på någon väg att hitta något annat i dess ställe.

I centermotionen pekar vi på just möjligheten att omsätta fraktstödet inom Norrlandstrafiken till gotländska förhållanden. Det är en viktig markering för att säkerställa jämställdhetsaspekten och stabiliteten i trafikförhållandena och för att Gotlands näringsliv skall kunna fungera på villkor som är likvärdiga med villkoren för övriga landet. Skulle ett borttagande av Gotlandstillägget få konkurrensnackdelar för Gotland måste åtgärder omedelbart vidtas för att eliminera nämnda nackdelar.

En annan viktig jämställdhetsfråga för Gotlands del är hur staten ser på färjetrafiken i förhållande till vägtrafiken på fastlandet. Det skall inte behöva kosta en permanentboende gotlänning mera att åka färja än det kostar att färdas motsvarande sträcka på väg med bil. Den s.k. vägprincipen tas upp i centermotionen 1995/96:T21. Där föreslås också att färjelinjerna anknyts till vägprincipen genom att de klassificeras som riksvägar. Det ger ytterligare stabilitet åt trafikföringen och tyngd åt jämställdhetsaspekten.

Med det anförda, fru talman, ber jag att få instämma i vad Karin Starrin sade i sitt anförande samt i hennes yrkanden om bifall till reservationerna 4 och 12. Dessutom yrkar jag bifall till reservation 5. Beträffande övriga moment yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 166 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Fru talman! Jag har ett par kommentarer till detta med hamnar. Att riksdagen i dag avstår från att fatta beslut om vilka dessa två hamnar skall vara – och det handlar om två; det lät på Agne Hansson som att man skulle kunna gå ifrån det, men det är inte möjligt – innebär inte att vare sig Nynäshamn eller Oskarshamn är utesluten. Om det skulle ge det bästa avtalet, och det finns mycket som talar för det, blir de kvar. Men finessen är att det ger en frihet att diskutera detta i anbudsförfrågan.

Precis som jag uppfattade att Agne Hansson var, är jag positiv till den s.k. viatrafiken – det har jag skrivit också i propositionen – inte minst med tanke på utvecklingen i våra östra grannländer men också med tanke på den tekniska utveckling som vi kan se på sjöfartsområdet.

Om effekterna av avvecklingen av högstpristillägget skulle bli negativa, vilket jag inte tror, är vi beredda att återkomma till riksdagen i denna fråga efter en utvärdering. Nu tror jag inte – det är min övertygelse – att så blir fallet.

Anf. 167 AGNE HANSSON (c) replik

Fru talman! Jag har fortfarande väldigt svårt att förstå finessen med att inte tala klarspråk när gäller vilka hamnar det skall vara. Det måste ändå vara en förutsättning för att nå ett bra och effektivt upphandlingsresultat. Jag förstår inte hur regeringen i en sådan här situation kan

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

bolla med olika hamnalternativ. Vi vet att det redan finns kapital nedlagt på de aktuella platserna. Vi vet att effektiv trafik pågår där. Jag har väldigt svårt att förstå hur man skall lyckas att upphandla och få det effektivare i andra hamnar.

Jag tolkar kommunikationsministern välvilligt när jag, underförstått, förstår att hon är inne på dessa två alternativ. Det är nämligen inte oviktigt att man har ett hamnfäste mot söder och ett mot norr för att få rationalitet i trafikföringen också på fastlandet.

När det gäller viatrafiken har jag noterat den positiva inställningen. Jag hoppas att det skall gå att utveckla den. Låt mig påminna: Glöm inte Västervik och Öland i sammanhanget. De tillhör det koncept som skulle kunna stärka detta trafikalternativ.

Slutligen noterar jag välvilligheten från kommunikationsministern att återkomma om det skulle gå snett med avvecklingen av Gotlandstillägget. Vi har noterat det i vår motion. Vi har också anvisat en väg som skulle stärka jämställdheten. Jag hoppas att det skall vara möjligt att lösa det så.

Anf. 168 LILIAN VIRGIN (s)

Fru talman! Det är roligt att kunna konstatera att det finns så stora kunskaper här i riksdagen och att det sagts så många positiva saker om Gotland.

Gotlandstrafiken är den enskilt viktigaste frågan för oss på Gotland. Trafikutskottet har i sitt betänkande angett att staten, i likhet med vad regeringen föreslagit, även fortsättningsvis bör ha ansvar för att det finns en tillfredsställande trafikförsörjning med färja till och från Gotland. Utskottet bedömer att de av regeringen föreslagna riktlinjerna är väl ägnade att främja en tillfredsställande utveckling av Gotlandstrafiken. Utskottet förutsätter att regeringen för riksdagen kommer att redovisa resultatet av trafikupphandlingen.

Regeringen föreslår i propositionen att utgångspunkten skall vara en av staten garanterad bastrafik på två fastlandshamnar. Vi har i vår motion fört fram att bastrafiken skall ske mellan hamnarna Visby–Nynäshamn och Visby–Oskarshamn. Skälet till det är att det efter långvarig utveckling visat sig att dessa förbindelser är de som bäst svarar mot näringslivets och befolkningens samlade behov.

Vi har också motionerat om att färjelinjerna skall klassificeras som riksvägar och ges vägnummer. Våra färjelinjer kan jämföras med de järnvägar och vägar som finns i övriga landet. Eftersom vi ser färjetrafiken som våra vägar, är det också naturligt att vi ser Vägverket som huvudman för trafiken. Staten har genom Vägverket ansvaret för övriga vägar och färjor, och vi anser att vår väg till Gotland genom färjetrafiken skall ses på samma sätt. Som en följd av detta kan det också vara lämpligt att staten äger färjorna. Vi har återigen i tidningarna blivit uppmärksammade på att staten kan förlora kapital vid övergång till ny trafikoperatör.

Vi har även framhållit att Gotlandstillägget inte kan avvecklas utan kompenserande åtgärder. En avveckling skulle få mycket svåra konsekvenser för det gotländska näringslivet. Redan små kostnadsökningar

för godstransporterna kan för vissa viktiga produktionsgrenar på Gotland innebära att konkurrenssituationen blir ohållbar. Här säger utskottet att regeringen anser att staten även fortsättningsvis bör ha ett ansvar för att godstrafiken till och från Gotland erbjuds tillfredsställande villkor och utvecklingsmöjligheter och att denna godstrafik även fortsättningsvis kommer att subventioneras via transportstödet. Utskottet konstaterar att regeringen har uppmärksammat problemen med fraktkostnaderna. Staten har möjlighet att omgående motverka uppkomsten av eventuella problem. Detta tar vi som ett löfte.

Med anledning av det vi tar upp i vår motion om att vägprincipen skall gälla och vårt förslag om att ett kapacitetsanpassat vägpris kan vara en modell för att genomföra detta, anför utskottet att utskottet förutsätter att taxorna också fortsättningsvis kommer att vara skäliga och rimliga men vill inte ange ytterligare riktlinjer för taxesättningen.

Fru talman! Vi har fått vår motion avstyrkt, men vi upplever ändå att trafikutskottet väl satt sig in i problemen, bl.a. genom besök på Gotland och vid samtal med företrädare för samhälle och näringsliv. Utskottet har också konstaterat att färjetrafiken har en avgörande betydelse för Gotlands utvecklingsmöjligheter och att det gäller såväl näringslivet som befolkningen.

Det vi behandlar i detta ärende är riktlinjer för upphandling av Gotlandstrafiken. Regeringens förslag till riktlinjer är allmänt formulerade. Enligt utskottet avser regeringen att, efter det att ett preliminärt trafikavtal tecknats enligt angivna riktlinjer, återkomma till riksdagen. Utskottet har understrukt att så bör ske och förutsätter att regeringen därvid även redovisar sin bedömning av konsekvenserna när det gäller kostnader, priser, trafik m.m. av upphandlingen.

Det kan kanske tyckas att vi skall vara nöjda med denna behandling. I och för sig upplever vi att det i förslaget till riktlinjer finns en vilja att få en tillfredsställande utveckling av Gotlandstrafiken. Vi anser också att inget i vår motion står i motsats till den av regeringen och utskottet uttalade viljan till en långsiktig lösning.

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom vår motion, men för tids vinande yrkar jag bifall till vår motion 1995/96:T12 i hemställans mom. 6 och 8.

Anf. 169 INGIBJÖRG SIGURSDÓTTIR (s)

Fru talman! Hela Gotland skall leva! Tänk om alla i länsbankarna skulle gå upp i talarstolen när ett hemläns ärende kommer upp på dagordningen. Det skulle kunna bli en lång debatt i alla fall när det gäller vissa län. Jag är ganska säker på att det inte skulle uppskattas av kamraren.

Fru talman! Gotlandsbanken består av två ledamöter, och vi tar oss friheten att gå upp båda två i detta för oss så viktiga ärende.

Gotland är inte bara en paradiso på sommaren även om det är just den tiden som de flesta kommer till oss och kan njuta av sol och bad och kulturell miljö.

Hansestaden Visby har för övrigt genom sina unika kulturvärden blivit antagen av Unesco som en del av världsarvet. Detta att vi har

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

kommit med på världsarvslistan tillsammans med ca 400 kultur- och naturmiljöer i världen är vi naturligtvis omåttligt stolta över.

Vi vill dela med oss och ser gärna att fler inte bara besöker oss utan kanske stannar förhoppningsvis som ett företag eller blivande företag. Arbetskraft finns.

Det är egentligen bara ett krux: vi har en massa vatten mellan Gotland och fastlandet. Förutsättningarna för att vi skall kunna nå varandra är att det finns bra färjeförbindelser, och det har vi väl haft och kommer väl att ha i fortsättningen också, men inget är så bra att det inte kan förbättras.

Färjetrafiken är för oss vad järnväg och väg är för fastlandet. Det är vår livsnerv med omvärlden, kan man säga utan att överdriva.

Förutsättningen för att hela Gotland skall leva är färjetrafiken; det är ohjälpligt. Fungerar inte trafiken eller riskerar den att drabbas av märkbara förändringar i form av höjda taxor för både gods och persontrafik kan det slå hårt mot företagandet på Gotland.

Fru talman! Det var frestande att yrka på ett statligt ägt tonnage i vår motion, men vi valde att i det rådande statsfinansiella läget inte göra det.

Att staten står för trafikens grundläggande infrastruktur på fastlandet anses som ganska naturligt och borde vara det också vad gäller trafiken mellan Gotland och fastlandet.

Men vi valde som sagt i nuläget att nöja oss med yrkandet att färjelinjerna klassificeras som riksväg och ges vederbörliga vägnummer.

Min förhoppning är att staten inom en inte alltför avlägsen framtid kan bli ägare av tonnaget på samma sätt som staten är ägare av de stora vägarna, men att driften med fördel kan upphandlas i konkurrens.

Avvecklingen av högstprisregleringen och Gotlandstillägget är något som vi känner en stor oro inför. Vilka konsekvenser kan det få för det gotländska näringslivet? Alla är på det klara med att Gotlandstillägget behövs för att neutralisera fraktkostnaderna. Det hindrar inte att alla samtidigt anser att systemet inte är bra, och då väljer man att avskaffa det utan att hitta någon annan lösning.

Detta Gotlandstillägg är inte någon kostnad för stadsbudgeten. Det är vad man brukar kalla kostnadsneutralt eftersom det tas ut via fraktföretagen i hela landet.

I betänkandet lovar man att följa upp avvecklingen och att årligen rapportera effekterna av densamma. Om effekterna blir negativa för näringslivet på Gotland är regeringen beredd att återkomma i frågan, och det gör att jag känner mig lugnad.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara instämma i Lilian Virgins yrkanden.

Anf. 170 CHATRINE PÅLSSON (kds)

Fru talman! Föregående talare sade att hela Gotland skall leva. Jag väljer att inleda med att säga att Hela Sverige skall leva. Det är ett uttryck som vi har använt och använder många gånger. Det är bra. Men det kräver också vissa åtgärder.

Gotland är en fantastisk ö som har många helt unika rikedomar. Men jag är inte säker på att vi fastlänningar alltid har förstått att ta vara på dem. Det är snarare vanligare att vi åker utanför vårt lands gränser, kanske söderöver, för att besöka öar som har en speciell kultur.

För att Gotland skall kunna leva är det nödvändigt med bra kommunikationer. Det är nödvändigt att människor som bor på Gotland kan ta sig till övriga landet med någorlunda regelbundenhet.

Det har sedan länge rått en misstro mellan fastlänningar och gotlänningar när det gäller kommunikationer. Misstänklighögranden är aldrig positiva.

Fru talman! Vi kristdemokrater är inte med i trafikutskottet. Men det var vi som under den förra mandatperioden initierade den utredning som sedan kallades Gotlandsutredningen. Det är en glädje för mig att kunna säga att det är många av de andemeningar som fanns med där som ligger till grund för betänkandet.

Kommittén arbetade för ett långsiktigt och hållbart system för färjetrafiken. Man vägde olika aspekter när det gäller såväl näringsliv som passagerare och turism. Man föreslog sedan tvåhamnsalternativet. Det tycker jag är ett mycket bra alternativ.

Det är också roligt att se att många av de tankegångar som Lars Svensk hade finns kvar från kommittéarbetet – Lars Svensk är kristdemokrat, och han ledde denna kommitté.

Det är bra att man skiljer på gods- och passagerartrafik. Det är också bra att det läggs fast att trafiken måste vara statligt subventionerad.

När det gäller Sjöfartsverket, som tidigare har gjort en utredning, har man bara sett till ekonomiska aspekter. Det var då som man förespråkade en hamn. Men, som sagt, detta har inte heller regeringen köpt.

Betänkandet är bra. Grundkonceptet i det här förslaget är ju att tillgodose näringslivets behov av transporter, en fungerande basstrafik och även en utveckling av turismen som är så oerhört viktig. Detta möjliggör då en konkurrens inom persontrafiken med exempelvis snabbfärjor. Det är ett lyft för hela Gotland, och det är säkert ett lyft för en del hamnar också på fastlandet.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 4.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

15 § Finansiering av tilläggsavgift för mjölkkvoter, m.m.

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1995/96:JoU7

Finansiering av tilläggsavgift för mjölkkvoter, m.m. (prop. 1995/96:76)

Anf. 171 INGVAR ERIKSSON (m)

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 7 behandlas regeringens proposition Finansiering av tilläggsavgift för mjölkkvoter. I

Prot. 1995/96:37
13 december

Gotlandstrafiken

*Finansiering av till-
äggsavgift för mjölk-
kvoter, m.m.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

betänkandet föreslås att regeringen ges bemyndigande att utarbeta ett förslag till svenskt EG-stödprogram för skogliga åtgärder inom jordbruket. Programmet, som avses läggas upp inom ramen för rådets förordning av den 30 juni 1992, gäller en gemenskapsordning för stöd till skogsbruksåtgärder inom jordbruket.

Fru talman! När det gäller förslaget om tilläggsavgift för mjölkkvoter och finansieringen av detta menar vi moderater att staten självklart har ett ansvar att medverka.

Vi ställer upp bakom regeringens förslag. Men vi anser att staten har ett stort ansvar för att insatser görs, när mjölkproducenterna inte i tid erhöill besked om tilldelad mjölkkvot. De har därför ej heller kunnat ta ansvar för den eventuella överproduktion som hade kunnat bli en följd.

Vi ställer alltså upp bakom regeringens förslag men anser dock att det är principiellt felaktigt att finansiera det hela med outnyttjade redan anslagna medel för miljöinsatser. Detta måste vara en engångsföreteelse, vilket vi också säger i utskottets betänkande.

Sverige har inom EU erhållit en mjölkkvot om 3,3 miljoner kilo per år. Om denna kvot överskrids, skall de producenter som bidragit till detta betala en tilläggsavgift, ofta kallad straffavgift eller superavgift, som den också har kallats. De skall alltså betala för den mjölmängd med vilken kvoten överskridits. Avgiften skulle uppgå till 115 % av riktpriiset på mjölken. Normalt borde det ligga på näringens ansvar att försöka styra produktionen inom givna ramar, så att någon kostnad i form av tilläggsavgift inte skulle uppkomma. Det är alltså fråga om en kolossalt dryg avgift, vilket har lett till vissa effekter i mjölkproduktionen, som jag snart skall komma fram till.

Fru talman! Genom den långa raden av missgrepp från den socialdemokratiska regeringens sida har inte näringen givits möjlighet att ta det ansvar som jag nämnde. Regeringen har skött frågan om mjölkkvoterna så katastrofalt illa att rättsprocesser nu är ett faktum. De domslut som redan blivit följden indikerar ytterligare problem. Det är alldeles uppenbart troligt att kopplingen mellan kvoter och miljögodkännande inte heller håller vid en prövning i EG-domstolen. Därmed inte sagt att man inte kan ställa svenska miljökrav inför en fortsatt produktion. Det är högst troligt att rätten att sälja tilldelad kvot skulle beviljas efter prövning i EG-domstolen, om producenten valt att sluta producera i stället för att nyinvestera.

Redan innan valet 1994 lade den borgerliga regeringen fram ett förslag till hur mjölkkvoterna skulle fördelas samt ett förslag om fri handel med mjölkkvoter. Om detta förslag hade antagits av riksdagen, hade mjölkproducenterna redan i början av 1995 vetat vilka produktionsförsättningar de haft att rätta sig efter. Dessutom hade de haft bättre möjligheter att omsätta kvoter.

Den nya socialdemokratiska regeringen rev dock upp förslaget, vilket naturligtvis skapade osäkerhet bland mjölkproducenterna om de framtida villkoren. Ännu värre var det att jordbruksministern dröjde mycket länge med att presentera ett eget förslag. Fortfarande i april 1995, då EU:s mjölkkvoter infördes, fanns inget beslut om fördelning-

en av dem. När jordbruksministern sent om sider presenterade sitt förslag innebar det ett dråpslag mot vissa mjölkproducenter. Beräknings sättet skilde sig mot tidigare tankegångar, så att kvoten blev mycket låg för de bönder som haft låg produktion med anledning av sjukdom i besättningen eller om de gjort en ombyggnad eller nyinvestering. Många gjorde detta i tron på framtiden. När de i sinom tid fick klart för sig att de inte fick ha samma antal djur skapade detta en väldig oro.

Förslaget innebar också att den slutliga fördelningen av kvoter kom att dröja mycket länge. Den är ju inte definitivt klar än i dag. Ännu under denna höst har det rått osäkerhet om produktionsramarna, och ovissheten är fortfarande stor.

I maj månad, då regeringens förslag om mjölkkvoterna behandlades av riksdagen, insåg vi moderater vilka problem förslaget skulle leda till. Därför föreslog vi tillsammans med Folkpartiet att jordbruksutskottet skulle ta ett initiativ för att försöka rätta till den felaktiga tillämpningen av miljöreglerna som skapat denna försening. Utskottsmajoriteten röstade dock mot förslaget.

När den slutliga fördelningen av mjölkkvoterna så småningom blir färdig och i väntan på att mjölkkvotsystemet inom EU framöver kan tänkas bli avvecklat menar vi att frihandel med mjölkkvoter bör införas i Sverige. På det sättet skulle en del av de negativa effekterna med kvoterna kunna undvikas. En fri kvothandel skulle underlätta för näringen att hålla sig inom de givna produktionsramarna och därmed minska risken för tilläggsavgift på grund av överskriden kvot.

Genom fri kvothandel under fri prissättning skulle också möjligheterna öppnas för en lokal handel med mjölkkvoter, vilket inte är möjligt med det nuvarande centralstyrda systemet. Mjolkproducenter kan överta kvoter av varandra. Överlåtandet kan då ske till det pris som producenterna själva bestämmer.

Det är uppenbart att det i dagsläget inte ens är säkert att det administrativt sätta priset är det rätta, utan det kanske är för högt. Inte minst med hänsyn till det försenade beskedet om mjölkkvoten borde man ta ställning för att så snart som möjligt låta denna handel bli fri.

Dagssituationen när det gäller mjölkproduktionen är att invägningen nu ligger 2–5 % under kvoten, varför en tilläggsavgift ej synes bli aktuell. Det hela är förmodligen överspelat för den här gången. Det indikerar också att något har hänt som har orsakat detta. Det är uppenbart att oron och rädslan för att drabbas av den s.k. superavgiften har lett till att många producenter har slaktat ut djur. Det har i sin tur lett till att man kanske ett eller ett och ett halvt år framöver har svårt att uppnå den kvot som vi har förhandlat oss till i EU.

Svensk mejerinäring, som nu har lyckats etablera sig på utlandsmarknaden med mycket värdefulla försäljningar, börjar nu missa dem. Var och en begriper ju att detta innebär att vi förlorar produktionsmöjligheter och sysselsättning. Vi har kanske också för flera år framöver skadat en näring som borde ha mycket goda möjligheter med de naturliga förutsättningar som dess produktion har i vårt land.

Jag vill med hänsyn till det allvarliga förhållandet starkt kritisera handläggningen i detta ärende alltsedan vi förlorade regeringsmakten.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Finansiering av
tilläggsavgift för
mjölkkvoter, m.m.*

Jag vill slutligen yrka bifall till reservation nr 2 som tar upp handeln av kvoter. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 172 LEIF MARKLUND (s)

Fru talman! Då Sverige blev medlem i EU återinfördes ett system med mjölkkvoter, som vi avskaffade redan 1989, efter att ha prövat det under några år och även nått ett visst resultat. EG införde sin mjölkkvot 1984 och har till skillnad mot vad som är fallet med den tidigare svenska modellen inte kunnat avskaffa den, främst kanske beroende på att man inte lyckats uppnå balans mellan utbud och efterfrågan.

Det råder en bred enighet om att kvotssystemet är ett ineffektivt system, som också, i brist på konkurrens, bidrar till högre priser, låg förändringstakt inom jordbruket och alltför höga kostnader, framför allt för konsumenterna.

Vår uppfattning är att Sverige aktivt skall arbeta för att detta kvot-system avskaffas. Det ligger också i det utredningsuppdrag som jordbruksministern har gett för reformering av EU:s jordbrukspolitik.

Vi socialdemokrater har också med tillfredsställelse kunnat notera att en omprövning av EU:s jordbrukspolitik inletts i kommissionen. Det är väldigt viktigt att också kvoteringen inom produktionsområdena kommer med i denna prövning. Vi är helt övertygade om att det skulle gynna såväl lantbrukare som skattebetalare och inte minst sysselsättningen inom svensk förädlingsindustri om denna reglering kunde avskaffas. Därför är det väldigt viktigt att inte släppa in den del av kvoteringsystemet som kanske har den mest negativa effekten för avskaffandet, nämligen en fri handel. Den skulle kapitalisera och få oerhört negativa effekter när det gäller mjölkkvoternas avskaffande.

Ingvar Eriksson angriper den nuvarande socialdemokratiska regeringen ganska ordentligt för misskötsel vad beträffar hanteringen av EU:s regleringssystem, som vi onekligen hamnade i då vi gick med i EU. Det är kanske lätt att stå i talarstolen så här efteråt och se effekterna, men jag är helt övertygad om, Ingvar Eriksson, att vi kunde olika grader av EU-reglerna vid införandet. Men det vi inte kunde, varken moderater eller vi socialdemokrater, var EU:s arbetssätt. Vi kan bara konstatera i dag att vi inte har någon byråkrati i Sverige, men att vi har kommit med i ett byråkratiskt system.

Ingvar Eriksson försöker beskriva den stora negativa effekten av denna misskötsel. Men vi har inte kunnat notera några stora avgångar inom jordbruket. Vi tycker faktiskt att den modell som vi valde när det gäller mjölkkvoternas hantering var betydligt bättre än den tidigare regeringens förslag. Där fanns överväldigande risker för att vi skulle ha åkt på superavgifter. Vi skulle ha fått en överproduktion igen.

Men det står väl helt klart, vilket vi är eniga om, att införandet av EU:s mjölkkvoter har inneburit stora ingrepp i den svenska mjölkregleringen. Det har varit ett tidsödande arbete, som också pågår för närvarande, med att fördela dessa mjölkkvoter på gårdsnivå. Denna tidskrävande arbetsinsats har naturligtvis lett till att vi har fått osäkerhet hos mjölkproducenterna, vilket vi också har uppmärksammat och gemen-

samt tagit tag i. Det är den här frågan som egentligen är grunden för dagens diskussion.

Regeringen träffade en uppgörelse med LRF om finansieringen av superavgifterna. Där har man inte heller haft något framhastande när det gäller den slutliga fördelningen på gårdsnivå. Den tilläggsavgift på upp till 160 miljoner under första kvotåret – och det gäller bara första kvotåret – med fördelningen 80 miljoner på staten och 80 miljoner på LRF är vi överens om i alla partier. Det fanns ingen oenighet om att vi måste ge dessa signaler då vi märkte att vi inte nyttjade den totala landskvoten.

Egentligen behöver vi inte diskutera den frågan. Där var vi överens i utskottet. Däremot finns det andra frågor vi inte är överens om.

Vi var också överens i utskottet när det gällde regeringens begäran om bemyndigande för att ta fram ett nationellt program för skogliga åtgärder inom jordbrukets område enligt rådets förordning 2080/92. Ett enigt utskott har även ställt sig bakom denna begäran. Den gäller naturligtvis plantering av lövskog på nedlagd åkermark.

Till detta betänkande har fogats tre reservationer, som kanske fordrar någon kommentar. Reservation 1 av Folkpartiet beskriver en rad negativa effekter som kvotsystemet medför. Men man är inte beredd att avslå regeringens proposition.

Det är klart att det är lätt att hålla med om de negativa effekter som beskrivs. Däremot måste utskottsmajoriteten avstyrka reservationen på grund av att den egentligen avvisar användning av medel från miljöprogrammet. Detta förslag har ju kommit till därför att vi på grund av olika förseningsåtgärder även på detta område inte kunnat nyttja anslaget fullt ut. De pengar vi har kan vi inte lyfta över året, men de finns disponibla. Då är det lämpligt att göra en avsättning. Nu är risken mycket liten att vi behöver använda dessa pengar, eftersom invägningen inte nått så nära taket att vi känner någon ångslan.

I reservation 2 från Moderaterna upprepas kravet från i höstas om frihandel med mjölkkvoter. Det motiv som man tidigare anfört används även här. Det är ganska märkligt, om man har sett de stora negativa effekterna i de länder där man har släppt kvoterna fria.

Det administrativa pris som är satt i Sverige är satt utifrån en bedömning av de länder där man har administrativa priser men inte fått några negativa effekter. Framför allt gäller det kapitaliseringen. Vi yrkar därmed avslag på den reservationen.

I reservation 3 föreslås att man nyttjar den tid som kvarstår av första kvotåret till att ta fram ett nytt förslag för tillämpning av mjölkkvotsreglerna. Men det vore ganska förödande att nu sätta i gång en omfattande utredning för att plocka fram ett nytt förslag, då vi kanske har lugnat producenterna med att det nu bara är att köra kvotåret ut. Sedan skall vi naturligtvis ha fått i gång handel med kvoterna för att de som har större kapacitet än de har kvoter skall kunna köpa sådana till ett lämpligt pris. Vi avstyrker även den reservationen.

Herr talman! Det blev en mycket märklig debattordning. Lennart Brunander, som inte står för någon reservation, har satts upp på talarlistan efter mig.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Finansiering av
tilläggsavgift för
mjölkkvoter, m.m.*

För säkerhets skull yrkar jag med det anförda bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga tre reservationer.

Anf. 173 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Leif Marklund tar upp varför vi har fått lov att acceptera mjölkkvoter. Vi moderater är givetvis också medvetna om att det beror på att EU har överskott och att vi, när vi nu har den jordbrukspolitiken, tvingas att anpassa oss till de kraven. Jag delar Leif Marklunds uppfattning att vi skall arbeta för att få bort de här mjölkkvoterna i EU så snabbt som möjligt.

Men Leif Marklund tar också upp fri handel med kvoter, som vi har föreslagit i det här skedet. Jag vill erinra om att vi i inledningsskedet, under en övergångsperiod, också accepterade administrativt satta priser på grund av att det var så komplicerat och svårt att komma i gång. Men när nu det hela har försenats och försvårats menar vi att vi måste ta nya grepp. Vi har en situation i Sverige i dag utan någon överproduktion. Därför borde man nu så snabbt som möjligt överväga att välja den vägen.

Leif Marklund säger att vi inte riktigt kände till EU:s arbetssätt. Vi visste ju att EU inte hade avreglerat, vilket vi gjorde 1990. Detta komplicerade den här bilden.

Det allvarliga i sammanhanget är ju att många har varit beredda att satsa på produktion, men nu i halvtid har de kanske tvingats avstå på grund av rädsla för att få straffavgifter. Det har lett till problemet att de i stället ger upp. Det är därför som det har skett produktionsminskningar. Det är litet märkligt att regeringen inte har insett denna fara. Därför förlorar man både arbetstillfällen och produktions- och exportmöjligheter. Det är det som vi moderater tycker är det allvarligaste. Jag skulle gärna vilja ha en kommentar till detta.

Anf. 174 LEIF MARKLUND (s) replik

Herr talman! Jag kan hålla med om att vår största uppgift naturligtvis är att få bort den här regleringen. Men om vi ser på de effekter som man har kunnat spåra i andra länder, så är frihandel med kvoterna inte önskvärt i vårt land. Kapitaliseringseffekterna skulle nämligen bli förödande, och vi skulle få mycket svårt att avskaffa kvotsystemet, eftersom vi skulle få en för dyr mjölkproduktion.

Vi kan se vad som hände i Holland när det gäller arealstöden, som var helt styrande åt fel håll, och man fick helt andra effekter än man hade tänkt sig. Vi kan också se på Holland som exempel i dag där man har haft fri kvothantering på mjölken. Där är kostnaden för mjölkhanteringen tio gånger större än i Sverige med våra administrativa priser. Vi kan konstatera att det kostade 15:50 kr per ko och kilo att producera mjölk. Det innebär att en mjölkproducerande ko kommer att kosta bortåt 155 000 kr. Är det den kapitaliseringseffekten som man vill ha ut, då har vi hamnat fel. Då kommer vi nämligen över huvud taget aldrig att kunna avskaffa kvotsystemet. Det är en av de viktigaste orsakerna till att vi säger nej till frihandel med kvoterna. Vi får aldrig be-

lasta en mjölkgård med dessa kostnader, eftersom vi då aldrig kommer att få någon omsättning på en mjölkgård i framtiden.

Anf. 175 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Leif Marklund fortsätter att försvara det administrativa systemet, även om han själv här i kammaren har sagt att han är beredd att arbeta för att kvotsystemet över huvud taget bör tas bort. Jag anser inte att vi kan jämföra förhållandena i Sverige med förhållandena i vissa andra länder som har betydligt större överskott. Vi har faktiskt i stort sett haft balans i Sverige under de senaste åren. Men nu har vi underskott, och vi förlorar exportmarknader, vilket är beklagligt.

Detta är anledningen till att vi tog detta initiativ i maj. Vi hade då vissa förhoppningar om att vi skulle kunna åstadkomma en ny lösning, så att vi mer skulle kunna anpassa kvoterna direkt till den aktuella produktionens storlek. Då skulle vi ha undvikit många problem ute bland producenterna. Det är denna smidighet som fullständigt har saknats i regeringens agerande.

Jag vill till sist, herr talman, beklaga att Leif Marklund, som ju är en praktiskt lagd man, skall behöva klä skott här i kammaren för regeringens agerande. Jag tror att han inser var problemen finns och att det hade varit möjligt att komma fram till en bättre uppgörelse. Då hade vi sluppit den här situationen som innebär att man förlorar produktion och exportmöjligheter. Vi anser att det är mycket viktigt att vi till varje pris försöker bevara möjligheterna till svensk export på den här nya EU-marknaden. Här har vi möjligheter. Och när kvoterna en gång blir fria, eller inte finns, då har vi tagit oss in på en marknad där vi kan hävda oss. Då tror jag inte att vi behöver något kvotsystem i Sverige, utan då tror jag att vi i konkurrens med andra skall kunna klara detta och hävda den svenska landsbygdens intressen i dessa sammanhang. Där finns en mycket stor lämplighet för mjölkproduktion.

Anf. 176 LEIF MARKLUND (s) replik

Herr talman! Jag tackar Ingvar Eriksson för hans vänlighet, men jag har ingen annan uppfattning än regeringen i den här frågan. Jag är helt övertygad om att vi med de åtgärder som nu har vidtagits när det gäller finansieringen av eventuella superavgifter har gett sådana signaler till mjölkproducenterna att vi skall kunna utnyttja den landskvot som vi har. Då kan vi också se till att öka den export som nu har blivit intressant igen, framför allt på ost och liknande, och hålla mejerierna med råvaror.

Det viktiga är emellertid att vi inte vidtar sådana åtgärder som hämmar en avveckling av mjölkkvoterna. Det vore helt fel om de negativa effekter som finns i vissa länder inte skulle uppmärksammas i vårt land.

Jag skall nämna något som är märkligt. När vi åker runt i landet anser ingen att det är något fel på priset 1:50 kr. Det är helt accepterat. När man läser LRF:s tidning Land får man precis samma uppfattning. Detsamma gäller när man läser Lantbrukarnas affärer. Det enda som återkommer överallt är att kvoterna måste bort. Vem tycker om kvoter-

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

na? Men det finns också varningstecken när det gäller en fri handel med kvoterna. Följaktligen måste det vara bara Moderaterna i riksdagen som driver frågan. Vi får nämligen inga signaler om att det är felaktigt med att inte ha administrativa priser.

Anf. 177 LENNART BRUNANDER (c)

Herr talman! Mjölkkvoterna är ett stort bekymmer, vilket klart har framgått av de talare som har varit i talarstolen före mig. Mjölkkvoterna är ett bekymmer framför allt för bonden, och i allra högsta grad för den bonde, den mjölkkproducent, som har investerat för att producera mjölk och satsat på att förbättra sin anläggning och utöka sin verksamhet. Men de är naturligtvis också ett problem för jordbruksministern och för Jordbruksverket, som skall hantera detta. Jag skulle emellertid vilja påstå att jordbruksministerns bekymmer i stor utsträckning är självförfallade. Det krävs naturligtvis åtgärder för att hantera detta. Hela arbetet är ju kraftigt försenat.

Det är nästan exakt ett år sedan som vi fattade beslut om mjölkkvoterna här i riksdagen – före beslutet om ett medlemskap i EU. Det var meningen att detta skulle vara klart den 1 april i år. Men det hela drog ut på tiden, och ingenting hände. Jag vet inte om det berodde på beslutsångest att man inte kom till skott och fick fram de regler som skulle gälla. När dessa regler kom fram var de inte särskilt gångbara.

Detta har lett till att det blev en rädsla ute bland mjölkproducenterna för att de skulle få betala den avgift som alla har talat om. Och ingen ville naturligtvis göra det.

Under våren och fram på sommaren började man se dessa tendenser ute hos mjölkproducenterna. Då var det nödvändigt att göra något. Det var i det läget som Centerpartiet och regeringen tog upp en diskussion om möjligheten att samhället skulle stå för dessa superavgifter i den mån de skulle bli verklighet, så att rädslan bland mjölkproducenterna skulle försvinna. Det ledde fram till en överenskommelse mellan regeringen, LRF och mjölkproducenterna om att dessa 160 miljoner skulle satsas på detta.

Nu ändrar man ju inte något sådant så lätt. De kor som har dött är döda, och de börjar inte mjölka igen. Det tar två år innan man får en ny ko att mjölka. Nu behöver det inte ta så lång tid, eftersom man kan minska på övrig utslagning och på det sättet behålla litet kor. Men detta har inte skett i tillräcklig utsträckning. Därför kommer, såvitt jag förstår, denna möjlighet inte att behöva utnyttjas. Man kommer inte att komma över denna kvot, vilket vi kan beklaga, eftersom det finns möjlighet att avsätta den här produktionen av mjölk och mjölkprodukter i dag.

Med det anförda vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande. Men problemet är därmed inte löst, utan det kvarstår tills vi har fått en fördelning av kvoter och ordnat upp detta på ett sådant sätt att vi kan få lugn och harmoni och en produktion som kommer upp till den här kvoten, och för det krävs en hel del.

Jag kan understryka vad som står i regeringens proposition. Där står följande: Regeringen anser det önskvärt att de svenska jordbrukarna får en så smidig övergång till det nya kvotsystemet som möjligt.

Jag vill livligt understryka dessa rader. Tyvärr har vi inte sett så mycket av det än. Vi väntar på det. Det är viktigt att det kommer till stånd, så att vi får den här smidiga övergången, så producenter slipper vara rädda.

Jordbruksministern sade vid ett informationstillfälle för ett tag sedan att det i allt det här eländet behövs positiva signaler till mjölkproducenterna. Också det vill jag livligt understryka. Vi väntar nu på de positiva signalerna, och det är viktigt att de kommer. Det innebar en positiv signal när det här antogs, men det räckte alltså inte, utan det behövs mer.

Kan vi inte utnyttja den här kvoten, kan vi inte utnyttja våra möjligheter att producera, får det negativa konsekvenser för den enskilde bondens inkomster därför att han producerar för litet mjölk. Det får konsekvenser i form av nedläggning av livsmedelsindustrier, kanske mejerier, och det får konsekvenser i form av minskad sysselsättning. Det äventyrar också de satsningar som är gjorda på exporten. Vi kan inte fullfölja de satsningarna. Vi kan inte bevaka och behålla våra marknader.

Det är viktigt att den här frågan får en så bra lösning som möjligt så snabbt som möjligt. Det väntar vi på, och vi hoppas att Jordbruksdepartementet och resten av regeringen tar det här ad notam och ser till att kvotfördelningen blir färdig och att den innebär att de som har satsat på att producera mjölk också skall kunna göra det.

Det finns också några reservationer till betänkandet. Reservation 1 förstår jag inte riktigt vitsen med.

Jag yrkar avslag på samtliga reservationer.

Vad gäller reservation 2 delar jag Leif Marklunds uppfattning att vi inte skall ha någon fri handel med de här kvoterna. Vi vet inte hur det skulle fungera. Det är möjligt att efterfrågan i varje fall just nu inte skulle vara så stor. Rädslan för att köpa kvoter skulle vara tillräckligt stor för att priset inte skulle gå upp – men vi vet inte säkert att det är så, och det är onödigt att ta de riskerna. Därför skall vi inte ha någon fri prissättning på kvoterna. Den administrativa prissättningen är klart att föredra.

I reservation 3 talas det om vikten av en effektiv administration, och det är naturligtvis viktigt, riktigt och nödvändigt. Men jag tycker att detta är självklart. Vi behöver inte ha något riksdagsbeslut på det, utan det ligger i administrationens uppgift att vara så effektiv som möjligt.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 178 LEIF MARKLUND (s) replik

Herr talman! Jag blir litet förvånad då jag hör Lennart Brunanders kraftiga kritik mot jordbruksministern, mot hennes handlande och den nuvarande regeringens arbetssätt. Lennart Brunander borde ha följt med så pass mycket under resans gång att han nu kan konstatera att den förra regeringens förhandling för vår del i Bryssel, som ansågs klar,

Prot. 1995/96:37
13 december

*Finansiering av
tilläggsavgift för
mjölkkvoter, m.m.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

definitivt bara var halvgjord. Det är ett av de stora problem som vi har haft vad gäller hanteringen av bl.a. mjölkkvoterna. Det visade sig på område efter område att den förra regeringen inte hade förhandlat klart, och det har naturligtvis lett till att vi har tvingats förankra alla frågor. Vi har återigen tvingats ta upp hela miljöprogrammet och andra program i Bryssel för att över huvud taget få klarhet i dem. Lennart Brunander måste väl medge att detta inte är den nuvarande regeringens fel.

Jag förstår heller inte riktigt Lennart Brunanders kritik i övrigt. Det kan ju vara så att Lennart Brunander talar för Lennart Brunander och inte för Centern. Jag tycker nämligen att vi har varit överens med Centern i de här frågorna, och både Centern och Socialdemokraterna står ju för den uppgörelse som har gjorts. Ändå får man av Lennart Brunander uppfattningen att allt inte är som det borde vara, samtidigt som Lennart Brunander avslutade sitt anförande med att yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 179 LENNART BRUNANDER (c) replik

Herr talman! Det här är ju bara en liten del i det som måste göras. Min kritik riktar sig mot handläggningen av frågan om mjölkkvoter. Detta har vi inte varit överens om, Leif Marklund. Detta var ett beslut ni fattade tillsammans med andra innan ni kom underfund med att det kanske var vettigt att komma överens med oss i de här frågorna.

Det är synd att man inte jobbar litet snabbare med den här frågan. Det hade underlättat det hela. Pinan blir ju värre om den blir lång och utdragen än om den blir kort. Nu är det viktigt att man löser de här frågorna på ett bra sätt.

Miljöprogram och annat har ju inte med mjölkkvoterna att göra, utan det är just mjölkkvoterna vi diskuterar i dag. Dessa är inte bra hanterade. Det var därför vi var tvungna att gå in och hjälpa till i somras, för att ändå få en lindring till stånd.

Anf. 180 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Mjölkkvoterna är ett bekymmer för bonden, för jordbruksministern och för Lantbruksverket, säger Lennart Brunander. Det är riktigt. Lennart Brunander säger också att det är viktigt att de här problemen löses så fort som möjligt. Men varför ville då inte Centern medverka till en snabbare lösning när vi moderater tillsammans med Folkpartiet i maj ville ta ett utskottsinitiativ för att rensa bort problemen och ge producenterna klara besked mycket snabbt? Då satt ni tysta, och jag vill fråga varför.

Lennart Brunander tar också upp handeln med kvoter. Även i den borgerliga regeringens förslag fanns ju en fri kvothandel med. I det första betänkandet som vi skrev var vi också överens om att en fri handel med kvoter egentligen var det rätta, men under en övergångstid accepterade t.o.m. vi moderater ett administrativt satt pris under själva starten.

Jag tror att ett fullföljande av förslaget från den förra borgerliga regeringen, där Karl Erik Olsson var jordbruksminister, hade varit lyckligare för mjölkproducenterna, för konsumenterna, för Sveriges mejeri-

industri och för Sverige som handelspartner, inte minst vad gäller våra möjligheter i utlandet.

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 181 LENNART BRUNANDER (c) replik

Herr talman! Jag håller med Ingvar Eriksson om att det förslag som den borgerliga regeringen lade fram sammantaget var bättre. Däremot tycker jag inte att förslaget om fri handel på kvoter var bättre. Det var inte heller då en synpunkt som Centerpartiet stod för – tvärtom. Precis alla förslag som den borgerliga regeringen lade fram var väl heller inte bra, eftersom vi i utskottet flera gånger gjorde ändringar och förbättringar i förslagen. Även i den regeringens förslag fanns saker att ändra, och detta är ett sådant exempel.

Ingvar Eriksson frågar varför vi inte medverkade till att föra upp frågan och göra om den i våras. Ja, vi motverkade inte detta. Det var en majoritet av socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister som tillbakavisade förslaget. Det vet Ingvar Eriksson också.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 182 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Lennart Brunander säger att Centern inte motarbetade förslaget. Nej, men ni medverkade inte heller, Lennart Brunander, och det är det väsentliga i sammanhanget. Hade ni medverkat vid detta tillfälle hade de här problemen kanske kunnat lösas ett halvt år tidigare. Jag vill bara beklaga detta.

Jag konstaterar att Lennart Brunander säger att den förra borgerliga regeringens förslag var bättre men att han sedan säger att alla förslag kanske inte var så bra. Han flyger på det sättet från höger till vänster och vet inte riktigt var han skall hamna. Jag beklagar detta. Det hade nog varit lyckligare om vi gemensamt hade ställt upp i maj månad och rättat till de här problemen.

Socialdemokraterna rörde till det hela och rensade nästan bordet när de tog över, därför att de inte kunde acceptera ett borgerligt förslag. Det värsta är ändå att också Centern medverkade. Av den anledningen fick ni sedan göra en brandkårsuttryckning i somras. Detta var för oss moderater något fullständigt självklart. Har inte staten givit exempel och regler som producenterna kan följa, kan självfallet inte producenterna lastas, utan då får staten ta konsekvenserna. Det allvarliga är att vi nu tappar mjölk och att vi tappar exportmöjligheter.

Jag tycker nog att Lennart Brunander något skall rannsaka sitt samvete.

Anf. 183 LENNART BRUNANDER (c) replik

Herr talman! Det som hände i somras var inte mer självklart för Moderaterna än att de på olika sätt har försökt beskriva det som något felaktigt. Man får naturligtvis inte ta av miljöpengarna, men de pengarna används i alla fall inte, eftersom det tar tid att komma in i det systemet, och då är det ju bra dumt att bråka om en sådan sak.

Det spelar ingen roll om man tar de pengarna eller om man tar några andra pengar. Alltihop är budgetpengar.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Finansiering av
tilläggsavgift för
mjölkkvoter, m.m.*

Jag håller med om att det förslag som den borgerliga regeringen lade fram var bättre, men på den här punkten, vad gäller fri handel med kvoter, motionerade Centerpartiet, som Ingvar Eriksson vet, om att det inte skulle någon fri handel. Vi var inte heller i höstas med på någon reservation av den innebörden.

Ingvar Eriksson vet lika väl som jag hur matematiken hade fungerat, om vi hade agerat i våras för att frågan skulle ha tagits upp då igen. Det fanns ingen möjlighet att rösta igenom detta då. Det fanns en majoritet, som tog sitt beslut vid den här tiden förra året, strax före jul, om att hantera mjölkkvoterna så som skedde. Det är felaktigt att påstå något annat. Det var den majoriteten som tillbakavisade ett återupptagande, ingen annan majoritet.

Anf. 184 EVA ERIKSSON (fp)

Herr talman! Den här debatten visar med all tydlighet att vi och regeringen har begått misstag när det gäller tilldelningen av mjölkkvoter i kvotsystemet. Jag har inte mycket att tillägga. Såväl Ingvar Eriksson och Leif Marklund som Lennart Brunander har kritiserat systemet. De har olika utgångspunkter, men de är alla eniga om att systemet inte fungerar. Också jordbruksministern tycker att det är ett krångligt system, som inte fungerar. Vi har i dag haft en redovisning i utskottet om detta, och jag tycker att vi kan enas om denna uppfattning.

Vi har nu diskuterat mjölkkvoterna sju, åtta gånger i kammaren, och jag måste säga att jag ganska väl känner igen debatten. Eftersom jag kommit in litet sent i den här debatten och inte har haft möjlighet att begära replik tidigare, tänker jag, herr talman, ägna mig mycket åt dessa frågor.

Jag kan inte låta bli att göra den reflexionen att det vore bra, om vi när vi i framtiden här i kammaren skall diskutera jordbrukspolitiken hade en litet annorlunda vision. Vi borde göra en liten omvärldsanalys och inse att det utanför EU finns miljarder människor som är beroende av livsmedelsförsörjning, inklusive mjölkproduktion. Det skulle ge oss en litet annorlunda infallsvinkel på det här problemet.

De föregående talarna har pekat på det hopplöst absurda i kvotsystemet i EU:s jordbrukspolitik. Vi har alla här i kammaren fattat beslut om att vi skall förändra och avreglera den. Det finns också klara signaler från kommissionens sida om att man är enig om att komma fram till ett system för att avreglera EU:s jordbrukspolitik, och det är bra.

Till Lennart Brunander vill jag säga att det är tråkigt att han inte förstår vad som anförs i reservation 1. Där redovisas precis det som jag tycker är allvarligt med den träffade uppgörelsen. Det som jag från Folkpartiets sida vill understryka i den reservationen är att det riksdagsutskott som är satt att handha de jordbrukspolitiska frågorna inte blivit informerat och att det har fattas ett beslut i korporativ anda i jordbrukspolitiken.

När det gäller reservation 3 vill jag säga till Leif Marklund att jag förstod att han skulle yrka avslag på den och att han tycker att det är dumt att gå in i ett system för att sedan försöka förändra det och hitta

nya vägar. Jag kan inte acceptera den uppfattningen, även om jag respekterar den.

Jag skulle ändå vilja att Leif Marklund sade att man kunde begära av regeringen att under 1996 återkomma till riksdagen med en skrivelse genom vilken riksdagen får tillfälle att analysera mjölkkvotssystemet och att peka på konsekvenser och möjligheter att göra något för att få jordbruksnäringen att fungera, så att vi kan utnyttja vår landskvot. Det är allvarligt när det går så långt att vår mejerinäring börjar tala om att importera mjölk för att klara bl.a. tillverkning av ost och om att man inte klarar att tillgodose den exportmarknad som den svenska mejerinäringen har. Det skulle kunna riktas en begäran till riksdagen om att utarbeta en rapport om detta.

Vi hade vidare uppe ett förslag under våren i utskottet, men vi såg redan då problemet med mjölkkvoterna. Ingvar Eriksson påpekar mycket riktigt att vi då tog ett initiativ i utskottet som avvisades av de andra partierna där. Det fanns då ändå möjlighet att ta ett initiativ till att börja ett samtal med departementet om att göra justeringar i kvotsystemet som kanske hade lett till att man inte hade haft den stora oro som i dag förekommer inom näringen.

Man valde att vänta och att under sommaren träffa en uppgörelse med LRF i stället för att tala med riksdagens utskott, som har att handlägga frågorna. Vi tycker från Folkpartiets sida att detta är mycket allvarligt. Det är synd att Lennart Brunander inte förstår detta, som jag har försökt att tydliggöra i den folktopistiska reservationen 1.

Anf. 185 LENNART BRUNANDER (c) replik

Herr talman! Jag gick inte närmare in på denna reservation, men eftersom Eva Eriksson tar upp den här frågan igen, får jag väl göra det.

I reservationen anförs bl.a. följande: "Tyvärr är kvotsystemet ett nödvändigt inslag i dagens produktionsdrivande system som utan hänsyn till livsmedelskonsumenternas efterfrågan garanterar mjölkbönderna ett givet pris."

Detta är inte riktigt sant, men min fråga är: Tycker Folkpartiet att mjölkproducenterna får för mycket betalt för mjölken i dag? I så fall är det bättre att säga det rätt ut. Lönsamheten i mjölkproduktionen är inte sådan att man kan göra ett sådant direkt påstående. Det är möjligt att man skulle kunna komma fram till något system som får ned priserna, men jag tror att de bönder som man nu vill värna om i olika resonerang då skulle må ännu sämre.

Litet längre ned heter det:

"Den överenskommelse som regeringen träffat med Lantbrukarnas riksförbund för att undvika ovan nämnda problem har ingåtts utan föregående kontakter med utskottet och förstärker de korporativa inslagen i jordbrukspolitiken."

Jag tycker inte att det är så konstigt om regeringen tar upp ett samtal med en grupp som har bekymmer. Jag tycker inte att det är riktigt att säga att den inte skall göra det.

Det som Eva Eriksson, Folkpartiet, här skriver är: Bönderna göra sig icke besvär! Det tycker jag inte är särskilt bra.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Finansiering av
tilläggsavgift för
mjölkkvoter, m.m.*

Det är vidare knappast så att regeringen ens någon gång vänder sig till utskottet och frågar om propositioner som den skall lägga fram. Den har ett ansvar för att hantera dessa frågor, men för att kunna göra något måste den vända sig till riksdagen för godkännande av sina förslag.

Alla här i diskussionen, också jag, har sagt att kvotsystemet inte är bra, men vi skall akta oss för att komma in i något ännu värre. Vi måste ha ett fungerande system. Man kan inte bara säga: Avskaffa det här och gör något annat! Innan vi tar bort det måste vi veta vad vi skall göra.

Anf. 186 EVA ERIKSSON (fp) replik

Herr talman! Nej, nu tycker jag att Lennart Brunander går för långt. Jag har aldrig sagt att bönderna inte skall göra sig något besvär. Bönderna borde i stället ha gjort sig mycket större besvär och sett till att få det system som de är förtjänta av. Småföretagare som driver en verksamhet som skall producera och överleva måste naturligtvis ingå i ett system som klarar detta.

I dag bestämmer inte marknaden mjölkpriset. Det hade kanske varit bättre om man hade haft en fri marknad. Då hade man kanske fått betalt för det som mjölken kostar att producera. Jag vet att man i dag inte får det.

Lennart Brunander borde vara mycket väl medveten om att jag inte alls har det sätt att se på detta som han menade.

Herr talman! Jag glömde i mitt anförande att framföra mitt yrkande, och jag ber att få göra det i denna replik i stället. Jag står bakom mina reservationer men yrkar bifall bara till reservation 3. I övrigt tillstyrker jag utskottets hemställan.

Anf. 187 LEIF MARKLUND (s) replik

Herr talman! Jag hoppas att jag inte använde ordet ”dumt”, Eva Eriksson – i så fall vill jag be om ursäkt. Jag kan inte se något dumt i reservation 3, där Eva Eriksson anvisar en annan väg.

Vi i utskottsmajoriteten har tyckt att den rätta signalen till mjölkproducenterna är att det tas ut en avgift under det första kvotåret. Då kvotåret är slut skall vi förhoppningsvis vara klara, och det kommer vi enligt Jordbruksverket och departementet också att vara.

Då har vi fördelningen klar på gårdsnivå och skall förhoppningsvis också kunna nyttja den landskvot som vi är tilldelade fullt ut. Det är också bra för förädlingsindustrin, för sysselsättningen och för hela näringen.

Jag vill än en gång upprepa att vi har två skilda vägar. Men jag vill definitivt inte kalla reservation 3, som Eva Eriksson står för, dum.

Anf. 188 EVA ERIKSSON (fp) replik

Herr talman! Från Folkpartiets sida tycker vi också att staten skall ta sitt ansvar när det gäller superavgiften. Det enda vi pekar på är att vi inte tycker att det är ett bra sätt att ta miljöstödspengarna. Vi tycker att man skulle anvisat en annan väg att finansiera det.

Jag ställde en fråga till Leif Marklund om han tyckte att det fanns någon rimlighet i att man om man avstyrker reservation 3 ändå begär

att regeringen återkommer till riksdagen med en skrivning där det görs en konsekvensanalys och man pekar på åtgärder för att komma till rätta med problemet i mjölkkvotssystemet.

Anf. 189 LEIF MARKLUND (s) replik

Herr talman! Jag tycker att det är rimligt. Men jag tycker däremot inte att det är rimligt att riksdagen skall ge till känna detta i en reservation när jordbruksministern så sent som i dag stått inför utskottet och gjort en bra redovisning av hanteringen och lovat att vi skall få en kontinuerlig redovisning av jordbrukets utveckling och de frågor som ligger inom hennes beredningsområde.

Anf. 190 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan. Miljöpartiet har inte några reservationer.

Detta är två ärenden som i och för sig är ganska lustiga. Båda två härrör nämligen från det olyckliga beslut vi har fattat i Sverige om att gå med i EU. Det börjar bli allt fler i Sverige som skulle vilja byta E:et i EU mot ett B. Jag förstår det. Framför allt förstår jag att många lantbrukare numera börjar känna sig alltmer skeptiska.

Det är en oerhört krånglig byråkrati med kvoter och regleringar som vi nu har och som inte visar sig fungera i svensk jordbrukspolitik. Detta är bara ett exempel. Att staten går in och garanterar en del av tilläggsavgiften är såvitt vi kan bedöma den enda möjligheten att i dag hantera detta i dagens läge. Men som det ser ut kommer inte en enda krona att behöva tas i anspråk, eftersom mjölkproduktionen är så låg.

Det är också intressant att konstatera att ett av de starka skälen för att många ville gå med i EU var att man tänkte sig att Sverige skulle börja exportera ost. Har man fått en mjölkproduktion som är ca 3,3 miljoner ton, vilket är ungefär vad vi producerade innan vi gick med, finns det inte mjölk att göra den osten av. Det är alldeles självklart att mjölkproducenterna inte har någon gyllene möjlighet att expandera på marknaden i och med att kvoten är satt som den är satt. Det beklagar vi i Miljöpartiet. Vi hade gärna sett att Sverige hade fått en betydligt högre mjölkkvot. Då hade det funnits en liten utvecklingsmöjlighet för mjölkproducenterna i Sverige, och det gör det inte i dag.

Det jag vill poängtera är att vi härmed har stadfäst en princip, nämligen att det går att flytta pengar för miljöersättning inom jordbruket till annat. I och med att dessa pengar inte behövs har man sagt att de skulle kunna gå att flytta till detta ändamål. Då borde man också kunna tänka sig att flytta pengarna som blir över till andra ändamål.

Vi vet att de 80 miljoner som nu flyttas till detta ändamål inte kommer att behövas, eftersom man inte kommer att behöva betala någon superavgift. Det finns ett område i Sverige där det faktiskt saknas pengar. Vi har fattat ett beslut om att 10 % av Sveriges åkrar skall vara alternativodlade till år 2000. Med dagens miljöstöd finns det inte pengar för att utveckla den ekologiska odlingen. Det finns inte forskningspengar.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Finansiering av
tilläggsavgift för
mjölkkvoter, m.m.*

Enligt de direktiv som finns till de miljöstöd som vi har i dag får de inte användas till forskning. Skall vi nå målet 10 % ekologisk odling till år 2000 behövs det forskas. Det behövs tas fram nya grödor och metoder för att komma till rätta med ogräs, osv. Här behövs pengar, och det behövs pengar akut. Det finns många forskningsprojekt som inte kan överleva om vi inte får fram pengar.

Den beräkning jag har hört är att det behövs 25 miljoner för nästa odlingssäsong. Om det nu visar sig att dessa pengar – de 80 miljoner som vi nu avsatt för superavgiften – inte kommer att behövas hoppas jag att regeringen återkommer och använder miljöstödspengarna till andra mycket angelägna ändamål. Att få pengar till forskning inom ekologisk odling är mycket angeläget.

Det andra vi skall hantera är också en sådan där fantastisk EU-grej, nämligen att Sverige skall ha ett program för skogliga åtgärder i jordbruket. I ett land som har 7 % åker, 1,5 % betesmark och resten mark bevuxen med skog känns det inte så väldigt angeläget att ha ett program för hur man skall få mer skog på åker. Men nu är EU så fyrkantigt att alla länder skall ha ett program för hur vi skall få mer skog på åker. Detta är naturligtvis angeläget i länder som Irland och Italien, som har varit skogbevuxna men som i dag är kala med åtföljande jorderosion, t.ex. Men i Sverige är det ett program som vi egentligen inte har något behov av.

Jag tycker att regeringen har löst den här frågan mycket bra. Man säger att stödet skall gå till södra Sverige där vi har monokulturer med mycket öppna landskap. Här skall man se till att i första hand plantera inhemska lövträd. Ett förslag som finns är att man skall utveckla skogs-brynen för att få övergångszoner, som är mycket betydelsefulla både för fauna och flora.

Jag hoppas att påhittigheten är större. Man skulle mycket väl kunna tänka sig att bryta det monotona slättlandskapet genom att plantera skogsriddar utefter de diken som finns kvar. Man kunde kombinera våtmarker med skog. Det skulle kunna finnas möjligheter inom programmet, som det här är uppsatt, att öka den biologiska mångfalden i de mycket biologiskt utarmade markerna som dessa monokulturer är, dvs. slättland med konventionellt odlad åker.

Jag hoppas att programmet – trots att det verkar litet vansinnigt att vi skall ha ett program för att plantera skog på åker – kan bli positivt just genom att man poängterar att det skall vara lövskog i framför allt det som kallas för helåkersbygd. Vi kommer att följa utvecklingen av programmet med stort intresse. Det skulle kunna bli något bra.

Samtidigt känns det inte som det mest angelägna att ha ett sådant program i Sverige, där det snarare är betydligt angelägnare att få stöd till att bibehålla öppna ängar och hagar. Vi kan se att det redan i dag finns vissa problem med de stödformer som finns och som inte riktigt tar hänsyn till hur det ser ut. Man har t.ex. svårt att få stöd till ängar och hagar som har hassel som naturligt inslag och ängar och hagar i skärgården där det finns för litet gräshål, som man säger.

EU är enormt byråkratiskt och enormt fyrkantigt. Detta är ett exempel. Det finns ett bra sätt att komma till rätta med det som mitt parti har föreslagit. Vi kan jobba för en uteslutningsparagraf.

Prot. 1995/96:37
13 december

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

16 § Ändringar i bostadsrättslagen m.m.

*Ändringar i bostads-
rättslagen m.m.*

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1995/96:BoU3
Ändringar i bostadsrättslagen m.m. (prop.1995/96:17)

Anf. 191 STEN ANDERSSON (m)

Herr talman! Jag skall göra talmän, stenografer och kammarens ledamöter glada genom att tala om att vi moderater givetvis står bakom alla våra reservationer, men vi kommer i morgon enbart att begära votering och rösträkning på reservation nr 1.

Herr talman! När jag kom in i bostadsutskottet i fjol tyckte jag att det var ett litet grand statiskt utskott och att det inte hände så mycket. Vad man visste handlade det i stort sett bara om bostadsbidrag. Men jag måste säga att det faktiskt är ett mycket spännande och mycket intressant utskott.

Jag såg i kväll på text-TV att man inom den sektorn inte vet vad som händer. Där är nu för en del fascinerande synpunkter på gång, och för en del andra kanske något skrämmande. Jag såg i kväll att man inom departementet har funderingar på att t.ex. i dessa tider, när vi har diskuterat intensivt om fastighetsskatten, spara 2,1 miljarder. Om man äger en bostad kan det tänkas att taxeringsvärdet i framtiden skall kunna räknas som lön, givetvis i avsikten att minska eventuella bostadsbidrag.

Jag kan inte säga om detta är rätt eller fel. Jag noterar bara att sådana tankegångar finns i ett departement där ett parti regerar som i valrörelsen stod för ”litet bättre, men mycket rättvisare”. Jag är inte helt säker på att det gäller fortfarande.

Herr talman! Jag tycker att det betänkande som vi nu skall behandla och avgöra i morgon andas uppfattningar och åsikter som visar att socialdemokraterna i första hand tänker på de stora organisationerna. Man tänker i första hand på HSB, Riksbyggen och hyresgäströrelsen, inte att förglömma. Enligt vår uppfattning tänker man mindre på lokala föreningar och deras medlemmar. Det har vi klargjort i våra reservationer nr 1 och 2.

I nr 3 tar vi upp förbudet mot dubbelupplåtelse. Vad det handlar om står dels i betänkandet, dels i vår reservation. Men jag skulle vilja fråga Carina Moberg hur det kan komma sig att ni för inte så länge sedan var med på ett gemensamt utskottsinitiativ där man ville häva det här förbudet. Vad berodde det på att ni den gången var överens med oss andra i utskottet? Det finns bara två alternativ. Antingen visste ni inte vad ni

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

gick med på eller så kände ni att det skulle vara trevligt att klippa till regeringen. Det skulle vara bra att få den frågan besvarad.

Herr talman! Jag diskuterade bostadsbidraget här i kammaren för några månader sedan. Då ställde jag en fråga som jag inte fick svar på. Nu har man haft närmare fem månaders betänketid.

Våren 1994 hade vi en intensiv debatt i kammaren. Då fick socialdemokraterna stöd från det parti som de inte ville ha stöd ifrån, nämligen nydemokraterna, för förslaget om att inrätta ett bostadsdepartement. Den som vill kan läsa det protokollet och notera att debattens vågor gick ganska höga vid det tillfället. Men det finns fortfarande inget bostadsdepartement. Det tycker jag som moderat är bra, men kan Carina Moberg tala om för mig, för kammaren och för protokollet varför det fanns en så stor entusiasm för den här frågan för drygt ett år sedan? I dag ligger intresset närmare nollpunkten.

Anf. 192 OWE HELLBERG (v)

Herr talman! Vänsterpartiet stöder i huvudsak innehållet i betänkandet. Att klargöra spelreglerna vid försäljning av bostadsrätter, vare sig det gäller normala förvärv eller tvångsförsäljning, är bra. Handfasta stabila regler för bostadspolitiken är det som skall gälla i framtiden.

Att stärka bostadsrättens värde som pant, och därmed ge juridiska personer möjligheter att överta bostadsrätten under en övergångstid är också acceptabelt om det stärker bostadsrättens pantvärde och därmed sänker låneräntorna. Någon större förändring av låneräntorna är nog dock inte att förvänta sig.

Vänsterpartiets reservation är föranledd av en motion från den allmänna motionstiden där vi känt oss upprörda över några fall i Stockholm där man ombildat hyresrätter till bostadsrätter och där bostadsrättsinnehavaren snabbt sålt sin bostadsrätt till ett betydligt högre pris än det ursprungliga.

Vänsterpartiet värnar bostaden som en social rättighet och vägrar se bostaden som en marknadsvara vilken som helst.

Att kunna göra klipp och tjäna pengar på människors behov av en bostad måste aktivt bekämpas genom lagar och skattesystem. Därför är det viktigt att ta itu med problem som uppstår och som alltid förvärras i tider av bostadsbrist och därmed ett ökat tryck på bostadsmarknaden. Detta kan vara ett faktum inom några år, särskilt i våra storstadsområden. När spekulationsmöjligheterna ökar kommer naturligtvis ombildningen av hyresrätter till bostadsrätter att ta ny fart igen.

I utskottets skrivning pekar man på de möjligheter som tidigare fanns i form av en rätt för de s.k. folkrörelsekooperativa bostadsrättsföreningarna att skriva in i sina stadgar om förbehåll för återköp och inlösen av föreningens bostadsrätter vid försäljning. Den togs bort 1992. Rätten avskaffades av tänkbara skäl som inlåsnings effekter för människor som inte var spekulanter utan sålde av ekonomiska eller sociala skäl. Jag tror inte att detta var huvudanledningen. Jag tror att det fanns en klar borgerlig uppfattning om att bostaden är att betrakta som en handelsvara vilken som helst och att det är den s.k. marknaden som alltid vet bäst.

Utskottet säger sig känna till problemet med spekulationsmöjligheterna och att de finns till, men ger upp eftersom det hittills inte gått att lösa problemet så att negativa konsekvenser inte har kunnat undvikas. För mig är det ett konstigt sätt att närma sig ett problem. Man utgår redan från början från att det inte finns någon lösning. Så har jag aldrig jobbat politiskt, och jag tänker inte göra det i fortsättningen heller.

Vänsterpartiet har pekat på några möjligheter att lösa problemet, men tar inte ställning till vilken lösning som skall gälla. Vi hänvisar den frågan till en utredning. Det är ett mycket rimligt krav som bör ges regeringen till känna. Alla former av spekulation med människors rätt till en bostad för en social trygghet bör beivras.

Herr talman! Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

Anf. 193 CARINA MOBERG (s)

Herr talman! Det här betänkandet handlar om ändringar i bostadsrättslagen. Det behandlar också de motioner som rör bostadsrätten som väckts under den allmänna motionstiden 1995 och två motioner som väckts med anledning av propositionen.

Propositionens lagförslag avser främst att stärka bostadsrättens värde som pant. Förslagen omfattar även införandet av rätten för en bostadsrättsförening att förvärva småhus för ombildning från hyresrätt till bostadsrätt och föreslår att formkraven vad gäller överlåtelse av en bostadsrätt får samma innehåll som när det gäller fast egendom.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag, men föreslår ett par ändringar av lagtextens utformning. Jag återkommer till dem.

Eftersom bostadsrätten många gånger både upplåts och överlåts till värden som kan vara betydande finns det ofta ett behov för förvärvaren att lånefinansiera förvärvet och därmed vanligen utnyttja bostadsrätten som pant. Därför är det angeläget att lagstiftningen är sådan att bostadsrättens värde som pant kan utnyttjas på bästa sätt.

Av propositionen framgår att man inte kan förbättra rättsställningen för den som har lämnats lån mot säkerhet i bostadsrätten utan att det medför en motsvarande försämring av bostadsrättsföreningen och därmed de övriga bostadsrättshavarnas ställning.

Därför föreslås att föreningens fordran mot bostadsrättshavaren skall förenas med en legal panträtt med bästa förmånsrätt i bostadsrätten. Denna panträtt skall enbart avse föreningens fordran på obetalda avgifter i form av insats, årsavgift samt, i förekommande fall, upplåtelse-, överlåtelse- och pantsättningsavgift.

I olika motioner framförs krav som går ut på att både öka och minska omfattningen av den legala förmånsrätten, men i enlighet med vad utskottet konstaterar innebär regleringen av frågan en avvägning mellan intressen som står mot varandra.

Vårt, som vi tycker väl avvägda, förslag innebär därför – precis som regeringens förslag – en förbättring av panthavarens ställning, medan bostadsrättsföreningen får en motsvarande försämring.

Den som förvärvar en bostadsrätt vid tvångsförsäljning eller exekutiv försäljning skall inte ha något personligt betalningsansvar för den förre bostadsrättshavarens betalningsförpliktelser till föreningen. Den

Prot. 1995/96:37
13 december

*Ändringar i bostads-
rättslagen m.m.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

ansvarsfriheten föreslås göras till huvudregel. Som ett undantag skall dock gälla att förvärvaren skall svara för sådana förpliktelser när en bostadsrätt har övergått genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv.

Utskottet tycker att det här är ett bra förslag men vill, för att undvika missförstånd, poängtera att det bör framgå av den nya lydelsen av 6 kap. 8 § bostadsrättslagen att förvärvaren skall svara för sådana förpliktelser som den tidigare innehavaren haft som har med bostadsrätten som sådan att göra. Det bör också framgå att ansvaret endast skall vara solidariskt.

I propositionen föreslår regeringen att en förening som inte har underrättat panthavaren om bostadsrättshavarens betalningsförsummelse skall förlora sin företrädesrätt till betalning även vid exekutiv auktion. I dag gäller en sådan regel bara vid offentlig auktion.

I den föreslagna bestämmelsen om föreningens legala panträtt sägs att denna vid utmätning eller konkurs skall jämföras med handpant-rätt. Den föreslagna bestämmelsen skall uttryckligen avse exekutiv försäljning och tvångsförsäljning.

Denna bestämmelse innehåller inte något om att förlust skall ske även vid försäljning enligt konkurslagen. I propositionen berörs inte heller denna fråga. Enligt utskottets mening kan detta leda till olyckliga konsekvenser.

Utskottet förutsätter därför att regeringen i lämpligt sammanhang överväger om det finns behov av regelförändringar och, om så är fallet, återkommer till riksdagen och redovisar sin uppfattning i frågan och med eventuella förslag. Med detta uttalande tillstyrker utskottet regeringens förslag.

Den som en bostadsrätt övergått till får inte förvägras inträde i föreningen, om de villkor för medlemskap som föreskrivs av stadgarna uppfylls. En juridisk person kan ändå förvägras inträde, och det har sin grund i hänsynen till bostadsförsörjningen och till föreningarnas och medlemmarnas intresse.

I förarbetena till bostadsrättslagen uttalas att bostadslägenheter i första hand bör tillhandahållas enskilda och familjer för att tillgodose ett behov av permanentbostad och att det är en förutsättning för en fungerande förening att medlemmarna verkligen bor i sina lägenheter och deltar i föreningens angelägenheter.

Enligt propositionen skall en juridisk person ges möjlighet att under tre år utöva bostadsrätten utan att vara medlem i föreningen under vissa förutsättningar. Under denna period skall en sådan juridisk person ha rätt att upplåta lägenheten i andra hand utan styrelsens samtycke. Förslaget syftar till att möjliggöra en försäljning under ett gynnsammare konjunkturläge.

I likhet med regeringen anser utskottet att övervägande skäl talar för att i bostadsrättslagen införa regler som motsvarar jordabalkens regler.

Utskottet anser att regeringsförslaget bör genomföras, dock med en justering. I förslaget till ny lydelse av 6 kap. 4 § bostadsrättslagen anges att köpehandlingen skall innehålla uppgift om "priset". "Priset"

bör ersättas med "ett pris", i syfte att bättre ge uttryck för när ett förvärv skall anses ogiltigt på grund av bristfälligt angiven prisuppgift.

Utskottet föreslår därför med anledning av propositionen att riksdagen antar utskottets förslag i fråga om lydelsen.

Vad gäller själva övergångsbestämmelserna föreslår utskottet med anledning av propositionen att riksdagen antar utskottets förslag till sådana såvitt avser punkt 6.

Förbudet mot dubbelupplåtelse innebär att bostadsrätt inte får upplåtas till en lägenhet som är upplåten med hyresrätt. Bostadsrätt kan dock upplåtas till en hyresgäst som vill att lägenheten skall omvandlas till bostadsrätt.

Bostadsrättslagstiftningens förbud mot dubbelupplåtelse har behandlats vid många olika tillfällen. Efter regeringsskiftet har frågan setts över ännu en gång – precis som sades i det tillkännagivande, som vi stod bakom, som utskottet gjorde under förra mandatperioden – och vi har kommit fram till att det, som framgår av departementspromemorian om s.k. bostadsrättsoptioner m.m. och som skulle kunna leda till rättsförluster för hyresgäster i bostadsrättslägenheter, kan bli ett problem oavsett om förbudet tas bort helt eller delvis.

Moderaterna tror bevisligen, enligt motionen, att ett slopande av dubbelupplåtelsen avseende upplåtelse till kommun eller kommunalt bostadsbolag skulle vara av särskild betydelse i ensidigt sammansatta bostadsområden. Det skulle i enlighet med vad som anförs i motionen motverka segregationstendenser. Man går inte in på hur detta skulle ske, så den frågan står obesvarad.

Genom att behovet av att införa ett förbud för kommunen eller det kommunala bostadsbolaget att överlåta bostadsrätten i sin tur då skulle bli aktuellt, blir valet att inte föreslå någon ändring av förbudet.

Moderaterna talar sig ofta varma för att bostadspolitiken skall bestämmas av hushållens önskemål och inte genom politisk styrning. Ändå föreslår man i sin motion att riksdagen, dvs. politikerna, skall besluta att ogiltigförklara andra villkor för ändring av stadgarna för bostadsrättsföreningen än de som framgår av bostadsrättslagen.

Det är mycket inkonsekvent. Jag vill trycka på att utskottets bedömning är den att medlemmarna i en bostadsrättsorganisation själva bör få avgöra om organisationen skall ha inflytande över sina egna stadgevillkor.

Vänsterpartiet tar i sin motion upp behovet av åtgärder mot spekulation vid ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Införandet av hembud eller ändrade skatteregler skulle kunna vara tänkbara åtgärder, och man vill tillsätta en utredning i frågan.

Problematiken med spekulation är inte ny. Hembudsförfarandet har redan prövats och visat sig medföra nackdelar, som inlåsnings effekter och annat. Vi frågar oss också om det skulle vara bättre med kollektiv spekulation än enskild. Visst är det väl så att det är endast i fall där det finns en brist på varor som spekulation uppstår? Utskottet anser inte att frågan behöver utredas på nytt.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Ändringar i bostads-
rättslagen m.m.*

Till Owe Hellberg vill jag säga att vi socialdemokrater anser att bostaden är en social rättvisa. Där behöver han inte vara orolig för att vi har ändrat inställning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan, som innebär att vi tillstyrker regeringens förslag med de ändringar som framgår av betänkandet, samt avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 194 STEN ANDERSSON (m)

Herr talman! Det måste föreligga något missförstånd. Vi har ju sagt att det är de enskilda föreningarna och deras medlemmar som skall bestämma, inte centralorganisationerna. Det höll nu Carina Moberg med om, och det är bra att vi åtminstone är överens i det fallet.

När det gäller dubbelupplåtelse måste jag säga att jag noterar att Carina Mobergs parti – hon skall i och för sig inte skyllas för det – tydligen inte visste vad man medverkade till när man tog detta initiativ från utskottets sida.

Jag skulle vilja fråga varför man har valt just tre år när det gäller panthavarens rätt till medlemskap och andrahandsupplåtelse.

Till sist vore jag tacksam om Carina Moberg kunde göra min okunskap något mindre genom att säga några ord om betydelsen av ordet ”handpanträtt”.

Anf. 195 CARINA MOBERG (s)

Herr talman! När det gäller synen på bostadsrättsorganisationen som sådan och möjligheten att själv bestämma över sina stadgar kan sägas att bostadsrättsorganisationen består av människor grupperade efter olika demokratiska strukturer. Från socialdemokratiskt håll anser vi att man inom en organisation själv är kapabel att bestämma vilka stadgar och vilka tilläggsstadgar man eventuellt skall ha. Det är inte beslut som vi skall fatta här i riksdagen.

Beträffande tidsperioden på tre år är det precis som jag sade i mitt anförande. Vi anser att vi har gjort en ganska bra avvägning mellan olika intressen i de olika frågorna. Vi tror att det är ganska lagom med en treårsperiod.

Så till frågan om dubbelupplåtelse. Den absolut bästa möjligheten för en samling människor som vill ombilda från hyresrätt till bostadsrätt uppstår om förslaget så att säga kommer nerifrån. Om människorna som bor i huset med hyresrätt vill ombilda till bostadsrätt har man den bästa möjligheten. Utifrån de principerna vill vi försöka se på det här ärendet.

Anf. 196 STEN ANDERSSON (m)

Herr talman! Jag har inget emot det som Carina Moberg yttrade, framför allt inte det sista. Jag noterar ändå att man tydligen inte visste vad man skrev på då man för drygt ett år sedan deltog i ett gemensamt utskottsinitiativ.

Jag vet nog också att en bostadsrättsförening består av människor. Jag kan inte tänka mig att några andra får lov att teckna hyreskontrakt. Det är det vi vill. Det är de enskilda medlemmarna i de lokala före-

ningarna som skall bestämma innan och ha ett större inflytande än de centrala organisationerna.

I mitt huvudanförande ställde jag en fråga till Carina Moberg, även om hon inte var medskyldig till beslutet ifråga. Jag ställde frågan mot bakgrund av den debatt man hade vid det tillfället då man från Carina Mobergs partis sida högljutt ställde krav, och fick eldunderstöd av Ny demokrati, på att det skulle inrättas ett bostadsdepartement. Det har förvisso inte gjorts. Den här frågan glömdes bort i och med att partiet vann valet. Har Carina Moberg någon rimlig förklaring till varför aktiviteten i den frågan är så låg i dag?

Anf. 197 CARINA MOBERG (s)

Herr talman! Även om Sten Andersson upplever att aktiviteten i vårt parti skulle vara dålig, kan jag förvissa honom om att så inte är fallet. Jag är socialdemokrat, och som sådan är jag invald i riksdagen. Jag står för den politik som mitt parti för – både den politik som har förts tidigare och den politik som förs i dag.

Jag kan bara säga till Sten Andersson att många av oss fortfarande anser att det bör inrättas ett bostadsdepartement, och vi jobbar för det.

Anf. 198 OWE HELLBERG (v)

Herr talman! Carina Moberg, en bostad är inte bara en social rättvisa utan en social rättighet. Det var kanske det Carina Moberg menade i sitt anförande. Den uppfattningen delar jag naturligtvis.

Däremot tycker jag att Carina Moberg hade en mycket lam motivering för att avfärda vår motion. Man kan inte försvara en spekulationsmöjlighet genom att säga att vi tycker lika illa om kollektiv som enskild spekulatation. Den uppfattningen delar vi naturligtvis i Vänsterpartiet också.

Carina Moberg sade att det här är något som uppstår vid brist på bostäder. Om några år kanske vi står inför den situationen igen – med den låga produktionsakten inte minst i Stockholmsområdet.

Det är möjligt att de gamla metoderna inte var bra. Men då får man naturligtvis försöka hitta nya för att komma åt och lösa sådana här problem. Det är inte till gagn för någon – fastighetsägarna eller de som köper bostadsrätter – att man trissar upp priserna på bostadsmarknaden. Vi kan då inte leva upp till att bostaden är en social rättighet. Det hade varit bra om vi hade sett över det här problemet, försökt utreda det och försökt hitta nya vägar för att lösa det.

Anf. 199 CARINA MOBERG (s)

Herr talman! Jag tycker att den reservation som Vänsterpartiet och Owe Hellberg står bakom innehåller en hel del bra synpunkter och sådant som vi måste ha med oss i det fortsatta arbetet i bostadsutskottet här i riksdagen. Till grund för den reservationen ligger en motion. Vi har besvarat kraven utifrån det sätt på vilket motionen är skriven.

Det finns säkert all anledning att återkomma och fortsätta diskutera de här frågorna. Som läget är för tillfället anser vi inte att det behövs

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

*Ändringar i bostads-
rättslagen m.m.*

någon utredning som specifikt studerar hembud, vilket motionen faktiskt kräver.

Anf. 200 OWE HELLBERG (v)

Herr talman! Carina Moberg, man behöver inte hänga upp sig på enstaka ord. Vad vi faktiskt begär i slutändan är en utredning. Jag förstår inte varför Carina Moberg och hennes parti vill vänta på den. Varför skall vi fördröja det här? Skall vi återkomma nästa år med samma krav och skriva litet vänligare eller på ett sådant sätt som faller er på läppen? Varför inte ta chansen redan i dag?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

*Ansvar för fastig-
hetsbildningsverksam-
heten, m.m.*

17 § Ansvar för fastighetsbildningsverksamheten, m.m.

Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande 1995/96:BoU4

Ansvar för fastighetsbildningsverksamheten, m.m. (prop. 1995/96:78 och 1995/96:47)

Anf. 201 STIG GRAUERS (m)

Herr talman! Vägledande för den moderata synen på ansvaret för fastighetsbildningsverksamheten är rättssäkerhetsaspekten. Fastighetsbildningsverksamhet är enligt vår mening en mycket grannliga uppgift, där skilda intressen skall mötas och vägas mot varandra.

Det betänkande som vi nu skall ta ställning till innebär dels att det övergripande ansvaret – och jag inkluderar i detta bl.a. ansvaret för rättssäkerheten – i sista hand åvilar staten, dels att sakägarnas tillgång till lokal service tillgodoses. Vidare innebär beslutet att sambandet med och behovet av ökad samordning mellan fastighetsbildningsverksamheten och den kommunala plan- och byggprocessen tillgodoses.

I ett avseende är vi moderater inte tillfreds just ur rättssäkerhetssynpunkt. Det gäller beträffande ledningsformen för det nya Lantmäteriverket.

I bostadsutskottets betänkande, som vi nu behandlar, hänvisar utskottet i fråga om ledningsformen till ett betänkande från konstitutionsutskottet 1995/96:KU1. I detta betänkande noterar konstitutionsutskottet beträffande statliga myndigheters ledningsform dels att förutsättningarna för ordning med intresserepresentation för vissa myndigheter behöver utredas ytterligare, dels att konstitutionsutskottet finner en sådan representation värdefull och utgår från att regeringen återkommer till riksdagen i den frågan.

I vår reservation nr. 1 som även Folkpartiet står bakom avvisar vi dessa tankar, just med hänvisning till rättssäkerheten. Vi kan inte tänka oss att i ledningen för en myndighetsutövning i en så grannliga verksamhet som fastighetsbildning ha företrädare för särintressen. Det är, menar vi, en helt felaktig inriktning i en rättsstat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 i detta betänkande.

Anf. 202 ERLING BAGER (fp)

Herr talman! Helt kort: Jag tycker att det är väldigt positivt att vi i utskottet har kunnat bli överens om hur ansvaret för fastighetsbildningsverksamheten skall organiseras.

De krav som vi i folkpartimotionen har ställt om stor stabilitet och stor rättssäkerhet för den nya organisationen har utskottet i huvudsak ställt upp på. Det gäller också våra krav vid inrättande av kommunala lantmäterimyndigheter. Utskottet har därmed i allt väsentligt tillgodosett folkpartimotionens krav, vilket var mycket klokt gjort av utskottet, får jag tillägga.

Slutligen finns det dock en reservation som jag vill yrka bifall till, och det är den för Folkpartiet och Moderaterna gemensamma reservationen, som gäller ledningsformen för nya Lantmäteriverket. Vi är i denna reservation kritiska mot att någon form av intresserepresentation nu övervägs i styrelser för vissa myndigheter. Enligt vår mening bör medborgarinflytande och kontroll av förvaltningar utövas av folkvalda organ. När frågan om vilken ledningsform som skall väljas för nya Lantmäteriet skall avgöras bör därför de här framförda åsikterna vara utgångspunkten.

Anf. 203 LILIAN VIRGIN (s)

Herr talman! Betänkandet behandlar regeringens förslag i proposition 1995/96:78 om ansvaret för fastighetsbildningsverksamheten. Det har väckts tre motioner med anledning av propositionen.

Riksdagen fattade våren 1994 beslut om ny organisation för lantmäteri- och fastighetsdataverksamheten. Beslutet innebär att en ny central myndighet – Lantmäteriverket – bildas av Centralnämnden för fastighetsdata och delar av nuvarande Statens lantmäteriverk. Den nya myndigheten kommer att bedriva både myndighets- och uppdragsverksamhet. De olika uppgifterna skall hållas väl isär. Den nya organisationen gäller fr.o.m. den 1 januari 1996.

Under våren 1995 har riksdagen fattat beslut om finansieringsprinciperna för lantmäteri- och fastighetsdataverksamheten. Arbete pågår nu med förberedelserna för den nya lantmäteriorganisationen. Regeringen har aviserat sin avsikt att besluta om instruktion för det nya Lantmäteriverket och de statliga lantmäterimyndigheterna samt om de övriga föreskrifter som behövs för den nya organisationen.

Riksdagens beslut våren 1994 innebar att frågan om huvudmannaskapet för fastighetsbildningen skulle beredas ytterligare. I de riktlinjer som bostadsutskottet och riksdagen drog upp betonades att rättssäkerheten skulle utgöra grunden för en reformerad organisation.

Regeringen beslutade i januari 1995 att en särskild utredare skulle bereda frågan om huvudmannaskapet för fastighetsbildningen, den s.k. Huvudmannaskapsutredningen. Avsikten var att skapa en väl fungerande och över tiden stabil organisation för fastighetsbildningen.

I Huvudmannaskapsutredningen har som sakkunniga deltagit riks- och kommunalpolitiska företrädare för olika partier och företrädare för

Prot. 1995/96:37
13 december

Ansvar för fastighetsbildningsverksamheten, m.m.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

kommunerna och det statliga lantmäteriet. Utredningen har i mycket haft karaktären av förhandling, där syftet har varit att i sakfrågorna finna gemensamma och i verksamheten väl förankrade lösningar. Samtliga politiska företrädare står eniga bakom utredningens förslag, och det är det förslaget som huvudsakligen ligger till grund för propositionen.

Regeringsförslaget innebär att ansvaret för fastighetsbildningen i princip skall åvila staten, men en kommun skall kunna få tillstånd att inrätta en kommunal lantmäterimyndighet under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda. Det innebär att staten även fortsättningsvis ges det övergripande ansvaret för fastighetsbildningsverksamheten. Om en kommun ges tillstånd att svara för verksamheten innebär det inte någon begränsning av det statliga ansvaret.

Även den kommunala myndighetens verksamhet skall styras av fastighetsbildningslagens regelsystem och bedrivas på det sätt som krävs i en myndighetsfunktion. Det betyder att man skall beakta allas likhet inför lagen och iakta saklighet och opartiskhet.

De krav som ställs på de kommunala myndigheterna är desamma som de som ställs på de statliga. För att ytterligare stärka rättssäkerheten för den enskilde har det tagits en bestämmelse som innebär att ärenden där kommunen är sakägare skall lämnas över till den statliga myndigheten om kommunen eller sakägaren begär det.

Herr talman! Enligt utskottets mening innebär det här att de högt ställda krav på rättssäkerhet i fastighetsbildningen som har varit en grundläggande förutsättning för reformeringen av verksamheten är uppfyllda.

För att en kommun skall få tillstånd att inrätta en kommunal lantmäterimyndighet skall verksamheten ha sådan omfattning att en nödvändig kompetens kan upprätthållas. Minst två personer inom myndigheten skall ha den kompetens och erfarenhet som krävs för att utöva ett eget ansvar för förrättningar.

Omfattningen på verksamheten skall också vara sådan att myndigheten bör ha en personalstyrka motsvarande minst fem årsarbetskrafter och att arbetsuppgifterna väsentligen begränsas till förrättningsverksamhet och myndighetsservice i anslutning till denna. Myndigheternas informationssystem skall också ha sådan teknisk standard som säkrar utbyte och information mellan stat och kommun inom lantmäteriområdet.

Ett ytterligare villkor är att den kommunala lantmäterimyndigheten skall ha hela kommunen som verksamhetsområde och att kommuner inte får inrätta lantmäterimyndighet i samverkan. De förutsättningar som skall gälla för att kommunal myndighet skall få inrättas regleras i en ny lag.

Det innebär att en kommun skall kunna ansöka om att svara för fastighetsbildningsverksamheten i kommunen under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda: Ansökan skall göras hos Lantmäteriverket, som med eget yttrande överlämnar kommunens ansökan till regeringen. Regeringen gör en samlad bedömning av om tillstånd skall lämnas. Det är således regeringen som prövar frågan om tillstånd.

Det finns nu 41 kommunala fastighetsbildningsmyndigheter. Av dem är det 14 som har hela kommunen som verksamhetsområde.

De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 1996. Men för att underlätta omställningen till det nya systemet kommer kommuner som den 31 december 1995 inte har egen fastighetsbildningsmyndighet att få inrätta kommunal lantmäterimyndighet först den 1 januari 1999. Det innebär att i första omgången bara de 41 kommuner som i dag har egen fastighetsbildningsmyndighet får möjlighet att söka tillstånd enligt den nya lagen. Beslut avseende dessa kommuner kommer att meddelas under år 1996, och de nya myndigheterna inrättas den 1 januari 1998. Övriga kommuner kommer att få sina ansökningar prövade först under 1997, och myndigheterna kan inrättas den 1 januari 1999.

Herr talman! I propositionen föreslås att formen enrådgighetsverk skall väljas som ledningsform för Lantmäteriverket och att frågan prövas på nytt sedan myndigheten har verkat någon tid. Utskottet delar inte denna bedömning och gör därför i betänkandet ett tillkännagivande om att ledningsformens styrelse bör väljas.

Enligt betänkande 1995/96KU1, som nyligen har behandlats i kammaren, skall huvudregeln vara att statliga myndigheter normalt skall ha en lekmannastyrelse vid sidan av myndighetschefen. Ett absolut krav på styrelsen bör enligt konstitutionsutskottet bl.a. gälla för myndigheter som arbetar under affärsliknande förhållanden och har en verksamhet som innebär stort finansiellt ansvar, liksom för myndigheter där tidigare undantag gjorts från ordningen med enrådgighetsverk.

De båda verk som vid årsskiftet kommer att bilda Lantmäteriverket har i dag lekmannastyrelse. Det nya verket kommer dessutom att ha såväl affärsliknande som ren affärsverksamhet av betydande omfattning. Därför bör ledningsformen med en styrelse vid sidan av myndighetschefen väljas. Bostadsutskottet har också som yttrande till konstitutionsutskottet inför dess ställningstagande angett att det är av stor vikt att den medborgarliga insynen kan garanteras när det gäller förvaltningsmyndigheternas ledningsformer.

Moderaternas och Folkpartiets representanter i utskottet har reserverat sig mot utskottets tillkännagivande om ledningsformen. I reservationen sägs det att medborgarinflytande över och medborgarkontroll av förvaltningen bör utövas av folkvalda organ, att det är av avgörande betydelse för en effektiv och väl fungerande förvaltning att den inte styrs av organisationer och andra särintressen utan av allmänna intressen och att det bör vara utgångspunkten för vilken ledningsform som skall väljas.

Jag kan inte se någon skillnad mellan utskottets förslag, att ledningsformen styrelse skall väljas, och reservanternas förslag. Alla säger vi att det är av stor vikt att den medborgarliga insynen kan garanteras.

I de båda särskilda yttrandena från Eskil Erlandsson respektive Per Lager betonas kraven på rättssäkerheten i fastighetsbildningsverksamheten. Det är enligt utskottets uppfattning så att de högt ställda kraven på rättssäkerhet i fastighetsbildningen, som varit en grundläggande förutsättning för reformeringen av verksamheten, skall uppfyllas. Utskottet menar att kraven är uppfyllda genom regeringsförslaget. Genom

Prot. 1995/96:37
13 december

Ansvaret för fastighetsbildningsverksamheten, m.m.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

att dessutom välja ledningsformen styrelse garanteras den medborgersliga insynen.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 204 STIG GRAUERS (m) replik

Herr talman! Det är glädjande att höra hur mycket Lilian Virgin betonar rättssäkerhetsfrågan. I fråga om beslut av det här slaget tycker jag att man skall göra det. Men samtidigt yrkar Lilian Virgin avslag på vår reservation, vilken stöds av Folkpartiet. I grunden gäller det rättssäkerheten. Man hänvisar till konstitutionsutskottet. Regeringen förklarar där att den anser det vara värdefullt med någon form av intresserepresentation i styrelserna. Syftet skall vara att främja intresseavvägning och samförstånd.

Då undrar jag: Hur kan Lilian Virgin få detta att stämma överens med rättssäkerhet i den bemärkelse som hon själv talade om i sitt anförande?

Anf. 205 LILIAN VIRGIN (s) replik

Herr talman! När det gäller rättssäkerheten har vi ingen annan uppfattning. Men jag undrar vad reservanterna menar när de säger att det skall vara medborgarinflytande etc., men att de är rädda för intresseorganisationer. Vad står det här med intresseorganisationer egentligen för? Vi är inte rädda för medborgarinflytandet. Vi kan ju se hur Lantmäteriets styrelse i dag ser ut. Där finns ledamöter från riksdagen och Kommunförbundet – inga andra.

Anf. 206 STIG GRAUERS (m) replik

Herr talman! Rättssäkerheten garanteras bäst om folkvalda representanter sitter med i styrelsen. Men det står att läsa att regeringen vill utreda förutsättningarna för en sådan ordning, och man anser att detta behöver utredas ytterligare. Då frågar jag: Har regeringen för avsikt att tumma på rättssäkerheten?

I fråga om de organ som här avses – ledningsorgan och ledningsformer – har vi samma krav på rättssäkerhet som när det gäller oss medborgarvalda i riksdagen.

Det uttalas tydligt att särintressen skall utredas och undersökas. Vidare gäller det deras representation i en ledningsform som är mycket viktig för hela rättssäkerheten i samhället. Då är det väl inte underligt att vi i reservationsform påtalar att det här strider mot en etablerad rättssäkerhet i en demokrati.

Anf. 207 LILIAN VIRGIN (s) replik

Herr talman! Jag tror ändå att det finns ett litet missförstånd här. Det som behandlas i konstitutionsutskottets betänkande när det gäller detta med intresseinsyn avser, såvitt jag kunnat utläsa, att man velat pröva det vidare när det gäller AMS styrelse. När det gäller övriga former har man däremot inte sagt något sådant. Därför menar jag att det inte finns någon skillnad mellan reservanternas och vårt förslag.

Vi menar att det skall vara insyn och att det kravet kan uppfyllas genom en styrelse.

Anf. 208 PER LAGER (mp)

Herr talman! Jag kände tveksamhet inför förslaget i ett inlednings-skede. Men under utskottsbehandlingen har mina önskemål i stort sett blivit tillgodosedda. Jag har därför inte reserverat mig.

Vad jag tyckt vara viktigast, och flera har pekat på det här och det är också nämnt i mitt särskilda yttrande, är att rättssäkerhetsaspekten blir tillgodosedd när en kommun har ansvaret för fastighetsbildningen. Kommunen som markägare kan så att säga hamna på två eller tre stolar samtidigt och företräda flera intressen i ett och samma ärende. Den enskilde har kanske inte alltid kraft att fullt ut hävda den rätt som lagen ger. Jag ser alltså en risk här. Den är inte så stor, men det är ändå en risk.

Ett sätt att öka och trygga rättssäkerheten skulle kunna vara att en ordning skapas som innebär att det blir obligatoriskt att överlämna ett ärende till den statliga lantmäterimyndigheten när kommunen själv är sakägare. Alternativt kunde detta vara en huvudprincip som bara från-gås när parterna är helt överens.

Herr talman! Jag kommer med intresse att följa utvecklingen på det här området. Om det skulle visa sig erforderligt återkommer Miljöpar-tiet förstås till riksdagen med förslag likt det som jag nyss skisserat.

Anf. 209 LILIAN VIRGIN (s) replik

Herr talman! Hudmannaskapsutredningen har tittat på möjligheten att lämna över ett ärende till en annan myndighet eller att ha det som ett obligatorium. Man har övervägt detta och stannat för att en bra rättssä-kerhet garanteras när möjligheten finns att när som helst under ett ären-des gång överlämna det till den statliga lantmäterimyndigheten.

Ett skäl till att man valde den här vägen och inte gjorde det till ett obligatorium – dvs. om kommunen var sakägare skulle ärendet över-lämnas – är att man menar att myndighetsstrukturen på det sättet blir oklar. Det har också visat sig att det inte gått att peka på några rättsliga svårigheter på det området.

Anf. 210 ULF BJÖRKLUND (kds)

Herr talman! Även jag kommer att något beröra rättsäkerhetsfrå-gorna.

Redan när riksdagen våren 1994 beslutade om en ny organisation för lantmäteri- och fastighetsdataverksamheten betonades särskilt att rättssäkerheten skulle utgöra grunden i ett kommande förslag till en reformerad organisation av den framtida fastighetsbildningsverksam-heten. Nu har vi förslaget på riksdagens bord.

Den kritik som ofta riktats mot den statliga organisationen om dubbla roller genom en omfattande uppdragsverksamhet inom det fas-tighetsekonomiska området har redan beaktats genom att den här verk-samheten enligt riksdagens beslut ombildats och överförs till ett fri-stående aktiebolag.

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:37
13 december

Ansvar för fastighetsbildningsverksamheten, m.m.

I en motion från några kristdemokrater tas rättssäkerhetsfrågorna upp. Vi förutsätter att det även i fortsättningen skall finnas underlag till en statlig lantmäterimyndighet i varje län. Tillståndsgivningen till kommunala lantmäterimyndigheter får inte dra undan förutsättningarna för en statlig verksamhet av hög kompetens och kvalitet. Vi välkomnar inriktningen från Huvudmannaskapsutredningen, att myndigheten bör ha en personalstyrka motsvarande fem årsarbetskrafter av rätt sort för att göra det möjligt att upprätthålla kompetens och kvalitet på verksamheten. En förutsättning för att en kommun skall få tillstånd att inrätta en kommunal lantmäterimyndighet är naturligtvis också att verksamheten skall ha en sådan omfattning att en nödvändig kompetens kan upprätthållas.

Det är också bra att utskottet så tydligt uttrycker att regeringens prövning före inrättandet av kommunala myndigheter ges en sådan bredd och inriktning att en stabil och effektiv verksamhet på både statlig och kommunal nivå ändå garanteras.

Sammanfattningsvis innebär således föreliggande förslag att tillstånd till inrättande av kommunal lantmäterimyndighet kommer att prövas genom en restriktiv och samlad bedömning av frågan om tillräckliga skäl verkligen föreligger.

Herr talman! Med de förtydliganden och skrivningar som utskottet presenterar i det här betänkandet är vi kristdemokratiska motionärer således nöjda. Dessutom är det bra med den breda enighet som föreligger i de här något komplicerade frågorna.

Anf. 211 ESKIL ERLANDSSON (c)

Herr talman! Inte heller jag kan låta bli att säga några ord om rättssäkerheten i detta sammanhang.

Fastighetsindelningen i det här landet utgör dels grunden för samhällsredovisningen av äganderätten, dels grunden för styrningen av mark- och vattenanvändningen i landet. Fastighetsindelningen sker genom en fastighetsindelningsförrättning. Det svenska förrättningsinstitutet har sin grund i mycket gamla rättstraditioner. Lagstiftningen på området har efter hand moderniserats bl.a. på grund av den fortgående utvecklingen i vårt samhälle. Successivt har ett effektivt och rättssäkert instrument utvecklats för att avgöra ofta mycket komplicerade frågor, frågor som är komplicerade ur rättslig synvinkel, ur ekonomisk synvinkel eller ur teknisk aspekt.

Jag anser att kravet på rättssäkerheten i fastighetsbildningsverksamheten alltid måste framhållas och betonas. Den organisatoriska uppbyggnad av verksamheten som vi har fått ett förslag om måste tillförsäkra parterna en rättvis och rättssäker behandling. Oavsett om verksamheten bedrivs i kommunal eller i statlig regi måste den enskildes säkerhet garanteras. En absolut förutsättning för att den förordade ordning som skall gälla skall svara mot rättssäkerhetskravet är därför att de kommunala fastighetsbildningsmyndigheterna ges den självständiga roll som förutsätts i betänkandet och att självständigheten verkligen ges i praktiken av de kommuner som har denna verksamhet. Särskilt viktigt

är detta då kommunen är eller kan komma att bli sakägare i en förrättning.

Herr talman! Jag förutsätter att utvecklingen följs på detta område, och det med uppmärksamhet. Jag vill för tids vinnande i övrigt hänvisa till det särskilda yttrande som jag avlämnat i ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Prot. 1995/96:37
13 december

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1995/96:116 Antalet ledamöter i Högsta domstolen och Regeringsrätten m.m.

1995/96:117 Tystnadsplikt inom enskild familjerådgivning

Näringsutskottets betänkanden

1995/96:NU8 Ändringar i kapitaltäckningsreglerna m.m.

1995/96:NU9 Ökad bankkonkurrens

1995/96:NU10 Säkrare finansiering av framtida kärnavfallskostnader m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1995/96:AU5 Viss fråga om arbetsplatsintroduktion för ungdomar

Jordbruksutskottets betänkande

1995/96:JoU16 Skyddsåtgärder för den svenska äggproduktionen

19 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 12 december

1995/96:39 av *Ingrid Näslund* (kds) till statsrådet Leif Blomberg om uppehållstillstånd på humanitär grund

Interpellationen redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 januari 1996.

20 § Kammaren åtskildes kl. 21.36.

Prot. 1995/96:37
13 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. voteringen kl. 10.51,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 74 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 109 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 138 (delvis),
av talmannen därefter fram till ajourneringen kl. 17.58,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 172 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1995/96:37
13 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden.....	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.	1
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1995/96:SfU2	1
Anf. 1 GULLAN LINDBLAD (m)	1
Anf. 2 SIGGE GODIN (fp).....	4
Anf. 3 ULLA HOFFMANN (v).....	6
Anf. 4 SIGGE GODIN (fp) replik.....	8
Anf. 5 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	8
Anf. 6 SIGGE GODIN (fp) replik.....	8
Anf. 7 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	9
Anf. 8 RAGNHILD POHANKA (mp).....	9
Anf. 9 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	12
Anf. 10 RAGNHILD POHANKA (mp) replik	12
Anf. 11 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	12
Anf. 12 RAGNHILD POHANKA (mp) replik	13
Anf. 13 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	13
Anf. 14 RAGNHILD POHANKA (mp) replik	13
Anf. 15 SIGGE GODIN (fp) replik.....	13
Anf. 16 RAGNHILD POHANKA (mp) replik	14
Anf. 17 SIGGE GODIN (fp) replik.....	14
Anf. 18 RAGNHILD POHANKA (mp) replik	15
Anf. 19 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	15
Anf. 20 BÖRJE NILSSON (s)	17
Anf. 21 GULLAN LINDBLAD (m) replik.....	20
Anf. 22 BÖRJE NILSSON (s) replik.....	21
Anf. 23 GULLAN LINDBLAD (m) replik	21
Anf. 24 BÖRJE NILSSON (s) replik.....	22
Anf. 25 SIGGE GODIN (fp) replik.....	22
Anf. 26 BÖRJE NILSSON (s) replik.....	23
Anf. 27 SIGGE GODIN (fp) replik.....	24
Anf. 28 BÖRJE NILSSON (s) replik	24
Anf. 29 RAGNHILD POHANKA (mp) replik	25
Anf. 30 BÖRJE NILSSON (s) replik	25
Anf. 31 RAGNHILD POHANKA (mp) replik	25
Anf. 32 BÖRJE NILSSON (s) replik	26
Anf. 33 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	26
Anf. 34 BÖRJE NILSSON (s) replik.....	27
Anf. 35 ULLA HOFFMANN (v) replik.....	27

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 36 BÖRJE NILSSON (s) replik	27
Anf. 37 INGRID SKEPPSTEDT (c)	28
Anf. 38 RAGNHILD POHANKA (mp)	29
Beslut	29
Beslut om samlad votering	32
5 § Översyn av vissa arvodesbestämmelser inom riksdags-	
området	32
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU14	32
Anf. 39 KENNETH KVIST (v)	32
Anf. 40 PETER ERIKSSON (mp)	33
Anf. 41 WIDAR ANDERSSON (s)	35
Anf. 42 KENNETH KVIST (v)	36
Anf. 43 WIDAR ANDERSSON (s)	36
Anf. 44 KENNETH KVIST (v)	37
Anf. 45 WIDAR ANDERSSON (s)	37
Anf. 46 PETER ERIKSSON (mp)	37
Anf. 47 WIDAR ANDERSSON (s)	38
Anf. 48 PETER ERIKSSON (mp)	38
Anf. 49 WIDAR ANDERSSON (s)	39
(Beslut fattades efter 11 §.)	39
6 § Lag om fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga be-	
stämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio	39
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU19	39
Anf. 50 BIRGIT FRIGGEBO (fp)	39
Anf. 51 KURT OVE JOHANSSON (s)	40
Anf. 52 BIRGIT FRIGGEBO (fp)	42
Anf. 53 KURT OVE JOHANSSON (s)	43
Anf. 54 BIRGIT FRIGGEBO (fp)	43
Anf. 55 KURT OVE JOHANSSON (s)	44
(Beslut fattades efter 11 §.)	44
7 § Års- och koncernredovisning	44
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU4	44
Anf. 56 STIG RINDBORG (m)	44
Anf. 57 PER ROSENGREN (v)	45
Anf. 58 RUNE BERGLUND (s)	46
Anf. 59 PER ROSENGREN (v) replik	49
Anf. 60 RUNE BERGLUND (s) replik	50
Anf. 61 PER ROSENGREN (v) replik	50
Anf. 62 RUNE BERGLUND (s) replik	51
Anf. 63 BENGT HARDING OLSON (fp)	51
Anf. 64 YVONNE RUWAIDA (mp)	54
Anf. 65 RUNE BERGLUND (s)	55

Anf. 66 PER ROSENGREN (v).....	55
Anf. 67 YVONNE RUWAIDA (mp).....	56
Anf. 68 PER ROSENGREN (v).....	56
Anf. 69 YVONNE RUWAIDA (mp).....	56
Anf. 70 BENGT HARDING OLSON (fp).....	56
Anf. 71 YVONNE RUWAIDA (mp).....	57
Anf. 72 BENGT HARDING OLSON (fp).....	57
Anf. 73 YVONNE RUWAIDA (mp).....	58
(Beslut fattades efter 11 §.).....	58

Prot. 1995/96:37
13 december

8 § Reglering av s.k. fakturaskojeri i marknadsföringslagen 58

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU14.....	58
(Beslut fattades efter 11 §.).....	58

9 § En ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter 58

Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU3.....	58
Anf. 74 LARS HJERTÉN (m)	58
Anf. 75 LENNART ROHDIN (fp)	60
Anf. 76 EVA ZETTERBERG (v)	62
Anf. 77 LARS HJERTÉN (m) replik	64
Anf. 78 EVA ZETTERBERG (v) replik	65
Anf. 79 LARS HJERTÉN (m) replik	65
Anf. 80 EVA ZETTERBERG (v) replik	65
Anf. 81 PETER ERIKSSON (mp)	66
Anf. 82 EVA ZETTERBERG (v) replik	67
Anf. 83 LENNART ROHDIN (fp) replik	67
Anf. 84 PETER ERIKSSON (mp) replik	68
Anf. 85 LENNART ROHDIN (fp) replik	68
Anf. 86 PETER ERIKSSON (mp) replik	68
Anf. 87 NILS T SVENSSON (s)	69
Anf. 88 EVA ZETTERBERG (v) replik	71
Anf. 89 NILS T SVENSSON (s) replik	71
Anf. 90 EVA ZETTERBERG (v) replik	72
Anf. 91 NILS T SVENSSON (s) replik	72
Anf. 92 LENNART ROHDIN (fp) replik	72
Anf. 93 NILS T SVENSSON (s) replik	73
Anf. 94 LENNART ROHDIN (fp) replik	73
Anf. 95 NILS T SVENSSON (s) replik	73
Anf. 96 PETER ERIKSSON (mp) replik	74
Anf. 97 NILS T SVENSSON (s) replik	74
Anf. 98 PETER ERIKSSON (mp) replik	74
Anf. 99 NILS T SVENSSON (s) replik	75
Anf. 100 LARS HJERTÉN (m) replik	75
Anf. 101 NILS T SVENSSON (s) replik	76
Anf. 102 LARS HJERTÉN (m) replik	76
Anf. 103 NILS T SVENSSON (s) replik	77

Prot. 1995/96:37
13 december

Anf. 104 HELENA NILSSON (c).....	77
Anf. 105 INGRID NÄSLUND (kds).....	78
(Beslut fattades efter 11 §.)	80
10 § FN inför framtiden	80
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU1	80
Anf. 106 EVA ZETTERBERG (v).....	80
Anf. 107 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	84
Anf. 108 URBAN AHLIN (s)	87
Anf. 109 INGER KOCH (m).....	90
Anf. 110 EVA ZETTERBERG (v) replik	92
Anf. 111 INGER KOCH (m) replik	92
Anf. 112 EVA ZETTERBERG (v) replik	92
Anf. 113 INGER KOCH (m) replik	93
Anf. 114 HELENA NILSSON (c).....	93
Anf. 115 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	95
Anf. 116 INGRID NÄSLUND (kds).....	97
(Beslut fattades efter 11 §.)	98
11 § Verksamheten inom Europarådet	98
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU9	98
Beslut	98
KU14 Översyn av vissa arvodesbestämmelser inom riks- dagsområdet	98
KU19 Lag om fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga be- stämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio	99
LU4 Års- och koncernredovisning	99
LU14 Reglering av s.k. fakturaskojeri i marknadsföringsla- gen.....	99
UU3 En ny myndighet för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter	99
UU1 FN inför framtiden.....	101
UU9 Verksamheten inom Europarådet.....	102
Beslut om samlad votering	102
12 § Vissa frågor inom Luftfartsverkets område m.m.....	102
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU5	102
Anf. 117 TOM HEYMAN (m).....	102
Anf. 118 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	103
(Beslut fattades efter 13 §.)	104
13 § Köp av interregional persontrafik på järnväg	104
Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU6	104
Anf. 119 LARS BJÖRKMAN (m)	104
Anf. 120 LENNART FREMLING (fp).....	105

Anf. 121	LARS BJÖRKMAN (m) replik.....	106
Anf. 122	LENNART FREMLING (fp) replik	107
Anf. 123	LARS BJÖRKMAN (m) replik.....	107
Anf. 124	LENNART FREMLING (fp) replik	107
Anf. 125	ELISA ABASCAL REYES (mp).....	107
Anf. 126	LENNART FREMLING (fp) replik	109
Anf. 127	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	109
Anf. 128	LENNART FREMLING (fp) replik	109
Anf. 129	JARL LANDER (s).....	110
Anf. 130	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	111
Anf. 131	JARL LANDER (s) replik	111
Anf. 132	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik	112
Anf. 133	JARL LANDER (s) replik	112
Anf. 134	LENNART FREMLING (fp) replik	112
Anf. 135	JARL LANDER (s) replik	112
Anf. 136	LENNART FREMLING (fp) replik	113
Anf. 137	BIRGITTA GIDBLÖM (s).....	113

Prot. 1995/96:37
13 december

Beslut..... 114

TU5	Vissa frågor inom Luftfartsverkets område m.m.....	114
TU6	Köp av interregional persontrafik på järnväg	114

Beslut om uppskjuten votering..... 115

14 § Gotlandstrafiken..... 115

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU7	115
Anf. 138 TOM HEYMAN (m)	115
Anf. 139 KARIN STARRIN (c)	117
Anf. 140 TOM HEYMAN (m) replik	118
Anf. 141 KARIN STARRIN (c) replik	119
Anf. 142 TORSTEN GAVELIN (fp)	119
Anf. 143 KARL-ERIK PERSSON (v)	120
Anf. 144 ELISA ABASCAL REYES (mp)	121
Anf. 145 HÅKAN STRÖMBERG (s)	123
Anf. 146 TOM HEYMAN (m) replik	125
Anf. 147 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik	126
Anf. 148 TOM HEYMAN (m) replik	126
Anf. 149 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik	126
Anf. 150 KARIN STARRIN (c) replik	126
Anf. 151 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik	126
Anf. 152 KARIN STARRIN (c) replik	127
Anf. 153 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik	127
Anf. 154 KARL-ERIK PERSSON (v) replik	127
Anf. 155 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik	127
Anf. 156 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	128
(forts.)	130

Ajournering 130

Återupptagna förhandlingar131

14 § (forts.) Gotlandstrafiken (forts. TU7).....131

Anf. 157 TOM HEYMAN (m) replik.....	131
Anf. 158 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	131
Anf. 159 KARIN STARRIN (c) replik.....	131
Anf. 160 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	132
Anf. 161 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik.....	132
Anf. 162 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	132
Anf. 163 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik.....	133
Anf. 164 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	133
Anf. 165 AGNE HANSSON (c).....	133
Anf. 166 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	135
Anf. 167 AGNE HANSSON (c) replik	135
Anf. 168 LILIAN VIRGIN (s)	136
Anf. 169 INGIBJÖRG SIGURSDÓTTIR (s).....	137
Anf. 170 CHATRINE PÅLSSON (kds).....	138
(Beslut skulle fattas den 14 december.)	139

15 § Finansiering av tilläggsavgift för mjölkkvoter, m.m.139

Jordbruksutskottets betänkande 1995/96:JoU7	139
Anf. 171 INGVAR ERIKSSON (m)	139
Anf. 172 LEIF MARKLUND (s)	142
Anf. 173 INGVAR ERIKSSON (m) replik	144
Anf. 174 LEIF MARKLUND (s) replik	144
Anf. 175 INGVAR ERIKSSON (m) replik	145
Anf. 176 LEIF MARKLUND (s) replik	145
Anf. 177 LENNART BRUNANDER (c)	146
Anf. 178 LEIF MARKLUND (s) replik	147
Anf. 179 LENNART BRUNANDER (c) replik.....	148
Anf. 180 INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	148
Anf. 181 LENNART BRUNANDER (c) replik.....	149
Anf. 182 INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	149
Anf. 183 LENNART BRUNANDER (c) replik.....	149
Anf. 184 EVA ERIKSSON (fp)	150
Anf. 185 LENNART BRUNANDER (c) replik.....	151
Anf. 186 EVA ERIKSSON (fp) replik	152
Anf. 187 LEIF MARKLUND (s) replik	152
Anf. 188 EVA ERIKSSON (fp) replik.....	152
Anf. 189 LEIF MARKLUND (s) replik	153
Anf. 190 GUDRUN LINDVALL (mp)	153
(Beslut skulle fattas den 14 december.)	155

16 § Ändringar i bostadsrättslagen m.m.....155

Bostadsutskottets betänkande 1995/96:BoU3	155
Anf. 191 STEN ANDERSSON (m)	155
Anf. 192 OWE HELLBERG (v)	156

Anf. 193	CARINA MOBERG (s)	157
Anf. 194	STEN ANDERSSON (m)	160
Anf. 195	CARINA MOBERG (s)	160
Anf. 196	STEN ANDERSSON (m)	160
Anf. 197	CARINA MOBERG (s)	161
Anf. 198	OWE HELLBERG (v)	161
Anf. 199	CARINA MOBERG (s)	161
Anf. 200	OWE HELLBERG (v)	162
	(Beslut skulle fattas den 14 december.)	162

Prot. 1995/96:37
13 december

17 § Ansvar för fastighetsbildningsverksamheten, m.m. 162

	Bostadsutskottets betänkande 1995/96:BoU4	162
Anf. 201	STIG GRAUERS (m)	162
Anf. 202	ERLING BAGER (fp)	163
Anf. 203	LILIAN VIRGIN (s)	163
Anf. 204	STIG GRAUERS (m) replik	166
Anf. 205	LILIAN VIRGIN (s) replik	166
Anf. 206	STIG GRAUERS (m) replik	166
Anf. 207	LILIAN VIRGIN (s) replik	166
Anf. 208	PER LAGER (mp)	167
Anf. 209	LILIAN VIRGIN (s) replik	167
Anf. 210	ULF BJÖRKLUND (kds)	167
Anf. 211	ESKIL ERLANDSSON (c)	168
	(Beslut skulle fattas den 14 december.)	169

18 § Bordläggning 169

19 § Anmälan om interpellation 169

	1995/96:39 av <i>Ingrid Näslund</i> (kds) till statsrådet Leif Blomberg om uppehållstillstånd på humanitär grund	169
--	---	-----

20 § Kammaren åtskildes kl. 21.36. 169